

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ
НАВЧАННЯ ЗА ТИПОВОЮ ЗАГАЛЬНОЮ
КОРОТКОСТРОКОВОЮ ПРОГРАМОЮ
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЛЯ ДЕРЖАВНИХ
СЛУЖБОВЦІВ ТА СЛУЖБОВИЦЬ І ПОСАДОВИХ ОСІБ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА, ЗАСНОВАНА НА ПІДХОДАХ УЧАСТІ

МІНІСТЕРСТВО
МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ

УКРАЇНЬСЬКА АСОЦІАЦІЯ
МОЛОДІЖНИХ РАД

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ
НАВЧАННЯ ЗА ТИПОВОЮ ЗАГАЛЬНОЮ
КОРОТКОСТРОКОВОЮ ПРОГРАМОЮ
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЛЯ ДЕРЖАВНИХ
СЛУЖБОВЦІВ ТА СЛУЖБОВИЦЬ І ПОСАДОВИХ ОСІБ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

**МОЛОДІЖНА
ПОЛІТИКА,
ЗАСНОВАНА
НА ПІДХОДАХ
УЧАСТІ**

**Навчальний посібник для проведення
навчання за Типовою загальною
короткостроковою програмою підвищення
кваліфікації для державних службовців
та службовиць і посадових
осіб місцевого самоврядування
«Молодіжна політика, заснована
на підходах участі», проєкт (2023)**

Погляди, висловлені в цій публікації,
є відповідальністю авторів/авторок і можуть
не збігатися з офіційною політикою Ради Європи.

Усі запити щодо відтворення чи перекладу
всього або частини цього документа належить
адресувати Директорату з питань зв'язку
(F-67075 Strasbourg Cedex) або на адресу:
publishing@coe.int.

Усю іншу кореспонденцію щодо цього
документа потрібно надсилати
до Департаменту молоді Ради Європи.
Проєкт посібника підготовлено в межах
діяльності проєкту Ради Європи
«Молодь за демократію в Україні: Фаза III»,
що його реалізують у межах Плану дій Ради Європи
для України на 2023 – 2026 рр.

Авторський колектив:

Андрій Донець
Катерина Зезюліна
Людмила Лук'янова
Оксана Івасів
Олена Арутунян
Яна Романюк
Олена Черних, кандидатка педагогічних наук
Людмила Кіндрат, кандидатка наук
з державного управління

Координування:

Людмила Кіндрат, кандидатка наук
з державного управління

Технічне координування:

Юлія Белоконь

Рецензування:

Надія Павлик, докторка педагогічних наук,
доцентка, професорка кафедри соціальних
технологій Житомирського державного
університету імені Івана Франка

© Рада Європи,
листопад 2023

Надруковано
в Україні

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Редагування:

Валентина Леснова, кандидатка філологічних
наук, доцентка кафедри української мови
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка (м. Полтава)

Внесок та пропозиції:

Вікторія Безсмертна
Катерина Сасіна
Мирослав Кошелюк
Маркіян Дацишин, кандидат економічних наук
Лідія Індиченко
Назарій Боярський
Наталія Рудницька, кандидатка політичних наук
Володимир Сонько, голова
Української асоціації молодіжних рад
Ілля Точений, член Луганської обласної
молодіжної ради
Орест Борис, голова молодіжної ради
Добросиньсько-Магерівської сільської ради
Юлія Алексеєнко, заступниця голови
Білоцерківська молодіжної ради

Макет:

Денис Коновалов

Фото:

Проєкт Ради Європи
«Молодь за демократію в Україні»

ЗМІСТ

ВСТУП	6
ПРОГРАМА НАВЧАННЯ	8
КОМПЕТЕНТНОСТІ, НА РОЗВИТОК ЯКИХ СПРЯМОВАНА ПРОГРАМА НАВЧАННЯ	10
Рада Європи і молодіжна політика	12
Проєкт Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза III»	13
Українська асоціація молодіжних рад	14
ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ПРО МОЛОДІЖНУ ПОЛІТИКУ, ЗАСНОВАНУ НА ПІДХОДАХ УЧАСТІ	15
Поняття і сутність молодіжної політики	15
Інструменти формування й реалізації молодіжної політики	18
Стандарти Ради Європи щодо молодіжної політики	22
Законодавче забезпечення молодіжної політики	24
Поняття і сутність молоді. Категорії/групи молодих людей	25
Дослідження потреб молодих людей	28
Права людини й участь молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики	33
Форми участі молоді	40
Налагодження співпраці між різними суб'єктами молодіжної політики за участі молодих людей	44
Молодіжна робота й неформальна освіта для забезпечення участі молоді	47
ОПИС ЗАНЯТЬ	54
ТЕМА 1. МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА	54
Поняття і сутність молодіжної політики	54
Інструменти формування й реалізації молодіжної політики	59
Стандарти Ради Європи щодо молодіжної політики	69
Законодавче забезпечення молодіжної політики	79
ТЕМА 2. МОЛОДЬ І ДОСЛІДЖЕННЯ ЇЇ ПОТРЕБ	106
Поняття і сутність молоді. Категорії/групи молоді	106
Дослідження потреб молоді	109
Урахування потреб молоді	115

ТЕМА 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ МОЛОДІ У ФОРМУВАННІ Й РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ, РЕГІОНАЛЬНОМУ Й ДЕРЖАВНОМУ РІВНЯХ	123
Права людини та участь молоді	123
Участь молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики	131
Форми участі молоді	144
Налагодження співпраці між різними суб'єктами молодіжної політики за участі молоді	160
Молодіжна робота й неформальна освіта для забезпечення участі молоді	170
<u>ОПИС САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ УЧАСНИКІВ ТА УЧАСНИЦЬ</u>	177
Нормативно-правова база в галузі молодіжної політики	177
Оцінювання за Інструментом самостійної оцінки молодіжної політики, офіційно ухваленим Європейським керівним комітетом у справах молоді	178
Дослідження потреб різних категорій/груп молодих людей	185
Індивідуальна письмова робота на визначену тему	186
Анкета зворотного зв'язку після навчання	187

ВСТУП

Ідея програми навчання з молодіжної політики, заснованої на підходах участі, для державних службовців і службовиць і посадових осіб місцевого самоврядування виникла в 2021 році під час реалізації компонента «Молоді люди – повноправні громадяни» проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні». Цей компонент був спрямований на підтримання фахівців і фахівчинь молодіжної політики на місцевому рівні в десяти громадах-партнерах для розвитку й упровадження стратегій і програм, які посилили участь молоді та її громадську активність відповідно до стандартів і практики Ради Європи.

Для втілення ідеї програми навчання для державних службовців і службовиць і посадових осіб місцевого самоврядування наказом Національного агентства України з питань державної служби №149-23 від 18 вересня 2023 року було затверджено типову загальну короткострокову програму підвищення кваліфікації «Молодіжна політика, заснована на підходах участі». Проєкт типової програми був розроблений проєктом Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза III» у співпраці з Міністерством молоді та спорту України, Національним агентством України з питань державної служби та Українською Асоціацією Молодіжних Рад. Проєкт програми доопрацювала й рекомендувала до затвердження робоча група при Національному агентстві України з питань державної служби, до складу якої входили представники і представниці Національного агентства України з питань державної служби, Міністерства молоді та спорту України, Всеукраїнського молодіжного центру, проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза III», Програми USAID DOBRE, органів місцевого самоврядування, закладів вищої освіти, молодіжних центрів, молодіжних рад і громадських організацій.

Ознайомитись зі змістом Типової програми можна за посиланням:

<https://nads.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-typovoi-zahalnoi-korotkostrokovoi-prohramy-za-temoiu-molodizhna-polityka-zasnovana-na-pidkhodakh-uchasti>

Метою Типової програми є підвищення рівня професійних компетентностей державних службовців і службовиць і посадових осіб місцевого самоврядування щодо забезпечення участі молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики з урахуванням стандартів і підходів Ради Європи.

Національне агентство України з питань державної служби рекомендує суб'єктам надання освітніх послуг професійного навчання (провайдерам) розробляти загальні програми підвищення кваліфікації державних службовців і службовиць і посадових осіб місцевого самоврядування з питань молодіжної політики, заснованої на підходах участі, на основі затвердженої типової програми.

Цей посібник, ми віримо, стане в нагоді суб'єктам надання освітніх послуг професійного навчання (провайдерам) в межах впровадження навчання для державних службовців і службовиць і посадових осіб місцевого самоврядування за типовою загальною короткостроковою програмою підвищення кваліфікації «Молодіжна політика, заснована на підходах участі».

Навчальний посібник містить інформаційні тексти, опис навчальної програми й відповідних занять. Його можна використовувати як самовчитель і як підґрунтя для розроблення нових лекцій і тем. Крім того, програма навчання може бути використана як конструктор й адаптована до потреб аудиторії, формату й наявного часу. В інформаційних текстах навчального посібника стисло викладено основну інформацію з відповідних тем. Для поглибленого підходу рекомендуємо користатись зазначеною додатковою літературою. Кожен опис занять має пояснення щодо передумов і можливих подальших дій.

«Навчання та розвиток молоді щодо її можливостей впливати на рішення, які приймають у громаді, з власного досвіду, є пріоритетом №1».

Дослідження потреб і стану діяльності місцевих, регіональних і національних органів влади, відповідальних за молодіжну політику, та місцевих і регіональних молодіжних консультативних органів, зокрема, з урахуванням потреб і реалій молоді у воєнний і післявоєнний період.

27 листопада – 01 грудня 2023 року двадцять два викладачі та викладачки (тренери та тренерки) суб'єктів надання освітніх послуг професійного навчання для державних службовців і службовиць і посадових осіб місцевого самоврядування (провайдерів) з одинадцяти областей України взяли участь у п'ятиденному тренінгу для тренерів і тренерок «Молодіжна політика, заснована на підходах участі», що відбувся у м. Львів.¹

Тренінг провели з метою посилення професійних компетентностей викладачів і викладачок (тренерів і тренерок) впроваджувати Типову загальну короткострокову програму підвищення кваліфікації «Молодіжна політика, заснована на підходах участі».

Під час тренінгу учасники та учасниці опрацювали зміст посібника та внесли відповідні правки й доповнення, що враховані в цьому виданні посібника.

Ми доклали максимум зусиль, щоб зазначити в тексті всі посилання на авторів/авторок і віддати належне цим людям. Просимо вибачення за будь-які недоліки з нашого боку, будемо раді виправити їх у наступному виданні.

1. <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/the-council-of-europe-launched-a-new-programme-participatory-youth-policy->

ПРОГРАМА НАВЧАННЯ

Програма навчання відповідає змісту Типової загальної короткострокової програми підвищення кваліфікації «Молодіжна політика, заснована на підходах участі», затвердженої наказом Національного агентства України з питань державної служби №149-23 від 18 вересня 2023 року.

Ознайомитись зі змістом Типової програми можна за посиланням: <https://nads.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-typovoi-zahalnoi-korotkostrokovoi-prohramy-za-te-moiu-molodizhna-polityka-zasnovana-na-pidkhodakh-uchasti>

Зміст Типової загальної короткострокової програми підвищення кваліфікації «Молодіжна політика, заснована на підходах участі»

ТЕМА 1. Молодіжна політика

Поняття і сутність молодіжної політики. Кроссекторальний характер молодіжної політики, особливості й відмінності від інших політик. Координація формування та реалізації молодіжної політики з різними стейкхолдерами. Молодіжна політика в країнах Європи. Інструмент самостійної оцінки молодіжної політики, офіційно ухвалений Європейським керівним комітетом у справах молоді.

Інструменти формування й реалізації молодіжної політики. Взаємозв'язок молодіжної політики з молодіжною роботою, молодіжними дослідженнями та участю молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики. Система співуправління Ради Європи у сфері молоді як модель участі молоді у прийнятті рішень, що її стосуються.

Стандарти Ради Європи щодо молодіжної політики. Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3; про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7; про молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4; про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec(2022)6; щодо участі ромської молоді, CM/Rec(2023)4.

Законодавче забезпечення молодіжної політики. Закон України «Про основні засади молодіжної політики», Національна молодіжна стратегія до 2030 року, державні цільові соціальні програми та місцеві цільові програми сприяння становленню й розвитку молоді, Типові положення про молодіжну раду регіонального та місцевого рівнів, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1198.

Питання для самостійного опрацювання учасниками/учасницями професійного навчання: оцінювання за Інструментом самостійної оцінки молодіжної політики, офіційно ухваленим Європейським керівним комітетом у справах молоді.

ТЕМА 2. Молодь і дослідження її потреб

Поняття і сутність молоді. Категорії/групи молоді. Визначення категорій/груп молоді, які беруть участь у формуванні й реалізації молодіжної політики. Шляхи забезпечення участі молоді, що є незалученою або перебуває у ситуації ризику стати виключеною.

Дослідження потреб молоді. Етапи дослідження потреб молоді. Методи збору даних і вибір найбільш доцільних для дослідження потреб різних категорій/груп молоді. Аналіз зібраної інформації. Презентація та використання результатів дослідження потреб молоді.

Питання для самостійного опрацювання учасниками/учасницями професійного навчання: дослідження потреб різних категорій/груп молоді.

ТЕМА 3. Забезпечення участі молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики на місцевому, регіональному та державному рівнях

Права людини та участь молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики. Дотримання прав людини як передумова участі молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики. Визначення, підходи та передумови участі молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики. Сходинки участі молоді за Роджером Хартом. Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи та Переглянута Європейська хартія про участь молодих людей у місцевому й регіональному житті.

Форми участі молоді. Різновиди та особливості форм участі молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики. Ефективні шляхи залучення різних категорій/груп молоді. Участь молоді в молодіжному проєкті. Підтримка Європейського молодіжного фонду для місцевих молодіжних проєктів.

Налагодження співпраці між різними суб'єктами молодіжної політики за участю молоді. Інституційне забезпечення молодіжної політики (державні органи влади та органи місцевого самоврядування, молодіжні консультативно-дорадчі органи, Український молодіжний фонд, молодіжні центри та простори, громадські об'єднання, міжнародні організації, зокрема Рада Європи, та інші суб'єкти молодіжної політики). Визначення ролей, основних функцій і потреб різних суб'єктів молодіжної політики. Важливість налагодження співпраці з різними стейкхолдерами за участю молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики.

Молодіжна робота та неформальна освіта для забезпечення участі молоді. Розвиток компетентностей молоді для участі у формуванні й реалізації молодіжної політики через неформальну освіту. Боннський процес визнання молодіжної роботи. Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи. Форми молодіжної роботи в Україні й за кордоном.

Питання для самостійного опрацювання учасниками/учасницями професійного навчання: індивідуальна письмова робота на визначену тему «подальші кроки у формуванні й реалізації молодіжної політики за участі молодих людей».

КОМПЕТЕНТНОСТІ, НА РОЗВИТОК ЯКИХ СПРЯМОВАНА ПРОГРАМА НАВЧАННЯ

Загальна мета навчання – підвищення рівня професійних компетентностей державних службовців і службовиць і посадових осіб місцевого самоврядування щодо забезпечення участі молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики з урахуванням стандартів і підходів Ради Європи.

Галузь компетентності – молодіжна політика

Знання	Навички	Ставлення й цінності
<ul style="list-style-type: none"> ● сутності молодіжної політики та її наскрізного характеру; ● стандартів Ради Європи щодо молодіжної політики; ● нормативно-правових актів, які регулюють молодіжну політику в Україні; ● основних принципів та інструментів формування й реалізації молодіжної політики в органах державної влади та місцевого самоврядування. 	<ul style="list-style-type: none"> ● використовувати нормативно-правову базу в галузі молодіжної політики у власній діяльності; ● застосовувати різні інструменти формування й реалізації молодіжної політики. 	<ul style="list-style-type: none"> ● самообізнаність; ● прозорість; ● чесність; ● розподіл влади.

Галузь компетентності – молоді люди і дослідження їхніх потреб

Знання	Навички	Ставлення й цінності
<ul style="list-style-type: none"> ● етапів і методів дослідження потреб молодих людей. 	<ul style="list-style-type: none"> ● визначати, аналізувати та враховувати потреби різних категорій/груп молоді під час формування й реалізації молодіжної політики. 	<ul style="list-style-type: none"> ● відкритість; ● інтерес до поглядів молоді; ● емпатія; ● чутливість до різноманіття; ● конфіденційність; ● підтримання молоді.

Галузь компетентності – участь молодих людей у формуванні й реалізації молодіжної політики на місцевому, регіональному, державному рівнях

Знання	Навички	Ставлення й цінності
<ul style="list-style-type: none"> ● основних принципів і форм участі молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики; ● суб'єктів молодіжної політики. 	<ul style="list-style-type: none"> ● обирати й застосовувати найдоцільніші форми участі молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики відповідно до наявної ситуації; ● комунікувати про молодіжну політику з молоддю та іншими стейкхолдерами; ● співпрацювати з різними стейкхолдерами для формування й реалізації молодіжної політики; ● координувати формування та реалізацію молодіжної політики з різними стейкхолдерами. 	<ul style="list-style-type: none"> ● відкритість до пропозицій молодих людей; ● особиста ініціатива; ● довіра; ● повага до інших; ● орієнтація на спільне добро; ● здатність до партнерства.

Рада Європи є провідною правозахисною організацією на континенті й виступає на підтримання свободи вираження поглядів і ЗМІ, свободи зібрань, рівності, захисту меншин. Вона проводила кампанії з таких питань: захист дітей, мова ворожнечі в інтернеті, права ромів/ромок. Усі держави-члени Ради Європи приєдналися до Європейської конвенції з прав людини – договору, призначеного захищати права людини, демократію й верховенство права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за реалізацією Конвенції. Україна набула членства в Раді Європи в листопаді 1995 року.

Рада Європи захищає права людини за допомогою міжнародних конвенцій: Конвенція про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами; Конвенція про кіберзлочинність. Вона здійснює моніторинг прогресу, досягнутого державами-членами в цих галузях, і надає рекомендації за допомогою незалежних експертних органів моніторингу.

Департамент молоді² є частиною Директорату демократичної участі у складі Генерального директорату з питань демократії Ради Європи й несе відповідальність за реалізацію молодіжної політики в Раді Європи. Департамент розробляє керівні принципи, програми і правові документи для формування послідовної й ефективної молодіжної політики на місцевому, національному і європейському рівнях. Він покликаний узагальнювати й розповсюджувати знання й досвід, які стосуються життєвих ситуацій, прагнень і засобів вираження поглядів європейської молоді.

Видання **«Think Youth»** від Департаменту молоді Ради Європи.
URL: <https://www.coe.int/en/web/youth/-think-youth-newsletter>.

Подкаст про молодіжну політику та молодіжну роботу в Європі **«UNDER 30»** від Партнерства Ради Європи та Європейського Союзу у сфері молоді.
URL: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/podcasts>.

Подкасти мають також текстовий файл.

Стабільність демократичного суспільства ґрунтується на креативності, динамізмі, соціальній відповідальності й компетентності молодих людей. Водночас демографічні зміни, технологічний розвиток і зростання соціальної нерівності ставлять молодих європейців/європейок у важке становище. Дехто з них відчуває зростання проблем щодо повної реалізації прав людини, особистого розвитку, змістовної громадської участі та інтегрування до суспільства, а також безперешкодного переходу до самостійного життя; у ситуації особливого ризику перебувають вразливі й маргіналізовані групи молоді.

У будь-якій молодіжній політиці провідну роль відіграє громадська участь молоді. Це знайшло відображення у двох важливих стандартах Ради Європи – **Переглянутій Європейській хартії про участь молоді в місцевому та регіональному житті³** та **Рекомендації Комітету міністрів про доступ молодих людей до прав⁴**. Участь молодих людей у житті громади є правом людини й водночас умовою їхнього успішної інтегрування й незалежності як активних, самостійних і відповідальних громадян і громадянок зараз і в майбутньому. У січні 2020 року Комітет міністрів ухвалив **Стратегію молодіжного сектора до 2030 року⁵**, яка зокрема містить відповіді на нові запитання й виклики, що з ними стикаються молоді люди в усій Європі.

16 – 17 травня 2023 року в Рейк'явіку (Ісландія) відбувся Саміт глав держав і урядів 46 держав-членів Ради Європи.⁶ Вони домовилися зміцнити Організацію, забезпечити відповідальність за збройну агресію Російської федерації проти України та підтримати

2. The Youth Department of the Council of Europe. URL: <https://www.coe.int/en/web/youth>

3. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті. URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>

4. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7. URL: <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163>

5. Стратегія молодіжного сектора до 2030 року. URL: <https://www.coe.int/en/web/youth/youth-strategy-2030>

6. Саміт глав держав і урядів 46 держав-членів Ради Європи. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/heads-of-state-and-government-agree-to-strengthen-council-of-europe-ensure-accountability-for-russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-and-support-victims>

жертв. У перший день відкриття Саміту показали відео з Оленою Глазковою (Кременчук, Полтавська область) про молодіжну роботу в Україні.⁷

За результатами саміту створили Реєстр збитків, завданих війною Росії проти України, та прийняли Декларацію, присвячену становищу дітей, закликавши надати підтримку українській владі для забезпечення негайного повернення дітей, незаконно переміщених і депортованих російськими військовими. Застерігаючи від відступу від демократії, лідери й лідерки Ради Європи прийняли «Рейк'явікські принципи демократії» – низку принципів, які мають поважати демократичні держави, як-от свобода слова, зібрань та об'єднань, незалежні інституції, неупереджені й ефективні судові системи, боротьба з корупцією і демократична участь громадянського суспільства та молоді.

У Рейк'явікській декларації «Об'єднані навколо наших цінностей» підкреслено важливу роль молодих людей: «... участь молоді в процесах прийняття рішень підвищує ефективність публічних політик та зміцнює демократичні інститути через відкритий діалог».⁸

ПРОЄКТ РАДИ ЄВРОПИ «МОЛОДЬ ЗА ДЕМОКРАТІЮ В УКРАЇНІ: ФАЗА III»

Взаємодія між Радою Європи і Україною в галузі молодіжної політики триває вже кілька років на основі двосторонньої програми співробітництва. Серед її основних заходів були міжнародний огляд молодіжної політики України, публікація українською мовою посібника «Компас» і низка заходів у галузі громадської участі молоді й молодіжної політики. Додаткова інформація про це співробітництво міститься на присвяченій Україні сторінці молодіжного порталу Ради Європи.

План дій Ради Європи для України на 2023 – 2026 роки⁹ є інструментом стратегічного планування, який має на меті за допомогою співпраці доповнити зусилля країни з подальшого узгодження законодавства, інституцій і практики з європейськими стандартами в галузях прав людини, верховенства права та демократії й у такий спосіб підтримати країну у виконанні її зобов'язань як держави-члена Ради Європи. До Плану дій Ради Європи для України ввійшли й молодіжні питання, зокрема заходи, спрямовані на зміцнення молодіжної політики, що ґрунтується на участі всіх зацікавлених сторін, і посилення роботи з молоддю під час війни й у післявоєнний період з урахуванням конкретних потреб молоді.

Проєкт «Молодь за демократію в Україні: Фаза III»¹⁰ розпочато в межах Плану дій Ради Європи для України на 2023 – 2026 роки й побудовано на результатах і досвіді проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні» у 2020 – 2022 роках. Проєкт спрямований на те, що молоді люди в Україні отримують переваги від участі в молодіжній політиці та якісної молодіжної роботи для зміцнення власної стійкості й добробуту, для реалізації їхніх прав людини і свобод, демократичної участі та громадянства у воєнний і повоєнний час.

Проєкт підкреслює важливість **Стратегії молодіжного сектора Ради Європи до 2030 року**¹¹ й відображає **Національну стратегію державної молодіжної політики до 2030 року**¹², **Державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2021 – 2025 роки**¹³.

7. Відео з Оленою Глазковою (Кременчук, Полтавська область) про молодіжну роботу в Україні. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/-/youth-work-in-time-of-war-in-ukraine>

8. <https://rm.coe.int/4th-summit-of-heads-of-state-and-government-of-the-council-of-europe/1680ab40c1>

9. План дій Ради Європи для України «Стійкість, відновлення та відбудова». URL: <https://rm.coe.int/action-plan-ukraine-2023-2026-ukr/1680aa8282>

10. Проєкт Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза III». URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/youth-for-democracy-in-ukraine>

11. Стратегія молодіжного сектора до 2030 року. URL: <https://www.coe.int/en/web/youth/youth-strategy-2030>

12. Національна стратегія державної молодіжної політики до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>

13. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021 – 2025 роки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-programi-molod-ukrayini-na-2021-2025-roki-ta-vnesennya-zmin-do-deyakih-aktiv-kabinetu-ministriv-ukrayini-579-020621>

Проект заохочує зацікавлені сторони молодіжної політики в Україні впроваджувати й поширювати Рекомендації Комітету Міністрів державам-членам: **про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3¹⁴; про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7¹⁵; про молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4¹⁶; щодо участі ромської молоді, CM/Rec(2023)4¹⁷; про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec(2022)6¹⁸.**

Сторінка проекту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні» – <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/youth-for-democracy-in-ukraine>

УКРАЇНЬСЬКА АСОЦІАЦІЯ МОЛОДІЖНИХ РАД

Українська асоціація молодіжних рад (УАМР) – це громадська організація, членами якої є молодіжні ради, а також інші молодіжні консультативно-дорадчі органи при органах державної влади та органах місцевого самоврядування (молодіжні парламенти, молодіжні колегії тощо).

Метою УАМР є супровід і підтримання наявних молодіжних рад, а також сприяння створенню нових задля посилення участі молоді у процесі ухвалення суспільно важливих рішень.

Станом на вересень 2023 року УАМР – це національна платформа молодіжних консультативно-дорадчих органів і молодіжних рад з 24 областей України, у складі якої 66 молодіжних консультативно-дорадчих органів, серед яких 11 обласних молодіжних рад.

Серед основних напрямів роботи УАМР – відновлення молодіжної політики, міжнародна діяльність і євроінтеграція, інклюзія і безбар'єрність, діджиталізація і освіта, соціальна згуртованість і захист прав молоді, національно-патріотичне виховання, культура й інформаційна політика.

УАМР підтримує своїх членів/членкинь у формі навчання і програм, типових документів, адвокаційних кейсів, розбудови мережі молодіжних рад та адвокації інтересів молодих людей на національному й міжнародному рівнях, розбудови кроссекторального діалогу молоді і влади різних рівнів. Крім того, організація надає консультації органам влади щодо створення молодіжних рад, розробляє навчальні програми й розвиває молодіжну політику на рівні громад і областей.

Практики УАМР в умовах війни ввійшли, зокрема до Колекції досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах і стандартах Ради Європи.

Посилання на сторінки Української асоціації молодіжних рад:

<https://www.facebook.com/ukrainianyouthcouncils>

<https://t.me/youthcouncilsua>

https://instagram.com/youth.council_ua

Електронна пошта: youthcouncils.office@gmail.com

Телефон: +380957941302

14. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3. URL: <https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164>

15. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7. URL: <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163>

16. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93>

17. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам щодо участі ромської молоді, CM/Rec(2023)4. URL: <https://rm.coe.int/rec-on-roma-youth-participation-upd-2774-6711-4760-v-1/1680abf18f>

18. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec(2022)6. URL: <https://rm.coe.int/rec-on-youth-civil-society-upd-2764-3898-5224-v-1/1680abf191>

ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ПРО МОЛОДІЖНУ ПОЛІТИКУ, ЗАСНОВАНУ НА ПІДХОДАХ УЧАСТІ

ПОНЯТТЯ І СУТНІСТЬ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

Молодіжна політика має відображувати виклики й перешкоди, з якими молоді люди стикаються в період переходу від дитинства до дорослого життя, і допомагати долати їх. Вона має базуватися на політичних завданнях і пріоритетах місцевого самоврядування, уряду або міжнародних, міжурядових організацій.¹⁹

Молодіжна політика – напрям державної політики, спрямований на створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов і гарантій для соціалізації та інтеграції дітей і молоді в суспільні процеси, що їх здійснюють в інтересах дітей і молоді та за їхньої участі²⁰.

Молодіжна політика – стратегія, яку реалізують органи державної влади (*прим. авторського колективу: та органи місцевого самоврядування*) з метою надання молодим людям можливостей і досвіду, що сприятимуть підтриманню успішної інтеграції їх у суспільство й дозволять їм бути активними й відповідальними членами/членкинями їхніх громад, а також агентами/агентками змін. Вона передбачає чотири аспекти, які стосуються всіх галузей життя молодих людей: а) перебування в гарній формі (фізичній і духовній); б) навчання (інформальне, неформальне й формальне); в) участь; г) інклюзія.²¹

Метою молодіжної політики є створення умов для самореалізації й розвитку потенціалу молоді в Україні, підвищення рівня її самостійності та конкурентоспроможності, забезпечення активної участі молоді в суспільному житті.²²

З наведених визначень молодіжної політики підсумовуємо, що молодіжна політика має:

- забезпечити підтримання в період переходу від дитинства до дорослого життя;
- надати можливості й досвід;
- створити умови для самореалізації й розвитку потенціалу для того, щоб молоді люди були здоровими фізично і психічно, активними й відповідальними, агентами/агентками змін, самостійними, конкурентоспроможними.

Молодіжна політика, яка має забезпечити підтримку, надати можливості й досвід, створити умови тощо, як і решта державних і місцевих політик, має орієнтуватися на права людини і спиратися на них як на універсальні гарантії забезпечення базових потреб. Оскільки молодість – це період трансформації, переходу від дитинства до дорослого життя, для гарантування прав людини молодих людей необхідно докласти

19. Lasse Siurala. A European framework for youth policy, 2004. p. 7. URL: <https://rm.coe.int/european-framework-for-youth-policy-eng/16809096b6>

20. Закон України «Про основні засади молодіжної політики» №1414-IX від 27.04.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20>

21. Рекомендація CM/Rec(2015)3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав. URL: <https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164>

22. Закон України «Про основні засади молодіжної політики» №1414-IX від 27.04.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20>

зусилля. З огляду на це молодіжну політику слід розглядати як політику, котра має забезпечити молодим людям доступ до прав (див., наприклад, Рекомендацію Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей до прав CM/Rec(2016)7²³).

Загальна декларація прав людини починається словами «Беручи до уваги, що визнання гідності, яка властива всім членам людської сім'ї, і рівних та невід'ємних їхніх прав є основою свободи, справедливості та загального миру», а перша її стаття проголошує: «Усі люди народжуються вільними й рівними в їхній гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю й мають діяти одне щодо одного в дусі братерства». Сприймаючи й визнаючи права людини як цінність, ми не можемо розглядати інших людей як «проблему», оскільки вони так само, як і ми, наділені розумом і совістю, народжуються вільними й рівними в їхніх гідності і правах.

«Під час наших освітніх заходів ключовим для нас було сформувати в молодих людей здатність відстоювати власні права. Ми показуємо молодим людям механізми адвокації та захисту прав людини... Ми показуємо їм, що все, що вони роблять, а також усе, що відбувається на зустрічах, оцінює місцева влада. Щоб вони бачили, що молодь може бути частиною процесу ухвалення рішень, що вона може впливати на політику своїх громад, бути активною частиною громади».

Ольга Донець. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах та стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України²⁴.

Рівність у правах і участь є визначальними принципами, на яких ґрунтується молодіжна політика в Україні.

Молодіжна політика, яка спирається на принцип участі, важлива, оскільки:²⁵

- Це фундаментальне право людини, визнане в кількох міжнародних договорах, починаючи із Загальної декларації прав людини²⁶, яка передбачає право на участь у державних і вільних виборах, право на участь у культурному житті суспільства, право на свободу мирних зібрань і об'єднань, а також право вступати у профспілки. Конвенція про права дитини Організації Об'єднаних Націй зазначає, що діти й молодь мають право на самовираження й участь в ухваленні всіх рішень, що їх стосуються.²⁷ Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому й регіональному житті наголошує, що молоді люди мають право брати участь у демократичних структурах і процесах наших суспільств. Вони мають право бути почутими й ухвалювати власні рішення з питань, які впливатимуть на них і їхнє життя.²⁸

23. Рекомендація CM/Rec(2016)7 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей до прав. URL: <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163>

24. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах та стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. URL: <https://rm.coe.int/experience-collection-27-04-23-4/1680ab2181>

25. Lasse Siurala. A European framework for youth policy, 2004. P. 17 – 18. URL: <https://rm.coe.int/european-framework-for-youth-policy-eng/16809096b6>

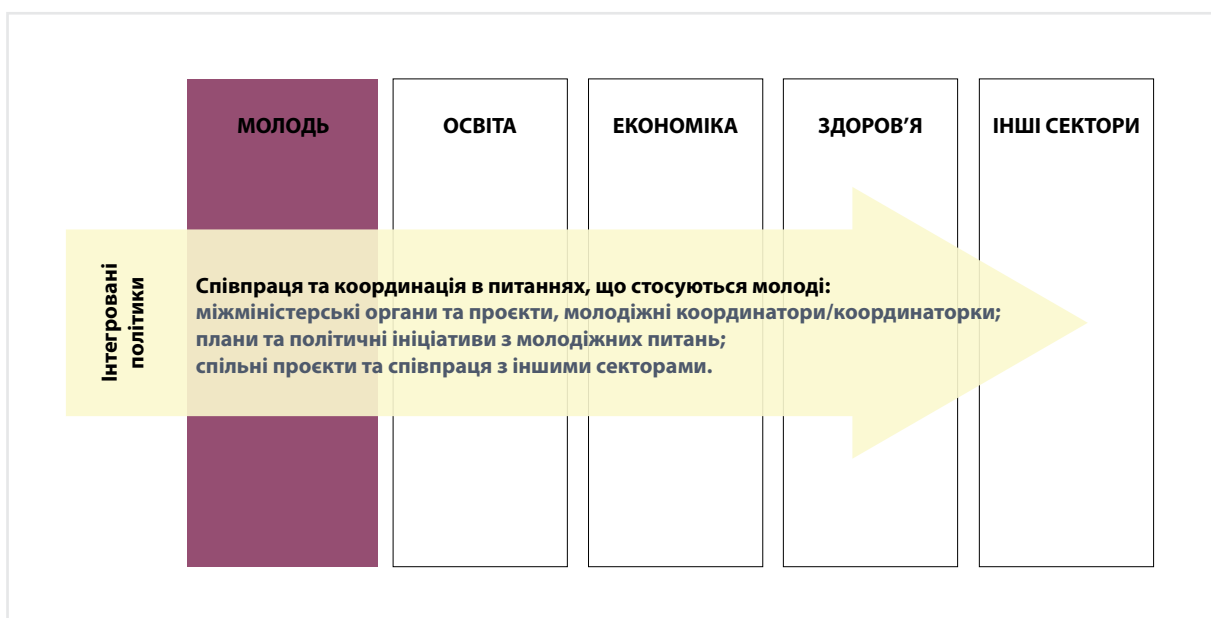
26. Загальна декларація про права людини, ООН, 1948.

27. Конвенція ООН про права дитини, 1989.

28. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті. URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>

- Така молодіжна політика сприяє благополуччю й розвитку молоді. Широко доведено, що завдяки навчанню ставити запитання, дебатувати, поважати думки інших і серйозно ставитися до власних поглядів молоді люди розвивають навички управління життям, набувають соціальних і особистих компетентностей, зміцнюють впевненість у собі й формують цінності, норми та прагнення. Усе це сприяє здоровому розвитку молоді, наприклад, участь у шкільних заходах підвищує відповідальність учнів/учениць за їхнє шкільне середовище, покращує робочий клімат і відносини між персоналом і здобувачами/здобувачками освіти в школі, а також навчальні досягнення.
- Така молодіжна політика зумовлює кращі послуги. Є переконливі приклади того, як включення молодих людей до планування, впровадження й оцінювання молодіжних закладів, приміщень і заходів, шкільного середовища, парків, організації дорожнього руху, рекреаційних зон тощо фактично покращило рішення. Повна участь молодих людей і використання їхніх «неявних знань», розумінь, ідей та інноваційного мислення важливі як для отримання позитивного досвіду учасників і учасниць, так і для підвищення якості державних/комунальних послуг²⁹.

Молодіжна політика є кроссекторальною, комплексною, інтегрованою, наскрізною – проникає в галузі інших політик, багаторівневою – її необхідно реалізовувати не лише на рівні уряду, а й на рівні всіх ланок державного управління й місцевого самоврядування.³⁰

Молодіжна галузь, згідно з визначенням, є комплексною та інтегрованою. Вона стосується всіх аспектів життя молодих людей, наприклад, освіти, сім'ї, здоров'я, житла, соціального захисту, правосуддя тощо.

29. Lasse Siurala. A European framework for youth policy, 2004. P. 12. URL: <https://rm.coe.int/european-framework-for-youth-policy-en-g/16809096b6>

30. Там само

Якщо ми хочемо, щоб молоді люди ставали активними громадянами/громадянками, суспільство загалом і державна політика зокрема мають забезпечити задоволення їхніх базових потреб у соціальній, політичній, культурній та економічній галузях. Інакше кажучи, наявність доступу до належного житла, гарний стан здоров'я, проживання в безпечному середовищі, доступ до належної освіти та професійної підготовки є важливими умовами для активної громадянської позиції молодих людей.

Кроссекторальність молодіжної політики передбачає необхідність урахування молодіжних питань під час формування місцевих цільових програм і бюджетів.

На національному рівні існує розуміння комплексності й багаторівневості. Національна молодіжна стратегія до 2023 року підкреслює: *«Успішна самореалізація та розвиток молоді в Україні залежать від узгодженості дій багатьох зацікавлених сторін: органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадянського суспільства, бізнесу, родини тощо»*.³¹

Багаторівневості молодіжної політики полягає в тому, що її формування й реалізація мають відбуватися на всіх рівнях державного управління й місцевого самоврядування. Особливої уваги варта молодіжна політика місцевого рівня, оскільки органи місцевого самоврядування є найближчими до молодих людей органами влади. *«Місцеві та регіональні органи влади мають перевагу в тому, що вони знаходяться до громадян найближче з усіх інших органів, і оскільки вони розпочинають справжній діалог і встановлюють партнерські стосунки з людьми, які живуть на їхній території, їхня політика може стати по-справжньому демократичною, актуальною й ефективною, тому що вона заснована на потребах громадян і громадянок»*.³²

ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ Й РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

Для того, щоб мати можливість підтримувати молодих людей у період переходу від дитинства до дорослого життя і створити можливості для їхнього розвитку, **молодіжна політика** має відповідати потребам молодих людей і бути обґрунтованою. Принцип обґрунтованості визначено в Законі України «Про основні засади молодіжної політики»: «Усі рішення з питань молодіжної політики формуються відповідно до потреб і прагнень української молоді, що визначаються за результатами соціологічних опитувань, статистичної інформації, наукових досліджень з урахуванням національного та міжнародного досвіду».³³

Молодіжна робота має створювати можливості для розвитку молодих людей, формування ключових компетентностей. Закон визначає молодіжну роботу як «діяльність, спрямовану на залучення дітей і молоді до суспільного життя, що здійснюється дітьми й молоддю, разом з дітьми й молоддю або в інтересах дітей і молоді за допомогою інструментів спільного ухвалення рішень».³⁴ Вона також має ґрунтуватися на результатах досліджень і доводити свій корисний вплив на молодих людей і виконання завдань молодіжної політики.

31. Національна молодіжна стратегія до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>

32. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті. URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>

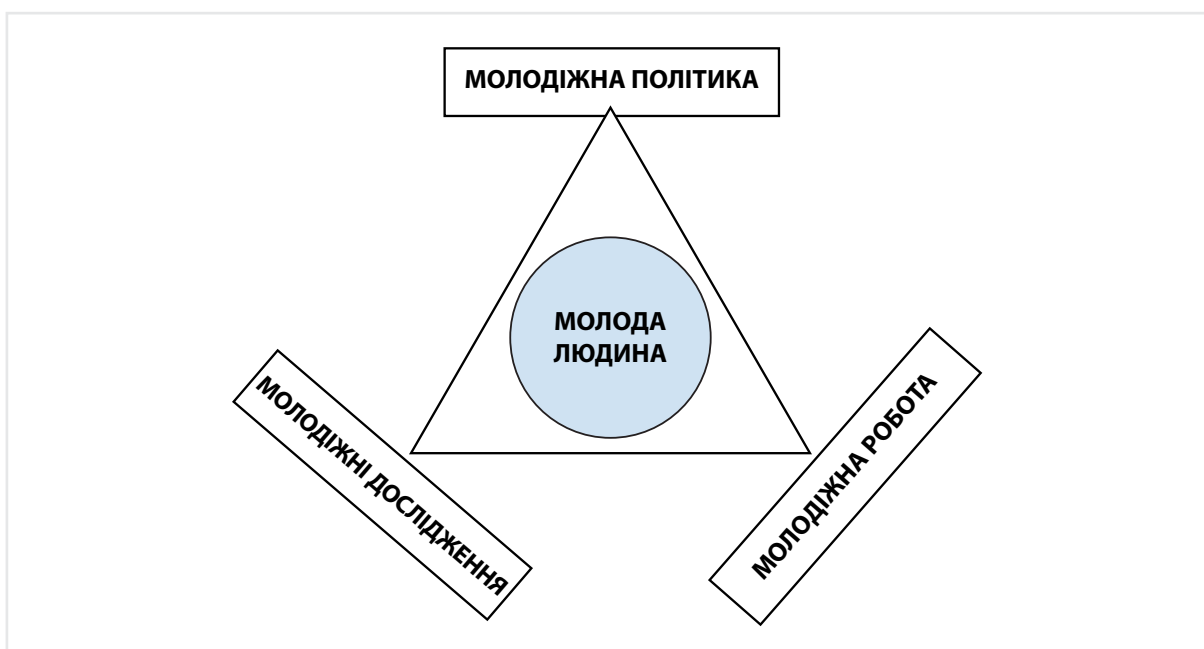
33. Закон України «Про основні засади молодіжної політики» №1414-IX від 27.04.2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20>

34. Там само.

Очевидно, що для ефективної молодіжної політики й молодіжної роботи необхідні дослідження. **Молодіжні дослідження** – це мультидисциплінарна галузь наукового дослідження стану молодих людей, де розглядають їхні соціальні, психологічні, економічні, політичні та культурні перспективи³⁵.

Закон України «Про основні засади молодіжної політики» зобов'язує здійснювати формування й реалізацію молодіжної політики за **участю молоді**. Участь молоді є ключовим принципом, визначеним у Законі як «створення механізмів і гарантій залучення молоді до безпосередньої участі у формуванні й реалізації молодіжної політики, повага до поглядів і переконань молоді».³⁶

Якщо поставити молоду людину, її потреби та інтереси в центр уваги, а молодіжну політику, молодіжну роботу й молодіжні дослідження вважати сферами з наборами інструментів, які допомагають надавати підтримку та створювати можливості для самореалізації, розвитку, інтеграції, то отримуємо модель, яку називають «молодіжним трикутником».

Кожна з вершин «молодіжного трикутника» містить величезний набір інструментів. Інструментами пропонуємо вважати будь-що, що допомагає працювати в кожній із галузей. Здебільшого інструменти більш високого рівня описані в міжнародних і національних нормативно-правових актах, а опис спеціалізованих інструментів подано в посібниках, створених на підтримання реалізації молодіжної політики, молодіжної роботи й молодіжних досліджень. Наприклад, інструментами для реалізації молодіжної політики є молодіжні ради та інші молодіжні консультативно-дорадчі органи, як-от учнівське та студентське самоврядування, радники/радниці з питань молоді тощо. До інструментів також належать самі нормативно-правові акти – постанови й накази, які описують, роз'яснюють, уточнюють, як працює той чи той інструмент.

35. Youth Research: the Essentials. Partnership between the European Commission and the Council of Europe in the field of youth. URL: <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/90268416/Youth+Research+Essentials-web.pdf/>

36. Там само.

Прихильність Ради Європи до забезпечення більшої участі молоді можна продемонструвати через **систему співуправління Ради Європи в галузі молоді**³⁷, що є практичним прикладом інструменту формування й реалізації молодіжної політики як моделі участі молоді в ухваленні рішень, що її стосуються.

Система співуправління забезпечує місце для спільних роздумів і спільного ухвалення рішень, що поєднує голос молодих людей і державних органів, відповідальних за молодіжну політику, щодо встановлення стандартів і пріоритетів роботи молодіжного сектора Ради Європи та рекомендацій щодо майбутніх пріоритетів, програм і бюджетів.

Схема. Система співуправління в молодіжному секторі Ради Європи

Голос молодих людей представляє **Консультативна рада у справах молоді (КСУАМ)**³⁸, що складається з 30 представників і представниць молодіжних громадських організацій та мереж у Європі і є неурядовим партнером у системі співуправління. Головне завдання Консультативної ради – консультування Комітету міністрів з усіх питань, що стосуються молоді. Зокрема, Консультативна рада допомагає забезпечити інтеграцію молодіжної політики в програму діяльності Ради Європи, надаючи всім органам Організації думки та пропозиції щодо загальних або конкретних питань, що стосуються молоді й молодіжної політики в Раді Європи, щодо пріоритетів, очікуваних результатів і бюджету для молодіжного сектора. Вона також забезпечує просування молодіжної політики Ради Європи в рамках Організації та за її межами.

Представники/представниці міністерств та органів, відповідальних за молодіжну політику, держав-учасниць Європейської культурної конвенції об'єднуються в **Європейський керівний комітет у справах молоді (ЄСКУАМ)**³⁹, який сприяє співпраці між урядами в молодіжному секторі й забезпечує основу для порівняння національних молодіжних політик, обміну найкращими практиками й розроблення текстів, що

37. Co-management structure. URL: <https://coe.int/en/web/youth/co-management>

38. Advisory Council on Youth. URL: <https://www.coe.int/en/web/youth/advisory-council-on-youth>

39. European Steering Committee for Youth. URL: <https://www.coe.int/en/web/youth/cdej>

встановлюють стандарти, щоб подолати виклики й перешкоди, з якими стикається молодь у Європі, та гарантувати участь молоді й доступ її до прав. Керівний комітет розробив низку принципів і цінностей, які мають лежати в основі молодіжної політики, і допомагає державним органам влади впроваджувати їх, консультуючи й підтримуючи в розбудові потенціалу через заходи. Також Керівний комітет забезпечує просування стандартів молодіжної політики Ради Європи шляхом надання Знака якості Раді Європи для молодіжних центрів.

У 2008 році як інструмент для встановлення стандартів було створено **«Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів»**. Центри зі Знаком якості мають повноваження від органів державної влади, готові брати участь у міжнародному співробітництві, а також поширюють і підтримують цінності Ради Європи. Наразі 14 центрів беруть активну участь у мережі⁴⁰, створеній у межах системи Знака якості. Знак якості також передбачає щорічне засідання платформи та щорічний навчальний курс; обидва вони мають на меті обмін знаннями і співробітництво між персоналом цих молодіжних центрів, а також надають можливість проживання в них.

Кожен молодіжний центр зі Знаком якості має власний контекст, можливості й обмеження, які визначають його пріоритети й те, як він адаптується до критеріїв Знака якості Ради Європи. Водночас спільною ознакою центрів зі Знаком якості є готовність досягати таких результатів:

- бути безпечним простором для молодих людей;
- бути освітніми установами;
- мультиплікувати (помножувати) молодіжну роботу;
- бути координаційними центрами мережевого співробітництва;
- підтримувати цінності, підходи та стандарти Ради Європи.

Об'єднана рада з питань молоді (СМЈ)⁴¹ є спільно керованим органом, який об'єднує усіх членів/членкинь Консультативної ради у справах молоді (ССЈ) та Європейського керівного комітету у справах молоді (СДЕЈ). Це орган спільного ухвалення рішень, який установлює пріоритети, цілі й бюджети молодіжного сектора. Це вищий орган ухвалення рішень і розроблення політики для урядових і неурядових партнерів Ради Європи в Департаменті молоді. Завдання Об'єднаної ради, в дусі спільного управління, полягає в тому, щоб виробити спільну позицію щодо загальних пріоритетів молодіжного сектора, річних/багаторічних цілей, основних бюджетних пакетів і необхідних бюджетних специфікацій у політичних і бюджетних межах, установлених Комітетом міністрів. Це також сприяє ефективному впровадженню молодіжної політики в програму діяльності Ради Європи.

Програмний комітет у справах молоді (СРЈ)⁴² складається з восьми представників/представниць державних органів влади від Європейського керівного комітету у справах молоді (СДЕЈ) та восьми представників/представниць громадських організацій від Консультативної ради у справах молоді (ССЈ). Він засновує й контролює програму Європейського молодіжного фонду⁴³, ухвалює рішення щодо всіх заявок, поданих до

40. Мережа молодіжних центрів, які мають Знак якості Ради Європи. URL: <https://www.coe.int/en/web/youth/quality-label-for-youth-centres>

41. Joint Council on Youth. URL: <https://www.coe.int/en/web/youth/joint-council-on-youth>

42. European Steering Committee for Youth. URL: <https://www.coe.int/en/web/youth/programming-committee>

43. European Youth Foundation. URL: <https://coe.int/en/web/european-youth-foundation>

Фонду, а також щодо навчальних сесій, організованих у співпраці з Європейськими молодіжними центрами (у Страсбурзі⁴⁴ й Будапешті⁴⁵).

Європейські молодіжні центри (ЄМЦ) – постійно діючі структури, які знаходяться в Страсбурзі (заснований у 1972 році) й Будапешті (заснований у 1995 році) та покликані впроваджувати молодіжну політику Ради Європи. Це міжнародні навчальні центри з можливістю перебування (90 місць у Страсбурзі та 112 в Будапешті), у яких відбувається більшість заходів молодіжного сектора. Центри сплановані для проведення тренінгів, семінарів і конференцій, а серед працівників/працівниць є консультанти/консультантки, котрі супроводжують навчальну діяльність. Більшість заходів, які відбуваються в ЄМЦ, фінансує Рада Європи.

СТАНДАРТИ РАДИ ЄВРОПИ ЩОДО МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

Стандарт – нормативний документ, заснований на консенсусі, прийнятий визнаним органом, що встановлює для загального й неодноразового використання правила, настанови або характеристики щодо діяльності чи її результатів, і спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній галузі.⁴⁶

У галузі молодіжної політики найбільш поширеними документами Ради Європи є хартії і рекомендації Комітету міністрів Ради Європи державам-членам. Ці документи, на відміну від Конвенцій, мають рекомендаційний характер, проте держави-члени докладають зусиль, щоб їхні молодіжні політики відповідали стандартам. Своєю чергою Рада Європи пропонує урядам держав-членів підтримку в їх імплементації.

«Підходи та стандарти Ради Європи є унікальними й адаптованими до наших реалій, їх було легко використовувати й пояснювати».

Катерина Пряжнікова. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах та стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України.⁴⁷

До стандартів Ради Європи в галузі молодіжної політики належать зокрема:

- Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті⁴⁸;
- Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти з прав людини⁴⁹;
- Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3⁵⁰;
- Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7⁵¹;

44. European Youth Centre in Strasbourg. URL: <https://coe.int/en/web/youth/eyc-strasbourg>

45. European Youth Centre in Budapest. URL: <https://www.coe.int/en/web/youth/eyc-budapest>

46. Закон України «Про стандартизацію» №1315-VII від 05.06.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text>

47. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах та стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. URL: <https://rm.coe.int/experience-collection-27-04-23-4-/1680ab2181>

48. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті. URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>

49. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти з прав людини. URL: <https://rm.coe.int/16806b93be>

50. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3. URL: <https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164>

51. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7. URL: <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163>

- Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4⁵²;
- Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам щодо участі ромської молоді, CM/Rec(2023)4⁵³;
- Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec(2022)6⁵⁴.

«Ми будуємо нашу діяльність на методології молодіжної роботи Ради Європи, стандартах, принципах щодо керівництва і планування діяльності за підходами Ради Європи; ми впроваджуємо підхід Ради Європи щодо забезпечення участі молоді».

Альона Глазкова. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах та стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України.⁵⁵

Інструмент самостійної оцінки молодіжної політики⁵⁶, офіційно ухвалений Європейським керівним комітетом у справах молоді, стосується дотримання стандартів Ради Європи щодо молодіжної політики. Інструмент має на меті допомогти державам-членам, а також іншим зацікавленим сторонам державного сектора на різних рівнях (місцевому, регіональному, національному, міжнародному) самостійно оцінювати їхню відповідність стандартам Ради Європи, спираючись на шість напрямів діяльності (участь, інформація, інклюзія, доступ до прав, молодіжна робота, мобільність), які є основою політики Ради Європи щодо залучення молоді й розвитку молодіжної політики.

Для кожного з цих напрямів діяльності інструмент надає конкретні й вимірювані критерії, за допомогою яких держави-члени можуть почати оцінювати прогрес у виконанні основних стандартів Ради Європи (здебільшого рекомендацій Комітету міністрів). Індикатори самостійної оцінки можуть допомогти оцінити прогрес за кожним показником. Держави-члени залучаються до активного використання цього інструменту, самостійно оцінюючи, за необхідності, їхню відповідність стандартам Ради Європи з регулярними інтервалами. Цей інструмент дозволяє користувачам і користувачкам відзначати позитивні тенденції, які сприятимуть досягненню прогресу й виявленню напрямів подальшої роботи.

52. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93>

53. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам щодо участі ромської молоді, CM/Rec(2023)4. URL: <https://rm.coe.int/rec-on-roma-youth-participation-upd-2774-6711-4760-v-1/1680abf18f>

54. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec(2022)6. URL: <https://rm.coe.int/rec-on-youth-civil-society-upd-2764-3898-5224-v-1/1680abf191>

55. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах та стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. URL: <https://rm.coe.int/experience-collection-27-04-23-4-/1680ab2181>

56. Інструмент самостійної оцінки молодіжної політики, 2019. URL: <https://rm.coe.int/self-assessment-tool-for-youth-policy-ukrainian/168098b16a>

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

Процес створення і зміст українських нормативно-правових актів відповідають стандартам Ради Європи. У 2012 – 2013 роках в Україні у співпраці з Радою Європи й за її підтримки здійснили огляд молодіжної політики й підготували висновки міжнародної команди експертів та експерток. Було надано 33 рекомендації щодо покращення молодіжної політики в Україні. Ці рекомендації лягли в основу всіх національних нормативно-правових актів.

«Внесені зміни в законодавство про молодь та основні засади молодіжної політики ... це такі фундаментальні речі... Тепер ці документи дозволяють розв'язати руки органам місцевого самоврядування на різних рівнях. Якщо вони хочуть працювати, то вони зможуть і будуть працювати. Інакше молодіжним працівникам і працівницям доведеться продовжувати працювати всупереч обставинам, але в них уже будуть законні аргументи, щоб підштовхнути органи місцевого самоврядування до співпраці».

Павло Медина. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах та стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України.⁵⁷

Основним нормативно-правовим актом, який регулює молодіжну політику в Україні, є **Закон України «Про основні засади молодіжної політики»**.⁵⁸

Для визначення пріоритетів молодіжної політики на певний термін розробляють Національну молодіжну стратегію. Зараз діє **Національна молодіжна стратегія до 2030 року**, уведена в дію Указом Президента України від 12 березня 2021 року № 94/2021.⁵⁹

Спираючись на Закон і Національну стратегію, розробляють Державну цільову соціальну програму «Молодь України». Зараз діє Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021 – 2025 роки, уведена в дію Постановою Кабінету міністрів України 02 червня 2021 р. № 579.

На виконання Закону України «Про основні засади молодіжної політики» було створено Український молодіжний фонд.⁶⁰

Для підтримання розвитку молодіжної роботи прийнято такі нормативно-правові акти:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. №1198 «Про затвердження типових положень про молодіжні консультативно-дорадчі органи»⁶¹;

57. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах та стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. URL: <https://rm.coe.int/experience-collection-27-04-23-4-/1680ab2181>

58. Закон України «Про основні засади молодіжної політики» №1414-IX від 27.04.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20>

59. Національна молодіжна стратегія до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>

60. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання Українського молодіжного фонду» від 28 лютого 2023 р. № 182. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/182-2023-%D0%BF#Text>

61. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових положень про молодіжні консультативно-дорадчі органи» від 18 грудня 2018 р. №1198. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-%D0%BF#Text>

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі» від 20 грудня 2017 р. №1014, зі змінами, поточна редакція від 07.08.2020 р.⁶²;
- Професійний стандарт за професією «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)».⁶³

ПОНЯТТЯ І СУТНІСТЬ МОЛОДІ. КАТЕГОРІЇ/ГРУПИ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ

Молодь – вікова категорія населення держави, на яку безпосередньо спрямована молодіжна політика. Вікові межі для молоді в Україні становлять 14 – 35 років, у Раді Європи та Європейському Союзі їх визначено як 13 – 30 років⁶⁴.

«У європейській молодіжній роботі мені дуже імponує те, що там молоду людину вже приймають як експерта і вже враховують її думку».

Цитата з інтерв'ю. Дослідження з розроблення проєкту професійного стандарту «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)», 2022.⁶⁵

З метою розуміння й задоволення різноманітних потреб молодих людей, їх включення й підтримання важливо розуміти, що молодь не є однорідною масою. Слід зважати на різні категорії/групи молодих людей залежно від віку, статі, соціально-економічного становища, роду занять, сімейного стану тощо.

Молоді люди – це важлива рушійна сила для будь-якого суспільства, і у формуванні й реалізації ефективної молодіжної політики необхідно враховувати їхні потреби й характеристики.

Молодіжна політика має бути доступною і зрозумілою для людей без огляду на обставини, ідентичності чи стиль життя; ресурси треба розподіляти так, щоб у суспільстві було якнайменше обмежень і випадків маргіналізації; щоб забезпечити рівний доступ до соціальних прав, програм і можливостей, особливо для молодих людей з меншими можливостями.

«... молодіжні працівники і працівниці мали би працювати з різними молодими людьми. Молоді люди не є універсальною уніфікованою групою людей; у кожного/кожної свій бекграунд».

Цитата з інтерв'ю. Дослідження з розроблення проєкту професійного стандарту «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)», 2022.⁶⁶

62. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі» від 20 грудня 2017 р. №1014, зі змінами, поточна редакція від 07.08.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1014-2017-%D0%BF#Text>

63. Професійний стандарт за професією «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)», внесений до Реєстру 29 березня 2023 року. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/490-ps_fahivec_z_pitan_molodi_molodiznij_pracivnik.pdf

64. Словник термінів, що використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти. URL: <https://rm.coe.int/ukr-eng-dictionary-of-terminology-used-by-the-council-of-europe-in-the/1680a1b388>

65. Дослідження з розроблення проєкту професійного стандарту «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)» відповідно до стандартів і підходів Ради Європи у сфері молоді, 2022. URL: <https://rm.coe.int/-08-2022-ydfuaii/1680a8e55b>

66. Дослідження з розроблення проєкту професійного стандарту «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)» відповідно до стандартів і підходів Ради Європи у сфері молоді, 2022. URL: <https://rm.coe.int/-08-2022-ydfuaii/1680a8e55b>

Молодь з меншими можливостями – молоді люди, які знаходяться в менш привілейованому культурному, географічному чи соціально-економічному становищі, або молоді люди з інвалідністю⁶⁷.

Це може бути з різних причин⁶⁸:

Соціальні перепони: молоді люди, які стикаються з дискримінацією (за ознакою статі, етнічної приналежності, релігії, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, інвалідності тощо), молоді люди з обмеженими соціальними навичками чи антисоціальною або ризикованою сексуальною поведінкою, молоді люди в нестабільній ситуації, (колишні) правопорушники/правопорушниці, молоді люди, що мають (мали) досвід вживання наркотичних речовин, молоді та/або самотні батьки/матері, сироти, молоді люди з розбитих сімей тощо.

Економічні перешкоди: молодь з низьким рівнем життя, низьким рівнем доходу, залежністю від системи соціального забезпечення, молодь, яка тривалий час не працює, безпритульна молодь, молодь у боргах або з фінансовими проблемами тощо.

Інвалідність: молоді люди з розумовими (інтелектуальними, когнітивними, навчальними), фізичними, сенсорними та іншими інвалідностями.

Культурні відмінності: молоді іммігранти/іммігрантки чи біженці/біженки або нащадки із сімей іммігрантів/іммігранток чи біженців/біженок, молоді люди, які належать до національної чи етнічної меншини, молоді люди з мовною адаптацією і проблемами культурної інклюзії тощо.

Проблеми зі здоров'ям: молоді люди з хронічними проблемами фізичного або психічного здоров'я, важкими фізичними або психічними захворюваннями тощо.

Освітні труднощі: молоді люди з труднощами в навчанні, ті, які кидають школу, низькокваліфіковані або некваліфіковані особи, молоді люди, які не знайшли свого шляху в шкільній системі, молоді люди з поганою успішністю в школі через інше культурне/мовне походження тощо.

Географічні перешкоди: молодь із віддалених, сільських або гірських районів, молодь, що живе на невеликих островах, молодь із міських проблемних зон, молодь із менш обслуговуваних районів (обмежений громадський транспорт, бідні заклади, покинуті села...) тощо.

Молодь з неблагополучних районів⁶⁹ – молоді люди, які живуть у неблагополучних районах, зазнають численних соціальних проблем через невигідне становище, зокрема брак економічного, культурного й соціального капіталу та/або ресурсів; відсутність доступу до освіти або успіху в ній; брак навчання або зайнятості; брак перспектив на майбутнє; більший ризик бездомності, конфліктів із законом, сексуальної експлуатації та/або насильства й уживання психоактивних речовин тощо. У невигідному становищі також може опинитися молодь з певних категорій, зокрема молоді люди, які виростили без сім'ї або в дитячих будинках; молоді люди з сімей мігрантів/мігранток або етнічних меншин; молоді роми/ромки.

67. Словник термінів, що використовує Рада Європи у сферах молодіжної політики, прав людини та неформальної освіти. URL: <https://rm.coe.int/ukr-eng-dictionary-of-terminology-used-by-the-council-of-europe-in-the/1680a1b388>

68. The SALTO Education and Training TCA Resource Centre – SALTO освітній та тренінговий ресурсний центр.

URL: <https://www.salto-youth.net/rc/inclusion/archive/archive-resources/inclusionoffenders/InclusionOffendersWho/>

69. Рекомендація CM/Rec(2015)3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав. URL: <https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164>

Молодь з неблагополучних районів є однією з найбільш маргіналізованих верств суспільства й потребує спеціальних заходів підтримання для забезпечення їм тих самих можливостей, що і їхнім одноліткам. У Рекомендації СМ/Rec(2015)3 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав визначено, що молоді люди з неблагополучних районів, а особливо ті, що живуть у бідності, є більш вразливими до всіх видів ризиків, як-от погане фізичне і психічне здоров'я, уживання психоактивних речовин, самоушкодження, насильство, дискримінація й соціальне відчуження.

Прикладами категорій/груп молодих людей і можливих активностей для них є:

- учні/учениці: програми підтримання для школярів/школярок, як-от підготовка до ЗНО або інших важливих іспитів; створення позашкільних клубів за інтересами; створення менторських програм, де старші учні/учениці допомагають молодшим у навчанні й адаптації до шкільного середовища;
- студенти/студентки: започаткування кар'єрних центрів при закладах вищої освіти, які підтримують у становленні на ринку праці; організація студентських об'єднань і клубів для обміну досвідом та ідеями;
- молоді люди, які працюють: розроблення програм навчання на робочому місці; організація курсів з питань балансу між роботою і особистим життям; організація культурних і спортивних подій;
- молоді батьки: створення дитячих центрів або дитячих садків поруч із робочими місцями; організація сімейних курсів і майстер-класів з питань виховання дітей і балансу між роботою та сім'єю; забезпечення доступу до послуг дитячого догляду;
- молоді люди з інвалідністю: розроблення безбар'єрних програм та адаптованих занять для різних галузей, включно з освітою, зайнятістю й розвитком; створення адаптованих програм навчання і працевлаштування, які враховують особливості фізичного та психічного стану;
- молоді люди з національних меншин: організація міжкультурних інтеграційних програм, які сприяють розумінню та взаємодії між різними групами; підтримання культурно-освітніх проєктів, які можуть сприяти інтеграції молоді з національних меншин у суспільство;
- молоді люди, які опинилися в складних життєвих обставинах: створення психологічних служб і консультативних центрів для підтримання й допомоги у складних життєвих ситуаціях; реалізація програм соціальної інтеграції;
- молоді внутрішньо переміщені особи: створення інтеграційних програм, які передбачають підтримання в пошуку житла і праці; організація культурних обмінів і подій;
- молоді ветерани/ветеранки: створення програм підтримання, які передбачають професійну реабілітацію й підготовку до цивільної кар'єри; організація психологічного підтримання;
- молоді люди з релігійних спільнот: створення форумів для діалогу між різними релігійними групами; підтримання молодіжних ініціатив у галузі міжрелігійної співпраці;
- безробітна та економічно вразлива молодь: розроблення програм професійної підготовки й менторства; забезпечення доступу до професійних тренінгів, які розвивають навички, затребувані на ринку праці; створення партнерських відносин з роботодавцями /роботодавицями для стажувань і працевлаштування; запровадження програми стажування молодих людей в органах влади з можливістю подальшого працевлаштування;

- молодь із сільських і віддалених регіонів: реалізація програми з розвитку молодіжних центрів/просторів у сільських районах, де молодь може отримувати освітні та професійні послуги, і програм з розвитку підприємництва й сільського розвитку; забезпечення доступу до інтернету та онлайн-освіти для подолання віддаленості.

«Участь у програмах і тренінгах для молодіжних працівників дала мені чітке розуміння того, що в молодіжному середовищі є величезне різноманіття, але ми не можемо відкидати жодну групу, якщо хочемо будувати суспільство рівних».

Цитата з інтерв'ю. Дослідження з розроблення проєкту професійного стандарту «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)», 2022.⁷⁰

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОТРЕБ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ

Дослідження – це процес, за допомогою якого спільноти й окремі їхні члени/членкині поглиблюють знання про самих себе, використовують ці знання для ухвалення рішень, що стосуються дій у межах спільноти, а також контролюють та оцінюють результати власних дій. Дослідження має на меті встановлення закономірностей виникнення, розвитку й перетворення в інтересах раціонального використання в практичній діяльності певних об'єктів, явищ, предметів.

Дослідження потреб молодих людей – це основа планування молодіжної політики й молодіжної роботи. Важливо оцінювати потреби молодих людей кожні три – п'ять років. Такий підхід дає змогу планувати молодіжну політику й молодіжну роботу відповідно до запитів молодих людей з урахуванням наявних можливостей і ресурсів; любити інтереси молодих людей на різних рівнях.⁷¹

Дослідження потреб молодих людей надає:⁷²

- обізнаність з тим, як реально живеться молодим людям, які становлять значну частину нашого суспільства;
- усвідомлення того, у чому полягає участь молодих людей у соціальних перетвореннях і які чинники впливають на їхнє життя, для розуміння глобальних тенденцій розвитку суспільства;
- формування якісної молодіжної політики відповідно до запитів цільової аудиторії;
- внесення змін до цільових молодіжних програм різного рівня або врахування запитів цільової аудиторії під час розроблення таких програм;
- створення можливостей для молодих людей відповідно до їхніх запитів і потреб;
- сприяння підвищенню рівня активності молодих людей;
- залучення молодих людей до процесу ухвалення рішень на різних рівнях;
- раціональний розподіл коштів і цільове їх використання;
- визначення пріоритетних напрямів молодіжної роботи;
- сприяння соціально-економічному зростанню громади, регіону та країни.

70. Дослідження з розроблення проєкту професійного стандарту «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)» відповідно до стандартів і підходів Ради Європи у сфері молоді, 2022. URL: <https://rm.coe.int/-08-2022-ydfuaii/1680a8e55b>

71. Дослідження потреб молодих людей: Крок за кроком: посібник, 2021. URL: <https://rm.coe.int/research-on-the-needs-of-young-people-practical-guide-yfdua/1680a4f3b8>

72. Там само

«Коли ми писали програму «Розвиток нашого міста», ми запрошували молодь, робили опитування і спілкувалися. Дали їм відчуття, що вони в місті не просто живуть, а й беруть участь у якихось доленосних рішеннях. Тобто молоді люди мають відчувати не просто заходи, а те, що вони вкладають у місто частинку себе. До них дослуховуються. Їх чують».

Дослідження потреб і стану діяльності місцевих, регіональних і національних органів влади, відповідальних за молодіжну політику, та місцевих і регіональних молодіжних консультативних органів, зокрема, з урахуванням потреб і реалій молоді у воєнний і післявоєнний період.

Якщо немає молодіжних досліджень у громаді:⁷³

- молодіжну політику будують відповідно до бачення тих, хто відповідає за її реалізацію;
- кожен/кожна думає, що краще знає, що потрібно молодим людям;
- молоді люди не відвідують заходи, не беруть участь у процесах ухвалення рішень і не розуміють, що відбувається в громаді;
- спеціалісти/спеціалістки, які працюють з молодими людьми, прагнуть навчитися активізувати й мотивувати молодих людей;
- багато хто вважає, що молоді люди пасивні і їм нічого не цікаво;
- страждає комунікація між молодими людьми, владою, громадою.

Для визначення мети дослідження потрібно розуміти, які дані ми хочемо отримати в кінцевому результаті й чого потребуємо для аргументації висновків і узагальнень, наприклад, визначити потребу молодих людей громади у створенні молодіжного центру та їхнє бачення його діяльності.

Етапи дослідження потреб молодих людей:⁷⁴

1. Підготовка

- визначення мети дослідження потреб молодих людей (наприклад, дослідити потребу створення молодіжного центру в громаді);
- мапування молодих людей (визначення наявних категорій молодих людей);
- визначення вибірки (скільки, кого плануємо опитати);
- визначення методології (вибір методів дослідження);
- планування дослідження потреб молодих людей (терміни, відповідальні, необхідні ресурси, партнери тощо).

2. Збір інформації

- здійснення дослідження відповідно до визначеної методології;
- перевірка зібраної інформації.

73. Дослідження потреб молодих людей: Крок за кроком: посібник, 2021. URL: <https://rm.coe.int/research-on-the-needs-of-young-people-practical-guide-yfdua/1680a4f3b8>

74. Там само

3. Узагальнення й аналіз інформації

- аналіз за допомогою математично-статистичних та інших аналітичних методів;
- установлення закономірностей і зв'язків, їх інтерпретація і формування висновків;
- розроблення рекомендацій.

4. Презентація й використання результатів дослідження

- проведення публічних презентацій результатів дослідження;
- оформлення результатів дослідження в аналітичні звіти, публікації.

У дослідженні бажано використовувати кілька методів, що підвищить об'єктивність результатів і дозволить уникнути прогалин, спричинених застосуванням лише одного методу (оскільки кожен метод розкриває тільки окремі аспекти досліджуваного об'єкта).

Для дослідження потреб молодих людей можна використовувати методи, подані в таблиці нижче.⁷⁵

Метод	Опис методу	Приклад використання
Анкетування	Найпоширеніший вид опитування. Передбачає заповнення індивідуальних питальників. Воно може бути груповим або індивідуальним, очним (заповнюють у присутності респондента/респондентки й того/тієї, хто його проводить) і заочним (може бути онлайн – анкету створюють онлайн і поширюють через мережу інтернет; поштовим – анкети розсилають поштою й через деякий час отримують заповнені). Дозволяє охопити велику кількість людей і забезпечити анонімність; є можливість автоматизованого опрацювання результатів.	Опитування молодих людей щодо їхніх потреб, проблем і бачення шляхів їх вирішення за допомогою онлайн-форм.
Інтерв'ю	Цілеспрямована, сфокусована індивідуальна бесіда, яку проводять за планом із записом відповідей письмово або (з дозволу респондента/респондентки) на диктофон.	Інтерв'ю з молодою людиною з інвалідністю або молодою людиною з ромської громади.
Експертне інтерв'ю	Бесіда з експертами/експертками за планом. Експерти/експертки майже ніколи не є представниками/представницями об'єкта дослідження, однак, імовірно, мають поглиблені знання, інформацію про ті чи ті проблеми, явища. Важливим у проведенні такого опитування є відбір експертів/експерток.	Інтерв'ю про потреби молодих людей з особами, що з молоддю працюють, але молоддю не є (працівники/працівниці бібліотек, будинків культури, керівники/керівниці гуртків, секцій тощо).

75. Дослідження потреб молодих людей: Крок за кроком: посібник, 2021. URL: <https://rm.coe.int/research-on-the-needs-of-young-people-practical-guide-yfdua/1680a4f3b8>

Фокус-групова дискусія	Бесіда із заздалегідь визначеною групою людей, яку модератор/модераторка проводить за планом із записом відповідей письмово або (з дозволу респондентів/респонденток) на диктофон. Важливим у проведенні такого опитування є визначення групи та її представників/представниць.	Бесіда з молодими батьками/матерями про їхні потреби, проблеми й бачення шляхів їх вирішення в громаді.
Аналіз документів	Аналіз нормативно-правових актів, офіційних документів (програм, планів, звітів органів влади), матеріалів попередніх чи дотичних досліджень тощо, що дозволяє отримати інформацію в динаміці/перспективі (протягом кількох років).	Аналіз місцевої програми розвитку молоді, стратегії розвитку громади тощо.
Аналіз статистичних даних	Аналіз об'єктивної, достовірної та своєчасної статистичної інформації, що дозволяє всебічно розглянути ситуацію, порівняти її з іншими, ухвалити рішення, виявити закономірності й тенденції, отримати надійні дані для ухвалення обґрунтованих рішень, спрогнозувати можливий розвиток подій у процесі реалізації рішень тощо.	Дані про кількість молодих людей у населеному пункті з розподілом за статтю, віком тощо.
Спостереження	Пряма реєстрація фактів очевидцем/очевидицею відповідно до обдуманого заздалегідь процедури, за якою всі дані фіксують у протоколах або щоденниках за визначеною схемою.	Спостереження за паркуванням велосипедів (де, скільки, коли тощо).
Соціальне картування	Візуальний метод зображення відносного розташування інфраструктури, розподілу різних людей тощо. Це метод збору даних, який дає можливість графічно репрезентувати уявлення про соціальні й соціально-просторові об'єкти та процеси через їх відображення у вигляді карт.	Нанесення на карту місць, які (1) є привабливими для молодих людей; (2) можуть бути потенційно привабливими для молодих людей, але зараз такими не є; (3) є зараз небезпечними, на думку молодих людей. Нанесення на карту чинної молодіжної інфраструктури (молодіжні простори, заклади освіти, зони відпочинку й дозвілля, спортивні майданчики, магазини, аптеки, заклади охорони здоров'я тощо); неформальних зібрань молоді й «асоціальних» місць відпочинку.

«Ми проводимо опитування в соціальних мережах, плюс фокус-групи, плюс живе спілкування з відвідувачами та відвідувачками заходів, коли ми моніторимо, що їм потрібно і чи те, що ми робимо, відповідає тому, що їм потрібно».

**Керівник/керівниця молодіжного центру.
Дослідження потреб і викликів
молодіжних центрів України різної
форми власності місцевого, обласного
та національного рівнів.⁷⁶**

Під час проведення дослідження потрібно дотримуватися таких принципів:

- Дослідження має зумовити певну дію: воно є не ціллю саме по собі, а засобом для досягнення більш вагомих цілей. Результати дослідження мають бути використані для планування та впровадження конкретних дій у молодіжному центрі/просторі, що мають на меті задовольнити потреби молоді.
- Дослідження здійснюють з позиції молоді, і воно слугує її інтересам: під час проведення дослідження потрібно враховувати думку молодих людей. Їхній голос, їхні переживання й відчуття мають бути в центрі уваги. Дослідження має бути націлене на виявлення й урахування їхніх потреб та інтересів.
- Дослідження має бути зрозумілим для молоді: інформація, що її збирають та аналізують у ході дослідження, має бути представлена так, щоб молодь могла її усвідомити. Це означає, що важливо використовувати зрозумілу мову, доступні методи збору даних і забезпечувати достатній рівень прозорості процесу дослідження.

Проведення дослідження потреб молоді в громаді вимагає дотримання правил, які забезпечують його якість і надійність:

- Наявність плану проведення: кожне дослідження має бути чітко сплановане. План має містити цілі дослідження, методологію, техніки збору даних, критерії відбору учасників/учасниць, а також процедури аналізу даних. Це дасть можливість провести дослідження системно й забезпечить його ефективність.
- Нерозголошення конфіденційної інформації: важливо гарантувати конфіденційність учасників і учасниць дослідження. Це означає, що жодна інформація, отримана в ході дослідження, не може бути розголошена без відповідного дозволу. Учасники й учасниці мають бути впевненими, що їхня особиста інформація та їхні відповіді захищені.
- Урахування відповідей/думок усіх учасників і учасниць дослідження: під час аналізу результатів дослідження важливо враховувати всі думки. Кожна відповідь має значення й може дати важливу інформацію про потреби молоді. Не слід ігнорувати або знецінювати думки й відгуки окремих учасників і учасниць, навіть якщо вони є єдиними.⁷⁷

Крім того, дослідження має бути неупередженим та об'єктивним. Дотримання цих принципів і правил допоможе забезпечити якість дослідження і зробити його результати надійними та корисними для подальшого планування й впровадження дій, спрямованих на задоволення потреб молодих людей у громаді.

76. Дослідження потреб і викликів молодіжних центрів України різної форми власності місцевого, обласного та національного рівнів, 2022. URL: <https://rm.coe.int/-08-2022-yfdua/1680a8e55a>

77. Посібник для тренерів програми «Ефективний менеджмент молодіжних центрів», Київ 2021, розроблений за фінансової підтримки Посольства Великої Британії в Україні у межах проєкту «Активні громадяни», який реалізує Британська Рада в Україні.

ПРАВА ЛЮДИНИ Й УЧАСТЬ МОЛОДІ У ФОРМУВАННІ Й РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

Права людини⁷⁸ відображають головні людські потреби; вони встановлюють основні стандарти, без яких люди не можуть гідно жити. Права людини стосуються рівності, гідності, поваги одне до одного, свободи і справедливості. Прикладом таких прав є свобода від дискримінації, право на життя, право на особисту думку, право на шлюб і створення сім'ї, а також право на освіту.

Загальна Декларація прав людини визначає право брати участь в управлінні й у вільних виборах як одне з невідчужуваних прав людини. Стаття 21 говорить: «Кожна людина має право брати участь в управлінні своєю країною безпосередньо або через вільно обраних представників»⁷⁹.

З 1950 року Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (ЄКПЛ) є найважливішим документом у міжнародній системі захисту прав людини. Із першого дня появи Конвенція слугує дороговказом для визначення ідеалів і цінностей демократичних суспільств і фундаментом для розвитку правових держав. Усі 46 держав-членів Ради Європи, зокрема і Україна, ратифікували Конвенцію.

У 1992 році Постійна конференція місцевих і регіональних органів влади Ради Європи, попередниця Конгресу місцевих і регіональних органів влади, зрозуміла, що участь молоді вимагає прихильності з боку місцевих і регіональних органів влади до формування культури, у якій молоді люди мають можливість робити цінний і значущий внесок.

Прихильність Постійної конференції була транспонована в **Європейську хартію про участь молоді в муніципальному й регіональному житті**, яка стала результатом дискусій між молодими людьми та місцевими й регіональними виборними представниками/представницями.

У 2001 році **Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи про участь громадян у місцевому публічному житті Rec(2001)19** зокрема рекомендує державам-членам поліпшувати місцеві норми участі громадян/громадянок у місцевому публічному житті й практичні домовленості про це і вживати будь-яких інших заходів у межах їхньої компетенції, що сприятимуть участі громадян/громадянок.⁸⁰

У 2003 році **Хартію переглянули** на прохання молодих учасників та учасниць, висловлене на конференції «Молодь – рушійна сила в містах і регіонах», організованій Конгресом у Кракові (Польща) в березні 2002 р. для відзначення десятої річниці Хартії.

Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому й регіональному житті наголошує, що молоді люди мають право брати участь у демократичних структурах і процесах наших суспільств. Вони мають право бути почутими і ухвалювати власні рішення з питань, які впливатимуть на них і їхнє життя.⁸¹

78. Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді. Глава 4. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/what-are-human-rights->

79. Загальна декларація про права людини, ООН, 1948.

80. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи про участь громадян у місцевому публічному житті Rec(2001)19. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_739#Text

81. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому й регіональному житті. URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>

Це право реалізують у державі через участь у демократичних процесах ухвалення рішень, як безпосередньо на місцях, так і через вибори представників/представниць на національному, обласному, районному й місцевому рівнях. Важливо пам'ятати, що участь не обмежена виборами. Участь громадянина/громадянки – це постійний контроль за діями держави через інститути громадянського суспільства, правоохоронні органи та правозахисні організації.

Демократія неможлива без участі. Громадяни/громадянки мають не просто знати про демократичні права і свободи, а й уміти захищати людську гідність, долучатися до вирішення питань у громаді, впливати на розвиток країни. А цього можна навчитися лише через практику й досвід, здобутий завдяки реальній участі та/або молодіжній роботі чи неформальній освіті.

Коли мова заходить про участь молодих людей, вирішальною є їхня можливість реально впливати на ухвалення рішень. Присутність молодих людей на заходах, придуманих і організованих без урахування їхньої думки, можна назвати маніпуляцією чи декорацією участі. Така (не)участь не сприяє розвитку компетентностей, крім того, існує ризик появи зневіри молодих людей у суспільних структурах і розвитку споживацьких настроїв. Щоб перетворити «пасивних» відвідувачів/відвідувачок заходів на тих, кому буде дійсно цікаво і хто буде готовий/готова брати відповідальність на себе, дорослим (зокрема представникам і представницям органів влади) важливо створювати можливості реальної участі в громаді.

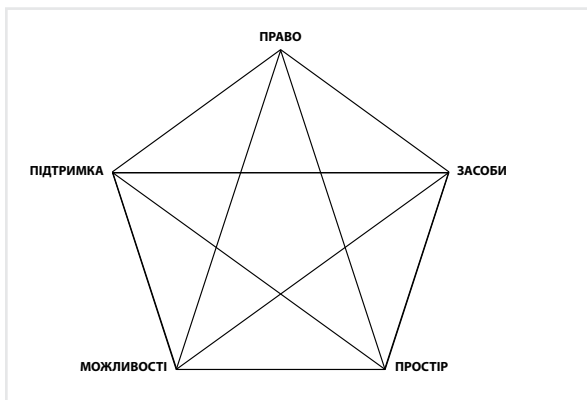
«Зараз насправді багато молодих людей хочуть бути причетними, вони хочуть займатися чимось соціально важливим... Молоді люди хочуть долучатися до внеску в перемогу. Змінилася мотивація участі молоді. Не в усіх, тому що з такою стресовою ситуацією всі справляються по-різному, але запит і бажання на участь зросли».

Павло Медина. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах та стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України.⁸²

Переглянута Європейська Хартія про участь молодих людей у місцевому й регіональному житті зазначає, що **«участь у демократичному житті** будь-якого суспільства – щось більше, ніж просто голосування, балотування на виборах, хоча це все теж є важливими складниками. Участь та активне громадянство означають мати право, засоби, простір, можливості і, якщо необхідно, підтримку в участі та впливі на ухвалення рішень, а також означає участь у різних заходах і процесах з метою побудови кращого суспільства».⁸³

82. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах та стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. URL: <https://rm.coe.int/experience-collection-27-04-23-4-/1680ab2181>

83. Переглянута Європейська Хартія про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті. URL: <https://rm.coe.int/t/168071b58f>

Розглянемо це визначення в контексті суспільства.

Право на участь – це одне з прав людини, а не привілей найкращих і найуспішніших молодих людей. Воно має бути доступним для всіх категорій/груп молодих людей, а відповідно, молоді люди мають знати про нього. В ідеалі, на місцевому, регіональному й національному рівнях мають існувати нормативні акти, що законодавчо закріплюють необхідність

надавати молодим людям консультації та забезпечувати їхнє право брати участь у вирішенні питань, у заходах і процесах ухвалення рішень, що їх стосуються. Але навіть у тих громадах, де офіційно не існує такого нормативного акту, молоді люди мають право на участь. Інакше кажучи, гарантування такого права не залежить від місцевих або регіональних органів влади, це одне з основних прав, дотримання якого молоді люди мають вимагати.

Засоби – для того, щоб заохочувати молодих людей до повноцінної участі, спершу слід забезпечити їхні основні життєві потреби, серед яких адекватне соціальне забезпечення, освіта, житло, охорона здоров'я, транспорт, володіння технологіями й доступ до них. Життя молодих людей значно ускладнюється, якщо вони не мають достатньо засобів (наприклад фінансових) або перебувають на межі бідності через безробіття. Це може означати, що відсутність забезпечення основними потребами, як-от їжа чи житло, призводить до ізоляції, або маргіналізації. Природно, що в таких умовах головним завданням для таких людей є пошук засобів для існування та способів отримання необхідних ресурсів. Як наслідок, молодим людям у таких умовах не вистачає часу або мотивації для участі в житті організації або громади.

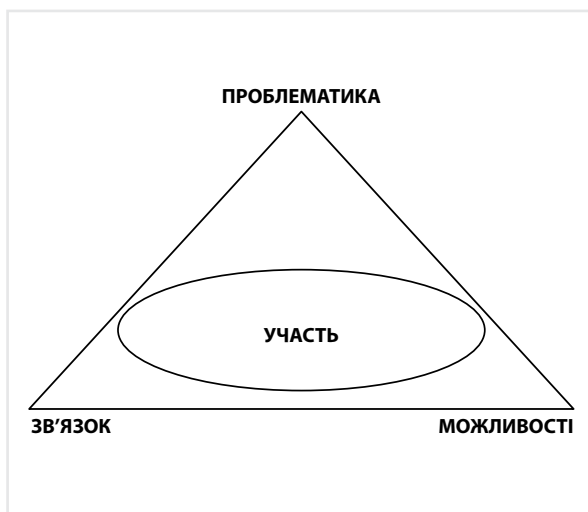
Простір – молодим людям потрібне місце для проведення зустрічей, дозвілля чи власних заходів. Все частіше таким простором стає інтернет, створюючи місце для обміну думками або навіть розроблення проєктів з іншими однодумцями/однодумицями. Втім у визначенні йдеться не лише про фізичний простір, а про надання набагато більшого простору для участі в процесі вироблення політики на рівні інституцій. По суті це означає, що думки молодих людей, їхні рекомендації й консультації мають реально впливати на рішення, що їх ухвалюють.

Можливість – молодим людям необхідно мати можливості для активної участі. Це означає, наприклад, що їм має бути забезпечено легкий доступ до інформації щодо того, як бути залученими, які є доступні можливості й де їх можна отримати. Коли молоді люди будуть поінформовані про те, що відбувається в їхній місцевій громаді, вони можуть ухвалити обґрунтоване рішення й самі визначити рівень їхньої участі. Інколи трапляється, що молоді люди неактивні через брак інформації про наявні можливості, а не через відсутність зацікавленості. По-друге, процес ухвалення рішень і вся система мають бути побудовані у спосіб, дружній до молоді. Це означає, що молодь має розуміти не окремі речі, а все, що відбувається в системі роботи, у структурі, і, за бажанням, вільно долучатися до процесів. Отже, має бути впевненість, що молоді люди матимуть можливість брати участь за наявності достатнього часу та структур, які підтримують таку участь.

Підтримання – без необхідного підтримання участь молоді в житті громади може бути не надто ефективною. Молоді необхідно мати доступ до різних форм підтримання. Це означає фінансове, моральне, інституційне підтримання на різних рівнях: особистому, організаційному чи на рівні місцевої громади. В ідеалі органи місцевої влади мають фінансово підтримувати покриття структурних та організаційних витрат, але в багатьох випадках питання молоді на місцевому рівні не є пріоритетним через обмежене фінансування.

Для забезпечення активної участі молодих людей важливо створити відповідне середовище, яке би ґрунтувалося на принципах участі, де рівною мірою і молоді люди, і їхні родини, і посадовці й посадовиці дотримуватимуться цих принципів.

Для поглиблення розуміння **принципів участі молоді** пропонуємо скористатися моделлю, яку запропонували Марк Янс і Курт Де Бекер.⁸⁴

Основою для участі має бути проблематика, під якою розуміємо тему, напрямок, завдання, які безпосередньо пов'язані з повсякденним життям молодих людей і становлять для них інтерес.

Участь має ґрунтуватися на можливостях. Участь у громадському житті вимагає від молоді певних знань, умінь і навичок. Своєю чергою, проекти й ініціативи, які ми впроваджуємо з молодими людьми, мають відповідати їхнім можливостям і гарантувати набуття відповідних умінь і навичок, які зараз у них відсутні.

Участь має базуватися на зв'язку. «Молодим людям необхідно відчувати себе «поєднаними» із суспільством і підтриманими людьми, громадами, ідеями, рухами».⁸⁵ Це означає, що вони хочуть бути впевненими в тому, що їх не залишать без підтримки й вони можуть покласти на групу або установу (щонайменше розраховувати на якесь місце, куди вони можуть звернутися по допомогу).

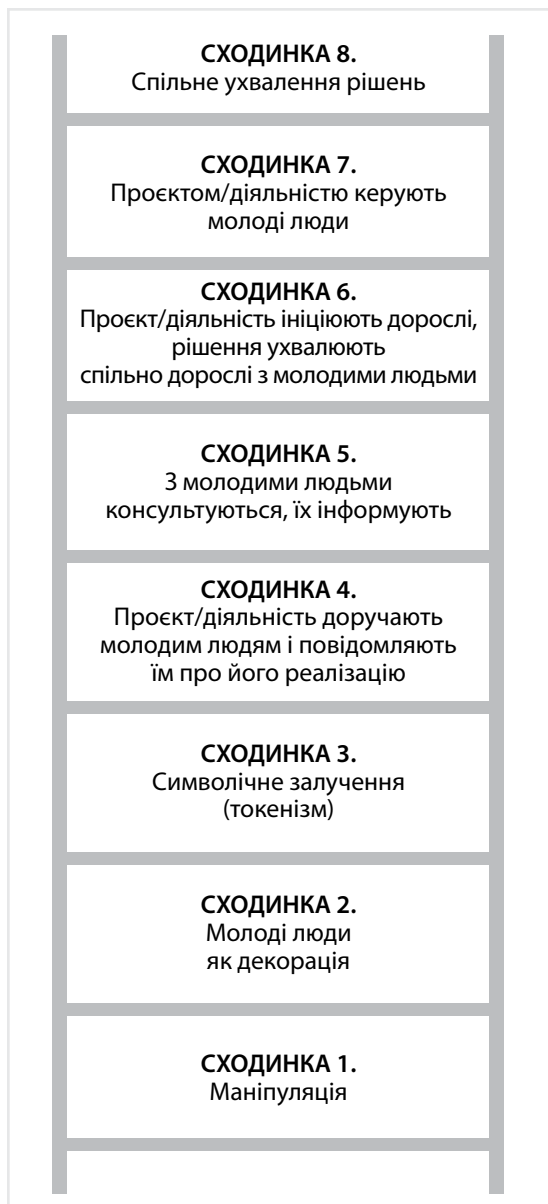
Для того, щоб проаналізувати ефективність залучення молодих людей, можна скористатися моделлю «Сходинок дитячої участі» Роджера Харта⁸⁶, яка ілюструє різні рівні участі дітей і молодих людей у проектах, організаціях або спільнотах. Цей інструмент може бути корисним для фахівців і фахівчинь, які прагнуть отримати об'єктивне уявлення про рівень залучення молодих людей у їхній діяльності.

84. Jans, M. and De Backer, K., Youth (work) and social participation. Elements for a practical theory, Flemish Youth Council YeP! 2002, p. 5.

85. Jans, M. and De Backer, K., Youth (work) and social participation. Elements for a practical theory, Flemish Youth Council YeP! 2002, p. 6.

86. Hart, R., Children's participation from tokenism to citizenship, UNICEF Innocenti Research Centre, Florence, 1992. This model has been based on S. Arnstein's «ladder of citizen's participation», published as «A ladder of citizen participation», JAIP. Vol. 35. No. 4. July 1969. P. 216 – 224.

Роджер Харт визначає вісім **рівнів участі молоді**, кожен із яких відповідає одній сходинці умовної драбини:

Сходинка 8. Спільне ухвалення рішень. Молоді люди ініціюють проекти/діяльність або ідеї, вони запрошують дорослих як партнерів/партнерок для участі в ухваленні рішення.

Сходинка 7. Проектом/діяльністю керують молоді люди. Вони можуть запрошувати дорослих, щоб забезпечити необхідне підтримання, але проект/діяльність можна виконати й без їхнього втручання.

Сходинка 6. Проект/діяльність ініціюють дорослі, рішення ухвалюють спільно дорослі з молодими людьми. Молодих людей запрошують як рівнозначних партнерів/партнерок, щоб вони разом з дорослими ухвалювали рішення й розподіляли обов'язки.

Сходинка 5. З молодими людьми консультуються, їх інформують. Дорослі керують проектами/діяльністю, молоді люди висловлюють поради і пропозиції, а їх інформують про те, як такі пропозиції сприяють ухваленню остаточних рішень і досягненню мети.

Сходинка 4. Проект/діяльність доручають молодим людям і повідомляють їм про його реалізацію. Проектом/діяльністю керують дорослі, молодих людей запрошують виконати ролі або завдання в межах проекту, молодь обізнана про те, який вплив вона насправді має у проекті чи діяльності.

Сходинка 3. Символічне залучення (токенізм). Між молодими людьми розподіляють ролі в межах проекту, але вони ніяк не впливають на ухвалення рішень. Створюється помилкове враження (навмисно чи ні), що молоді люди беруть участь, але фактично вони не мають можливості обирати, що їм робити і як.

Сходинка 2. Молоді люди як декорація. Молоді люди необхідні для участі в проекті, щоб представити молодь як групу, яка має менші права. Вони не виконують ніякої вагомій ролі, окрім присутності. Як це буває з декоруванням, молодь висувають на перший план у проекті або організації, щоб її могли зауважити ззовні.

Сходинка 1. Маніпуляція. Молодих людей запрошують узяти участь у проекті/ діяльності/ заході, але вони ніяк не впливають на ухвалення рішення та його кінцевий результат. Фактично їхня присутність потрібна для досягнення інших цілей, наприклад, для перемоги на виборах у місцеві органи влади, формування позитивної репутації установи або отримання додаткових коштів від установ, що підтримують участь молоді.

Необхідно відзначити, що перші три сходинки драбини не є участю як такою. Це фактично використання молодих людей для втілення планів дорослих. Участь починається з четвертої сходинки й поступово збільшує рівень залучення.

Не варто сприймати буквально, що ця модель є ієрархію рівнів участі молоді і що необхідно досягти найвищих сходинок у будь-який спосіб. Важливо пам'ятати, що рівень залучення молодих людей до громадського життя залежить від контексту, від того, чого необхідно досягти, від наявного досвіду тощо.

«Драбина» Роджера Харта показує, наскільки молоді люди можуть впливати на рішення під час планування й реалізації тієї чи тієї діяльності й наскільки ця участь є усвідомленою. Ми пропонуємо використовувати цю модель, щоб критично проаналізувати стан справ у громаді або установі, що працює з молодими людьми, а згодом створити якомога кращі можливості для реалізації права молодих людей на участь.

Наприклад, говорячи про участь дітей, Харт підкреслює, що дії можуть бути визнані як участь за умови, якщо діти⁸⁷:

- 1) розуміють мету заходу/проєкту;
- 2) знають, хто й чому ухвалював/ухвалювала рішення щодо їхньої участі;
- 3) виконують значущу, а не «декоративну» роль;
- 4) беруть добровільну участь у заході/проєкті після того, як проєкт/захід для них став зрозумілим.

Питання для роздумів: Чи можна те саме сказати про участь молоді?

Участь молоді завжди була в центрі уваги Ради Європи, а особливо Департаменту молоді⁸⁸ та Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи.⁸⁹ Ці інституції багато зробили для сприяння залученню молоді й забезпечення необхідними навичками та інструментами тих, хто працює в цій галузі й потребує підтримки. Прикладом є запровадження системи співуправління⁹⁰, проведення навчальних курсів, інших освітніх заходів, досліджень і фінансове підтримання молодіжних проєктів, що сприяють участі молоді.⁹¹

Переглянута Європейська Хартія участі молоді в місцевому й регіональному житті⁹² – це особливий інструмент, що його використовують для заохочення участі молоді на місцевому й регіональному рівні. Переглянута хартія прийнята Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи в травні 2003 року.

Хартія складається з трьох частин: секторальна політика; документи для участі молоді; інституційні форми участі молоді в місцевих і регіональних справах.

У частині I переглянутої Хартії міститься огляд різних галузей політики, як-от спорт, культура, сприяння зайнятості, житлова політика, транспорт, освіта, мобільність, охорона здоров'я, гендерна рівність, політика для сільської місцевості, охорона навколишнього середовища, боротьба з насильством і злочинністю, боротьба з дискримінацією тощо, а також запропоновано конкретні заходи, які можуть забезпечити необхідне підтримання для участі молодих людей у їхніх громадах.

87. Hart R. Children's participation from tokenism to citizenship. UNICEF Innocenti Research Centre. Florence, 1992. This model has been based on S. Arnstein's «ladder of citizen's participation», published as «A ladder of citizen participation». JAIP. Vol. 35. July 1969. №. 4. P. 216 – 224.

88. The Youth Department of the Council of Europe. URL: <https://www.coe.int/en/web/youth/home>

89. Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи. URL: <https://www.coe.int/en/web/congress/home>

90. Co-management structure. URL: <https://coe.int/en/web/youth/co-management>

91. European Youth Foundation. URL: <https://coe.int/en/web/european-youth-foundation>

92. Переглянута Європейська Хартія про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті. URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>

У частині III увагу сконцентровано на інституційній участі та структурах і підтриманні, які мають бути запроваджені з метою залучення молодих людей у процеси, у яких вони можуть визначати їхні потреби, розробляти й ухвалювати рішення, які зачіпають їх, і, якщо можуть, – планувати дії з місцевими й регіональними органами влади на рівних умовах. Цими структурами можуть бути молодіжні ради, молодіжні парламенти, молодіжні форуми, які мають надавати молодим людям пряму відповідальність за проєкти і вплив на політику.

Переглянута Хартія розглядаємо як набір принципів, передової практики і керівних настанов для підвищення участі молоді на місцевому й регіональному рівнях. Хоча переглянута Хартія й не є юридично обов'язковим документом, Комітет Міністрів Ради Європи ухвалив рекомендацію на підтримання її реалізації, що означає, що держави-члени несуть моральну відповідальність за її реалізацію, навіть якщо вони юридично не зобов'язані це робити.

Переглянута Європейську хартію участі молоді в місцевому й регіональному житті розробив і прийняв Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи, що є одним з політичних органів у структурі Ради Європи. Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи виріс з переконання, що існує потреба надати місцевій, а згодом і регіональній владі форум, щоб висловити їхню думку на ранніх етапах процесу європейської інтеграції. Розпочавши як простий комітет тодішньої Консультативної асамблеї в 1953 році, він згодом став «Конференцією місцевих і регіональних влад Європи» і, нарешті, у 1994 році був заснований як «Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи».⁹³

Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи – це установа, що представляє місцеві й регіональні влади держав-членів Ради Європи і є місцем для обговорення загальних проблем, обміну досвідом і розвитку взаємодії. Конгрес складається з двох Палат: Палата місцевих влад і Палата регіонів. Також існує чотири статутних комітети, які розглядають питання, що мають важливе значення для місцевих утворень. Одним із таких Комітетів є Комітет у справах культури й освіти, який відповідає за вирішення проблем молоді. До складу Конгресу входить 306 постійних членів/членкинь і 306 заступників/заступниць, яких призначають на чотири роки і які представляють понад 130 000 органів місцевих і регіональних влад 46 країн-членів Ради Європи. Конгрес має статус дорадчого органу, а це означає, що він не ухвалює обов'язкові рішення від імені Ради Європи, а дає Комітетові Міністрів рекомендації щодо різних аспектів місцевої й регіональної політики.

Спостереження за виконанням положень Європейської хартії місцевого самоврядування країнами-членами є головним завданням Конгресу. Конгрес періодично спостерігає за місцевими й регіональними виборами, переважно у країнах-членах Ради Європи. З метою зміцнення місцевої демократії Конгрес активно розвиває співробітництво та партнерство з країнами-членами й іншими інституційними органами та Європейськими асоціаціями. Конгрес пропонує заходи на місцях, спрямовані на виконання положень Європейської хартії місцевого самоврядування й рекомендацій Конгресу.⁹⁴

Однією з ініціатив Конгресу є онлайн-платформа Cities4Cities⁹⁵, розроблена для підтримання українських міст у пошуку партнерів/партнерок. Платформа є безкоштовним онлайн-інструментом, який дозволяє органам місцевого самоврядування України та інших регіонів Європи поділитися їхніми потребами і пропозиціями, пов'язаними з міською інфраструктурою, а також налагодити прямі зв'язки для співпраці з отримання практичної допомоги.

93. Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи. URL: <https://www.coe.int/en/web/congress/home>

94. Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи. Листівка, 2022. URL: <https://rm.coe.int/general-leaflet-of-the-congress-of-local-and-regional-authorities-of-t/168071b32e>

95. Онлайн-платформа Cities4Cities. URL: <https://cities4cities.eu/>

ФОРМИ УЧАСТІ МОЛОДІ

Участь молоді може бути втілена в різних формах. Одні з них приваблюють молодих людей більше, інші менше; деякі можуть бути більш доречними в певному контексті, ніж інші, і кожна з цих форм має власний потенціал і власні обмеження.

Найбільш поширеними та загальноприйнятими в сучасному європейському суспільстві формами участі молоді є такі:

- волонтерська робота;
- участь у різних формах неформальної освіти;
- навчання рівний – рівному / рівна – рівній: залучення молодих людей до навчання їхніх однолітків (наприклад, програми зі здорового способу життя, освітні кампанії тощо);
- активна участь в організації або клубі й виконання обов'язків у них;
- молодіжні ради, парламенти, форуми, комітети та інші структури як традиційний спосіб участі в ухваленні рішень у межах міжнародних, національних, регіональних або місцевих влад, шкіл, клубів, неурядових організацій тощо;
- системи спільного управління, що вже існують у деяких установах (наприклад, Департаменті молоді Ради Європи), у яких рішення ухвалюють разом з представниками/представницями від молоді, молодіжних організацій і влади;
- консультації – їх використовують у процесі ухвалення рішення, щоб висловити свою думку з приводу тієї чи тієї проблеми, внести пропозиції щодо її вирішення;
- різні рівні участі молодих людей у проєктах і заходах (як організованих, так і неорганізованих);
- різноманітні кампанії;
- членство в політичних партіях, спілках, групах інтересів;
- участь у виборах (щоб голосувати й бути обраним/обраною).⁹⁶

Цей перелік форм участі не є вичерпним. Зміни ситуації в країні та світі створюють нові виклики й нові можливості реалізувати право брати участь і впливати на рішення, що їх ухвалює суспільство. До попереднього переліку можна додати як знайомі посадовцям і посадовицям форми участі на рівні громади, так і нові форми участі молоді, зокрема такі:

- загальні збори громадян/громадянок за місцем проживання;
- електронна петиція;
- місцева ініціатива;
- громадський бюджет (бюджет участі);
- громадські слухання;
- публічні консультації;
- національні дослідження думки молоді;
- молодіжна робота;
- робота громадських радників/радниць з питань молоді при органах влади та самоврядування;
- створення Українського молодіжного фонду;

96. Скажи своє слово! Посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті, 2015. URL: <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>

- міжнародні зустрічі;
- бойкотування товарів;
- демонстрації;
- використання інтернету для збору інформації, висловлення думки, впливу на ухвалення рішення.

Механізмами та інструментами участі молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики є:

- 1) інформування про рішення та дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, що стосуються молоді, шляхом оприлюднення відповідної інформації на своїх офіційних веб-сайтах, через медіа, соціальні мережі та за допомогою інших доступних для молоді засобів і методів комунікації;
- 2) проведення консультацій, зокрема електронних, із суб'єктами молодіжної роботи, іншими заінтересованими сторонами, проведення опитувань молоді тощо;
- 3) налагодження діалогу з молоддю шляхом підтримання молодіжних ініціатив, утворення молодіжних рад, призначення радників / радниць з питань молоді, проведення громадських слухань, публічних обговорень, створення робочих груп із залученням суб'єктів молодіжної роботи;
- 4) забезпечення партнерства між молоддю та органами державної влади і органами місцевого самоврядування на всіх етапах формування та реалізації молодіжної політики, спільного оцінювання ефективності рішень і заходів молодіжної політики;
- 5) забезпечення представництва молоді у складі консультативно-дорадчих органів, що їх утворюють органи державної влади, органи місцевого самоврядування у порядку, визначеному законодавством;
- 6) залучення суб'єктів молодіжної роботи до реалізації завдань молодіжної політики у порядку, визначеному законом.⁹⁷

«Громада в нас дуже дружна. Ми спільно можемо багато питань вирішити. Усе починається зі школи, з учнівського самоврядування. Пізніше молоді люди приєднуються до діяльності молодіжної ради... У молодих людей є цей поклик душі, і це круто».

Юлія Крачкова. Олексій Бойчук.
Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах та стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України.⁹⁸

Важливо розуміти, що рівні участі не прив'язані до форм участі. Умовно, якщо міський/міська голова запрошує молодих людей бути присутніми на громадських слуханнях, це не означає, що участь молоді автоматично знаходиться на восьмій сходинці або навіть на п'ятій. Варто дослідити, що саме на цій зустрічі роблять молоді люди, як вони задіяні. Вони можуть бути присутні, але не розуміти, про що йдеться і як вони можуть включитися в обговорення, або боятися посадовців і посадовиць так, що не піднімуть голову й сидітимуть тихо в куточку. Тоді це буде неучасть – десь друга сходинка, не вище.

97. Закон України «Про основні засади молодіжної політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>

98. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах та стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. URL: <https://rm.coe.int/experience-collection-27-04-23-4-/1680ab2181>

Проекти можуть бути інструментом втілення тієї чи тієї форми участі або прикладом форми участі молоді.

Один із ключових моментів участі молоді полягає в тому, що молодіжні проекти організовують для молоді, з молоддю та самою молоддю. Іноді це перша можливість для молодої людини взяти участь у чомусь, що приносить користь не лише йому/їй, а значно ширшому колу людей або громаді. Молодіжні проекти можуть бути важливим кроком для молодих людей, адже саме за допомогою них можна реально відчувати власну причетність.

Молодіжні проекти – це чудова можливість підвищити рівень участі молодих людей на різних рівнях, особливо на місцевому. Залучення молодих людей може бути безпосередньо пов'язане з метою та/або завданнями проекту, але також це може бути стратегією чи методологією, що їх свідомо обирають з метою досягнення мети проекту. В ідеалі, щоб проект по-справжньому забезпечував участь молоді, необхідне поєднання цих двох аспектів.

Участь молоді як мета та/або завдання проекту. Молодіжні проекти охоплюють широке коло питань або проблем, безпосередньо чи опосередковано пов'язаних з участю і спрямованих на досягнення можливості для молодих людей мати більший вплив на ухвалення рішень чи дії, що впливають на їхнє життя. Проекти можуть бути зосереджені, наприклад, на питаннях розширення прав і можливостей участі молодих людей (через розвиток навичок, розуміння, надання інформації або засобів тощо), подолання перешкод для участі молоді, сприяння створенню умов для участі чи інфраструктури, побудови партнерства між дорослими і молоддю.

Участь молоді як методологія проекту. Тренерський довідник «Інструменти проектного менеджменту»⁹⁹ дає таке визначення методології проекту: «соціальний, навчальний та організаційний процес, за допомогою якого завдання вирішують послідовно». При цьому різні заходи мають бути підпорядковані досягненню завдань. Поняття методології можна визначати і як підхід, що скеровує етапи підготовки й виконання проекту. Вибір підходу участі для заходу передбачає розуміння, чому, як, з ким і для кого виконують проект. На практиці це означає, що всі учасники/учасниці проекту мають реально вливати на всі його елементи, а також передбачає для молоді рівноправне з дорослими право власності на проект або ж повноваження щодо ухвалення рішень на різних етапах проекту.

Проекти участі молоді не позбавлені значення і цінностей. Організатори/організаторки проекту й усі учасники/учасниці мають розуміти, чого вони потребують і що їм слід забезпечити для досягнення ефективної участі молодих людей. У проектах участі мають бути враховані такі цінності:

- взаємна повага: визнання того, що інші люди (молоді й дорослі) мають право на інші думки й погляди;
- розуміння культурного розмаїття: пошук конструктивних способів порозуміння з відмінностями, що впливають з відмінностей походження;
- сприяння негативному ставленню до расизму й боротьбі з усіма його проявами, крайніми ідеологіями та ксенофобією з метою забезпечення внеску молоді до створення більш толерантного й мирного суспільства;

99. T-Kit 3: Project Management. URL: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/t-kit-3-project-management>

- співпраця: налагодження спільної роботи між різними сторонами, зацікавленими в участі молоді для досягнення спільних цілей і надання взаємодопомоги;
- відповідальність: усі сторони мають нести відповідальність за співпрацю й досягнуті результати;
- незалежність молодих людей: молодим людям необхідно мати деяку автономію в межах проєкту;
- забезпечення включення до роботи груп, що мають більше перешкод для участі в суспільному житті через їхнє походження, обмежені можливості чи інші проблеми;
- гендерна рівність: необхідність надання й забезпечення рівного доступу до участі як для чоловіків, так і для жінок;
- визнання ролі неформальної освіти як допоміжного інструменту для участі молодих людей;
- визнання підходу, заснованого на правах людини;
- антидискримінаційний підхід.

Однією з можливостей, якою можуть скористатися суб'єкти молодіжної політики в Україні (зокрема неприбуткові й неурядові організації) для реалізації проєктів, є підтримання Європейського молодіжного фонду.

Європейський молодіжний фонд¹⁰⁰ входить до складу Департаменту молоді Ради Європи і є одним з інструментів для просування цінностей, принципів і роботи Ради Європи.

Фонд має щорічний бюджет приблизно чотири мільйони євро.

Європейський молодіжний фонд підтримує проєкти, базуючись на пріоритетах молодіжного сектора Ради Європи.

Пріоритетами молодіжного сектора Ради Європи на 2022 – 2025 роки є:

- відродження плюралістичної демократії;
- доступ молодих людей до прав;
- спільне життя в мирних та інклюзивних громадах;
- молодіжна робота.

Є чотири види грантів, доступних для різних типів організацій:

- міжнародна діяльність (відкрита для всіх, крім місцевих громадських організацій);
- річні плани роботи (відкриті лише для міжнародних громадських організацій/мереж, можуть містити пілотні заходи);
- пілотні заходи (відкриті для місцевих, національних, регіональних громадських організацій/мереж);
- структурні гранти (відкриті для міжнародних і регіональних громадських організацій/мереж).

100. Європейський молодіжний фонд. URL: <https://coe.int/en/web/european-youth-foundation>

Податися на грант можуть

- некомерційні й недержавні організації з 50 країн, які підписали Європейську культурну конвенцію;
- організації, що мають власний статут і банківський рахунок і проводять заходи для молодих людей (15 – 30 років).

В організації молоді люди ухвалюють рішення щодо програми діяльності. Вік учасників/учасниць поданих проєктів – від 15 до 30 років. Робота організації має відповідати цінностям і пріоритетам Ради Європи. Українські громадські організації можуть отримати грант на Пілотні активності (до 15 тис. євро) на проєкти, що відповідають місцевим потребам і впливають на місцеву громаду.

Фонд не підтримує фізичних осіб та ініціативні групи.

Наприклад, у 2023 році Європейський молодіжний фонд станом на жовтень уже профінансував 21 пілотний проєкт у межах Спеціального оголошення для підтримання молодих людей з України. Один з проєктів реалізує Український центр міжнародних відносин (Україна). Цей проєкт охоплює серію спільних ініціатив, які прокладуть шлях до створення асоціації молодих ВПО в Україні, а також серію подкастів для підвищення міжнародної видимості ситуації.¹⁰¹

НАЛАГОДЖЕННЯ СПІВПРАЦІ МІЖ РІЗНИМИ СУБ'ЄКТАМИ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ЗА УЧАСТІ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ

Успішна самореалізація й розвиток молоді в Україні залежать від узгодженості дій багатьох зацікавлених сторін: органів державної влади й органів місцевого самоврядування, громадянського суспільства, бізнесу, родини тощо.¹⁰²

Досліджуючи молодіжну політику, науковці зазначають, що її основним суб'єктом є держава. Крім неї, у формуванні й реалізації молодіжної політики беруть участь громадські організації, соціальні інститути, політичні партії тощо. Водночас феномен молодіжної політики проявляється в тому, що молодь одночасно відіграє роль як об'єкта, так і суб'єкта цієї політики, працюючи в органах виконавчої влади, місцевого самоврядування, об'єднуючись у молодіжні громадські організації, беручи участь у неформальних молодіжних об'єднаннях, пропонуючи власні шляхи розв'язання молодіжних проблем і дієво впливаючи на ключових суб'єктів політики.

Видатний дослідник молодіжної політики О. О. Яременко писав: «Молодь ми визначаємо як об'єкт і як суб'єкт молодіжної політики, тобто молодь є її повноправним організатором і виконавцем».¹⁰³

Суб'єктами молодіжної політики на національну рівні є Президент України, Міністерство молоді та спорту України, Рада з молодіжних питань при Президентові України, Національна рада з питань молоді, Всеукраїнський молодіжний центр, Асоціація молодіжних працівників України, Український молодіжний фонд,

101. <https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation/2023-special-call-ukraine#AnchorApprovedUA>

102 Національна молодіжна стратегія до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>

103. Яременко О.О. Соціальна політика: теоретико-методологічні основи дослідження процесів формування та ефективності реалізації: монографія. Статті. Виступи. Інтерв'ю. Київ: Ін-т економіки та прогнозування НАН України; УІСД ім. Олександра Яременка, 2006. С. 261.

всеукраїнські громадські організації й об'єднання та інші. На регіональному рівні – це обласні державні адміністрації, профільні управління, депутатські комісії з питань молоді, обласні молодіжні центри, обласні молодіжні ради, обласні громадські організації та об'єднання, обласні бібліотеки для юнацтва та інші. Суб'єктами молодіжної політики на місцевому рівні є органи місцевого самоврядування, депутатські комісії з питань молоді, профільні відділи молоді, молодіжні ради, молодіжні центри та простори, комунальні заклади, що здійснюють молодіжну роботу, учнівські ради, молодіжні громадські організації та інші. Міжнародними суб'єктами молодіжної політики є Рада Європи, Програма розвитку ООН в Україні, Дитячий фонд ЮНІСЕФ, Агентство США з міжнародного розвитку, іноземні посольства, міжнародні й міжурядові організації й фонди та інші.

Співпраця між різними суб'єктами молодіжної політики за участі молодих людей є важливим кроком у побудові сильного демократичного суспільства. Різні сторони прагнуть співпраці, коли вони мають схожі інтереси й бачать вигоду від спільної роботи. Саме тому важливо виявити коло спільних інтересів між молоддю чи молодіжними організаціями і місцевими органами влади. В ідеалі основу для співпраці між указаними колами узгоджують відкрито, з чітким і відвертим позиціонуванням сторонами їхніх потреб і цілей. Коли визначено спільні інтереси, сторони можуть розпочати пошук можливих галузей співпраці. Співпрацювати можна в різних галузях і на різних рівнях. Досягнення домовленостей – це кінцевий рівень установлення співпраці, при якому потреби й інтереси сторін чітко визначені. Отже, форми співпраці між різними сторонами процесу можуть бути різними, але основна мета залишається незмінною – налагодження міцного партнерства для внеску в побудову кращого життя в місцевому суспільстві.

Формами співпраці між різними суб'єктами молодіжної політики за участі молодих людей є:¹⁰⁴

Співпраця в галузі ухвалення рішень – консультативна модель. Консультації є одним із механізмів, що їх можуть ефективно використовувати для залучення молодих людей до процесів ухвалення рішень на місцевому рівні. Існують різні визначення того, що таке консультація: усе залежить від її форми, мети, яку вона має, від розподілу повноважень у самому процесі між різними сторонами тощо. Процес консультації з молодими людьми – це спосіб, у який збирають думки й переконання чи отримують зворотний зв'язок щодо дій, рішень, що впливають на життя молодих людей. Ефективні консультації є двостороннім процесом, що відбувається, коли є можливість вплинути на кінцевий результат чи на те, що може статися.

Співпраця в галузі ухвалення рішень – модель комітету. Можуть існувати різні форми й різні географічні репрезентації такої структури, але в них обов'язково має бути форум, де молоді люди можуть вільно висловлювати їхні думки, занепокоєння та пропозиції, пов'язані з політикою й діями органів влади в галузі роботи з молоддю. Для роботи молодіжної ради чи молодіжного парламенту необхідно створити простір, де відбуватиметься конструктивний діалог, партнерство між молодими людьми і органами влади та обмін думками щодо досягнень, здобутків і результатів співпраці. Від наявності молодіжної ради чи парламенту отримують переваги не лише молоді люди. Завдяки цим структурам органи влади можуть ухвалювати й більш актуальні рішення, орієнтовані на задоволення потреб населення (молодь репрезентує значну частину населення). Також молоді люди можуть дивитися на

104. Скажи своє слово: посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті.
URL: <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>

ситуацію в іншому ракурсі й, відповідно, формулювати інші пропозиції та робити свій внесок у місцеві процеси. Структури, що представляють молодь на місцевому рівні, можуть мати різні форми й різні назви (наприклад, це можуть бути молодіжні ради). В ідеалі з метою забезпечення участі представників/представниць усіх груп населення в роботі таких комітетів їхній склад має відображати соціальну структуру місцевої громади.

«Не зрозумів, чи належить молодіжна рада до влади, чи до молодіжної спільноти, але думаю, що насправді вона має бути десь посередині або навіть всюди, має заходити всюди й захищати інтереси молоді».

Рефлексія учасника 5-денного тренінг-семінару з соціальної згуртованості та безбар'єрного простору Микити (роль «Представник молодіжної ради» у симуляційній грі з розроблення стратегії посилення соціальної згуртованості через молодіжну роботу), 16 серпня 2023 року.

Співпраця в галузі ухвалення рішень – співуправління. Співуправління означає розподіл влади, відповідальності та підзвітності в галузі управління між двома й більше сторонами. Такий спосіб управління може бути вдало використаний при залученні молоді до процесів ухвалення рішень на різних рівнях. Гарним прикладом є система співуправління Ради Європи в галузі молоді.¹⁰⁵

Спільні проекти та ініціативи. Органи влади запрошують громадські організації, що спеціалізуються в тих чи тих галузях, приєднатися до їхніх проектів та ініціатив. У таких випадках органи влади зберігають контроль над усією ініціативою, але започатковують партнерство з місцевими громадськими організаціями для отримання експертної оцінки чи використання наявних інструментів вирішення питань, досвіду й інфраструктури, наприклад, досвід створення молодіжного простору й обговорення залучення молодих людей до облаштування та роботи молодіжного простору в Хорошівській громаді Житомирської області в межах першої фази Проєкту «Молодь за демократію в Україні».

Система грантів. Організації можуть отримувати від органів влади фінансову підтримку для проведення їхніх програм і заходів. Такі заходи планують і реалізують незалежно від органів влади, хоча кошти виділяють на програми, що відповідають місцевим пріоритетам, наприклад, Конкурс з визначення проєктів, розроблених молодіжними й дитячими громадськими організаціями, реалізацію яких фінансово підтримує Міністерство молоді та спорту України.¹⁰⁶

Іншими формами співпраці є:

- обмін інформацією (про ініціативи, плани, події тощо);
- створення спільних консультативних груп з урядових і неурядових структур, що працюють у різних напрямках;
- запрошення представників/представниць інших сторін брати участь у відкритих заходах, дебатах тощо.

105. Co-management structure. URL: <https://coe.int/en/web/youth/co-management>

106. <https://mms.gov.ua/npas/pro-organizaciyu-ta-provedennya-konkursu-z-viznachennya-proektiv-rozroblenih-molodizhnimi-ta-ditya-chimi-gromadskimi-organizaciyami-dlya-realizaciyi-yakih-nadayetsya-finansova-pidtrimka-u-2023>

МОЛОДІЖНА РОБОТА Й НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ МОЛОДІ

Рада Європи приділяє особливу увагу молодіжній роботі, яка відіграє важливу роль у розвитку молоді, її навчанні й інтеграції в суспільство. Упродовж більш як 50 років Рада Європи підтримує якість молодіжної роботи в Європі за допомогою навчальних програм для молодіжних працівників і працівниць, різноманітних рекомендацій і керівних принципів молодіжної політики, освітніх ресурсів, кампаній, сприяння проектам молодіжних організацій і партнерства з іншими структурами, зокрема з Європейською комісією. Інструменти Ради Європи в молодіжній галузі доповнюють один одного задля забезпечення сталого впливу на молодих людей. Розвиток молодіжної роботи в Європі є одним із ключових пріоритетів Ради Європи.¹⁰⁷

Молодіжна робота – це термін, що охоплює широкий спектр діяльності соціального, культурного, освітнього, екологічного та/або політичного характеру, здійснюваної молоддю, з молоддю і для молоді, у групах або індивідуально. Молодіжну роботу виконують молодіжні працівники/працівниці, які працюють на платній чи добровільній основі. Ця робота базується на неформальних та інформальних процесах навчання, орієнтованих на молодь і добровільну участь.

Молодіжна робота по суті є соціальною практикою, роботою з молодими людьми й суспільствами, у яких вони живуть, і сприяє активній участі й залученню молоді у її громади та в ухвалення рішень.

Незважаючи на різні традиції й визначення, існує загальне розуміння того, що основна функція молодіжної роботи – це мотивування й підтримання молодих людей у знаходженні конструктивних шляхів у житті й дотриманні їх, що сприяє їхньому особистому й соціальному розвитку, а також розвитку суспільства загалом.

Молодіжна робота досягає цього шляхом розширення можливостей і залучення молоді до активного створення, підготовки, проведення й оцінювання ініціатив і заходів, що відображають їхні потреби, інтереси, ідеї й досвід. Через цей процес неформального й інформального навчання молоді люди здобувають знання, навички, цінності та ставлення, яких вони потребують для того, щоб з упевненістю рухатися вперед.¹⁰⁸

Основна мета молодіжної роботи полягає у створенні для молодих людей можливостей самим формувати власне майбутнє. Діапазон тем, які охоплює молодіжна робота, настільки ж різноманітний, як і типи людей та організацій, залучених до неї. Політичний активізм, вулична робота, спортивні заходи, соціальне підприємництво та проведення дозвілля можна називати молодіжною роботою.¹⁰⁹

107. Посібник до Рекомендації CM/Rec(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу (У центрі уваги – молодіжна робота). URL: <https://rm.coe.int/ukr-youth-workin-the-spotlight/1680a4bd04>

108. Рекомендація CM/Rec(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93>

109. Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/331/pmr.pdf>

«Молодіжна робота має сьогодні підтримати молодих людей у тих ситуаціях, у яких вони знаходяться, адаптувати до нових реалій. Бо якщо не молодіжна робота, то що? Сьогодні стільки всього невизначеного: незрозуміло, де молоді люди, чим вони займаються, де і як вони навчаються, у якому інформаційному просторі перебувають. Молоді люди знаходяться в складному небезпечному просторі. Відповідно, хто їх може зараз підтримати, якщо не молодіжна робота?»

Цитата з інтерв'ю. Дослідження з розроблення проєкту професійного стандарту «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)», 2022.¹¹⁰

НАВІЩО МОЛОДІЖНА РОБОТА?

ДАТИ МОЖЛИВІСТЬ

молодим людям робити те, що вони хочуть робити разом або індивідуально

надати молодим людям можливості для розвитку їхньої **САМОСТІЙНОСТІ** та автономії

створити можливості для організації здорового й безпечного довілля та **ВІДПОЧИНКУ** молоді

РОЗШИРИТИ МОЖЛИВОСТІ

молодим людям змінювати ситуації, які, на їхню думку, мають бути змінені в їхньому безпосередньому оточенні та в суспільстві загалом

допомогти молодим людям **ВЗАЄМОДІЯТИ** з владою й політиками

створити для молодих людей можливості залучення до неформальної **ОСВІТИ**, що сприяє розвитку їхніх компетентностей

Молодіжна робота зазвичай має такі характеристики:

- ціннісно-орієнтована: молодіжна робота намагається слугувати більш високим цілям – інклюзії та соціальній згуртованості;
- орієнтована на потреби молоді: молодіжна робота обслуговує ключові потреби та сподівання молоді, визначені самими молодими людьми;
- добровільна: молодіжна робота не є обов'язковою і спирається на добровільну участь молоді;
- розвивальна: молодіжна робота спрямована на особистісний, соціальний та етичний розвиток молодих людей;
- саморефлексивна та критична: молодіжна робота намагається переконатися, що вона робить усе можливе, щоб відповідати її місії;
- побудована на стосунках: молодіжна робота шукає автентичного, справжнього спілкування з молодими людьми й робить свій внесок у підтримання життєздатності громад.

110. Дослідження з розроблення проєкту професійного стандарту «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)» відповідно до стандартів і підходів Ради Європи у сфері молоді, 2023. URL: <https://rm.coe.int/-08-2022-ydfuaii/1680a8e55b>

Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи¹¹¹ – це онлайн-інструмент, що допомагає тим, хто здійснює молодіжну роботу, аналізувати й розвивати власні компетентності в молодіжній роботі й компетентності людей, з якими вони працюють. Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи створене за ініціативи Ради Європи в партнерстві з Європейською Комісією і Європейським молодіжним форумом. Відповідаючи на запити користувачів і користувачок Портфоліо, Департамент молоді Ради Європи зібрав зміст веб-сайту в окремій публікації.¹¹²

У молодіжній роботі компетентність розуміють як три взаємопов'язані елементи: знання, навички, ставлення й цінності.

Структура компетентностей у Портфоліо представлена функціями молодіжної роботи та компетентностями. Серед функцій молодіжної роботи – урахування потреб і прагнень молодих людей, забезпечення можливості для навчання молоді, підтримування й розширення можливості молоді в осмисленні суспільства, у якому вона живе, і у взаємодії з ним, підтримування молодих людей в активному й конструктивному освоєнні міжкультурних відносин, активне практикування оцінювання з метою покращення якості здійснюваної молодіжної роботи, підтримання колективного навчання в командах, внесок у розвиток організації та політики/програм, кращих для молоді, розроблення, упровадження й оцінювання проєктів. Під кожен функцію прописані необхідні компетентності для їх забезпечення. Перелік функцій і компетентностей, представлених у структурі, в жодному разі не є вичерпним.

22 березня 2023 року Національне агентство кваліфікацій затвердило професійний стандарт за професією «Фахівець з питань молоді (молодіжний працівник)», внесений до Реєстру 29 березня 2023 року. Професійний стандарт – це документ, що втілює сучасний підхід до розвитку професії в молодіжній галузі, який містить вимоги до професійних компетентностей, освіти, кваліфікації і професійного розвитку фахівця/фахівчині.

За пропозицією Проєкту Ради Європи до профстандарту зокрема внесено компетентність «Здатність залучати молодь до планування, реалізації та оцінювання заходів, спрямованих на молодь, використовуючи підходи участі» (Б6.) та знання про механізми, форми й інструменти участі молодих людей в ухваленні рішень і діяльності, що їх стосуються (Б6.32.); моделі співпраці для представлення інтересів молодих людей в ухваленні рішень і діяльності, що їх стосуються (Б6.33.).¹¹³

Визнання молодіжної роботи на міжнародному рівні. У 2020 році відбулась Третя Європейська конвенція з молодіжної роботи за участю понад тисячі учасників та учасниць зі спільноти практичної молодіжної роботи з 50 країн Європи. Ця Конвенція стала початком так званого Боннського процесу (Bonn process). Фінальна декларація Конвенції спрямована на посилення політичної волі на всіх рівнях для підтримання, розвитку й інновацій у забезпеченні молодіжної роботи в усій Європі.

111. Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи. URL: <https://www.coe.int/uk/web/youth-portfolio>

112. Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/331/pmr.pdf>

113. Ознайомитись зі змістом профстандарту можна в Реєстрі професійних стандартів за посиланням: https://register.nqa.gov.ua/prof-standarts?profession_id=377

У цій декларації підкреслено, що спільнота практичної молодіжної роботи має бути повністю інклюзивною, включно з усіма видами молодіжної роботи, незалежно від методу або формату, на якому вона побудована, і всіма молодіжними працівниками і працівницями, незалежно від того, оплачувана їхня робота чи ні, мають вони тривалу кар'єру, короткострокову або неповні робочі дні, здобувають освіту за формальними програмами або за допомогою неформального навчання, і в усіх п'ятдесяти країнах, представлених на події.

З урахуванням висновків Третьої Європейської конвенції з молодіжної роботи було запропоновано такі пріоритетні напрями для Боннського процесу:¹¹⁴

Розробити й розширити пропозицію молодіжної роботи. Для посилення забезпечення молодіжної роботи в Європі європейська політика та формування місцевої політики відіграють важливу роль у підтриманні подальшого розвитку якісної пропозиції місцевої молодіжної роботи. Потрібні збільшення інвестицій у її фінансування.

Розвиток якості. Розвиток якості в молодіжній роботі вимагає кращого охоплення й отримання інформації про наявні структури й механізми підтримання. Потрібні чіткі структури для співпраці та співтворчості на всіх рівнях і між ними, а також зміцнення й підключення наявних мереж на всіх рівнях.

Спільний напрям. Щоб робота з молоддю рухалася в одному напрямі, потрібно забезпечити простори для вивчення, обміну й розбудови на прикладах передового досвіду в різних стилях практики. Необхідний скоординований підхід до навчання, обміну, підтримання й розвитку молодіжної роботи та гарної практики на місцевому, регіональному, національному і європейському рівнях.

На рівні спільноти молодіжної роботи. Важливо донести цінність молодіжної роботи й ефективно взаємодіяти з різними секторами. Потрібні стратегічні та оперативні підходи до міжсекторального й горизонтального співробітництва в галузі молоді (і молодіжної роботи) на всіх рівнях;

Визнання. Потрібно більше інвестицій у стратегічні та скоординовані зусилля й ресурси, щоб зробити молодіжну роботу більш зрозумілою, видимою й надійною, як самостійна робота. Розроблення спільної мови, набору загальних термінів, які підтримують поширене загальне визначення, що одночасно залишає достатньо місця для пристосування і зв'язку з місцевими контекстами й реаліями, допомагає створити спільний наратив.

Інновації й нові виклики. Щоб бути безпечною мережею для всіх молодих людей у часи невизначеності, потрібні більш стійкі структури молодіжної роботи, сформовані на доказових інноваційних принципах, що охоплюють довгострокове мислення, рефлексивність і стратегічну молодіжну роботу.

Політичні межі. Молодіжна робота має бути невід'ємною частиною молодіжної політики, систематично охоплюючи потреби й заходи щодо молодіжної роботи в молодіжну політику як по вертикалі, так і по горизонталі.

114. Курикулум для експертів та експерток проекту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні». URL: <https://rm.coe.int/curriculum-draft-youth-for-democracy-in-ukraine/1680a40ea6>
<https://www.bonn-process.net/>

Стратегічна основа для розвитку молодіжної роботи. Розбудова молодіжної роботи в усій Європі буде найкраще слугувати через більш узгоджене бачення європейських установ щодо молодіжної роботи в межах їхніх відповідних молодіжних стратегій. Це вимагає спільного листа про зобов'язання або меморандуму про взаєморозуміння, що пов'язує Боннський процес із ширшими загальноєвропейськими ініціативами в галузі освіти й навчання та партнерствами в контексті мереж і співпраці.

Молодіжна робота часто має чітку освітню мету або напрям. Зазвичай освіта, яка відбувається в молодіжній роботі, є неформальною. Молодіжна робота і неформальна освіта мають багато спільних рис, однак це не одне й те саме.

Існує багато різних форм навчання, які залежать від освітнього контексту. Молоді люди вчаться в молодіжних клубах, школах, сім'ї, на неофіційних зустрічах, в університетах, з повсякденного досвіду, у церкві, літніх таборах, на роботі тощо. Усі ці навчальні контексти є частинами різних видів освітніх концепцій.

Під інформальною освітою розуміють процес, що триває впродовж життя, коли кожна людина набуває ставлення, цінностей, навичок і знань завдяки освітнім впливам і ресурсам у її власному середовищі та щоденному досвіду (сім'я, сусіди/сусідки, ринок, бібліотека, ЗМІ, робота, гра тощо).

Формальна освіта – це структурована система освіти, яка діє від початкової школи до університету й містить спеціалізовані програми технічної та професійної підготовки.

Неформальною освітою вважають будь-яку заплановану програму особистої та соціальної освіти, спрямовану на вдосконалення навичок і компетентностей поза формальною освітньою програмою.¹¹⁵

«Активізація молодих людей через неформальну освіту й надання можливостей, знань, навичок, які можна застосовувати в різних умовах: як започатковувати ініціативи у своїх громадах, як знайти роботу, як відчувати себе частиною своєї нової громади, як отримати й надати психологічну підтримку та багато іншого».

Ольга Донець. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах та стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України.¹¹⁶

Неформальна освіта є невід'ємною частиною концепції освіти протягом усього життя, яка дозволяє молодим людям і дорослим набувати навичок, умінь і світогляду, необхідних для адаптації до постійно змінюваного середовища, і підтримувати їх.

115. Курикулум для експертів та експерток проекту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні». URL: <https://rm.coe.int/curriculum-draft-youth-for-democracy-in-ukraine/1680a40ea6>

116. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах та стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. URL: <https://rm.coe.int/experience-collection-27-04-23-4-/1680ab2181>

«Я вважаю правильним навчання впродовж життя, і умови війни не мають завадити навчанню молодих людей. Під час війни молодь навіть більш активно долучається до неформальної освіти, зокрема спрямованої на майбутнє, яка дозволить зайняти певну нішу».

Ганна Рясна. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах та стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України.¹¹⁷

Досягнення неформальної освіти зазвичай складно сертифікувати, навіть якщо їх соціальне визнання збільшується.

Неформальна освіта має:

- бути добровільною;
- бути доступною всім (в ідеалі);
- бути організованим процесом з освітніми цілями;
- передбачати активну участь;
- орієнтуватися на тих, хто навчається;
- передбачати засвоєння життєвих навичок і підготовку до активного громадянства;
- ґрунтуватися на застосуванні індивідуального і групового навчання на основі колективного підходу;
- бути цілісною й орієнтованою на процес;
- ґрунтуватися на досвіді й заходах;
- бути організованою з урахуванням потреб учасників та учасниць.

«Уся робота нашої організації – це вплив багаторічного навчання в межах різних програм і заходів Ради Європи... Будуємо нашу роботу на підходах неформальної освіти, принципах роботи з молоддю, не тільки для молодих людей, а й разом з ними як з рівноправними партнерами».

Тетяна Сторожко. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах та стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України.¹¹⁸

У неформальній освіті співпраця важливіша за конкуренцію. Підходи до неформальної освіти поєднують навчання на індивідуальному та груповому рівнях. У ньому використовують групову динаміку, завдяки якій учасники та учасниці допомагають одне одному й надихають одне одного в їхніх навчальних процесах. Процес навчання одного члена / однієї членкині є важливою частиною внеску в процеси навчання

117. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах та стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. URL: <https://rm.coe.int/experience-collection-27-04-23-4-/1680ab2181>

118. Там само.

інших членів/членкинь групи. Навчальна діяльність також має бути розроблена з урахуванням багатьох стилів навчання й різного досвіду та залучати як когнітивну (пізнавальну), так і афективну (потяги, емоції, почуття, воля) сфери. Важливою частиною навчального процесу є саморефлексія. Вправи в неформальній освіті часто мають експериментальний характер (наприклад, симуляції та рольові ігри), а внесок завжди є інтерактивним (продукт того/тієї, хто проводить вправу, учасників та учасниць; усі вони роблять їхній внесок досвідом і знаннями).

Девід Колб розробив одну з основних теорій навчання на основі досвіду.¹¹⁹

Усі чотири етапи циклу можна вважати «вхідними дверима» для навчання. Вхідні двері можуть бути різними в різних людей, і та сама людина може використовувати різні «вхідні двері» щоразу, коли перебуває в процесі навчання на основі досвіду.

119. Детальніше про Цикл навчання Девіда Колба на основі досвіду в посібнику «Компас», Підходи до освіти з прав людини, або за посиланням: <https://www.coe.int/uk/web/compass/approaches-to-human-rights-education-in-compass>

ОПИС ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1. МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА

НАЗВА: ПОНЯТТЯ І СУТНІСТЬ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

КОМПЕТЕНТНОСТІ:

- знання сутності молодіжної політики та її наскрізного характеру;
- уміння використовувати нормативно-правову базу в галузі молодіжної політики у власній діяльності;
- уміння координувати реалізацію молодіжної політики з різними стейкхолдерами;
- ставлення до молодіжної політики як до інструменту для підтримання й розвитку молодих людей, а не для вирішення їхніх проблем.

ПЕРЕДУМОВИ: відсутні.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ: 90 хв.

МАТЕРІАЛИ: фліпчартний папір, маркери, картки формату А5, матеріал для розповсюдження.

ІНСТРУКЦІЇ:

Знайомство 10 хв.

1. Запросіть учасників та учасниць індивідуально подумати над відповіддю на запитання «Що би про мене сказали молоді люди, з якими я працюю?»
2. Об'єднайте учасників та учасниць у пари (бажано з тими учасниками/учасницями, з якими не були знайомі раніше). Запросіть їх познайомитись (ім'я, посада, громада) і поділитись відповідями на запитання, які вони віднайшли.
3. Після роздумів про те, як учасників/учасниць сприймають молоді люди, продовжте заняття ознайомленням з визначенням молодіжної політики.

Визначення поняття «Молодіжна політика» 10 хв.

1. Обговоріть з учасниками й учасницями зміст поняття «молодіжна політика».
2. Занотуйте ключові слова з відповідей учасників та учасниць на дошці/фліпчарті.
3. Запропонуйте визначення сутності молодіжної політики й підкресліть те, що ще не було згадано учасниками й учасницями:
«Молодіжна політика – стратегія, яку реалізують органи державної влади з метою надання молодим людям можливостей і досвіду, що сприятимуть підтримці успішної інтеграції їх в суспільство та дозволять їм бути активними й відповідальними членами/членкинями своїх громад, а також агентами/агентками змін. Вона передбачає чотири аспекти, які стосуються всіх сфер життя молодих людей: а) перебування в гарній формі (фізичній і духовній); б) навчання

(інформальне, неформальне й формальне); в) участь; г) інклюзія. Молодіжна політика може комбінувати різні засоби втручання (законодавство, конкретні програми тощо) та інтегрувати довгострокові освітні перспективи.¹²⁰

«Молодіжна політика – напрям державної політики, спрямований на створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов і гарантій для соціалізації та інтеграції дітей і молоді в суспільні процеси, що здійснюються в інтересах дітей і молоді та за їх участю».¹²¹

Кроссекторальність молодіжної політики¹²²

30 хв.

- 1.** Запросіть учасників та учасниць індивідуально дослідити схему про кроссекторальну співпрацю (матеріал для розповсюдження) і подумати, з ким вони вже співпрацюють у галузі молодіжної політики та з ким би хотіли співпрацювати.
- 2.** Об'єднайте учасників та учасниць у групи по три – п'ять осіб, роздайте матеріал для розповсюдження (визначення поняття «молодіжна політика», стаття 3 Закону України «Про основні засади молодіжної політики»).
- 3.** Запропонуйте ознайомитись зі змістом матеріалу.
- 4.** Попросіть групи визначити галузі політик, згадані у статті 3, наприклад, якщо йдеться про «залучення молоді до соціально-економічного життя», необхідно визначити, яка це галузь політики – «політика в галузі працевлаштування», або «освітня політика», або «підтримка молодіжного підприємництва», або «соціальна підтримка молоді», або все перераховане. Попросіть записати визначені галузі на аркуші паперу переліком.
- 5.** Попросіть кожну групу представити результати роботи та побудуйте розмову в спільній групі так, щоб уникнути повторення, дублювання галузей політики. Після обговорення в ідеалі має вийти дев'ять галузей. Якщо їх буде більше, запропонуйте вибрати дев'ять найважливіших. Має вийти спільний перелік з дев'ятьох галузей політик.
- 6.** Робота триває в тих самих групах по три – п'ять осіб. Роздайте кожній групі по дев'ять карток, попросіть записати на кожній картці одну з галузей політики, визначених раніше спільно.

Принципи й галузі молодіжної політики¹²³

30 хв.

- 1.** Роздайте кожній групі копію статті 4 «Принципи молодіжної політики» Закону України «Про основні засади молодіжної політики». Обговоріть зміст цих принципів.
- 2.** Попросіть групи обговорити, які саме політики є найбільш актуальними, а які найменш актуальними для молодих людей, і розкласти картки з назвами галузей політики у вигляді ромба (діаманта). Проранжуйте галузі політики за важливістю від 1 до 9 та розмістіть відповідно до рисунка нижче. Зверніть увагу учасників та учасниць, що, розкладаючи картки, група має брати до уваги принципи молодіжної політики й важливість галузі політики на їхній погляд:

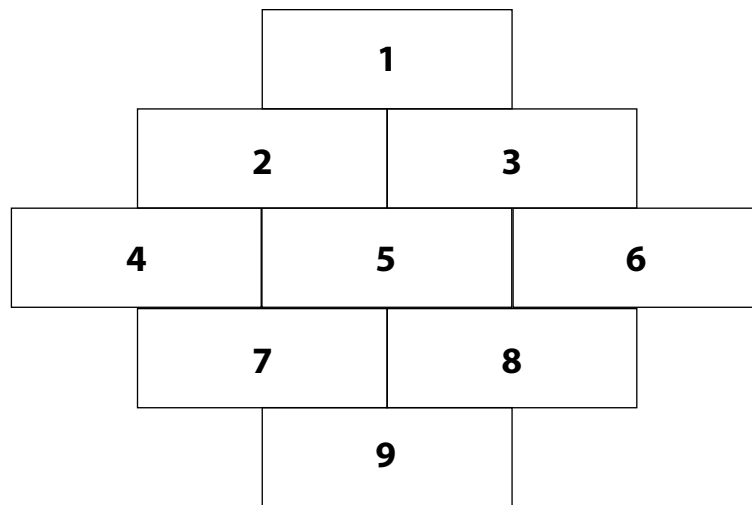
120. Рекомендація CM/Rec(2015)3 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам. Доступ молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав. URL: <https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164>

121. Закон України «Про основні засади молодіжної політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>

122. У різних джерелах наведено такі характеристики молодіжної політики: кроссекторальна, комплексна, інтегрована, наскрізна. Усі їх застосовують для роз'яснення того, що молодіжна проникає в галузі всіх політик, які стосуються життя молодих людей.

123. Адаптація вправи «Діаманти галузей політики». Скажи своє слово! Посібник щодо переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті. 2016. С. 98 – 100.

Приклад розміщення галузей політики

3. Попросіть групи презентувати їхні напрацювання іншим і пояснити їхній вибір.

Обговорення

10 хв.

Можливі запитання для обговорення:

1. Як ви визначали у групі, яка політика є найбільш чи найменш актуальною для молодих людей?
2. Чи задоволені ви результатом вашої роботи? Чому?
3. Які з названих галузей політики відображені у вашій діяльності?
4. Чи є галузі державної політики, які не стосуються молодих людей? Чому так? Чому ні?
5. Що необхідно враховувати органам влади під час формування й реалізації саме молодіжної політики?

ПОРАДИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ:

Необхідно достатньо уважно модерувати дискусію щодо визначення галузей політики, які є дотичними до молодіжної політики, і під час визначення дев'яти галузей політики. Учасники й учасниці мають практично дослідити й обговорити, що молодіжна політика інтегрована в різні галузі політики, які стосуються молодих людей і впливають на них.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПОДАЛЬШИХ ДІЙ:

Після завершення цього заняття можна переходити до ознайомлення з національними нормативно-правовими актами й стандартами Ради Європи.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ:

Приклад карток з галузями політики.

Політика в галузі спорту, дозвілля та громадського життя	Політика, спрямована на підвищення зайнятості молоді
Спеціальна політика для сільської місцевості	Політика в галузі освіти, що сприяє участі
Політика сталого розвитку і охорони довкілля	Антидискримінаційна політика
Транспортна політика	Політика в галузі охорони здоров'я
Політика в галузі мобільності та обмінів	

Схема. Кроссекторальна співпраця¹²⁴

«Молодіжна політика – стратегія, яку реалізують органи державної влади з метою надання молодим людям можливостей і досвіду, що сприятимуть підтриманню успішної інтеграції їх у суспільство й дозволять їм бути активними й відповідальними членами/членкинями своїх громад, а також агентами/агентками змін.

Вона передбачає чотири аспекти, які стосуються всіх галузей життя молодих людей:

- а) перебування в гарній формі (фізичній і духовній);
- б) навчання (інформальне, неформальне й формальне);
- в) участь;
- г) інклюзія.

Молодіжна політика може комбінувати різні засоби втручання (законодавство, конкретні програми тощо) та інтегрувати довгострокові освітні перспективи».¹²⁵

Молодіжна політика – напрям державної політики, спрямований на створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов і гарантій для соціалізації та інтеграції дітей і молоді в суспільні процеси, що здійснюються в інтересах дітей і молоді та за їх участю.¹²⁶

Закон України «Про основні засади молодіжної політики»

Стаття 3. Мета, завдання та пріоритети молодіжної політики

1. Метою молодіжної політики є створення умов для самореалізації та розвитку потенціалу молоді в Україні, підвищення рівня її самостійності та конкурентоспроможності, забезпечення активної участі молоді в суспільному житті.

2. Основними завданнями молодіжної політики є:

- 1) створення умов для залучення молоді до громадського, політичного, соціально-економічного, культурного життя суспільства, популяризація ролі та важливості участі молоді у процесі ухвалення рішень;
- 2) підтримка молоді в реалізації її соціально-економічного потенціалу, у тому числі для вирішення житлових питань, питань професійного розвитку, працевлаштування, задоволення освітніх, медичних, культурних та інших потреб;
- 3) формування громадянської, національної та культурної ідентичності української молоді;

124. Адаптація з посібника ABOUT TIME! A reference manual for youth policy from a European perspective. URL: <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261623/Youth+policy+manual+2021+WEB.pdf/32a8859d-ee44-cbb8-016b-0aa3928a4c99?t=1633436172000>

125. Рекомендація CM/Rec(2015)3 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам. Доступ молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав. URL: <https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164>

126. Закон України «Про основні засади молодіжної політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>

- 4) сприяння інституційному розвитку молодіжних та дитячих громадських об'єднань, молодіжних центрів, посилення їхньої ролі у процесі соціалізації молоді;
 - 5) розвиток молодіжної інфраструктури;
 - 6) розвиток національного та міжнародного молодіжного співробітництва.
3. Держава у визначеному законом порядку сприяє створенню умов для:
- 1) забезпечення соціальних гарантій, створення механізмів соціалізації та інтеграції молоді в суспільні процеси, соціального захисту та підтримки молодих осіб;
 - 2) залучення молоді до участі у громадському житті, до прийняття рішень на всіх етапах формування та реалізації молодіжної політики;
 - 3) здобуття молоддю компетентностей, необхідних для особистісного і професійного розвитку, забезпечення громадянської освіти молоді;
 - 4) інституційного розвитку молодіжних та дитячих громадських об'єднань, молодіжних центрів;
 - 5) діяльності суб'єктів молодіжної роботи;
 - 6) формування, оптимізації та розвитку молодіжної інфраструктури, доступної для молоді;
 - 7) налагодження національного та міжнародного молодіжного співробітництва, у тому числі програм мобільності та міжнародних молодіжних обмінів, проектів співпраці та стратегічного партнерства щодо поширення успішних практик молодіжної роботи, зміцнення зв'язків з молодими закордонними українцями;
 - 8) розроблення, впровадження та розвитку освітніх програм для молодіжних працівників, членів молодіжних та дитячих громадських об'єднань;
 - 9) запровадження нових форм, методів та інструментів молодіжної роботи, у тому числі щодо розвитку освітніх, інформаційних та інших електронних молодіжних ресурсів, систем дистанційного надання послуг для молоді;
 - 10) інтеграції молоді з тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб до українського соціокультурного простору;
 - 11) координації зусиль та забезпечення взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами молодіжної роботи.
4. Пріоритети молодіжної політики визначаються Національною молодіжною стратегією.

Стаття 4. Принципи молодіжної політики

1. Молодіжна політика в Україні здійснюється з дотриманням таких принципів:
 - 1) рівності прав дітей та молоді – недопущення надання привілеїв чи встановлення обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, мови, етнічного чи соціального походження, сімейного чи майнового стану, місця проживання або іншими ознаками;
 - 2) участі молоді – створення механізмів та гарантій залучення молоді до безпосередньої участі у формуванні та реалізації молодіжної політики, повага до поглядів та переконань молоді;
 - 3) обґрунтованості – всі рішення з питань молодіжної політики формуються відповідно до потреб і прагнень української молоді, що визначаються за результатами соціологічних опитувань, статистичної інформації, наукових досліджень з урахуванням національного та міжнародного досвіду;
 - 4) міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії – залучення органів державної влади та органів місцевого самоврядування, суб'єктів молодіжної роботи, будь-яких інших заінтересованих сторін до формування та реалізації молодіжної політики.

НАЗВА:**ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ Й РЕАЛІЗАЦІЇ
МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ****КОМПЕТЕНТНОСТІ:**

- знання сутності молодіжної політики та її наскрізного характеру;
- розуміння взаємозв'язків між молодіжною політикою, молодіжною роботою і молодіжними дослідженнями;
- здатність використовувати міжсекторальну й міжвідомчу співпрацю для формування й реалізації молодіжної політики;
- усвідомлення необхідності формувати молодіжну політику із залученням різних молодих людей;
- усвідомлення необхідності здійснювати моніторинг поточної ситуації щодо потреб молодих людей і застосовувати результати для формування й реалізації молодіжної політики.

ПЕРЕДУМОВИ:

відсутні.

**ЧАС НА
ВИКОНАННЯ:**

90 хв.

МАТЕРІАЛИ:

аркуші фліпчарту, картки формату $\frac{1}{3}$ A4, маркери, клейка стрічка або клей-олівець.

Презентація моделі співуправління молодіжною галуззю в Раді Європи.

Для роботи знадобиться текст Закону України «Про основні засади молодіжної політики» й розділу 4 «Пріоритети Стратегії: безпека, здоров'я, спроможність, інтегрованість» Національної молодіжної стратегії до 2030 року. Залежно від умов потрібно або зробити п'ять – шість копій текстів, або забезпечити доступ учасників та учасниць до інтернету й до смартфона/планшета або комп'ютера.

ІНСТРУКЦІЇ:**Молодіжний трикутник**

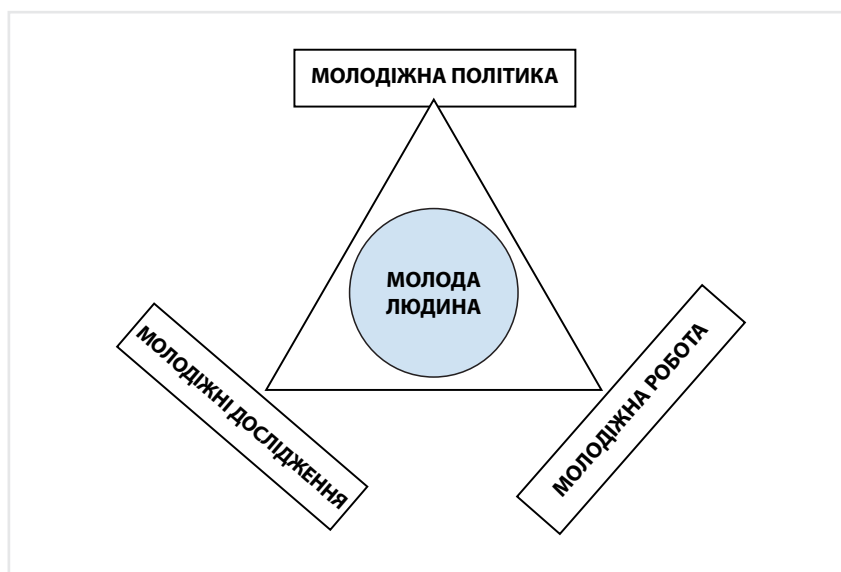
15 хв.

1. Запросіть учасників та учасниць пройти жартівливий тест «Хто я в молодіжному секторі?» (матеріал для розповсюдження) і запропонуйте поділитись, чи згодні вони з результатами.

2. Презентуйте учасникам і учасницям так званий «молодіжний трикутник». Поясніть, що для збалансованого розвитку молоді людини важливо, щоб усі три вершини трикутника були добре розвинуті.

3. Зверніть увагу, що сьогодні цей трикутник зазнає змін, до нього додаються різні заінтересовані сторони, наприклад, заклади освіти, батьки й особи, що їх замінюють, організації громадянського суспільства, бізнесові структури, зовнішні донорські організації та проекти тощо.¹²⁷

127. Онлайнний курс про молодіжну політику (англійською мовою) від Партнерства у сфері молоді Європейського союзу та Ради Європи. URL: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/mooc-on-youth-policy>

Молодіжна політика, її формування й реалізація мають ґрунтуватися на результатах досліджень молодіжної галузі, на потребах та інтересах молоді, з тим, щоб підтримувати її в процесі переходу від дитинства до дорослого життя. Молодіжна робота має створювати можливості для розвитку молодих людей, формування ключових компетентностей. Вона також має ґрунтуватись на результатах досліджень і доводити свій корисний вплив на молодих людей і виконання завдань молодіжної політики. Молодіжні дослідження – це мультидисциплінарна галузь наукового дослідження стану молодих людей, де розглядають їхні соціальні, психологічні, економічні, політичні й культурні перспективи.

Інструменти реалізації молодіжної політики 40 хв.

- 1.** Об'єднайте учасників та учасниць у групи по три – п'ять осіб.
- 2.** Запропонуйте «скласти пазл» – віднести відомі інструменти до однієї з вершин трикутника. Учасники й учасниці можуть під час роботи користуватися власним досвідом, а також нормативно-правовими актами.
- 3.** Попросіть учасників та учасниць написати на картці елементи «пазлу» й віднести їх до однієї або кількох вершин, наприклад, молодіжний центр варто віднести до вершини «Молодіжна робота», бо в ньому безпосередньо працюють з молодими людьми; органи місцевого самоврядування, молодіжні ради – до вершини «Молодіжна політика», бо вони ухвалюють рішення щодо стратегічних і важливих питань, формуючи в такий спосіб місцеві політики, зокрема молодіжну.
- 4.** Попросіть кожну групу продемонструвати результати роботи.
- 5.** Обговоріть доступні інструменти формування й реалізації молодіжної політики, зокрема за участю молоді.

Співуправління в молодіжній галузі Ради Європи 20 хв.

1. Презентуйте модель співуправління в молодіжній галузі Ради Європи, використовуючи презентацію.
2. Об'єднайте учасників та учасниць у групи по три – п'ять осіб.
3. Попросіть прочитати статтю б «Молодіжна рада» Закону України «Про основні засади молодіжної політики» й порівняти її положення з системою співуправління Ради Європи.
4. Обговоріть з учасниками й учасницями, що необхідно зробити, щоб на рівні громади працювала система співуправління в молодіжній галузі. Що можна зробити вже зараз після навчання?

Обговорення

15 хв.

Можливі запитання для обговорення:

1. Які з інструментів формування й реалізації молодіжної політики ви використовуєте у вашій роботі?
2. Чого вам бракує для застосування всіх можливих інструментів? Що можна зробити, щоб застосовувати всі можливі інструменти?
3. Які з наявних інструментів є найважливішими для молодіжної галузі у вашій діяльності та яку пораду ви могли би дати іншим щодо застосування цих інструментів?

Під інструментами формування й реалізації молодіжної політики пропонуємо розуміти все, що допомагає в її реалізації – нормативно-правові акти та суб'єкти молодіжної роботи.

1. Інструменти публічного управління у сфері молодіжної політики: практичний посібник для публічних службовців – учасників тренінгу за програмою «Молодіжний працівник», Бородін Є., Яцук В., Резніченко О., 2021, 293 с. <https://youth-worker.org.ua/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=3049>
2. Дослідження потреб молодих людей: крок за кроком: практичний посібник, 2021, 52 с. URL: <https://rm.coe.int/research-on-the-needs-of-young-people-practical-guide-yfdu-a/1680a4f3b8>

Співуправління – це унікальний інструмент формування й реалізації молодіжної політики. Повною мірою його реалізовано на рівні Ради Європи. Інструмент передбачає залучення молодих людей нарівні й у тих самих правах з представниками і представницями урядів країн держав-членів Ради Європи. Жодне рішення щодо молодіжної галузі не може бути ухвалене без погодження з молодими людьми.

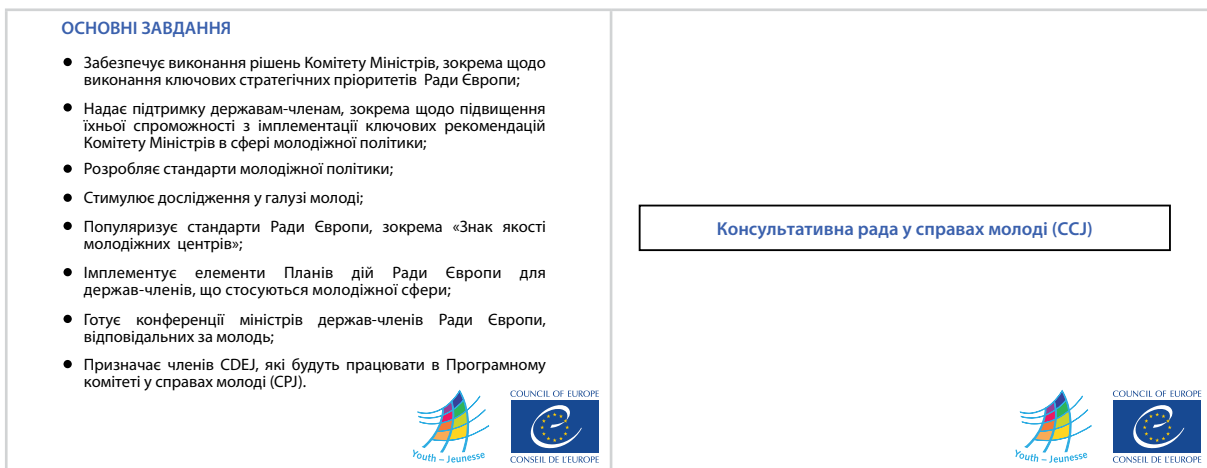
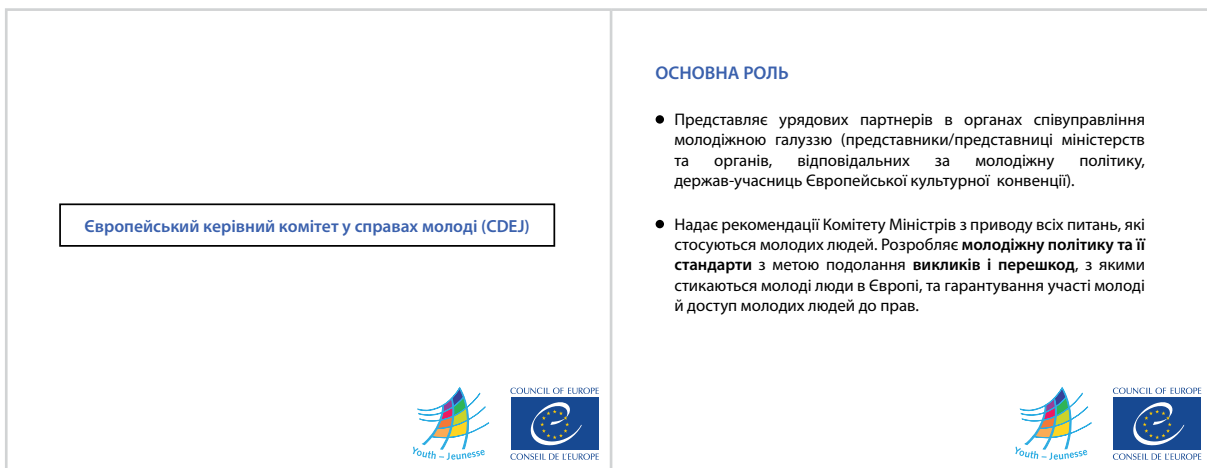

ПОРАДИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

Презентація моделі співуправління в молодіжній галузі Ради Європи:

Об'єднана рада з питань молоді (CMJ)

ОСНОВНА РОЛЬ

- Під керівництвом Комітету міністрів контролює програми Ради Європи в галузі молоді та консультує Комітет міністрів з усіх питань, що входять до галузі його компетенції.
- Об'єднана рада з питань молоді є органом формування молодіжної політики Ради Європи, який об'єднує членів та членкинь Європейського керівного комітету у справах молоді (CDEJ) та Консультативної ради у справах молоді (CCJ).

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ

- Розробляє стандарти молодіжної політики Ради Європи;
- Визначає пріоритети і очікувані результати молодіжної галузі та розподіляє наявні бюджетні кошти;
- Сприяє ефективній інтеграції молодіжної політики в інші програми Ради Європи;
- Встановлює програмну політику та структуру молодіжної галузі, зокрема через Європейські молодіжні центри в Страсбурзі і Будапешті та Європейський молодіжний фонд;
- Сприяє видимості і пріоритетності молодіжної політики через діяльність Ради Європи;
- Сприяє наскрізній діяльності із залученням молоді.

Програмний комітет у справах молоді (CPJ)

ОСНОВНА РОЛЬ

- Складається з восьми членів та членкинь Європейського керівного комітету у справах молоді (CDEJ) та восьми членів та членкинь Консультативної ради у справах молоді (CCJ).
- Діє як виконавчий орган системи співуправління.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ

- Розробляє програми Європейських молодіжних центрів та Європейського молодіжного фонду відповідно до пріоритетів і цілей, визначених Об'єднаною радою у справах молоді.
- Здійснює моніторинг реалізації програм Європейських молодіжних центрів та Європейського молодіжного фонду.

Жартівливий тест «Хто я в молодіжному секторі?»

У кожному жарті є лише частка жарту, решта – правда

Оберіть варіант, що вам першим спав на думку після прочитаної ситуації.

1. У громаду переміщені близько 1400 молодих людей віком до 35 років.
 - Треба опитати їх, чого вони потребують (R).
 - Сьогодні запрошу всі профільні відділи обговорити цю ситуацію (P).
 - У суботу в молодіжному центрі заплануємо вечір-знайомство (W).
2. У молодіжному центрі постійно проводять навчання з профорієнтації для молодих людей, у яких переважно беруть участь дівчата 14 – 15 років.
 - Добре, це робимо на виконання стратегії розвитку громади, урахуємо реалії ринку праці (P).
 - Щось не так або з програмою, або з потребами молодих людей. Треба дізнатись (R).
 - Саме той вік, який потребує найбільшої уваги з боку молодіжного центру (W).
3. Молодіжна рада адвокатує зміну часу відправлення автобусів з міста (центральної садиби громади) до сіл і селищ, щоб молоді люди встигали відвідувати важливі для них заходи в місті.
 - О, потрібно в автобусах повісити оголошення про різні заходи для молоді в місті (W).
 - Для кращого результату треба спочатку з автоперевізниками домовлятися, а вже потім виносити на розгляд сесії (P).
 - Цікаво, звідки молодіжна рада дізналась про те, що цей графік незручний (R).
4. Молоді люди ініціювали подання заявки до Європейського молодіжного фонду Ради Європи на отримання грантової підтримки для проведення літніх таборів з освіти з прав людини для ромської молоді.
 - Чудова ідея залучити гроші в громаду, бо на молодіжну галузь гроші зайвими не бувають (P).
 - Скільки ж потенційно молодих людей можуть взяти участь у таких таборах? (R).
 - Я знаю добрих тренерів/тренерок з прав людини, треба їм порекомендувати запросити їх (W).
5. У громаді хочуть створити молодіжну раду для відстоювання інтересів молодих людей.
 - Треба ініціативну групу познайомити з адміністрацією, влаштувати ранкову каву з головою (P).
 - Думаю, спочатку варто б цю групу навчити підходів участі молоді й розповісти, що таке Драбина Харта (W).
 - Потрібно спочатку дізнатися, скільки взагалі молодих людей у громаді, хто вони й чого вони хочуть (R).

6. Молодіжний центр розпочав нову інформаційну кампанію з протидії дискримінації у громаді.

- Важливо, щоб вони використовували правильну статистику, а не фейки переказували (R).
- Я знаю гарну вправу з посібника Ради Європи «Компас», запропоную провести її для молоді (W).
- Потрібно на сайт виконкому розмістити новину про кампанію, це ж частина обласної програми з протидії дискримінації (P).

7. Ініціативна група молодих дівчат запрошує всіх звертатись по психологічну допомогу, щоб уберегти себе і близьких.

- Це гарний приклад заходу для обласної програми підтримання ментального здоров'я (P).
- Так, мені траплялись дослідження, де показано, що зараз це дуже актуальна тема для всіх (R).
- Можна для них провести навчання за програмою «Молодіжна робота, інформована про травму» (W).

Підрахуйте кількість літер R, P, W.

Результати¹²⁸

Якщо у Ваших відповідях превалюють відповіді R (Research – дослідник/дослідниця)

Вітаємо в дослідницькій команді молодіжного сектора! Ви ніколи не візьметесь за будь-який проєкт без попереднього аналізу потреб молодих людей. Ви знаєте, що те, що ви думаєте про потреби молодих людей та їхні інтереси, не завжди є тим, чого молоді люди прагнуть насправді. Ви чітко знаєте, яке опитування створити краще, де знайти статистичну інформацію і коли потрібно провести фокус-групу. Щоб дізнатись, наскільки ефективними є заходи для молоді, завжди питаєте зворотний зв'язок і завжди ставите під сумнів перше позитивне враження від заходу. Посібник «Дослідження потреб молодих людей» від Ради Європи є для Вас настільною книгою.

Якщо у Ваших відповідях превалюють відповіді P (Policy maker – той/та, хто реалізує політику)

Вітаємо в команді тих, хто творить і реалізовує молодіжну політику! Ви точно знаєте, як створити місцеву програму молодіжної політики, щоб вона відповідала Національній молодіжній стратегії. Ви завжди адвокатуєте підтримання молодіжних організацій і молодіжних центрів, знаєте, як створити посаду «Молодіжний працівник» у громаді. Ви переконані, що молодіжна рада має сильний голос, щоб представляти інтереси всіх молодих людей у громаді, і радитесь з ними з усіх питань, що стосуються молодих людей. Ви завжди в пошуку локальних і міжнародних партнерів для впровадження неформальної освіти для молодих людей у громаді. Інструмент самооцінки молодіжної політики від Ради Європи є для Вас добрим дороговказом.

128. На створення цього тесту надихнула Друга Конвенція з молодіжної роботи в 2015 році. Тест розроблений для ознайомлення і, звісно, не гарантує 100% результат.

Якщо у Ваших відповідях превалюють відповіді W (Youth Worker – молодіжний працівник / молодіжна працівниця)

Вітаємо в команді молодіжних працівників і працівниць! Ви точно знаєте, які заходи потрібні молодим людям, і готові запропонувати відповідне навчання для них просто зараз. Ви часто шукаєте фінансові можливості для підтримання молодих людей у вашій громаді, зокрема тих, хто ризикує стати вразливими. Ви вірите, що неформальна освіта й освіта з прав людини завжди на часі й допомагають молодим людям розвинути як м'які навички, так і глибоке розуміння концепції прав людини та свобод. Ви завжди відкриті до співпраці, знаходитеся у пошуку натхнення й нових ідей для заходів, проєктів і навчань. Посібники Ради Європи «Компас», «Скажи своє слово» та «Закладинки» – ваші давні друзі.

Схема. Система співуправління в молодіжному секторі Ради Європи

Закон України «Про основні засади молодіжної політики» (витяг)

Стаття 6. Молодіжна рада

1. Молодіжна рада – це молодіжний консультативно-дорадчий орган, що може утворюватися при Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевому органі виконавчої влади, органі місцевого самоврядування з метою залучення молоді до формування та реалізації молодіжної політики на регіональному та місцевому рівнях.

2. У разі утворення молодіжної ради орган, при якому її утворено, затверджує положення про молодіжну раду та здійснює організаційно-методичне забезпечення її діяльності.

3. Молодіжна рада:

- 1)** сприяє реалізації права молоді на участь у формуванні та реалізації молодіжної політики;
- 2)** вносить до органу, при якому її утворено, пропозиції щодо організації консультацій з молоддю;
- 3)** надає пропозиції, висновки, рекомендації щодо питань формування та реалізації молодіжної політики, обов'язкові до розгляду органом, при якому її утворено;
- 4)** розробляє спільно з молодіжними та дитячими громадськими об'єднаннями, іншими суб'єктами молодіжної роботи пропозиції щодо пріоритетів молодіжної політики на регіональному та місцевому рівнях;
- 5)** здійснює моніторинг і оцінку ефективності реалізації молодіжної політики на регіональному та місцевому рівнях;
- 6)** бере участь у розробленні проектів нормативно-правових актів, спрямованих на реалізацію молодіжної політики;
- 7)** вивчає стан виконання законів України, інших нормативно-правових актів, що стосуються молоді, на регіональному та місцевому рівнях;
- 8)** здійснює громадську експертизу фінансування заходів молодіжної політики;
- 9)** виконує інші завдання, визначені положенням про молодіжну раду.

4. Типове положення про молодіжну раду затверджується Кабінетом Міністрів України.
5. Молодіжна рада діє на засадах добровільності, відкритості, прозорості та звітує перед громадськістю про свою діяльність не менше одного разу на рік.
6. Керівники центральних та місцевих органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування можуть призначати радників з питань молоді на громадських чи інших засадах.

Правовий статус, порядок призначення та засади діяльності радників з питань молоді визначаються відповідним органом Автономної Республіки Крим, органом виконавчої влади, органом місцевого самоврядування.

Рекомендації щодо засад діяльності радників з питань молоді затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику.

Національна молодіжна стратегія до 2030 року (витяг)

IV. Пріоритети Стратегії

Основними пріоритетами Стратегії є:

- безпека – підвищення безпечності середовища і посилення життєстійкості молоді;
- здоров'я – формування навичок здорового способу життя, розвиток та збереження фізичної культури, культури здорового харчування та психогігієни;
- спроможність – залучення молоді до участі у суспільному житті, підвищення її самостійності, конкурентоспроможності, формування у молоді громадянських компетентностей;
- інтегрованість – підвищення мобільності, соціальної і культурної інтеграції молоді в суспільне життя України та світу.

Ці пріоритети поширюються на всі вікові категорії і реалізуються через завдання та заходи, що враховують особливості життя молоді.

НАЗВА:

СТАНДАРТИ РАДИ ЄВРОПИ ЩОДО МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

КОМПЕТЕНТНОСТІ:

- знання стандартів молодіжної політики в країнах-членах Ради Європи;
- уміння застосовувати стандарти молодіжної політики у власній роботі;
- повага людської гідності та прав людини, визнання цінності демократії й верховенства права.
- уміння транслювати цінність людської гідності, прав людини, демократії й верховенства права під час розроблення й реалізації молодіжної політики.

ПЕРЕДУМОВИ:

учасниці й учасники знають, що таке молодіжна політика, розуміють наскрізність політики й у загальних рисах знають основних стейкхолдерів молодіжної політики.

ЧАС НА
ВИКОНАННЯ:

90 хв.

МАТЕРІАЛИ:

сім столів, папір фліпчартний, маркери, стикери з клейкою стрічкою, матеріал для розповсюдження.

ІНСТРУКЦІЇ:

Рада Європи

10 хв.

1. Обговоріть з учасниками й учасницями, що Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини на континенті. До її складу входять 46 держав-членів, включно з Україною. Основними цінностями, які пропагує Рада Європи, є права людини, верховенство права та демократія.

Зокрема ці цінності відображені у Стратегії молодіжного сектора Ради Європи 2030,¹²⁹ яка визначає ключові пріоритети:

- посилення плюралістичної демократії;
- доступ молоді до прав;
- співіснування в мирних та інклюзивних спільнотах;
- молодіжна робота.

2. Презентуйте відеоролик про сприяння посиленню участі молоді Радою Європи.

Стандарти

60 хв.

1. Запитайте учасників і учасниць, як вони розуміють що таке «стандарт». За потреби використовуйте визначення, подане в Додатковій інформації.

2. Поясніть, що Рада Європи постійно докладає зусиль для розвитку й покращення якості молодіжної політики. Одними з таких стандартів є хартії та рекомендації Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи.

3. Запитайте учасників та учасниць, які стандарти Ради Європи (хартії та рекомендації) у галузі молодіжної політики вони знають. За потреби доповніть переліком з Додаткової інформації.

129. URL: <https://rm.coe.int/a5-brochure-youth-sector-strategy-2030-ukrainian/1680a0d1f3>

4. Попросіть учасників та учасниць підійти до кожного із семи столів, на яких розміщений один із стандартів Ради Європи в галузі молодіжної політики (розмістіть попередньо на кожному столі фліпчартний аркуш, маркери й витяг з одного із семи стандартів).

Запросіть подумати, що із прочитаного учасники та учасниці можуть втілити в їхній роботі в громадах, і записати думки та фліпчартному аркуші.

Обговорення

20 хв.

Можливі запитання для обговорення:

- На якому рівні управління мають виконувати стандарти?
- Як ви зможете застосувати знання й навички, набуті під час виконання вправи, у вашій діяльності?
- Які ще нормативно-правові акти, що регулюють галузь молодіжної політики, ви знаєте/використовуєте у вашій діяльності?

ПОРАДИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ:

Необхідно ознайомитись з документами Ради Європи, які встановлюють стандарти молодіжної політики.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПОДАЛЬШИХ ДІЙ:

Після завершення цього заняття запропонуйте учасникам/учасницям виконати самостійну роботу «Оцінювання за Інструментом самостійної оцінки молодіжної політики, офіційно ухваленим Європейським керівним комітетом у справах молоді» (деталі подані в розділі посібника «Опис самостійної роботи для учасників та учасниць»).

І можна переходити до ознайомлення з національними нормативно-правовими актами. Під час обговорення національних нормативно-правових актів можна повертатись до стандартів молодіжної політики для держав-членів Ради Європи.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ:

Стандарт – нормативний документ, заснований на консенсусі, прийнятий визнаним органом, що встановлює для загального й неодноразового використання правила, настанови або характеристики щодо діяльності чи її результатів і спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній галузі.¹³⁰

Стандарти Ради Європи в галузі молодіжної політики:

1. Переглянута хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті. URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>
2. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти з прав людини. URL: <https://rm.coe.int/16806b93be>
3. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3. URL: <https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164>

130. Закон України «Про стандартизацію» №1315-VII від 05.06.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text>

4. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7. URL: <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163>
5. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4. URL: <https://rm.coe.int/rec-ommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93>
6. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам щодо участі ромської молоді, CM/Rec(2023)4. URL: <https://rm.coe.int/rec-on-roma-youth-participation-upd-2774-6711-4760-v-1/1680abf18f>
7. Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec(2022)6. URL: <https://rm.coe.int/rec-on-youth-civil-society-upd-2764-3898-5224-v-1/1680abf191>

МАТЕРІАЛ ДЛЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ

Посилання на відеоролик про сприяння посиленню участі молоді Радою Європи: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/participatory-youth-policy-videos-of-youth-participation-practices>

Витяги зі стандартів Ради Європи в галузі молодіжної політики

Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3

Повний текст: <https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164>

Ця рекомендація надає поради щодо розроблення політики й реалізації заходів, спрямованих на запобігання й викорінення бідності, дискримінації, насильства й соціального відчуження, з якими стикаються такі молоді люди з неблагополучних районів.

Рекомендація закликає уряди врахувати запропоновані заходи під час формулювання та впровадження політики й програм та заохочувати місцеві й регіональні органи влади робити те саме.

Рекомендація наголошує на необхідності докладати зусиль, щоб:

- а)** покращити умови проживання молодих людей із неблагополучних районів, забезпечивши доступні, недорогі та дружні до молоді державні послуги й інші заходи в галузі освіти та професійної підготовки, працевлаштування, охорони здоров'я, житла, інформування й консультування, спорту, дозвілля й культури;
- б)** покращити конкретні заходи, спрямовані на скасування сегрегації й відчуження, які негативно впливають на неблагополучні райони незалежно від їх розташування;
- в)** надавати можливості та сприяти значущим програмам для консультування й участі молодих людей із неблагополучних районів у всіх питаннях, що стосуються планування їхнього житлового простору та керування ним;
- г)** уживати конкретних заходів для надання можливості всім молодим людям брати активну участь у житті суспільства без дискримінації;
- г)** визнавати роль неформальної освіти й молодіжної роботи, а також тих, хто її здійснює, зокрема молодіжних працівників/працівниць і молодіжних організацій, з метою запобігання дискримінації, насильству й соціальному відчуженню, а також сприяння активному громадянству в неблагополучних районах; підтримувати їх розвиток;
- д)** розвивати гендерно чутливі підходи до розроблення молодіжної політики в неблагополучних районах, підтримувати зростання спроможностей і рівну участь молодих жінок і молодих чоловіків.

Питання:

Що із цієї Рекомендації я можу втілити або сприяти втіленню?

Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7

Повний текст: <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a0f163>

Рекомендація ставить на меті покращити доступ молодих людей до прав, а не вирішити проблеми з конкретними правами самі по собі. У ній наголошено на полегшенні такого доступу шляхом уживання заходів для покращення поінформованості про права, якими молоді люди можуть користуватися, та про їхні дії в разі порушення цих прав, а також шляхом усунення правових, політичних і соціальних перешкод.

У рекомендації підкреслено важливість забезпечення з боку держави регулярного моніторингу порушень прав, реагування на такі порушення й гарантування їх належного захисту через відповідні положення законодавства.

Ця рекомендація стосується всіх молодих людей, які через їхній вік стикаються з перешкодами на шляху повної реалізації прав людини й основоположних свобод та активної участі в житті суспільства.

Рекомендує урядам держав-членів покращити доступ до прав для молодих людей, зокрема шляхом:

- 1) подолання практик дискримінації, з якими стикається багато молодих людей. Особливу увагу слід зосередити на множинній і перехресній дискримінації;
- 2) усунення будь-яких правових, адміністративних і практичних бар'єрів на шляху реалізації молодими людьми права на свободу мирних зібрань і свободу об'єднання;
- 3) створення або розроблення молодіжної політики на всіх рівнях з метою сприяння й полегшення більш ефективного доступу до прав для всіх молодих людей;
- 4) застосування скоординованих підходів до покращення доступу молодих людей до прав і співробітництво з усіх відповідних напрямків молодіжної політики на міжнародному, національному, регіональному й місцевому рівнях;
- 5) розроблення стратегії покращення доступу молодих людей до прав з відображенням принципів універсальності й неподільності прав людини, недискримінації й рівних можливостей, гендерної рівності, підзвітності, демократії, участі й солідарності між поколіннями.

Рекомендація надає поради щодо заходів, які мають вживати держави-члени стосовно:

- доступу до освіти,
- автономії та соціальної інклюзії молодих людей,
- мобільності молоді,
- громадянської активності,
- демократії та участі,
- спільного життя в багатокультурних суспільствах,
- доступу до інформації й захисту,
- доступу до послуг з охорони здоров'я.

Питання:

Що із цієї Рекомендації я можу втілити або сприяти втіленню?

Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4

Повний текст: <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93>

У Рекомендації молодіжна робота є центром державних стратегій, програм, молодіжної політики, роботи молодіжних організацій.

У ній пояснено, що є молодіжною роботою і що необхідно для досягнення її цілей. Молодь має право на участь у програмах, які відповідають її інтересам, досвіду, ідеям і потребам і в межах яких вона зможе вчитися, розвиватися й будувати власне теперішнє та майбутнє. Для цього молодіжну роботу має підтримувати держава.

Мета Рекомендації – пояснити, у чому полягає ця підтримка, і закликати держави-члени ставити молодіжну роботу в центр їхньої молодіжної політики.

Рекомендує урядам держав-членів у межах їхньої компетенції посилити підтримку молодіжної роботи шляхом:

- 1) забезпечення формування чи подальшого розвитку якісної молодіжної роботи та її активного підтримання в межах місцевої, регіональної або національної молодіжної політики;
- 2) створення узгодженої та гнучкої системи компетентностей для навчання й підготовки молодіжних працівників/працівниць, які працюють на платній чи добровільній основі, яка враховує наявну практику, нові тенденції й галузі діяльності, а також різноманітність молодіжної роботи;
- 3) підтримання ініціативи молодіжного сектора Ради Європи щодо створення спеціальної робочої групи високого рівня за участю відповідних зацікавлених сторін у галузі молодіжної роботи в Європі;
- 4) сприяння проведенню національних і європейських досліджень щодо різних форм молодіжної роботи й поширення їхньої цінності, впливу й досягнень;
- 5) підтримання розвитку відповідних форм перегляду, оцінювання й результатів молодіжної роботи шляхом поширення, визнання й використання в державах-членах Портфолію молодіжної роботи Ради Європи;
- 6) сприяння поширенню Знака якості Ради Європи для молодіжних центрів як прикладу кращих практик тощо.

З метою підтримання імплементації Рекомендації Департамент молоді Ради Європи розробив посібник «У центрі уваги – молодіжна робота»: посібник до Рекомендації CM/Rec(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу. Посібник українською мовою доступний за посиланням: <https://rm.coe.int/ukr-youth-work-in-the-spotlight/1680a4bd04>

Питання:

Що із цієї Рекомендації я можу втілити або сприяти втіленню?

Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам щодо участі ромської молоді, CM/Rec(2023)4

Повний текст: <https://rm.coe.int/rec-on-roma-youth-participation-upd-2774-6711-4760-v-1/1680abf18f>

Мета – привернути увагу до проблем структурного расизму, нерівності й політичних прогалин, які мають усунути держави-члени, щоб забезпечити значущу участь, представництво та включення молодих ромів/ромок до громадського й політичного життя, галузей медіа, мистецтва й культури й у процеси та структури ухвалення рішень, включно з муніципальними й національними молодіжними радами, молодіжними асамблеями, шкільними парламентами, студентськими спілками, неурядовими організаціями (НУО)

або політичними партіями, на місцевому, національному й міжнародному рівнях, а також їхню участь у дослідженнях.

Рекомендація є результатом роботи Департаменту молоді Ради Європи з ромською молоддю і, отже, передусім стосується потреб молодих ромів/ромок.

Рекомендує урядам держав-членів зокрема:

- забезпечити значущу, справедливу й систематичну участь, представництво та включення молодих ромів/ромок у всі галузі суспільства та процеси ухвалення рішень і структури, які впливають на їхнє життя на місцевому, національному й міжнародному рівнях;
- систематично й чітко впроваджувати потреби і пріоритети, озвучені молодими ромами/ромками, у всі політики, стандарти і програми, які впливають на них на місцевому й національному рівнях;
- боротися з усіма формами та проявами структурного антиромського расизму й антициганізму та з їхнім впливом на участь ромської молоді;
- забезпечити молодим ромам/ромкам повний і ефективний доступ до всіх основоположних прав і свобод людини та їх реалізацію;
- забезпечити всім молодим ромам/ромкам вільний і недискримінаційний доступ до якісної освіти, навчання й можливостей працевлаштування;
- підтримувати та зміцнювати потенціал організацій, груп та ініціатив, очолюваних ромською молоддю, а також організацій і молодіжних центрів, орієнтованих на ромську молодь, як простору для реалізації громадянських прав, сприяння молодіжній роботі й неформальній освіті/навчання, а також для сприяння збереженню їхньої культурної ідентичності, мови та історії;
- забезпечити, щоб усі політики, заходи та програми, пов'язані з цією рекомендацією, поважали різноманіття ромських спільнот і були спрямовані, зокрема, на інтерсекційну дискримінацію, з якою стикаються ромські дівчата, ромські жінки, роми/ромки ЛГБТІ+, роми-мусульмани/ромки-мусульманки та молоді роми/ромки, які проживають в ізольованих і сільських громадах тощо.

Питання:

Що із цієї Рекомендації я можу втілити або сприяти втіленню?

Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому й регіональному житті

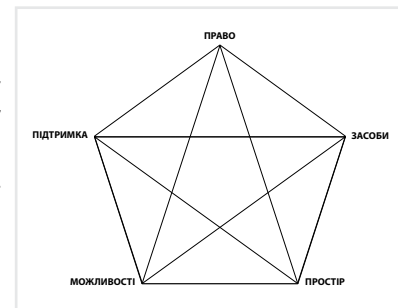
Повний текст: <https://rm.coe.int/168071b58f>.

Усі без винятків молоді люди мають право брати участь в ухваленні рішень в усіх галузях життя, які їх стосуються, і їм має бути забезпечена така можливість.

У Преамбулі Хартії йдеться: «Активна участь молодих людей в ухваленні рішень і діяльності на місцевому й регіональному рівнях має важливе значення, якщо ми хочемо побудувати більш демократичне, солідарне і процвітаюче суспільство. Участь у демократичному житті будь-якої спільноти не зводиться до голосування або висунення кандидатів/кандидаток на виборах, хоча й це вельми важливо.

Участь та активна громадянська позиція передбачають наявність прав, засобів, простору й можливостей, а де необхідно – підтримання, щоб брати участь і впливати на рішення, а також брати участь в акціях і заходах з тим, щоб сприяти побудові кращого суспільства».

Хартія:

- надає рекомендації щодо забезпечення участі молодих людей;
- описує форми й рівні участі;
- надає ідеї та інструменти, які можуть використати місцеві й регіональні органи влади з метою розширення участі молоді.

Хартія містить рекомендації щодо інституційної участі та структур і підтримання, яких необхідно дотримуватися з метою залучення молодих людей у процеси, у яких вони можуть визначати їхні потреби, розробляти й ухвалювати рішення, які зачіпають їх, і, якщо можуть, – планувати дії з місцевими й регіональними органами влади на рівних умовах.

З метою підтримання імплементації Хартії Департамент молоді Ради Європи розробив посібник з практичними вправами «Скажи своє слово!: посібник щодо переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому й регіональному житті». Посібник доступний за посиланням: <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>

Питання:

Що із цієї Рекомендації я можу втілити або сприяти втіленню?

Рекомендація Комітету Міністрів державам-членам про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec(2022)6

Повний текст: <https://rm.coe.int/rec-on-youth-civil-society-upd-2764-3898-5224-v-1/1680abf191>

Ця рекомендація спрямована на вирішення проблем, з якими стикаються молоді люди й молодіжне громадянське суспільство в їхньому прагненні до значущої та справжньої участі в суспільному житті, організаційної стабільності та здійснення їхніх основоположних прав людини, а також на усунення будь-яких перешкод для досягнення цих цілей.

Рекомендація має на меті спонукати держави-члени до:

- забезпечення того, щоб усі молоді люди, включно з маргіналізованими й недостатньо представленими групами, могли повною мірою користуватися правами людини, соціальними, громадянськими й політичними правами згідно з національним і міжнародним законодавством, шляхом виявлення й усунення перешкод і забезпечення доступу молодих людей до цих прав, зокрема, але не виключно, у цифровому просторі;
- розширення й захисту молодіжного громадянського простору як важливого складника процвітаючого демократичного суспільства в короткостроковій і довгостроковій перспективі;
- розширення можливостей усіх молодих людей і молодіжного громадянського суспільства у формуванні суспільства, зокрема, шляхом створення стійкого та сприятливого середовища за допомогою проведення якісної молодіжної роботи, сприяння розвитку критичної громадянської позиції молоді, забезпечення значущої участі молоді, надання підтримки організаційному розвитку й забезпечення доступу до фінансування;
- реалізації принципу гендерної рівності й визнання різноманітності в наданні молодим жінкам і чоловікам доступу до просторів участі в соціальному, політичному й культурному житті загалом і до керівних посад зокрема;
- розроблення і впровадження стратегій та ініціатив відкритого уряду, які враховують потреби молодих людей і базуються на принципах прозорості, чесності, відповідальності й участі зацікавлених сторін;
- устанавлення політик і заходів, які базуються на достовірній інформації, всебічних знаннях і дослідженнях та неупередженому, прозорому, інклюзивному й спільному оцінюванні стану молодіжного громадянського суспільства;
- посилення їхніх зобов'язань сприяти значущій і структурній участі молоді в демократичному житті шляхом перетворення співпраці й консультацій з молодими людьми та їхніми організаціями на невід'ємну частину законодавчих процесів і розроблення політики, а також шляхом застосування міжгалузевого підходу до значущої взаємодії з молодими людьми, залучаючи їх до демократичних практик і дозволяючи їй формувати політику із самих ранніх етапів її розроблення за допомогою інноваційних, інклюзивних і різноманітних інструментів, які спираються на передові практики й передбачають віртуальні підходи.

Питання:

Що із цієї Рекомендації я можу втілити або сприяти втіленню?

Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти з прав людини

Повний текст: <https://rm.coe.int/16806b93be>

Хартію створено з метою поглибити усвідомлення громадянами і громадянками їхніх прав і обов'язків у демократичному суспільстві. Однією з основних цілей освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини є не просто надання громадянам і громадянкам знань, розуміння і навичок, але й сприяння їхній готовності брати участь у житті суспільства, захищати й підтримувати права людини, демократію й верховенство права.

Рекомендує урядам держав-членів зокрема:

- запровадити заходи, що спираються на положення Хартії Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини, викладені в додатку до цієї рекомендації;
- забезпечити широке розповсюдження Хартії в середовищі владних структур, відповідальних за освіту й молодь.

Освіта для демократичного громадянства – освіта, професійна підготовка, підвищення рівня обізнаності, інформація, практики й діяльність, спрямовані на передачу знань, розвиток навичок і розуміння й формування ставлення й поведінки, що дозволять тим, хто навчається, ширше використовувати демократичні права й обов'язки в суспільстві й захищати їх, цінувати різноманітність і відігравати активну роль у демократичному житті з метою підтримання й захисту демократії і верховенства права.

Освіта з прав людини – освіта, професійна підготовка, підвищення рівня обізнаності, інформація, практика й діяльність, спрямовані на передачу знань, розвиток навичок і розуміння й формування ставлення й поведінки, що дозволять тим, хто навчається, сприяти розбудові й захисту загальної культури прав людини в суспільстві з метою підтримання й захисту прав людини й основних свобод.

Питання:

Що із цієї Хартії я можу втілити або сприяти втіленню?

НАЗВА:

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

КОМПЕТЕНТНОСТІ:

- здатність використовувати законодавче забезпечення: Закон України «Про основні засади молодіжної політики», Національну молодіжну стратегію до 2030 року, Державну цільову програму підтримки молоді, Постанови КМУ «Про затвердження типових положень про молодіжні консультативно-дорадчі органи» і «Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі».

ПЕРЕДУМОВИ:

учасники й учасниці розуміють наскрізний, інтегрований характер молодіжної політики, знають про стандарти Ради Європи в ключових галузях молодіжної політики.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ:

90 хв.

МАТЕРІАЛИ:

аркуші фліпчарту, папір А4, ручки, стикери з клейкою стрічкою; сім аркушів фліпчарту з назвами галузей молодіжної політики (Участь, Інформація, Інклюзія, Доступ до прав, Молодіжна робота, Мобільність + інша галузь).

Матеріал для розповсюдження: роздруковані копії розділів Закону України «Про основні засади молодіжної політики» та розділу 4 «Пріоритети Стратегії»: безпека, здоров'я, спроможність, інтегрованість Національної молодіжної стратегії до 2030 року. Або доступ учасників та учасниць до комп'ютера, телефону чи іншого гаджету, де можна читати текст Закону України та Національної стратегії.

ІНСТРУКЦІЇ:

Діяльність Міністерства молоді та спорту у галузі участі молоді

5 хв.

1. Презентуйте відеоролик про сприяння посиленню участі молоді Міністерством молоді та спорту України.

Галузі молодіжної політики в українських нормативно-правових актах

30 хв.

1. Нагадайте учасникам і учасницям, що в Інструменті самооцінки молодіжної політики Рада Європи виділено шість ключових галузей молодіжної політики (Участь, Інформація, Інклюзія, Доступ до прав, Молодіжна робота, Мобільність).
2. Запропонуйте визначити, як ці галузі регульовані Законом України «Про основні засади молодіжної політики» та Національною молодіжною стратегією до 2030 року.
3. Об'єднайте учасників і учасниць у шість груп. Кожна група має працювати з однією галуззю – Участь, Інформація, Інклюзія, Доступ до прав, Молодіжна робота, Мобільність.
4. Сформулюйте завдання для груп – переглянути українські нормативно-правові акти й визначити, як ці галузі в них відображені (використовуйте для цього матеріал для розповсюдження).

5. Запропонуйте групам підготувати презентацію, відповідаючи на запитання:

- Наскільки добре галузь молодіжної політики відображена в національних документах?
- Наскільки національні документи дозволяють досягти практичної імплементації на локальному рівні стандартів Ради Європи?
- Чого бракує?
- Які додаткові галузі молодіжної політики ви помітили в національних документах?

Повноваження органів державної влади

й органів місцевого самоврядування

30 хв.

1. Підготуйте сім аркушів фліпчарту з назвами галузей молодіжної політики (Участь, Інформація, Інклюзія, Доступ до прав, Молодіжна робота, Мобільність та інша галузь), розмістіть стикери й ручки біля кожного аркуша.

2. Запросіть учасників і учасниць до індивідуальної роботи. Запропонуйте підійти до кожного з аркушів і на стикері написати відповідь на запитання:

- *Що я можу зробити для покращення якості формування й реалізації молодіжної політики на своєму робочому місці у відповідній галузі?*

Урахуйте, що обсяги тексту з витягів великі, і запросіть обрати одну галузь для аналізу й відповіді на питання про власну роль у покращенні певної галузі молодіжної політики.

Інші нормативно-правові акти, які регулюють молодіжну політику в Україні

10 хв.

1. Запитайте учасників і учасниць, які ще нормативно-правові акти існують для формування й реалізації молодіжної політики в Україні.

2. Поясніть учасникам і учасницям, що на виконання Закону України та Стратегії створюють Національні й регіональні цільові програми. Органи місцевого самоврядування можуть створювати місцеві цільові програми підтримання молоді. Основною програмою, на яку можна орієнтуватися під час розроблення місцевих програм, є Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021 – 2025 роки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/60b/8f4/08c/60b8f408c37a4796452264.doc>

3. Також є кілька постанов КМУ:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. №1198 «Про затвердження типових положень про молодіжні консультативно-дорадчі органи». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-%D0%BF#Text>
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі» від 20 грудня 2017 р. №1014, зі змінами, поточна редакція від 07.08.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1014-2017-%D0%BF#Text>

ПОРАДИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ:

Обговорення

15 хв.

Можливі запитання для обговорення:

- Наскільки рішуче ви налаштовані реалізувати на вашому робочому місці ідеї, які написали на стикерах?
- Які ідеї інших учасників і учасниць вас надихнули? Чому?
- Яка підтримка вам потрібна для реалізації задуму? Хто може її надати?

Учасники й учасниці можуть впоратися з кроками 2 і 3 швидше. Використайте цей час для спільного обговорення в кінці сесії.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПОДАЛЬШИХ ДІЙ:

У подальшому учасники й учасниці можуть ознайомитися з Державною цільовою програмою, визначити, які з галузей молодіжної політики відображені добре, а які потребують більшої уваги.

Потрібно опрацювати/згрупувати результати роботи учасників та учасниць і сформуванати список можливих дій для покращення якості формування й реалізації молодіжної політики. Повернутися до цього списку під час сесії «Подальші кроки».

Можна порадити учасникам і учасницям звернутись до посібника: Інструменти публічного управління у сфері молодіжної політики: практичний посібник для публічних службовців – учасників тренінгу за програмою «Молодіжний працівник», Бородін Є., Яцук В., Резніченко О., 2021, 293 с. <https://youth-worker.org.ua/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=3049> Він буде цікавий тим, хто розроблятиме місцеві цільові програми.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ:

1. Закон України «Про основні засади молодіжної політики».

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>

2. Національна молодіжна стратегія до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>

3. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2021 – 2025 роки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-cilovoyi-social-noyi-programi-molod-ukrayini-na-20212025-roki-ta-vnesen-nya-zmin-do-deyakih-aktiv-kabinetu-ministriv-ukrayini-579-020621>

4. Інструменти публічного управління у сфері молодіжної політики: практичний посібник для публічних службовців – учасників тренінгу за програмою «Молодіжний працівник», Бородін Є., Яцук В., Резніченко О., 2021, 293 с. URL: <https://youth-worker.org.ua/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=3049>

МАТЕРІАЛ ДЛЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ

Посилання на відеоролик про сприяння посиленню участі молоді Міністерством молоді та спорту України: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/participatory-youth-policy-videos-of-youth-participation-practices>

**Закон України
«Про основні засади
молодіжної політики»**
[https://zakon.rada.gov.ua/laws/
show/1414-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text)

**Національна молодіжна
стратегія до 2030 року**
[https://zakon.rada.gov.ua/laws/
show/94/2021#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text)

Група «Участь» (Закон України «Про основні засади молодіжної політики». Розділ 2 «Участь молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики»; Національна молодіжна стратегія до 2030 року. Витяг з розділу 4 «Пріоритети Стратегії»: безпека, здоров'я, спроможність, інтегрованість)

Закон України «Про основні засади молодіжної політики»

Розділ 2 «Участь молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики»

Стаття 5. Гарантії та механізми участі молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики

1. Участь молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики забезпечується шляхом врахування позиції молоді під час прийняття рішень, що стосуються молоді, залучення суб'єктів молодіжної роботи до реалізації молодіжної політики.

2. Механізми та інструменти участі молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики:

1) інформування про рішення та дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, що стосуються молоді, шляхом оприлюднення відповідної інформації на своїх офіційних веб-сайтах, через медіа, соціальні мережі та за допомогою інших доступних для молоді засобів та методів комунікації;

2) проведення консультацій, у тому числі електронних, із суб'єктами молодіжної роботи, іншими заінтересованими сторонами, проведення опитувань молоді тощо;

3) налагодження діалогу з молоддю шляхом підтримки молодіжних ініціатив, утворення молодіжних рад, призначення радників з питань молоді, проведення громадських слухань, публічних обговорень, створення робочих груп із залученням суб'єктів молодіжної роботи;

4) забезпечення партнерства між молоддю та органами державної влади і органами місцевого самоврядування на всіх етапах формування та реалізації молодіжної політики, спільного проведення оцінювання ефективності рішень і заходів молодіжної політики;

5) забезпечення представництва молоді у складі консультативно-дорадчих органів, що утворюються органами державної влади, органами місцевого самоврядування у порядку, визначеному законодавством;

6) залучення суб'єктів молодіжної роботи до реалізації завдань молодіжної політики у порядку, визначеному законом.

3. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування гарантують дотримання права молоді на участь у формуванні та реалізації молодіжної політики у порядку, визначеному законом.

Стаття 6. Молодіжна рада

1. Молодіжна рада – це молодіжний консультативно-дорадчий орган, що може утворюватися при Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевому органі виконавчої влади, органі місцевого самоврядування з метою залучення молоді до формування та реалізації молодіжної політики на регіональному та місцевому рівнях.

2. У разі утворення молодіжної ради орган, при якому її утворено, затверджує положення про молодіжну раду та здійснює організаційно-методичне забезпечення її діяльності.

3. Молодіжна рада:

- 1)** сприяє реалізації права молоді на участь у формуванні та реалізації молодіжної політики;
- 2)** вносить до органу, при якому її утворено, пропозиції щодо організації консультацій з молоддю;
- 3)** надає пропозиції, висновки, рекомендації щодо питань формування та реалізації молодіжної політики, обов'язкові до розгляду органом, при якому її утворено;
- 4)** розробляє спільно з молодіжними та дитячими громадськими об'єднаннями, іншими суб'єктами молодіжної роботи пропозиції щодо пріоритетів молодіжної політики на регіональному та місцевому рівнях;
- 5)** здійснює моніторинг і оцінку ефективності реалізації молодіжної політики на регіональному та місцевому рівнях;
- 6)** бере участь у розробленні проектів нормативно-правових актів, спрямованих на реалізацію молодіжної політики;
- 7)** вивчає стан виконання законів України, інших нормативно-правових актів, що стосуються молоді, на регіональному та місцевому рівнях;
- 8)** здійснює громадську експертизу фінансування заходів молодіжної політики;
- 9)** виконує інші завдання, визначені положенням про молодіжну раду.

4. Типове положення про молодіжну раду затверджується Кабінетом Міністрів України.

5. Молодіжна рада діє на засадах добровільності, відкритості, прозорості та звітує перед громадськістю про свою діяльність не менше одного разу на рік.

6. Керівники центральних та місцевих органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування можуть призначати радників з питань молоді на громадських чи інших засадах.

Правовий статус, порядок призначення та засади діяльності радників з питань молоді визначаються відповідним органом Автономної Республіки Крим, органом виконавчої влади, органом місцевого самоврядування.

Рекомендації щодо засад діяльності радників з питань молоді затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику.

Стаття 7. Національна рада з питань молоді

1. Національна рада з питань молоді – це консультативно-дорадчий орган, що утворюється при Кабінеті Міністрів України з метою вироблення узгодженої позиції щодо формування та реалізації молодіжної політики, налагодження взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з суб'єктами молодіжної роботи з питань розвитку та реалізації молодіжної політики. Порядок формування й діяльності Національної ради з питань молоді затверджує Кабінет Міністрів України.

2. До складу Національної ради з питань молоді входять представники:

- 1)** молодіжних та дитячих громадських об'єднань, обрані на конкурсних засадах відповідно до Порядку формування та діяльності Національної ради з питань молоді;
- 2)** органів студентського самоврядування закладів вищої освіти та закладів фахової передвищої освіти, обрані на конкурсних засадах відповідно до Порядку формування та діяльності Національної ради з питань молоді;
- 3)** молодіжних рад, обрані на конкурсних засадах відповідно до Порядку формування та діяльності Національної ради з питань молоді;
- 4)** центральних органів виконавчої влади, до компетенції яких належить забезпечення реалізації окремих напрямів молодіжної політики в межах відповідних сфер діяльності таких органів, визначені Кабінетом Міністрів України;
- 5)** обрані комітетом Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання молодіжної політики, з числа народних депутатів України;
- 6)** обрані Президентом України;
- 7)** Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, обрані на конкурсних засадах відповідно до Порядку формування та діяльності Національної ради з питань молоді.

3. Загальна чисельність представників, визначених пунктом 1 частини другої цієї статті, становить чверть загального складу Національної ради з питань молоді. Загальна чисельність представників, визначених пунктами 4 – 7 частини другої цієї статті, становить половину загального складу Національної ради з питань молоді. Кількісний склад членів Національної ради з питань молоді визначається Порядком формування та діяльності Національної ради з питань молоді.

4. Національну раду з питань молоді очолює Прем'єр-міністр України, який входить до квоти членів Національної ради з питань молоді, визначених абзацом другим частини третьої цієї статті.

Засідання Національної ради з питань молоді проводяться не менше одного разу на шість місяців.

5. Члени Національної ради з питань молоді виконують свої обов'язки на громадських засадах.

6. Національна рада з питань молоді в межах своїх повноважень:

- 1)** вивчає стан виконання законів України, постанов Верховної Ради України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, інших нормативно-правових актів у сфері молодіжної політики;
- 2)** бере участь у підготовці, розглядає та вносить пропозиції, висновки, рекомендації до Національної молодіжної стратегії, Програми діяльності Кабінету Міністрів України, проектів державних цільових програм у сфері молодіжної політики, інших проектів нормативно-правових актів, що стосуються молоді;
- 3)** вносить до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику, інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування пропозиції з питань формування та реалізації молодіжної політики;
- 4)** заслуховує та оцінює інформацію про стан реалізації молодіжної політики за відповідний період;
- 5)** взаємодіє у встановленому порядку з відповідними органами іноземних держав та міжнародних організацій, що опікуються питаннями молоді;
- 6)** щороку готує звіт про свою діяльність та подає його до Кабінету Міністрів України;
- 7)** здійснює інші повноваження, передбачені Порядком формування та діяльності Національної ради з питань молоді.

7. Строк повноважень Національної ради з питань молоді становить три роки.

8. Організаційне забезпечення формування та діяльності Національної ради з питань молоді здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику.

Національна молодіжна стратегія до 2030 року (витяг)

Залучення молоді до участі у суспільному житті, підвищення її самостійності, конкурентоспроможності, формування у молоді громадянських компетентностей

Молодий громадянин є особистістю, яка за власним покликом, на підставі власного досвіду та власних суджень формує середовище навколо себе. Однак у разі невирішення проблеми безпеки суспільства під загрозою можуть опинитися самореалізація і цінності, орієнтовані на розвиток. Освіта, кар'єра, родина стають засобами виживання, а не втіленням мрій і прагнень.

Викликами для повноцінної, а не формальної самореалізації, зокрема, є:

- брак віри у те, що молодь може впливати на свою долю, а відтак вміння ефективно взаємодіяти із власним середовищем;
- лідерство, яке сприймається як статус, а не готовність до відповідальності та спроможності ухвалювати рішення;
- несамотійність у виборі напряму професійної діяльності та, як наслідок, хибне уявлення, що гідно жити можна лише у разі здобуття вищої освіти або опанування виключно престижної професії;
- брак усвідомленої взаємодії з боку всіх сторін та рівної участі молоді в ухваленні важливих рішень, що призводить до відчуження від громадських, суспільних, державних та інших інституцій, слабкої інтегрованості в життя суспільства;

- низький рівень знань та навичок для заснування та ведення власної справи, недостатньо розвинена підприємницька культура та відсутність доступних фінансових та навчальних ресурсів, що знижують інтерес молоді до провадження підприємницької діяльності.

Важливими факторами є підвищення рівня конкурентоспроможності молоді, створення умов для набуття нею управлінських, громадянських та соціальних компетентностей, розвитку підприємливості та самостійності молоді.

Як результат, підвищиться впевненість молоді у власних силах та збільшиться частка активної молоді, знизиться рівень патерналізму, посилиться ініціатива, підвищиться продуктивність праці, відбудеться розуміння та прийняття принципів демократії і відкритого суспільства, особистісне зростання молоді.

Для забезпечення залучення молоді до участі у суспільному житті, підвищення її самостійності, конкурентоспроможності, формування громадянських компетентностей необхідним є:

- створення можливостей для особистісного зростання молоді, орієнтованих на різні вікові групи;
- формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для самореалізації, зокрема підприємливості та фінансової грамотності;
- розвиток лідерства, лідерських навичок (саморозвиток, міжособистісні стосунки та суспільна відповідальність) як складових освітніх заходів та програм формальної і неформальної освіти;
- створення умов для свідомого вибору професійної діяльності через практику і стажування, розширення доступу до навчання та інших освітніх можливостей, орієнтованих на ринок праці;
- ознайомлення молоді з процесами державотворення, діяльністю органів державної влади та органів місцевого самоврядування, популяризація державної служби;
- створення умов для утвердження серед молоді принципів доброчесності;
- розвиток громадянських компетентностей та компетентностей, необхідних для реалізації потенціалу молоді, її інтеграції у суспільне життя, адаптації до викликів сучасного світу, що швидко змінюється (у тому числі щодо поваги до прав людини, розвитку критичного мислення та медіаграмотності);
- заохочення молоді до отримання якісної освіти (STEM-освіти, STEAM-освіти), проведення досліджень та оволодіння науково-технічними, інженерними професіями;
- просування (промоція) креативних індустрій серед молоді;
- підвищення рівня конкурентоспроможності та зайнятості молоді, здійснення консультування щодо професійного і кар'єрного розвитку, враховуючи її інтереси, можливості та потреби ринку праці, із залученням батьків, роботодавців та інших заінтересованих сторін з урахуванням їх впливу на вибір професійної діяльності;
- створення можливостей для зниження частки економічно неактивних молодих українців, які не шукають роботи, не навчаються, не здобувають кваліфікації і не працюють;

- формування культури підприємництва, використання інноваційного потенціалу, стимулювання до відкриття власної справи;
- сприяння розвитку соціального шкільного підприємництва з метою формування у учнів підприємливості, отримання ними знань, навичок, дотримання стандартів доброчесності та антикорупційних принципів, необхідних для успішного та етично зваженого ведення власної справи;
- сприяння розвитку молодіжних центрів в Україні, у тому числі забезпечення діяльності державної установи «Всеукраїнський молодіжний центр»;
- підготовка фахівців, які працюють з дітьми та молоддю, у тому числі молодіжних працівників;
- підтримка формального та неформального навчання щодо інструментів участі молоді для представників органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- створення умов і можливостей для розвитку та посилення спроможності органів учнівського та студентського самоврядування, студентських та молодіжних консультативно-дорадчих органів при обласних, Київській, Севастопольській міських державних адміністраціях, молодіжних рад як дієвих інструментів участі молоді у процесах ухвалення рішень та їх навчання;
- створення умов для формальної, неформальної та інформальної освіти представників органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань залучення молоді до процесів ухвалення рішень на державному, регіональному, місцевому рівнях;
- залучення молоді до вирішення питань, пов'язаних з навколишнім природним середовищем;
- сприяння створенню умов для розвитку спроможності інститутів громадянського суспільства у молодіжній сфері;
- сприяння участі молоді у діяльності інститутів громадянського суспільства;
- створення умов для розвитку молодих осіб як цілісних особистостей, які гармонійно поєднують невинний фізичний, емоційний, інтелектуальний розвиток на основі цінностей;
- покращення цифрових компетентностей молоді та забезпечення доступу до нового покоління цифрової інфраструктури;
- забезпечення доступу молоді до високошвидкісного Інтернету.

Група «Інформація» (Національна молодіжна стратегія до 2030 року. Витяг з розділу 4 «Пріоритети Стратегії»: безпека, здоров'я, спроможність, інтегрованість)

Національна молодіжна стратегія до 2030 року (витяг)

Підвищення безпечності середовища та посилення життєстійкості молоді

Брак безпечних та передбачуваних умов життя впливає на весь комплекс життєвих рішень молоді.

Особливо гостро це проявляється у період створення сім'ї та народження дітей, коли молодь вперше стикається з відповідальністю за життя іншої людини та з необхідністю взаємодії із суспільними та державними інституціями з ймовірно низьким рівнем довіри через стереотипне сприйняття механізмів державного управління, високий рівень бюрократичних процесів, недостатній рівень якості надання державних послуг і впровадження в життя цифрових технологій.

Викликом для перехідного українського суспільства є зміна ціннісних пріоритетів молодих батьків – люди, в яких до створення сім'ї переважали цінності самовираження, після народження дітей так чи інакше стикаються із непередбачуваністю і відчуттям тривоги (щодо рівня доходів, системи охорони здоров'я, освіти, роботи, інфраструктури тощо). Це може призвести до зосередженості на власній вразливості, замиканні на близькому оточенні, психологічному дискомфорті та інших проявах цінностей виживання або на прагненні до еміграції як збереження цінностей самовираження.

Для запобігання поверненню суспільства до цінностей виживання слід зосередитися на тому, щоб зробити навколишнє середовище молоді безпечнішим та більш передбачуваним. Як наслідок, зміна життєвих обставин менше впливатиме на рівень задоволеності своїм життям та відчуття щастя, а молодь (насамперед матері) не буде сприймати такі обставини як перешкоду для професійної самореалізації.

Для забезпечення підвищення безпечності середовища та посилення життєстійкості молоді необхідним є:

- зниження рівня невизначеності зовнішнього середовища шляхом отримання знань про засади функціонування держави і суспільства;
- подолання наслідків впливу радянського періоду (недовіра до державних інституцій, прагнення слабкої держави, невіра у власну спроможність);
- посилення життєстійкості, що допомагає справлятися з небезпечними ситуаціями, асоціальною поведінкою, ризиками, які супроводжують перехід молоді від дитинства до дорослого життя;
- розвиток безбар'єрного простору;
- безпечне поводження із соціальними мережами та Інтернетом;
- запобігання та протидія будь-яким формам насильства проти молоді (домашнє насильство, булінг (цькування), мобінг тощо);
- формування у молодих батьків відповідального ставлення до виховання своїх дітей шляхом підвищення рівня власної поінформованості та адаптації найкращих світових практик з виховання дітей і батьківства;
- популяризація та поширення практики позитивного батьківства;
- надання психологічної допомоги, у тому числі молодим сім'ям;
- підтримка і надання послуг молодим сім'ям, зокрема тим, що потрапили у складні життєві обставини.

Формування навичок здорового способу життя, розвиток фізичної культури, культури здорового харчування та психогігієни

Формування навичок здорового способу життя передбачає забезпечення високого рівня фізичної активності, раціонального харчування, попередження хвороб, а також психологічне та соціальне благополуччя особистості. Стратегія спрямована на посилення відповідальності молоді за збереження та зміцнення власного здоров'я, профілактику негативних факторів, зокрема щодо запобігання соціально ризикової поведінки.

Для забезпечення формування навичок здорового способу життя, розвитку фізичної культури, культури здорового харчування та психогігієни необхідним є:

- психопрофілактика факторів стресу та психотравмуючих ситуацій, у тому числі таких, що пов'язані з тимчасовою окупацією території України, бойовими діями, вимушеним переміщенням молоді та іншими соціально негативними подіями;
- популяризація здорового способу життя, збереження репродуктивного здоров'я, принципів здорового харчування, відповідних знань і навичок щодо соціально безпечної поведінки;
- розширення переліку медичних послуг для молоді, а також консультування і супроводження з питань фізичного та психічного здоров'я, вакцинації, запобігання інфекційним та неінфекційним захворюванням, у тому числі таким, що передаються статевим шляхом;
- підвищення якості надання медичних послуг для молоді у закладах охорони здоров'я, у тому числі через лікарів загальної практики – сімейних лікарів, а також у клініках, дружніх до молоді;
- підтримка наукових розробок з удосконалення системи фізичного виховання за співпраці фахівців у сферах охорони здоров'я, освіти, фізичної культури та спорту;
- діагностика, виявлення проявів вживання психоактивних речовин, різних форм залежності, запобігання їх виникненню, а також палінню;
- сприяння розвитку неформальних спортивних рухів (брейкданс, паркур, бітбокс, діджеїнг, стрітбол, ролерблейдинг, скейтбординг, сноубординг тощо), вуличних тренувань та фізичної культури.

Залучення молоді до участі у суспільному житті, підвищення її самостійності, конкурентоспроможності, формування у молоді громадянських компетентностей

Молодий громадянин є особистістю, яка за власним покликом, на підставі власного досвіду та власних суджень формує середовище навколо себе. Однак у разі невирішення проблеми безпеки суспільства під загрозою можуть опинитися самореалізація і цінності, орієнтовані на розвиток. Освіта, кар'єра, родина стають засобами виживання, а не втіленням мрій і прагнень.

Викликами для повноцінної, а не формальної самореалізації, зокрема, є:

- брак віри у те, що молодь може впливати на свою долю, а відтак вміння ефективно взаємодіяти із власним середовищем;
- лідерство, яке сприймається як статус, а не готовність до відповідальності та спроможності ухвалювати рішення;

- несамотійність у виборі напряду професійної діяльності та, як наслідок, хибне уявлення, що гідно жити можна лише у разі здобуття вищої освіти або опанування виключно престижної професії;
- брак усвідомленої взаємодії з боку всіх сторін та рівної участі молоді в ухваленні важливих рішень, що призводить до відчуження від громадських, суспільних, державних та інших інституцій, слабкої інтегрованості в життя суспільства;
- низький рівень знань та навичок для заснування та ведення власної справи, недостатньо розвинена підприємницька культура та відсутність доступних фінансових та навчальних ресурсів, що знижують інтерес молоді до провадження підприємницької діяльності.

Важливими факторами є підвищення рівня конкурентоспроможності молоді, створення умов для набуття нею управлінських, громадянських та соціальних компетентностей, розвитку підприємливості та самотійності молоді.

Як результат, підвищиться впевненість молоді у власних силах та збільшиться частка активної молоді, знизиться рівень патерналізму, посилиться ініціатива, підвищиться продуктивність праці, відбудеться розуміння та прийняття принципів демократії і відкритого суспільства, особистісне зростання молоді.

Для забезпечення залучення молоді до участі у суспільному житті, підвищення її самотійності, конкурентоспроможності, формування громадянських компетентностей необхідним є:

- створення можливостей для особистісного зростання молоді, орієнтованих на різні вікові групи;
- формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для самореалізації, зокрема підприємливості та фінансової грамотності;
- розвиток лідерства, лідерських навичок (саморозвиток, міжособистісні стосунки та суспільна відповідальність) як складових освітніх заходів та програм формальної і неформальної освіти;
- створення умов для свідомого вибору професійної діяльності через практику і стажування, розширення доступу до навчання та інших освітніх можливостей, орієнтованих на ринок праці;
- ознайомлення молоді з процесами державотворення, діяльністю органів державної влади та органів місцевого самоврядування, популяризація державної служби;
- створення умов для утвердження серед молоді принципів доброчесності;
- розвиток громадянських компетентностей та компетентностей, необхідних для реалізації потенціалу молоді, її інтеграції у суспільне життя, адаптації до викликів сучасного світу, що швидко змінюється (у тому числі щодо поваги до прав людини, розвитку критичного мислення та медіаграмотності);
- заохочення молоді до отримання якісної освіти (STEM-освіти, STEAM-освіти), проведення досліджень та оволодіння науково-технічними, інженерними професіями;
- просування (промоція) креативних індустрій серед молоді;
- підвищення рівня конкурентоспроможності та зайнятості молоді, здійснення консультування щодо професійного і кар'єрного розвитку, враховуючи її інтереси, можливості та потреби ринку праці, із залученням батьків, роботодавців та інших заінтересованих сторін з урахуванням їх впливу на вибір професійної діяльності;

- створення можливостей для зниження частки економічно неактивних молодих українців, які не шукають роботи, не навчаються, не здобувають кваліфікації і не працюють;
- формування культури підприємництва, використання інноваційного потенціалу, стимулювання до відкриття власної справи;
- сприяння розвитку соціального шкільного підприємництва з метою формування у учнів підприємливості, отримання ними знань, навичок, дотримання стандартів доброчесності та антикорупційних принципів, необхідних для успішного та етично зваженого ведення власної справи;
- сприяння розвитку молодіжних центрів в Україні, у тому числі забезпечення діяльності державної установи “Всеукраїнський молодіжний центр”;
- підготовка фахівців, які працюють з дітьми та молоддю, у тому числі молодіжних працівників;
- підтримка формального та неформального навчання щодо інструментів участі молоді для представників органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- створення умов і можливостей для розвитку та посилення спроможності органів учнівського та студентського самоврядування, студентських та молодіжних консультативно-дорадчих органів при обласних, Київській, Севастопольській міських державних адміністраціях, молодіжних рад як дієвих інструментів участі молоді у процесах ухвалення рішень та їх навчання;
- створення умов для формальної, неформальної та інформальної освіти представників органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань залучення молоді до процесів ухвалення рішень на державному, регіональному, місцевому рівнях;
- залучення молоді до вирішення питань, пов’язаних з навколишнім природним середовищем;
- сприяння створенню умов для розвитку спроможності інститутів громадянського суспільства у молодіжній сфері;
- сприяння участі молоді у діяльності інститутів громадянського суспільства;
- створення умов для розвитку молодих осіб як цілісних особистостей, які гармонійно поєднують невпинний фізичний, емоційний, інтелектуальний розвиток на основі цінностей;
- покращення цифрових компетентностей молоді та забезпечення доступу до нового покоління цифрової інфраструктури;
- забезпечення доступу молоді до високошвидкісного Інтернету.

Підвищення мобільності, соціальної і культурної інтеграції молоді в суспільне життя України та світу

Викликами у створенні рівних можливостей для молоді, її інтегрованості в суспільне життя України та світу є брак суб’єктності, низький рівень обізнаності про різноманітність способів життя різних груп молоді, існуючі бар’єри для включення молоді в соціальне, громадське та економічне життя.

Важливими у цьому напрямі є сприяння соціальній і культурній інтеграції у всій її багатоманітності та посилення толерантності і солідарності молодих громадян.

Результатом інтеграції буде більш активне включення різних груп молоді, у тому числі вразливих та соціально відокремлених груп, у суспільне життя, підвищення мобільності, взаємодії між різними культурами і субкультурами.

Для забезпечення підвищення мобільності, соціальної і культурної інтеграції молоді в суспільне життя України та світу необхідними є такі чинники:

- забезпечення рівних можливостей для самореалізації молоді;
- запобігання і протидія стереотипам та дискримінації;
- сприяння гендерній рівності, взаємній повазі серед молоді та розширення обізнаності про культурне різноманіття та способи життя молоді;
- забезпечення гендерної рівності у трудових відносинах;
- розвиток волонтерської діяльності та мобільності молоді в межах України та в партнерстві з іншими державами;
- забезпечення участі молоді у міжнародних молодіжних обмінах, зокрема у рамках програм Ради Європи та Європейського Союзу;
- формування серед молоді розширеного поняття української ідентичності, яке базується не тільки на походженні, а й на цінностях та виборі;
- залучення молоді, у тому числі молодих іммігрантів, закордонних українців, іноземців, які мають інтерес до української культури, у соціальне, економічне, культурне життя України;
- підтримка та заохочення осіб з інвалідністю до повноцінної участі в економічному, соціальному та громадському житті;
- реалізація проектів та здійснення заходів для підготовки молоді до самостійного життя;
- проведення суспільно-просвітницьких кампаній, спрямованих на виховання у громадян поваги до прав осіб з інвалідністю та заохочення позитивних уявлень про осіб з інвалідністю і кращого розуміння їх суспільством;
- підтримка та заохочення молоді із сімей, які опинилися під загрозою бідності та соціальної ізоляції, для інтеграції та повноцінної участі у соціальному, громадському та економічному житті;
- реінтеграція молоді, яка проживає на тимчасово окупованих територіях України, та з числа внутрішньо переміщених осіб до культурного, інформаційного, освітнього простору України;
- запровадження ефективних соціально-гуманітарних механізмів інтеграції до соціального, громадського та економічного життя молоді, яка проживає на тимчасово окупованих територіях України;
- залучення молоді, яка проживає на тимчасово окупованих територіях України, та з числа внутрішньо переміщених осіб до активного суспільного життя в Україні;
- соціальна адаптація молоді, яка відбула покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк;
- сприяння здійсненню заходів, спрямованих на удосконалення механізмів забезпечення молоді житлом.

Закон України «Про основні засади молодіжної політики»

Розділ 6 «Особливості реалізації окремих прав молоді»

Стаття 16. Особливості реалізації права молоді на забезпечення житлом

1. Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування:

- 1) розробляють і забезпечують виконання державних цільових та місцевих програм, спрямованих на створення сприятливих житлово-побутових умов для молоді, яка проживає в гуртожитках;
- 2) сприяють проведенню заходів щодо розширення обсягів будівництва житла для молоді, удосконалення системи пільгового забезпечення житлом молодих сімей та молодих осіб;
- 3) розробляють фінансово-кредитні механізми забезпечення економічної доступності житла для молодих сімей та молодих осіб, у тому числі шляхом:
 - надання житла в лізинг з правом його викупу;
 - оплати вступних пайових внесків при вступі до молодіжних житлових комплексів, житлово-будівельних кооперативів;
 - надання пільгових довгострокових державних кредитів на будівництво та придбання житлових будинків і квартир;
 - фінансування будівництва житла для молодих сімей та молодих осіб через застосування спеціальних житлово-накопичувальних депозитних рахунків у комерційних банках;
 - надання довгострокових державних кредитів і цільових адресних субсидій та кредитів за рахунок інших джерел фінансування на будівництво (реконструкцію) і придбання житла тощо;
- 4) розробляють механізми залучення позабюджетних джерел для фінансування житлових програм для молоді.

2. Молоді сім'ї та молоді особи можуть одержувати за рахунок бюджетних коштів пільгові довгострокові державні кредити на будівництво і придбання житлових будинків і квартир, на оплату вступних пайових внесків при вступі до молодіжних житлових комплексів, житлово-будівельних кооперативів.

3. Молоді особи, молоді сім'ї, які не мають дітей, сплачують кредит з відсотковою ставкою у розмірі 3 відсотки річних суми заборгованості за кредитом. Молоді особи, молоді сім'ї, які мають одну дитину, звільняються від сплати відсотків за користування кредитом. Молодим особам, молодим сім'ям, які мають двох дітей, за рахунок бюджетних коштів, крім того, погашаються 25 відсотків суми зобов'язань за кредитом, а молодим особам, молодим сім'ям, які мають трьох і більше дітей, — 50 відсотків суми зобов'язань за кредитом.

4. Дія цієї статті поширюється на молодих вчених, на подружжя, в якому чоловік або дружина є молодим вченим, та на неповні сім'ї, в яких мати (батько) є молодим вченим, якщо зазначені молоді вчені є громадянами України та працюють на державних підприємствах, у державних науково-дослідних (науково-технічних) установах та організаціях, закладах вищої освіти та закладах післядипломної освіти III — IV рівнів акредитації на посадах наукових (науково-педагогічних) працівників, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, або навчаються за денною формою навчання в аспірантурі, ад'юнктурі, докторантурі.

Стаття 17. Особливості реалізації прав молоді у сфері освіти

1. Молоді особи можуть одержувати за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів пільгові довгострокові кредити для здобуття освіти у закладах фахової передвищої та вищої освіти незалежно від форми власності та сфери управління, що діють на території України, за різними формами здобуття освіти.

Молоді особи, які не мають дітей, сплачують кредит з відсотковою ставкою у розмірі 3 відсотки річних суми заборгованості за кредитом.

Молоді особи, які мають одну дитину, звільняються від сплати відсотків за користування кредитом. Молодим особам, які мають двох дітей, за рахунок бюджетних коштів, крім того, погашаються 25 відсотків суми зобов'язань за кредитом, а молодим особам, які мають трьох і більше дітей, — 50 відсотків суми зобов'язань за кредитом.

Порядок надання молодим особам пільгових довгострокових кредитів для здобуття фахової передвищої та вищої освіти та їх пільгового погашення затверджується Кабінетом Міністрів України.

Надання та адміністрування пільгових довгострокових кредитів для здобуття освіти у закладах фахової передвищої та вищої освіти незалежно від форми власності та сфери управління, що діють на території України, за різними формами здобуття освіти здійснюються через державні банки-партнери відповідно до Порядку надання молодим особам пільгових довгострокових кредитів для здобуття фахової передвищої та вищої освіти та їх пільгового погашення.

2. Органи місцевого самоврядування забезпечують пільговий проїзд учнів, вихованців, студентів до місця навчання і додому у визначених ними порядку та розмірах за рахунок видатків відповідних місцевих бюджетів.

Стаття 18. Особливості реалізації прав молоді у сферах культури, туризму, оздоровлення та відпочинку, фізичної культури і спорту

1. Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування сприяють організації змістовного дозвілля молоді шляхом:

- 1)** популяризації здорового способу життя, культури здоров'я, активного відпочинку, оздоровчої рухової активності;
- 2)** організації безпечних пішохідних, велотуристичних, екскурсійних маршрутів, сприяння облаштуванню місць для занять руховою активністю;
- 3)** створення умов для змістовного дозвілля, естетичного та національно-патріотичного виховання, фізкультурно-спортивної роботи в закладах оздоровлення та відпочинку;
- 4)** розміщення інформації про заклади, підприємства, установи, що надають послуги з оздоровлення та відпочинку;
- 5)** підтримки молодіжних проектів молодіжних та дитячих громадських об'єднань, інших суб'єктів молодіжної роботи щодо організації оздоровлення та відпочинку молоді, якщо це передбачено відповідними державними регіональними чи місцевими цільовими програмами;
- 6)** розвитку вуличних культур.

2. Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування можуть встановлювати для молодіжних та дитячих туристичних груп пільги з користування транспортними, готельними, культурними та іншими послугами.

Порядок надання зазначених пільг та джерела їх фінансування встановлюються місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування.

Стаття 19. Особливості реалізації прав молоді у сфері охорони здоров'я

1. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, державні та комунальні заклади охорони здоров'я спільно з підприємствами, установами та організаціями забезпечують проведення щорічного медичного обстеження всіх молодих осіб і дітей.

2. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування забезпечують розвиток мережі закладів охорони здоров'я наркологічного профілю та мережі медико-соціальних закладів для дітей та молоді, розробляють і реалізують програми та заходи щодо профілактики серед дітей та молоді соціально небезпечних хвороб, популяризації та утвердження здорового способу життя, культури здоров'я.

Стаття 20. Особливості підтримки молодих сімей, у тому числі тих, які перебувають у складних життєвих обставинах, та молодих осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах

1. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування сприяють реалізації заходів, спрямованих на зміцнення інституту сім'ї та шлюбу, формування в суспільстві пріоритетності сімейних цінностей та відповідального батьківства, підготовку молоді до сімейного життя, соціальну підтримку молодих сімей, у тому числі тих, які перебувають у складних життєвих обставинах.

2. Соціальна підтримка молодих сімей, у тому числі тих, які перебувають у складних життєвих обставинах, та молодих осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, забезпечується шляхом надання соціальних послуг, державної соціальної допомоги, пільг відповідно до закону.

3. Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування можуть залучати молодіжні центри, молодіжні та дитячі громадські об'єднання до соціальної підтримки молодих сімей, дітей та молоді, які перебувають у складних життєвих обставинах, та надання соціальних послуг дітям, сім'ям та молоді у встановленому законом порядку.

Стаття 21. Особливості підтримки обдарованої молоді

1. Обдарованій молоді надається всебічна підтримка з метою реалізації соціально значущих проектів у соціальній та гуманітарній сферах у порядку, визначеному законодавством, щороку відзначаються особливі досягнення молоді у розбудові України.

2. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування можуть встановлювати спеціальні стипендії та гранти для молоді, у тому числі виділяти кошти на стажування у провідних вітчизняних та іноземних наукових установах, за умови подальшої роботи таких молодих осіб в Україні протягом визначеного строку.

3. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування сприяють проведенню загальнодержавних, регіональних та місцевих конкурсів, виставок, фестивалів, концертів, наукових конференцій тощо для виявлення, підтримки і поширення творчих досягнень молоді.

Стаття 22. Особливі гарантії молоді у сфері зайнятості та підприємництва

1. Держава забезпечує працездатній молоді надання першого робочого місця на строк не менше двох років після закінчення або припинення навчання в закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої і вищої освіти, завершення професійної підготовки і перепідготовки, а також після звільнення із строкової військової або альтернативної (невійськової) служби.

Дворічний строк першого робочого місця обчислюється з урахуванням часу роботи молоді особи до призову на строкову військову або альтернативну (невійськову) службу.

2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, надає місцевим органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, центрам соціальних служб доступ до інформації про наявність вільних робочих місць (вакантних посад), у тому числі призначених для працевлаштування осіб з інвалідністю.

3. Держава гарантує надання роботи за фахом на період не менше трьох років молодим спеціалістам – випускникам закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти державної та комунальної форм власності, потреба в яких була визначена державним замовленням.

Група «Молодіжна робота»

(Закон України «Про основні засади молодіжної політики». Розділ 5 «Молодіжна робота»)

Закон України «Про основні засади молодіжної політики»

Розділ 5 «Молодіжна робота»

Стаття 13. Зміст молодіжної роботи

1. Молодіжна робота орієнтується на потреби молоді, спрямована на набуття молодими особами необхідних компетентностей з урахуванням соціально-економічних умов. Молодіжна робота здійснюється на принципах добровільної участі молоді, доступності, орієнтації молодих осіб на інтелектуальний, фізичний, духовний розвиток та забезпечення добробуту.

2. До основних завдань молодіжної роботи належать:

- 1) розвиток і задоволення різноманітних потреб та інтересів дітей та молоді, сприяння їх особистісному розвитку та самореалізації;
- 2) формування у дітей та молоді загальнолюдських, загальнокультурних і загальнонаціональних цінностей, навчально-пізнавальних, громадянських, соціальних, комунікативних, підприємницьких та інших компетентностей;
- 3) розвиток волонтерства, вуличних культур, неформальних молодіжних об'єднань, програм національних та міжнародних обмінів, молодіжного туризму;
- 4) впровадження програм професійної орієнтації, популяризації та утвердження здорового і безпечного способу життя, культури здоров'я;
- 5) організація змістовного дозвілля, культурного, емоційного розвитку особистості;
- 6) забезпечення партнерської підтримки дітей та молоді, які проживають на тимчасово окупованій території України, та внутрішньо переміщених осіб;
- 7) впровадження інклюзивного підходу та забезпечення рівного доступу кожної молоді до якісних послуг та можливостей молодіжної роботи.

3. Молодіжна робота здійснюється різними формами, методами залежно від потреб молоді та можливостей суб'єктів молодіжної роботи, які її здійснюють.

Стаття 14. Молодіжні працівники

1. Молодіжна робота здійснюється молодіжними працівниками, молодіжними та дитячими громадськими об'єднаннями, іншими суб'єктами молодіжної роботи.

2. Метою діяльності молодіжних працівників є реалізація молодіжної політики, організація молодіжної роботи та створення умов для всебічної самореалізації молоді в різних сферах суспільного життя, розкриття її потенціалу, захист інтересів та прав молоді.

3. Органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади можуть створювати робочі місця для молодіжних працівників, у тому числі укладати з ними трудові договори/контракти для залучення їх до здійснення молодіжної роботи на підприємствах, в установах та організаціях комунальної форми власності.

Стаття 15. Молодіжні центри

1. Мережа молодіжних центрів складається з:

- 1) молодіжного центру загальнодержавного рівня (далі — Всеукраїнський молодіжний центр);
- 2) республіканського Автономної Республіки Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських молодіжних центрів (далі — регіональні молодіжні центри);
- 3) міських, районних, районних у містах, селищних, сільських молодіжних центрів (далі — місцеві молодіжні центри).

Питання функціонування молодіжних центрів визначаються Типовим положенням про молодіжні центри, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

2. Всеукраїнський молодіжний центр є державною установою, що належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику.

Всеукраїнський молодіжний центр утворюється та діє з метою сприяння розвитку регіональних та місцевих молодіжних центрів, розвитку та популяризації нових форм, методів та інструментів молодіжної роботи, її організаційного, методичного та ресурсного забезпечення.

3. Регіональні молодіжні центри є бюджетними установами, що утворюються органами Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування і належать до сфери їх управління.

Регіональні молодіжні центри є опорними, утворюються та діють з метою забезпечення рівного доступу молоді до послуг, що надаються молодіжними центрами в рамках виконання завдань молодіжної політики, раціонального та ефективного використання ресурсів, впорядкування та розвитку мережі місцевих молодіжних центрів, загальної координації їхньої діяльності, розвитку та підтримки молодіжних ініціатив.

4. Місцеві молодіжні центри є установами, організаціями, підприємствами, що утворюються органами місцевого самоврядування і належать до сфери їх управління.

Місцеві молодіжні центри також можуть бути юридичними особами незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування.

Місцеві молодіжні центри комунальної форми власності можуть утворюватися та діяти на базі закладів освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту шляхом їх реорганізації у разі ухвалення відповідного рішення органом місцевого самоврядування, що є засновником зазначеного закладу, у порядку, визначеному законом.

Місцеві молодіжні центри сприяють соціальному та індивідуальному розвитку дітей та молоді на засадах залучення до прийняття рішень та інтеграції в життя громади, забезпечують розвиток громадянської та неформальної освіти, запроваджують інші форми змістовного дозвілля дітей та молоді, здійснюють методичне та інформаційне забезпечення діяльності молодіжних та дитячих громадських об'єднань, інших суб'єктів молодіжної роботи.

- 5.** Молодіжним центрам, що відповідають критеріям якості, затвердженим центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику, присвоюється національний знак якості.
- 6.** Моніторинг діяльності молодіжних центрів здійснюється відповідно до критеріїв та в порядку, що визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику.
- 7.** Фінансове забезпечення діяльності молодіжних центрів здійснюється за рахунок коштів засновників та інших джерел, не заборонених законодавством.
- 8.** З метою розвитку молодіжної інфраструктури органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, заклади освіти, культури, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності та підпорядкування можуть організовувати роботу молодіжних просторів. Молодіжна робота в такому разі здійснюється з урахуванням специфіки роботи закладу та може включати надання послуг з неформальної освіти, культурного розвитку, донесення до дітей та молоді інформації про необхідність збереження здоров'я, популяризації здорового способу життя, проведення активного та змістовного дозвілля, розвитку вуличних культур. Порядок функціонування молодіжного простору визначається власником (балансоутримувачем, розпорядником) будівель, споруд, інших приміщень чи земельних ділянок, на базі яких організовано молодіжний простір. Рекомендації щодо організації роботи молодіжного простору затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику.

Група «Мобільність»

(Національна молодіжна стратегія до 2030 року.

Витяг з розділу 4 «Пріоритети Стратегії»: безпека, здоров'я, спроможність, інтегрованість)

Національна молодіжна стратегія до 2030 року (витяг)

Підвищення безпечності середовища та посилення життєстійкості молоді

Брак безпечних та передбачуваних умов життя впливає на весь комплекс життєвих рішень молоді.

Особливо гостро це проявляється у період створення сім'ї та народження дітей, коли молодь вперше стикається з відповідальністю за життя іншої людини та з необхідністю взаємодії із суспільними та державними інституціями з ймовірно низьким рівнем довіри через стереотипне сприйняття механізмів державного управління, високий рівень бюрократичних процесів, недостатній рівень якості надання державних послуг і впровадження в життя цифрових технологій.

Викликом для перехідного українського суспільства є зміна ціннісних пріоритетів молодих батьків – люди, в яких до створення сім'ї переважали цінності самовираження, після народження дітей так чи інакше стикаються із непередбачуваністю і відчуттям тривоги (щодо рівня доходів, системи охорони здоров'я, освіти, роботи, інфраструктури тощо). Це може призвести до зосередженості на власній вразливості, замиканні на близькому оточенні, психологічному дискомфорті та інших проявах цінностей виживання або на прагненні до еміграції як збереження цінностей самовираження.

Для запобігання поверненню суспільства до цінностей виживання слід зосередитися на тому, щоб зробити навколишнє середовище молоді безпечнішим та більш передбачуваним. Як наслідок, зміна життєвих обставин менше впливатиме на рівень задоволеності своїм життям та відчуття щастя, а молодь (насамперед матері) не буде сприймати такі обставини як перешкоду для професійної самореалізації.

Для забезпечення підвищення безпечності середовища та посилення життєстійкості молоді необхідним є:

- зниження рівня невизначеності зовнішнього середовища шляхом отримання знань про засади функціонування держави і суспільства;
- подолання наслідків впливу радянського періоду (недовіра до державних інституцій, прагнення слабкої держави, невіра у власну спроможність);
- посилення життєстійкості, що допомагає справлятися з небезпечними ситуаціями, асоціальною поведінкою, ризиками, які супроводжують перехід молоді від дитинства до дорослого життя;
- розвиток безбар'єрного простору;
- безпечне поводження із соціальними мережами та Інтернетом;
- запобігання та протидія будь-яким формам насильства проти молоді (домашнє насильство, булінг (цькування), мобінг тощо);
- формування у молодих батьків відповідального ставлення до виховання своїх дітей шляхом підвищення рівня власної поінформованості та адаптації найкращих світових практик з виховання дітей і батьківства;
- популяризація та поширення практики позитивного батьківства;

- надання психологічної допомоги, у тому числі молодим сім'ям;
- підтримка і надання послуг молодим сім'ям, зокрема тим, що потрапили у складні життєві обставини.

Формування навичок здорового способу життя, розвиток фізичної культури, культури здорового харчування та психогігієни

Формування навичок здорового способу життя передбачає забезпечення високого рівня фізичної активності, раціонального харчування, попередження хвороб, а також психологічне та соціальне благополуччя особистості. Стратегія спрямована на посилення відповідальності молоді за збереження та зміцнення власного здоров'я, профілактику негативних факторів, зокрема щодо запобігання соціально ризикової поведінки.

Для забезпечення формування навичок здорового способу життя, розвитку фізичної культури, культури здорового харчування та психогігієни необхідним є:

- психопрофілактика факторів стресу та психотравмуючих ситуацій, у тому числі таких, що пов'язані з тимчасовою окупацією території України, бойовими діями, вимушеним переміщенням молоді та іншими соціально негативними подіями;
- популяризація здорового способу життя, збереження репродуктивного здоров'я, принципів здорового харчування, відповідних знань і навичок щодо соціально безпечної поведінки;
- розширення переліку медичних послуг для молоді, а також консультування і супроводження з питань фізичного та психічного здоров'я, вакцинації, запобігання інфекційним та неінфекційним захворюванням, у тому числі таким, що передаються статевим шляхом;
- підвищення якості надання медичних послуг для молоді у закладах охорони здоров'я, у тому числі через лікарів загальної практики — сімейних лікарів, а також у клініках, дружніх до молоді;
- підтримка наукових розробок з удосконалення системи фізичного виховання за співпраці фахівців у сферах охорони здоров'я, освіти, фізичної культури та спорту;
- діагностика, виявлення проявів вживання психоактивних речовин, різних форм залежності, запобігання їх виникненню, а також палінню;
- сприяння розвитку неформальних спортивних рухів (брейкданс, паркур, бітбокс, діджеїнг, стрітбол, ролерблейдинг, скейтбординг, сноубординг тощо), вуличних тренувань та фізичної культури.

Залучення молоді до участі у суспільному житті, підвищення її самостійності, конкурентоспроможності, формування у молоді громадянських компетентностей

Молодий громадянин є особистістю, яка за власним покликом, на підставі власного досвіду та власних суджень формує середовище навколо себе. Однак у разі невирішення проблеми безпеки суспільства під загрозою можуть опинитися самореалізація і цінності, орієнтовані на розвиток. Освіта, кар'єра, родина стають засобами виживання, а не втіленням мрій і прагнень.

Викликами для повноцінної, а не формальної самореалізації, зокрема, є:

- брак віри у те, що молодь може впливати на свою долю, а відтак вміння ефективно взаємодіяти із власним середовищем;
- лідерство, яке сприймається як статус, а не готовність до відповідальності та спроможності ухвалювати рішення;
- несаможиттєвість у виборі напряму професійної діяльності та, як наслідок, хибне уявлення, що гідно жити можна лише у разі здобуття вищої освіти або опанування виключно престижної професії;
- брак усвідомленої взаємодії з боку всіх сторін та рівної участі молоді в ухваленні важливих рішень, що призводить до відчуження від громадських, суспільних, державних та інших інституцій, слабкої інтегрованості в життя суспільства;
- низький рівень знань та навичок для заснування та ведення власної справи, недостатньо розвинена підприємницька культура та відсутність доступних фінансових та навчальних ресурсів, що знижують інтерес молоді до провадження підприємницької діяльності.

Важливими факторами є підвищення рівня конкурентоспроможності молоді, створення умов для набуття нею управлінських, громадянських та соціальних компетентностей, розвитку підприємливості та саможиттєвості молоді.

Як результат, підвищиться впевненість молоді у власних силах та збільшиться частка активної молоді, знизиться рівень патерналізму, посиляться ініціатива, підвищиться продуктивність праці, відбудеться розуміння та прийняття принципів демократії і відкритого суспільства, особистісне зростання молоді.

Для забезпечення залучення молоді до участі у суспільному житті, підвищення її саможиттєвості, конкурентоспроможності, формування громадянських компетентностей необхідним є:

- створення можливостей для особистісного зростання молоді, орієнтованих на різні вікові групи;
- формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для самореалізації, зокрема підприємливості та фінансової грамотності;
- розвиток лідерства, лідерських навичок (саморозвиток, міжособистісні стосунки та суспільна відповідальність) як складових освітніх заходів та програм формальної і неформальної освіти;
- створення умов для свідомого вибору професійної діяльності через практику і стажування, розширення доступу до навчання та інших освітніх можливостей, орієнтованих на ринок праці;
- ознайомлення молоді з процесами державотворення, діяльністю органів державної влади та органів місцевого самоврядування, популяризація державної служби;
- створення умов для утвердження серед молоді принципів доброчесності;
- розвиток громадянських компетентностей та компетентностей, необхідних для реалізації потенціалу молоді, її інтеграції у суспільне життя, адаптації до викликів сучасного світу, що швидко змінюється (у тому числі щодо поваги до прав людини, розвитку критичного мислення та медіаграмотності);
- заохочення молоді до отримання якісної освіти (STEM-освіти, STEAM-освіти), проведення досліджень та оволодіння науково-технічними, інженерними професіями;

- просування (промоція) креативних індустрій серед молоді;
- підвищення рівня конкурентоспроможності та зайнятості молоді, здійснення консультування щодо професійного і кар'єрного розвитку, враховуючи її інтереси, можливості та потреби ринку праці, із залученням батьків, роботодавців та інших заінтересованих сторін з урахуванням їх впливу на вибір професійної діяльності;
- створення можливостей для зниження частки економічно неактивних молодих українців, які не шукають роботи, не навчаються, не здобувають кваліфікації і не працюють;
- формування культури підприємництва, використання інноваційного потенціалу, стимулювання до відкриття власної справи;
- сприяння розвитку соціального шкільного підприємництва з метою формування у учнів підприємливості, отримання ними знань, навичок, дотримання стандартів доброчесності та антикорупційних принципів, необхідних для успішного та етично зваженого ведення власної справи;
- сприяння розвитку молодіжних центрів в Україні, у тому числі забезпечення діяльності державної установи «Всеукраїнський молодіжний центр»;
- підготовка фахівців, які працюють з дітьми та молоддю, у тому числі молодіжних працівників;
- підтримка формального та неформального навчання щодо інструментів участі молоді для представників органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- створення умов і можливостей для розвитку та посилення спроможності органів учнівського та студентського самоврядування, студентських та молодіжних консультативно-дорадчих органів при обласних, Київській, Севастопольській міських державних адміністраціях, молодіжних рад як дієвих інструментів участі молоді у процесах ухвалення рішень та їх навчання;
- створення умов для формальної, неформальної та інформальної освіти представників органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань залучення молоді до процесів ухвалення рішень на державному, регіональному, місцевому рівнях;
- залучення молоді до вирішення питань, пов'язаних з навколишнім природним середовищем;
- сприяння створенню умов для розвитку спроможності інститутів громадянського суспільства у молодіжній сфері;
- сприяння участі молоді у діяльності інститутів громадянського суспільства;
- створення умов для розвитку молодих осіб як цілісних особистостей, які гармонійно поєднують невпинний фізичний, емоційний, інтелектуальний розвиток на основі цінностей;
- покращення цифрових компетентностей молоді та забезпечення доступу до нового покоління цифрової інфраструктури;
- забезпечення доступу молоді до високошвидкісного Інтернету.

Підвищення мобільності, соціальної і культурної інтеграції молоді в суспільне життя України та світу

Викликами у створенні рівних можливостей для молоді, її інтегрованості в суспільне життя України та світу є брак суб'єктності, низький рівень обізнаності про різноманітність способів життя різних груп молоді, існуючі бар'єри для включення молоді в соціальне, громадське та економічне життя.

Важливими у цьому напрямі є сприяння соціальній і культурній інтеграції у всій її багатоманітності та посилення толерантності і солідарності молодих громадян.

Результатом інтеграції буде більш активне включення різних груп молоді, у тому числі вразливих та соціально відокремлених груп, у суспільне життя, підвищення мобільності, взаємодії між різними культурами і субкультурами.

Для забезпечення підвищення мобільності, соціальної і культурної інтеграції молоді в суспільне життя України та світу необхідними є такі чинники:

- забезпечення рівних можливостей для самореалізації молоді;
- запобігання і протидія стереотипам та дискримінації;
- сприяння гендерній рівності, взаємній повазі серед молоді та розширення обізнаності про культурне різноманіття та способи життя молоді;
- забезпечення гендерної рівності у трудових відносинах;
- розвиток волонтерської діяльності та мобільності молоді в межах України та в партнерстві з іншими державами;
- забезпечення участі молоді у міжнародних молодіжних обмінах, зокрема у рамках програм Ради Європи та Європейського Союзу;
- формування серед молоді розширеного поняття української ідентичності, яке базується не тільки на походженні, а й на цінностях та виборі;
- залучення молоді, у тому числі молодих іммігрантів, закордонних українців, іноземців, які мають інтерес до української культури, у соціальне, економічне, культурне життя України;
- підтримка та заохочення осіб з інвалідністю до повноцінної участі в економічному, соціальному та громадському житті;
- реалізація проектів та здійснення заходів для підготовки молоді до самостійного життя;
- проведення суспільно-просвітницьких кампаній, спрямованих на виховання у громадян поваги до прав осіб з інвалідністю та заохочення позитивних уявлень про осіб з інвалідністю і кращого розуміння їх суспільством;
- підтримка та заохочення молоді із сімей, які опинилися під загрозою бідності та соціальної ізоляції, для інтеграції та повноцінної участі у соціальному, громадському та економічному житті;
- реінтеграція молоді, яка проживає на тимчасово окупованих територіях України, та з числа внутрішньо переміщених осіб до культурного, інформаційного, освітнього простору України;
- запровадження ефективних соціально-гуманітарних механізмів інтеграції до соціального, громадського та економічного життя молоді, яка проживає на тимчасово окупованих територіях України;
- залучення молоді, яка проживає на тимчасово окупованих територіях України, та з числа внутрішньо переміщених осіб до активного суспільного життя в Україні;
- соціальна адаптація молоді, яка відбула покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк;
- сприяння здійсненню заходів, спрямованих на удосконалення механізмів забезпечення молоді житлом.

НАЗВА:

ПОНЯТТЯ І СУТНІСТЬ МОЛОДІ. КАТЕГОРІЇ/ГРУПИ МОЛОДІ

КОМПЕТЕНТНОСТІ:

- навички аналізу та структуризації отриманої інформації;
- навички активного слухання;
- уміння визначити профіль і потреби молодих людей;
- знання ключових груп молодих людей.

ПЕРЕДУМОВИ:

учасникам та учасницям необхідно мати загальне розуміння поняття молоді в Україні, портрету й категорій/груп молодих людей та їхнього впливу на розвиток молодіжної політики.

ЧАС НА
ВИКОНАННЯ:

90 хв.

МАТЕРІАЛИ:

фліпчарт, маркери, аркуші паперу, ручки.

ІНСТРУКЦІЇ:

Визначення поняття «молоді люди»

10 хв.

1. Обговоріть з учасниками та учасницями, що вони розуміють під поняттям «молоді люди».
2. Презентуйте визначення молоді в законодавстві України.

Молодь – молоді люди – особи віком від 14 до 35 років, які є громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах.¹³¹

Категорії/групи молодих людей

50 хв.

1. Запитайте учасників/учасниць, з якими категоріями/групами молодих людей вони працюють. Запишіть відповіді на фліпчарт.
2. Запитайте, які ще категорії/групи молодих людей є на їхній території, але з якими вони ще не співпрацюють. Запишіть відповіді на фліпчарт.
3. Надайте в допомогу матеріал для розповсюдження й об'єднайте учасників та учасниць у чотири – п'ять груп або пари. Запропонуйте в групах обговорити, які категорії/групи молодих людей є незалученими, менш залученими та в ситуації ризику стати виключеними.
4. Попросіть обдумати можливі шляхи залучення різних категорій/груп молодих людей до формування й реалізації молодіжної політики, оформивши напрацювання на фліпчатних аркушах.
5. Запросіть групи презентувати їхні напрацювання.

131. Закон України «Про основні засади молодіжної політики» №1414-ІХ від 27.04.2021 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20>

Обговорення

30 хв.

Можливі запитання для обговорення:

- Який у вас досвід залучення різних категорій/груп молодих людей до формування й реалізації молодіжної політики?
- З якими категоріями/групами молодих людей ви не працювали дотепер? Чому? Чи плануєте з ними розпочати працювати?
- Які можливості й виклики можуть виникнути під час співпраці з різними категоріями/групами молодих людей?
- Які дії ви готові здійснити у вашій роботі, щоб залучити досі не залучену молодь до формування й реалізації молодіжної політики?

ПОРАДИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ:

Сприяйте активному обговоренню та співпраці між учасниками й учасницями.

Звертайте увагу на позитивні аспекти співпраці з різними категоріями/групами молодих людей і спонукайте учасників та учасниць думати про можливості для їх залучення до процесу формування й реалізації молодіжної політики.

Підкресліть важливість урахування контексту території під час формування й реалізації молодіжної політики.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПОДАЛЬШИХ ДІЙ:

Напрацювання категорій/груп молодих людей можуть стати основою для ґрунтовного аналізу ситуації на відповідній території та її врахування під час ухвалення рішень. Можливі шляхи залучення різних категорій/груп молодих людей можуть стати конкретними кроками для формування й реалізації молодіжної політики.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ:

1. Дослідження потреб молодих людей. Крок за кроком: практичний посібник. Вікторія Безсмертна, Людмила Кіндрат, Олена Черних, © Рада Європи, грудень 2021.

МАТЕРІАЛ ДЛЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ

Молоді люди – вікова категорія населення держави, на яку безпосередньо спрямована молодіжна політика. Вікові межі для молоді в Україні становлять 14 – 35 років, у Раді Європи та Європейському Союзі їх визначено як 13 – 30 років.

Молоді люди з меншими можливостями (fewer opportunities)¹³² – молоді люди, які знаходяться в менш привілейованому культурному, географічному чи соціально-економічному середовищі, або молоді люди з інвалідністю.

Це може бути з різних причин:

Соціальні перепони: молоді люди, які стикаються з дискримінацією (за ознакою статі, етнічної приналежності, релігії, сексуальної орієнтації, інвалідності тощо), молоді люди з обмеженими соціальними навичками чи антисоціальною або ризикованою сексуальною поведінкою, молоді люди в нестабільній ситуації, молоді люди, які вживають/вживали наркотики, молоді і/або самотні батьки/матері, сироти, молоді люди з розбитих сімей тощо.

Економічні перешкоди: молодь з низьким рівнем життя, низьким рівнем доходу, залежністю від системи соціального забезпечення, молодь, яка тривалий час не працює, безпритульна молодь, молодь у боргах або з фінансовими проблемами тощо.

Інвалідність: молоді люди, які мають розумові (інтелектуальні, когнітивні, навчальні), фізичні, сенсорні й інші порушення.

Культурні відмінності: молоді іммігранти/іммігрантки чи біженці/біженки або нащадки з сімей іммігрантів/іммігранток чи біженців/біженок, молоді люди, які належать до національної чи етнічної меншини, молоді люди з мовною адаптацією і проблемами культурної інклюзії тощо.

Проблеми зі здоров'ям: молоді люди з хронічними проблемами фізичного або психічного здоров'я, важкими фізичними або психічними захворюваннями тощо.

Освітні труднощі: молоді люди, які мають труднощі в навчанні, ті, які кидають школу, низькокваліфіковані або некваліфіковані особи, молоді люди, які не знайшли свого шляху в шкільній системі, молоді люди, які мають погану успішність у школі через інше культурне/мовне походження, тощо.

Географічні перешкоди: молодь із віддалених, сільських або гірських районів, молодь, що живе на невеликих островах, молодь із міських проблемних зон, молодь із менш обслуговуваних районів (обмежений громадський транспорт, бідні заклади, покинуті села...) тощо.

132. The SALTO Education and Training TCA Resource Centre – SALTO освітній і тренінговий ресурсний центр. URL: <https://www.salto-youth.net/rc/inclusion/archive/archive-resources/inclusiongroups/inclusionoffenders/InclusionOffendersWho/>

НАЗВА: ДОСЛІДЖЕННЯ ПОТРЕБ МОЛОДІ

КОМПЕТЕНТНОСТІ:

- знання сутності дослідження;
- цінність урахування потреб різних категорій/груп молодих людей;
- розуміння етапів дослідження потреб різних категорій/груп молоді у громаді;
- навички використання різних методів дослідження.

ПЕРЕДУМОВИ: учасники й учасниці розуміють поняття молоді в Україні; можуть сформулювати портрет молодих людей відповідної території; розуміють можливі шляхи підвищення участі молоді, що є незалученою, менш залученою або в ситуації ризику стати виключеною.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ: 90 хв.

МАТЕРІАЛИ: папір А4, кольорові картки А5, маркери, дошка фліпчарт, альбом для фліпчарта, клейка стрічка, ножиці, стикери із клейкою смужкою, заготовлені матеріали для роботи у групах.

ІНСТРУКЦІЇ: **Що таке дослідження? 10 хв.**

1. Обговоріть з учасниками й учасницями (за потреби користуйтеся додатковою інформацією):

- Що таке дослідження в контексті молодіжної політики й молодіжної роботи?
- Для чого досліджувати потреби молодих людей?
- Що відбувається, якщо немає молодіжних досліджень у громаді?

2. Продемонструйте відеоролик про дослідження потреб молодих людей в Новоукраїнській громаді.

3. Запросіть учасників та учасниць поділитись їхнім досвідом організації досліджень потреб молоді або участі в них.

Етапи дослідження 15 хв.

1. Об'єднайте учасників та учасниць у чотири групи, роздайте попередньо підготовлений матеріал з назвами етапів дослідження (одна група – один етап), папір А4, маркери. Запросіть кожну групу поміркувати й записати на папері, що саме відбувається на кожному етапі дослідження.

2. Запросіть групи презентувати їхні напрацювання. За потреби доповніть напрацювання груп, користуючись додатковою інформацією.

3. Спільно обговоріть з учасниками та учасницями черговість етапів досліджень і чому важливо розуміти, що відбувається на кожному етапі.

Методи дослідження

40 хв.

1. Роздайте учасникам та учасницям блок-схему вибору методів дослідження потреб молодих людей (попередньо підготуйте матеріал для розповсюдження) і попросіть їх пройти індивідуально цей візуальний тест щодо вибору методу для аналізу потреб молодих людей у їхній громаді.

2. Поясніть, що для подальшої роботи буде використано два раунди роботи (метод ажурної пилки): спочатку учасники та учасниці працюватимуть в одних групах над однаковим матеріалом, згодом перейдуть у нові групи, де будуть представники та представниці всіх груп.

Як приклад, схематично це виглядає так:

Раунд	Група	Група	Група	Група
1	1111	2222	3333	4444
2	1234	1234	1234	1234

3. Раунд 1. Об'єднайте учасників та учасниць у чотири групи, роздайте матеріал з методами дослідження потреб молодих людей:

- група 1: Інтерв'ю та Експертне інтерв'ю;
- група 2: Анкетування та Фокус-групова дискусія;
- група 3: Аналіз документів та Аналіз статистичних даних;
- група 4: Спостереження та Соціальне картування.

4. Запросіть групи ознайомитись з описами методів дослідження й подумати, як зазначені методи можна використати в їхній практичній діяльності і для яких категорій/груп молодих людей. Кожен/кожна з групи мають бути готові пояснити ці методи іншим.

5. Раунд 2. Об'єднайте учасників та учасниць у нові групи, щоб у кожній групі були представники та представниці з попередньої групи, і попросіть учасників та учасниць поділитись їхніми напрацюваннями про методи дослідження.

Обговорення

10 хв.

Можливі запитання для обговорення:

- Чи плануєте після навчання дізнатись більше інформації про молодих людей на вашій території?
- Чи плануєте дослідити потреби різних категорій/груп молодих людей? Якщо так, то в який спосіб і яких саме категорій/груп? Якщо ні, то чому?
- Які методи збору даних, на вашу думку, є найдоцільнішими щодо дослідження потреб різних категорій/груп молодих людей у вашій діяльності?

Використовуйте матеріали для роботи у групах.

Спонукайте учасників та учасниць до обговорення їхнього досвіду.

Запропонуйте учасникам/учасницям виконати самостійну роботу «Дослідження потреб різних категорій/груп молодих людей» (деталі подані в розділі посібника «Опис самостійної роботи для учасників та учасниць»).

**ПОРАДИ ДЛЯ
ПРОВЕДЕННЯ:**

**ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО
ВИКОНАННЯ
ПОДАЛЬШИХ ДІЙ:**

1. Дослідження потреб молодих людей: Крок за кроком: практичний посібник: Вікторія Безсмертна, Людмила Кіндрат, Олена Черних, © Рада Європи, грудень 2021.

Дослідження – це цілеспрямоване вивчення явищ або процесів, взаємодії між ними, а також аналіз впливу на них різноманітних чинників за допомогою визначених методів.

Молодіжні дослідження – це мультидисциплінарна галузь наукового дослідження стану молодих людей, де розглядають їхні соціальні, психологічні, економічні, політичні та культурні перспективи¹³³.

Що відбувається, якщо немає молодіжних досліджень у громаді?

- молодіжну політику будують відповідно до бачення тих, хто відповідає за її реалізацію;
- кожен/кожна думає, що краще знає, що потрібно молодим людям;
- молоді люди не приходять на заходи, не беруть участь у процесах ухвалення рішень і не розуміють, що відбувається в громаді;
- спеціалісти/спеціалістки, які працюють з молодими людьми, прагнуть навчитися активізувати й мотивувати молодих людей;
- багато хто вважає, що молоді люди пасивні і їм нічого не цікаво;
- страждає комунікація між молодими людьми, владою, громадою.

Етапами дослідження потреб молодих людей є:

1. Підготовка

- визначення мети дослідження потреб молодих людей (наприклад, дослідити потребу створення молодіжного центру в громаді);
- мапування молодих людей (визначення наявних категорій/груп молодих людей);
- визначення вибірки (скільки, кого плануємо опитати);
- визначення методології (вибір методів дослідження);
- планування дослідження потреб молодих людей (терміни, відповідальні, необхідні ресурси, партнери тощо).

2. Збір інформації

- здійснення дослідження відповідно до визначеної методології;
- перевірка зібраної інформації.

3. Узагальнення й аналіз інформації

- аналіз за допомогою математично-статистичних та інших аналітичних методів;
- установлення закономірностей і зв'язків, їх інтерпретація та формування висновків;
- розроблення рекомендацій.

4. Презентація й використання результатів дослідження

- проведення публічних презентацій результатів дослідження;
- оформлення результатів дослідження в аналітичні звіти, публікації.

133. Youth Research: the Essentials. Partnership between the European Commission and the Council of Europe in the field of youth. URL: <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/90268416/Youth+Research+Essentials-web.pdf/>

МАТЕРІАЛ ДЛЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ

Посилання на відеоролик про дослідження потреб молодих людей в Новоукраїнській громаді: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/participatory-youth-policy-videos-of-youth-participation-practices>

Етапи дослідження

Підготовка	Збір інформації
Узагальнення й аналіз інформації	Презентація й використання результатів дослідження

Методи дослідження потреб молодих людей з описом і прикладами використання

Група 1

Інтерв'ю

Цілеспрямована, сфокусована індивідуальна бесіда, яку проводять за планом із записом відповідей письмово або (з дозволу респондента/респондентки) на диктофон.

Експертне інтерв'ю

Бесіда з експертами/експертками за планом. Експерти/експертки майже ніколи не є представниками/представницями досліджуваної групи (наприклад, молодих людей), однак, імовірно, мають поглиблені знання, інформацію про ті чи ті проблеми, явища. Важливим у проведенні такого опитування є відбір експертів/експерток.

Група 2

Анкетування

Найпоширеніший вид опитування. Передбачає заповнення індивідуальних питальників. Воно може бути груповим або індивідуальним, очним (заповнюють у присутності респондента/респондентки й того / тієї, хто його проводить) і заочним (може бути онлайнним – анкету створюють онлайн і поширюють через мережу інтернет; поштовим – анкети розсилають поштою й через деякий час отримують заповнені).

Переваги:

- дозволяє охопити велику кількість людей;
- забезпечує анонімність;
- є можливість автоматизованого опрацювання результатів.

Фокус-групова дискусія

Бесіда із заздалегідь визначеною групою людей, яку модератор/модераторка проводить за планом із записом відповідей письмово або (з дозволу респондентів/респонденток) на диктофон. Важливим у проведенні такого опитування є визначення групи та її представників/представниць.

Група 3

Аналіз документів

Аналіз нормативно-правових актів, офіційних документів (програм, планів, звітів органів влади), матеріалів попередніх чи дотичних досліджень тощо, що дозволяє отримати інформацію в динаміці/перспективі (протягом кількох років).

Аналіз статистичних даних

Аналіз об'єктивної, достовірної та своєчасної статистичної інформації, що дозволяє проаналізувати ситуацію, порівняти її з іншими, ухвалити рішення, виявити закономірності й тенденції, отримати надійні дані для ухвалення обґрунтованих рішень, спрогнозувати можливий розвиток подій у процесі реалізації рішень тощо.

Група 4

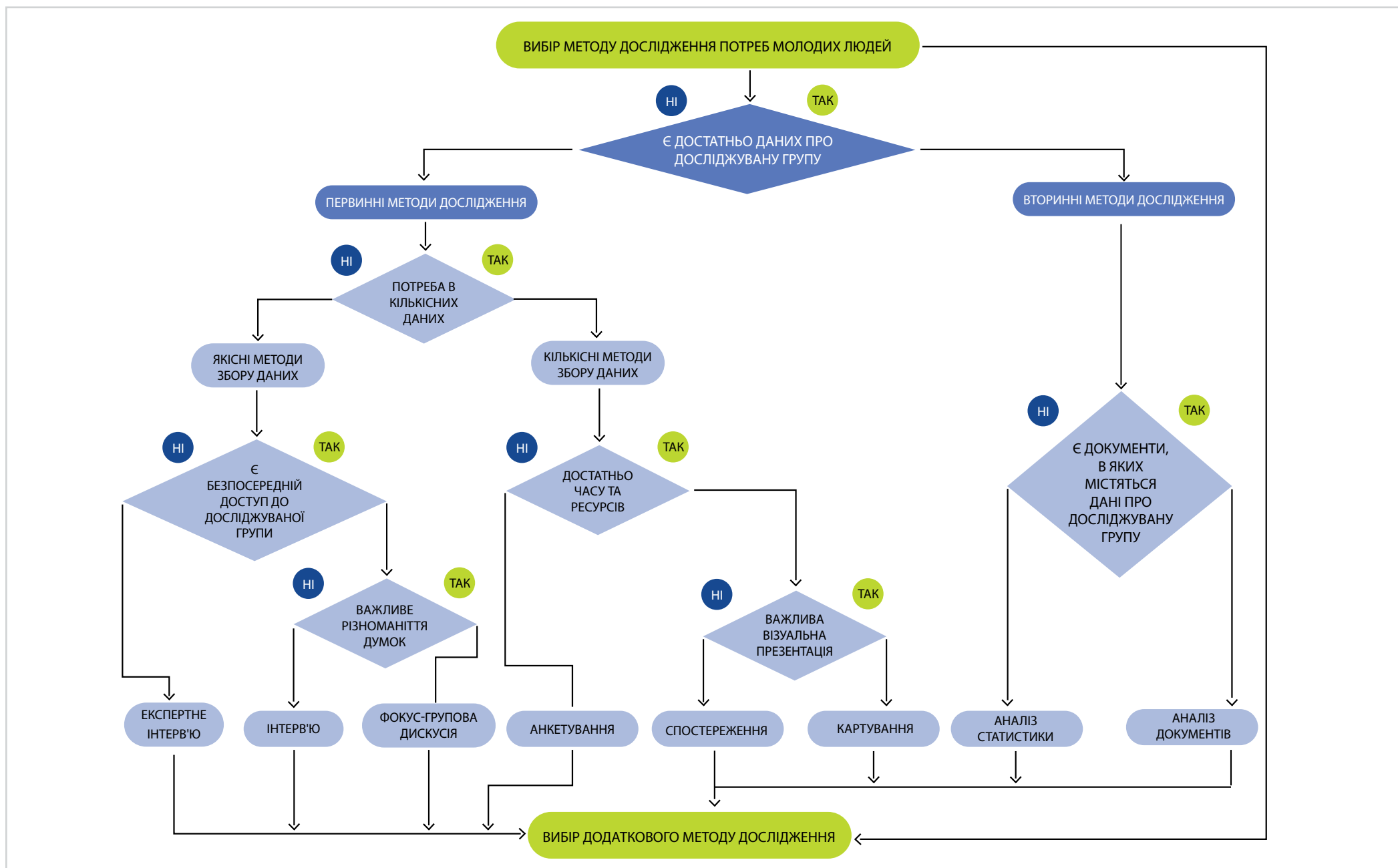
Спостереження

Пряма реєстрація фактів очевидцем/очевидицею відповідно до обдуманого заздалегідь процедури, за якою всі дані фіксують у протоколах або щоденниках за визначеною схемою.

Соціальне картування

Візуальний метод зображення відносного розташування інфраструктури, розподілу різних людей тощо. Це метод збору даних, який дає можливість графічно презентувати уявлення про соціальні й соціально просторові об'єкти та процеси через їх відображення у вигляді карт.

Блок-схема вибору методів дослідження потреб молодих людей з перспективи організаторів/організаторок
(розробила Людмила Кіндрат, експертка проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні»)

НАЗВА: УРАХУВАННЯ ПОТРЕБ МОЛОДІ

КОМПЕТЕНТНОСТІ:

- навички презентації результатів дослідження потреб молодих людей;
- навички аналізу та врахування потреб різних категорій/груп молодих людей.

ПЕРЕДУМОВИ: учасники й учасниці розуміють цінність врахування потреб різних категорій/груп молодих людей; обізнані з етапами й методами дослідження потреб молодих людей; мають виконані домашні завдання.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ: **90 хв.**

МАТЕРІАЛИ: роздруковані матеріали, альбоми для фліпчарту, фліпчарт, кольорові маркери, папір А4, кольоровий папір А5, стикери з клейкою стрічкою.

ІНСТРУКЦІЇ: **Планування дослідження потреб молодих людей 10 хв.**
(на основі домашнього завдання)

1. Об'єднайте учасників та учасниць у п'ять груп. Запросіть учасників та учасниць поділитись напрацюваннями домашнього завдання, під час якого вони мали змогу спланувати дослідження потреб різних категорій/груп молодих людей їхньої території та обговорити, які методи дослідження будуть використані для різних категорій/груп молодих людей, чому обрали саме такі категорії/групи молодих людей, з ким заплановано співпрацювати для проведення цього дослідження.

2. Обговоріть з учасниками й учасницями в спільному колі:

- які методи дослідження були спільними під час обговорення в малих групах?
- які категорії/групи молодих людей не були заплановані під час виконання домашнього завдання, але після обговорень у малих групах будуть додані?
- хто є основними партнерами в проведенні дослідження потреб молодих людей?

Презентація і пропозиції використання результатів дослідження

15 хв.

1. Обговоріть з учасниками та учасницями різні форми презентації результатів дослідження:

***Презентація** – візуальне зображення даних молодіжних досліджень з використанням діаграм, графіків, статистичних даних.*

***Інфографіка** – візуальне представлення інформації з мінімальним використанням тексту, добірка картинок, малюнків, які транслиють ключові меседжі, що робить молодіжні дослідження більш зрозумілими й легкодоступними.*

Звіт – загальний опис результатів молодіжних досліджень, де відображено методологію дослідження (мета, завдання, вибірка, методи дослідження), ключові результати з використанням графіків, діаграм, таблиць та описовою частиною до них.

2. Обговоріть з учасниками й учасницями у спільному колі, хто, з якою метою та в якій формі має презентувати результати дослідження (за потреби використовуйте дані таблиці, подані в додатковій інформації).

Урахування потреб молоді

45 хв.

(робота з кейсами)

1. Об'єднайте учасників та учасниць у п'ять груп. Роздайте їм кейси досліджень, подані в матеріалі для розповсюдження. Запропонуйте групам ознайомитись із кейсами і обговорити:

- з якою метою проводили дослідження;
- які методи використані;
- які категорії/групи молодих людей залучені.

2. Попросіть учасників та учасниць презентувати у спільному колі результати роботи малих груп.

Урахування потреб молоді

10 хв.

1. Об'єднайте учасників та учасниць у три групи й попросіть поділитись їхніми думками, як можливо врахувати потреби різних категорій/груп молодих людей під час формування й реалізації молодіжної політики, використовуючи власний досвід, попередній розгляд кейсів тощо.

Обговорення

10 хв.

Можливі запитання до обговорення:

- Як досвід, здобутий під час цього заняття (планування дослідження, розгляд кейсів та обговорення шляхів урахування потреб молодих людей), може допомогти у вашій діяльності?
- Як урахування потреб молоді може покращити процес формування й реалізації молодіжної політики?

ПОРАДИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ:

Координуйте роботу в малих групах.

Обговоріть пропозиції реальних дій учасників та учасниць щодо того, як можна враховувати потреби різних категорій/груп молодих людей під час формування й реалізації молодіжної політики.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ:

1. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах і стандартах Ради Європи, в умовах збройної агресії російської федерації проти України. URL: <https://rm.coe.int/experience-collection-27-04-23-4-/1680ab2181>

2. Дослідження потреб молодих людей: Крок за кроком: практичний посібник: Вікторія Безсмертна, Людмила Кіндрат, Олена Черних, © Рада Європи, грудень 2021

Презентація результатів досліджень для різних цільових аудиторій

Цільова аудиторія	Мета	Форми презентації
Молоді люди	Формування розуміння, що думка молодих людей почута й урахована в процесі розроблення й реалізації молодіжної політики та молодіжної роботи; напрацювання шляхів вирішень проблем разом з молодими людьми.	Використання візуальних матеріалів, інфографіки.
Представники та представниці органів місцевого самоврядування й органів влади	Ураховання потреб молодих людей у процесі розроблення й реалізації цільових програм (регіональних і місцевих); сприяння участі молодих людей у процесах ухвалення рішень.	Використання мови статистичних даних (цифри, графіки, діаграми); пропозиції проєктів рішень; рекомендації; акцентування, як результати молодіжних досліджень можна враховувати в роботі департаментів, управлінь тощо. Результати молодіжних досліджень можна презентувати на профільних комісіях, під час заходів, які організують органи влади.
Депутати/депутатки місцевих рад	Ураховання потреб молодих людей у процесі розроблення й ухвалення рішень, залучення молодих людей у процеси ухвалення рішень.	Використання мови статистичних даних (цифри, графіки, діаграми); пропозиції проєктів рішень; рекомендації.
Представники та представниці інститутів громадянського суспільства, які працюють з молодими людьми; представники та представниці молодіжних громадських об'єднань; молодіжні працівники/працівниці; представники і представниці молодіжних центрів, хабів, просторів; спеціалісти та спеціалістки, які працюють з молодими людьми	Сприяння участі молодих людей у процесі планування й реалізації молодіжних проєктів і молодіжної роботи; планування й реалізація молодіжних проєктів і молодіжної роботи відповідно до запитів і потреб різних молодих людей.	Використання мови статистичних даних (цифри, графіки, діаграми); рекомендації щодо планування й реалізації молодіжної роботи; презентація під час засідань координаційних і громадських рад.
Представники і представниці бізнесу	Презентація результатів, донесення важливості врахування потреб молодих людей.	Використання мови статистичних даних (цифри, графіки, діаграми); презентація з позиції, чим корисні молодіжні дослідження для бізнесу й соціально-економічного розвитку громади.
Представники і представниці медіа й засобів масової інформації	Сприяння посиленню помітності молодих людей у громаді, привернення уваги до важливості дослідження потреб різних молодих людей і врахування їхніх потреб у різних процесах.	Використання мови статистичних даних (цифри, графіки, діаграми), практичні кейси.
Молоді люди, представники і представниці влади і громадськості	Сприяння діалогу між молодими людьми, представниками і представницями влади і громадськості задля напрацювання спільних рішень, які стосуються молодих людей.	Коротка презентація; діалог, обговорення, дискусія, групова робота, напрацювання рішень, які різні «гравці/гравчині» громади можуть реалізувати разом з молодими людьми й задля молодих людей.

Piispala, Фінляндія

Інформацію щодо потреб молодих людей у Фінляндії збирають та акумулюють молодіжні відділи в муніципалітетах. Саме вони пропонують молодіжним центрам список можливих і актуальних напрямків роботи.

Муніципалітети збирають інформацію за допомогою опитувальників і зворотного зв'язку від молодих людей та організацій, які з ними працюють.

Безпосередньо молодіжний центр таку інформацію не збирає, вони формують програми молодіжної роботи на основі власних уявлень щодо того, що може бути цікавим молодим людям, а також з урахуванням специфіки роботи центру (у цьому центрі пріоритетними напрямками є природа, пригоди, спорт). Водночас молодіжні працівники і працівниці спостерігають за молодими людьми в контексті визначення їхніх інтересів і аналізують це.

Оцінювання потреб молодих людей в Опішнянській ТГ

Дослідження здійснювали на території Опішнянської територіальної громади члени/членкині молодіжної ради Опішнянської ТГ.

Цільова аудиторія: молоді люди віком 14 – 35 років різних категорії (шкільна, студентська молодь, молодь, яка працює, молоді батьки, талановита молодь, молоді люди з інвалідністю, молоді люди, які опинилися в складних життєвих обставинах, молодь національних меншин...).

Термін проведення: жовтень 2021 р.

Мета дослідження: визначити потреби молодих людей різних категорій з усіх населених пунктів Опішнянської територіальної громади.

Методи дослідження, які використовували: анкетування, інтерв'ю, проведення фокус-груп.

Результати дослідження: у дослідженні взяли участь 128 молодих людей, із них: віком 14 – 18 років – 67,26%, 18 – 35 років – 32,74%. 25% молодих людей особисто готові брати участь у житті громади, 42,2% готові, якщо їм запропонують. 82,8% висловились за необхідність відкриття молодіжного ХАБУ. Під час дослідження визначили, що молоді люди хотіли би бачити в ХАБІ (42,2% – коворкінг, 56,3% – простір для відпочинку, 53,1% – кафе, 72,7% – кіноперегляди) та основні напрямки роботи ХАБУ (59,4% – працевлаштування молодих людей, 52,3% – інтелектуальний і моральний розвиток, 46,9% – популяризація здорового способу життя, 46,1% – самореалізація молодих людей).

Представлення результатів дослідження відбувалось для молодих людей у соціальних мережах, для влади – у формі презентації.

Урахування результатів дослідження: визначено концепцію роботи ХАБУ та основні напрямки діяльності; під час розроблення програми враховано розвиток молодіжної політики в Опішнянській ТГ; сплановано подальшу роботу з молодими людьми

134. Дослідження потреб молодих людей: Крок за кроком: посібник, 2021. URL: <https://rm.coe.int/research-on-the-needs-of-young-people-practical-guide-yfdua/1680a4f3b8>

135. Як молодіжні центри зі Знаком якості Ради Європи досліджують потреби молодих людей: короткі історії однієї зустрічі. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/how-youth-centres-with-the-council-of-europe-quality-label-assess-the-needs-of-young-people-short-stories-of-one-meeting>

Association of Active Youths of Florina (OENEF), Греція

Іноді для роботи з молодими людьми організація застосовує прості опитувальники з можливістю вибору однієї або кількох відповідей зі списку запропонованих.

Організація також використовує цікавий інструмент для збору інформації – онлайн-ресурс Actionbound. Він дозволяє започатковувати дискусії з учасниками й учасницями, збирати від них зворотний зв'язок (зокрема у проєктивній формі, наприклад, через фотографії – сфотографуй і прикріпи місце у твоєму місті, яке тобі найбільше не подобається; розкажи, чому). Це дозволяє збирати інформацію у простій, інтерактивній і дружній формі. Зібрану інформацію аналізують.

Оцінювання потреб молодих людей у Новоукраїнській ТГ

Дослідження потреб молодих людей у Новоукраїнській громаді, до складу якої входить 15 сільських територій та одне місто, здійснював відділ сім'ї, молоді та спорту виконавчого комітету Новоукраїнської міської ради.

Цільова аудиторія: молоді люди з міста й сіл віком від 14 до 35 років.

Термін: квітень – травень 2021 року.

Мета дослідження: формування молодіжної політики Новоукраїнської громади з урахуванням потреб молодих людей міста й сіл.

Методи дослідження, які використовували: усне опитування, інтерв'ю, онлайн-опитування.

Результати дослідження: у дослідженні взяли участь 57 молодих людей віком від 14 до 35 років (80% опитаних становлять жінки, 20% – чоловіки). Найбільший відсоток опитаних (56,1%) – молоді люди віком 29 – 35 років.

Пріоритетні напрямки розвитку: створення молодіжного простору Новоукраїнської громади й організація вуличних молодіжних заходів, тренінгів і неформального навчання, культурно-мистецьких акцій, спортивних заходів та інших видів активностей. Презентація дослідження відбувалась у Центрі розвитку ініціатив молоді Новоукраїнської ТГ для фокус-групи, до складу, якої входили представники/представниці молодіжних ініціативних груп, парламенту дітей і молоді Новоукраїнської ТГ, молодіжної ради при Новоукраїнському міському голові, а також молодіжні радники/радниці при структурних підрозділах.

Урахування результатів дослідження: розроблено й реалізовано проєкт «Step by Step to Advocacy» (<https://www.facebook.com/sbs.advocacy/>), проведено триденне навчання з громадянської освіти для молодих людей громади.

Destelheide-Hanenbos Youth Centre, Бельгія

Для створення стратегічних планів діяльності та планів молодіжної політики/роботи застосовують збір інформації за допомогою опитувальників, фокус-груп, відкритих обговорень.

Центр упроваджує арт-орієнтовану молодіжну роботу, тому інформацію також збирають від мистецьких шкіл, об'єднань та інших організацій. Для цього перед організаціями-партнерами ставлять дослідницьке завдання, вони його обговорюють і формують рекомендації для молодіжних центрів.

Оцінювання потреб молодих людей і створення карти соціальних установ (Житомир, Бердичів, Коростень, Пулини, Нова Борова, Черняхів, Тучин, Баранівка, Мирополь, Гоша, Горохів)

Дослідження потреб молодих людей у м. Житомир і населених пунктах Житомирської та сусідніх областей: Бердичів, Коростень, Пулини, Нова Борова, Черняхів, Тучин, Баранівка, Мирополь, Гоша, Горохів здійснювали студенти і студентки спеціальності 231 «Соціальна робота» Житомирського державного університету імені Івана Франка та волонтери й волонтерки на добровільній основі. Молодь самостійно розподіляла обов'язки у проектно-дослідницькій діяльності, визначала її етапи і зміст.

Цільова аудиторія: студентська молодь, яка здобуває освіту за спеціальністю «Соціальна робота»; люди, які потрапили в критичні ситуації, потребують соціальної допомоги й не знають, куди звернутися, або не володіють інформацією про місця розташування закладів і особливості надання допомоги в них.

Дослідницький проект тривав протягом листопада – грудня 2021 року; презентація результатів відбулася 12 – 16 грудня 2021 р.

Мета дослідження: створити зручний і доступний інструмент для молоді (передусім студентів/студенток спеціальності «Соціальна робота») та інших жителів/жительок означених населених пунктів щодо пошуку повної інформації про соціальні установи, у яких можна отримати допомогу; дослідити можливості пошуку соціальних установ у ситуації кризи, особливості роботи цих установ, зокрема послуги, які вони надають.

Методи дослідження, що використовували: соціальне картографування в чотирьох розділах (чотири шари карти My maps): державні установи, які реалізують соціальну політику; центри допомоги населенню; інститути громадянського суспільства; інтерв'ювання, спостереження, аналіз інформації та нанесення її на карту.

Особливості роботи в умовах пандемії: молоді люди самостійно вивчали інструменти роботи з Google картами, відвідували соціальні установи за місцем проживання, проводили інтерв'ю з фахівцями/фахівчинями на місцях, визначали, які саме заклади наносити на карту, фотографували об'єкти й наносили їх на карту, а також шукали додаткову інформацію про заклад.

Результати дослідження: створено цифрову мапу соціальних установ, відкриту для доступу всім охочим. Карта має інструменти пошуку, які дають можливість знаходити потрібну установу. Під час користування мапою, якщо ви впишете перші літери установи, система автоматично видає список. При простому натисканні на точку на карті з'явиться інформація про цей заклад. Карта має можливість побудувати маршрут до потрібної установи. Карта доступна за посиланням: <https://www.google.com/maps/d/u/0/edit?mid=16TpllzwWoUJUmoquqjdeJLxXuhP0LS6-&usp=sharing>

Презентація дослідження відбувалась під час відкритого заходу для всіх охочих: студентів/студенток, стейкхолдерів/стейкхолдерок у галузі соціальної політики й соціальної роботи м. Житомира та області, громадських активістів/активісток.

За результатами дослідження створено відеоматеріали, які планують поширювати в соціальних мережах для залучення громадськості до використання мапи.

Підготовлені інформаційні буклети й науково-популярні статті будуть поширені в електронній і друкованій формі. Створено мапу, яка полегшує доступ до соціальних послуг у регіоні, на принципах, що діють онлайн: безкоштовно, цілодобово, анонімно, доступно.

Centre Cinqfontaines, Люксембург

У роботі з оцінювання потреб молодих людей комбінують кілька методів:

- зворотний зв'язок від учасників і учасниць, одразу після активності й через деякий час; окремо від дітей/молодих людей і окремо від педагогів/педагогинь/лідерів/лідерок;
- спостереження за інтересом у процесі участі;
- організація мережування з педагогічними працівниками/працівницями;
- тестові групи, якщо впроваджують нові активності/напрямки.

Результати дослідження є підґрунтям для рекомендацій подальшої роботи.

Оцінювання потреб молодих людей Житомира й Житомирщини

Дослідження здійснювала ГО «Інститут Креативних Інновацій» за підтримки ГС «Національна молодіжна рада України» (дослідниця – Вікторія Безсмертна).

Цільова аудиторія: молодь віком від 14 до 35 років м. Житомира і 48 територіальних громадах Житомирщини (онлайн-опитування; фокус-групи).

Мета дослідження: оцінювання потреб і ключових запитів молодих людей щодо розвитку молодіжної галузі.

Методи дослідження, які використовували: онлайнове опитування (Google-форма) та фокус-групи з різними категоріями/групами молодих людей.

Результати дослідження: проаналізовано потреби молодих людей, напрями роботи, послуги й заходи, цікаві молодим людям, ініціативність, партисипацію, дизмотивацію, міграційні настрої молодих людей, галузі реалізації та шляхи змін, важливих для молоді; сформовано запити проведення вільного часу.

Презентація дослідження відбувалась під час проведення зустрічей Діалог Хаб – інклюзивний захід для молодих людей, представників/представниць органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, активістів/активісток з метою презентації та адаптації результатів оцінювання потреб молодих людей та участі молодих людей у розвитку молодіжної галузі міста Житомира (напрацювання рекомендацій); під час проведення круглого столу департаменту культури, молоді та спорту Житомирської обласної державної адміністрації; на засіданні координаційної ради з питань молодіжної політики й національно-патріотичного виховання Житомирщини.

Результати дослідження було враховано у формуванні переліку активностей Департаменту культури, молоді та спорту Житомирської ОДА; вони стали фундаментом розвитку напрямів роботи з молодими людьми ГО «Інститут Креативних Інновацій»; організовано та проведено серію заходів з розвитку молодіжної галузі для представників/представниць структурних підрозділів райдержадміністрацій, міських, селищних, сільських рад, інститутів громадянського суспільства, які реалізують молодіжну політику й національно-патріотичне виховання на місцевому рівні; організовано (спільно з Українською Волонтерською Службою) Школу волонтерства; створено молодіжну раду при Житомирській обласній адміністрації; здійснено комплексне дослідження «Молодіжний портрет Житомирщини»; переглянуто обласну молодіжну програму.

National Youth Council of Ireland, Ірландія

Використовують інструмент Структурований діалог або Молодіжний діалог (Structured Dialogue or The EU Youth Dialogue) – тривалі інформаційні кампанії, покликані зібрати думки молодих людей і стейкхолдерів молодіжної політики. Започаткований у 2011 році. Структурований діалог відбувся вісім разів, щоразу він присвячений актуальній темі, триває 18 місяців за участі всіх партнерів мережі. Інформацію збирають за допомогою консультацій, аутріч молодіжної роботи, дебатів, дискусій і молодіжних конференцій. За результатами можуть бути сформовані концептуальні документи, наприклад, Молодіжні цілі (The Youth Goals, <https://youth-goals.eu/>) стали результатом Молодіжного діалогу за участі понад 50 000 молодих людей.

Оцінювання потреб молодих людей в Івано-Франківську

Дослідження потреб молодих людей в Івано-Франківській територіальній громаді шляхом молодіжного картування просто неба здійснювали молоді активісти/активістки, які працюють на локальному рівні, представляють Молодіжну організацію «СТАН» і громадську організацію «Дубль N», у різних районах міста в теплі дні в липні – вересні з подальшим кластерним зануренням на онлайн-подіях протягом жовтня – листопада 2021 року.

Цільова аудиторія: молоді люди віком від 14 до 30 років з різним життєвим бекграундом, які не мають досвіду діяльності в молодіжних ініціативах, а також низові молоді активісти/активістки.

Мета дослідження: посилити молодіжну участь на засадах соціальної інклюзії в новоствореній Івано-Франківській громаді; надати простір для молоді; розробити рекомендації стейкхолдерам молодіжної галузі щодо інклюзивної молодіжної політики; об'єднати молодих активістів/активісток у кластери за сферами зацікавленості для спільного пошуку розв'язання проблем, які найбільше хвилюють молодь.

Методи дослідження, які використовували: картування громади / Community Mapping Approach, а саме картування за права / Mapping for Rights, інструмент вироблення молодіжної політики Молодіжний діалог ЄС / EU Youth Dialogue.

Результати дослідження: молоді люди з різних соціальних груп обмінялись досвідом і налагодили діалог у приймаючому просторі; розвинули навички активного слухання; створено чотири тематичних кластери; представники/представниці молодіжних організацій, плануючи наступні ініціативи у їхній роботі, спираються на потреби молоді; створено діалогову гру, розроблену на основі висловлювань учасників/учасниць Відкритих діалогів (https://stan.org.ua/media_category/book/); розвинулась співпраця між молодіжними об'єднаннями міста.

Презентація результатів: інтерактивна презентація дослідження відбулася під час міського молодіжного форуму. Публічний звіт розміщено у відкритому доступі на сторінці Молодіжної організації СТАН.

ТЕМА 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ МОЛОДІ У ФОРМУВАННІ Й РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ НА МІСЦЕВОМУ, РЕГІОНАЛЬНОМУ Й ДЕРЖАВНОМУ РІВНЯХ

НАЗВА: ПРАВА ЛЮДИНИ ТА УЧАСТЬ МОЛОДІ

КОМПЕТЕНТНОСТІ:

- усвідомлення взаємозв'язку між правами людини та участю молоді;
- навички формувати та реалізовувати молодіжну політику на засадах дотримання прав людини та участі молоді;
- знання визначення й основних принципів участі молоді;
- уміння визначати рівень участі молодих людей у процесі ухвалення рішень і створювати сприятливі умови для його підвищення;
- уміння визначати й ураховувати потреби різних категорій/груп молодих людей для забезпечення їхньої участі;
- навички застосування рівнів і принципів участі молоді для формування й реалізації молодіжної політики.

ПЕРЕДУМОВИ: вимоги відсутні.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ: 90 хв.

МАТЕРІАЛИ: фліпчарт, папір для фліпчарту, кольорові маркери, папір А4, скотч, роздруковані матеріали для розповсюдження.

ІНСТРУКЦІЇ: **Права людини** 15 хв.

1. Запросіть учасників і учасниць пройти квіз. Можна заздалегідь підготувати роздруковані запитання для квізу або використати формат презентації чи онлайн-інструменти (наприклад, Kahoot) (пропоновані питання для квізу подані в матеріалах для розповсюдження).

Квіз (з англ. *quiz* – вікторина) – це вид гри, що полягає у відповідях на усні чи письмові запитання з різних галузей знань.

2. Прокоментуйте відповіді, посилаючись на ресурси і стандарти Ради Європи.

3. Обговоріть з учасниками/учасницями, що право молодих людей брати участь у демократичних структурах і процесах наших суспільств є одним з прав людини. Вони мають право бути почутими і ухвалювати власні рішення з питань, які впливатимуть на них і їхнє життя.¹³⁶

Визначення участі молоді 15 хв.

1. Виведіть на екран або напишіть на фліпчарті визначення участі молоді, яке будете використовувати в подальшій роботі. Запитання для обговорення:

- Які слова є для вас ключовими в цьому твердженні?
- Наскільки це твердження збігається з вашим розумінням участі?
- Що би ви хотіли змінити або додати в ньому?

2. Обговоріть з учасниками та учасницями взаємозв'язок прав людини та участі молоді.

136. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті. URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>

3. Продемонструйте відеоролик про діяльність Офісу Ради Європи в Україні, зокрема проекти в галузі посилення участі молоді (відеоролик про досвід участі в першій фазі Проєкту «Молодь за демократію в Україні» команди з Курненської та Ніжинської громад).

4. Дайте більш розлогу інформацію про Переглянуту Європейську хартію про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті, прийняту Конгресом місцевих і регіональних влад Ради Європи.

Мій досвід участі. Частина 1

25 хв.

1. Запропонуйте учасникам і учасницям самотійно пригадати власний досвід участі як молодої людини. Попросіть їх кількома реченнями описати по одному конкретному прикладу участі з їхнього життя на окремій картці:

- *Як саме вони були залучені.*
- *Як вони почувалися при цьому.*
- *Хто сприяв їхній участі як молодої людини.*

2. Сформуйте групи з двох – трьох людей і попросіть їх поділитися їхнім досвідом участі, відповівши при цьому на запитання:

- *Якби це було можливо, що би ви змінили в цьому досвіді?*

3. Запитайте в груп про результати їхнього обговорення та приклади того, що вони хотіли би змінити.

Ознайомлення з Драбиною участі молоді

Роджера Харта

10 хв.

1. Представте концепцію рівнів участі Роджера Харта, розповівши контекст створення концепції, характеристики й назви сходенок участі та неучасті.

2. Для візуального закріплення інформації роздрукуйте назви сходенок на окремих аркушах і сформуйте драбину.

3. Також підготуйте матеріал для розповсюдження з Драбиною й поясненням кожної сходинки.

4. Уточніть, чи все зрозуміло в цій концепції, чи є в учасників та учасниць запитання.

Мій досвід участі. Частина 2

5 хв.

1. Попросіть учасників/учасниць узяти картки з власним досвідом участі та спробувати визначити, на яку сходинку Драбини Харта вони могли б розмістити їхній приклад.

2. Після того, як всі визначилися й розмістили картки відповідно до сходенок, переходьте до обговорення.

Різні молоді люди громади і їхній досвід участі

10 хв.

1. Запросіть учасників та учасниць знайти нотатки з заняття про молодих людей, коли обговорювали категорії/групи молодих людей.

2. Попросіть учасників та учасниць розмістити назви цих категорій/груп молодих людей на сходинках Драбини Харта відповідно до того, як вони беруть участь у молодіжній політиці громади.

Обговорення

10 хв.

Можливі запитання до обговорення:

- Наскільки легко було визначитися зі сходиною, яку обрали для досвіду вашої участі?
- Які категорії/групи молодих людей беруть меншу участь у молодіжній політиці?
- Що ви можете зробити, щоб більше різних молодих людей брали участь у молодіжній політиці громади?
- Ознайомившись з Драбиною участі Харта, як ви можете застосувати її у вашій діяльності?

ПОРАДИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ:

На початку заняття варто зазначити, що визначень участі молоді може бути кілька, але ми будемо використовувати визначення Ради Європи, щоб говорити спільною мовою й розуміти, про що йдеться.

Може статися, що деякі учасники й учасниці навчання будуть знайомі з Драбиною участі Роджера Харта. У такому випадку можна залучити їх до пояснення концепції та сходінок їхнім колегам/колежанкам.

Досвід участі або неучасті в декого може бути чутливим. Якщо учасники або учасниці не хочуть ділитися їхньою історією назагал, дозвольте їм не робити цього.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПОДАЛЬШИХ ДІЙ:

Запропонуйте учасникам і учасницям провести подібне заняття з їхньою цільовою аудиторією й дослідити, що молоді люди думають про рівень їхнього залучення в діяльність установи, яку вони представляють.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ:

1. Скажи своє слово! Посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті, 2015. URL: <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>

2. Переглянута Європейська хартія про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті. URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>

Молодіжна політика має орієнтуватися і спиратися на права людини як універсальні гарантії забезпечення базових потреб.

Молодіжна політика має полегшувати доступ молодих людей до прав і усувати будь-які юридичні, адміністративні та практичні перешкоди, а також сприяти скоординованому підходу до покращення доступу молоді до прав зі співпрацею в усіх відповідних галузях політики на міжнародному, національному, регіональному й місцевому рівнях.

Участь — це фундаментальне право людини, визнане в кількох міжнародних договорах, починаючи із Загальної декларації прав людини¹³⁷, яка передбачає право на участь у державних і вільних виборах, право на участь у культурному житті суспільства, право на свободу мирних зібрань і об'єднань,

137. Загальна декларація про права людини, ООН, 1948.

а також право вступати у профспілки. Конвенція про права дитини Організації Об'єднаних Націй зазначає, що діти й молодь мають право на самовираження й участь в ухваленні всіх рішень, що їх стосуються.¹³⁸ Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому й регіональному житті наголошує, що молоді люди мають право брати участь у демократичних структурах і процесах наших суспільств. Вони мають право бути почутими й ухвалювати власні рішення з питань, які впливатимуть на них і їхнє життя.¹³⁹

Визначення участі молоді

Участь у демократичному житті будь-якого суспільства – щось більше, ніж просто голосування, балотування на виборах, хоча це все теж є важливими складниками. Участь та активне громадянство означають мати право, засоби, простір, можливості і, якщо необхідно, підтримку в участі та впливі на ухвалення рішень, а також брати участь у різноманітних заходах і процесах з метою побудови кращого суспільства¹⁴⁰.

Драбина участі молоді Роджера Харта¹⁴¹

Для того, щоб проаналізувати ефективність залучення молодих людей, можна скористатися моделлю «Сходинок дитячої участі» Роджера Харта, яка ілюструє різні рівні участі дітей і молодих людей у проєктах, організаціях або спільнотах. Цей інструмент може бути корисним для фахівців/фахівчинь, які прагнуть отримати об'єктивне уявлення про рівень залучення молодих людей у їхніх громадах.

Роджер Харт визначив вісім рівнів участі молоді, кожен із яких відповідає одній сходинці умовної драбини:

Сходинка 1: Маніпуляція.

Сходинка 2: Молоді люди як декорація.

Сходинка 3: Символічне залучення (токенізм).

Сходинка 4: Проєкт/діяльність доручають молодим людям і повідомляють їм про його/її реалізацію.

Сходинка 5: З молодими людьми консультуються, їх інформують.

Сходинка 6: Ініціатива проєкту/діяльності виходить від дорослих, рішення ухвалюють спільно дорослі й молоді люди.

Сходинка 7: Проєктом/діяльністю керують молоді люди.

Сходинка 8: Спільне ухвалення рішень.

Варто відзначити, що перші три сходинки драбини не є участю як такою. Це фактично використання молодих людей для втілення планів дорослих. Участь починається з четвертої сходинки й поступово збільшує рівень залучення.

138. Конвенція ООН про права дитини, 1989.

139. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті. URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>

140. Переглянута Європейська хартія про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті. URL: <https://rm.coe.int/t/168071b58f>

141. На основі матеріалів: Скажи своє слово! Посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті, 2015. URL: <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>

Не варто сприймати буквально, що ця модель є ієрархію рівнів участі молоді і що необхідно досягти найвищих сходинок у будь-який спосіб. Важливо пам'ятати, що рівень залучення молодих людей до громадського життя залежить від контексту, від того, чого необхідно досягти, від наявного досвіду тощо.

Детальний опис сходинок участі й більше рекомендацій щодо застосування «Драбини» Р.Харта запрошуємо прочитати в розділі інформаційних матеріалів.

Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи¹⁴²

Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи (далі – Конгрес) є консультативним органом Ради Європи, який діє з 1994 р. в інтересах більш ніж 130 000 органів місцевих і регіональних влад 46 держав-членів Ради Європи.

У національній делегації України в Конгресі на 2021 – 2026 рр., склад якої затверджений Указом Президента України 54/2021 та Указом Президента України №98/2021, 12 представників/представниць України та 12 їхніх заступників/заступниць (порівну в Палаті місцевих влад і Палаті регіонів Конгресу). Двоє членів / дві членкині української делегації в Конгресі входять до складу Бюро Конгресу, яке забезпечує координацію діяльності Конгресу та його робочих органів.¹⁴³

Конгрес:

- представляє інтереси європейських регіонів і муніципалітетів;
- є форумом, на якому представники/представниці місцевих і регіональних влад обговорюють спільні проблеми, обмінюються досвідом й ознайомлюють уряди з їхніми позиціями;
- консультує Комітет міністрів і Парламентську асамблею Ради Європи з усіх аспектів розвитку й реалізації місцевої та регіональної політики;
- тісно взаємодіє з національними й міжнародними організаціями, які представляють місцеві й регіональні влади;
- організовує публічні обговорення й конференції на місцевому й регіональному рівнях в усіх державах-членах Ради Європи з метою активного залучення до цього громадськості, участь якої важлива для утвердження демократії;
- готує регулярні доповіді щодо стану місцевої й регіональної демократії в кожній з держав-членів Ради Європи і країнах, що є кандидатами на вступ; крім того, Конгрес спостерігає за проведенням місцевих і регіональних виборів у цих країнах.

142. Конгрес місцевих і регіональних влад Ради Європи. URL: <https://www.coe.int/en/web/congress>

143. На основі матеріалів сайту Міністерства закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/rada-yevro-pi/kongres-miscevih-i-regionalnih-vlad-radi-yevro-pi>

МАТЕРІАЛ ДЛЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ

Посилання на відеоролик про діяльність Офісу Ради Європи в Україні, зокрема проєкти в галузі посилення участі молоді (відеоролик про досвід участі в першій фазі Проєкту «Молодь за демократію в Україні» команди з Курненської та Ніжинської громад): <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/participatory-youth-policy-videos-of-youth-participation-practices>

Квіз за поняттям «права людини»

1. Продовжте тезу «Права людини...»

- з'являються тоді ж, коли й обов'язки;
- стосуються всіх людей у всьому світі;
- залежать від громадянства;
- набувають з настанням повноліття.

Коментар. Права людини універсальні. Це означає, що вони так само стосуються всіх людей у всьому світі, причому без обмежень за часом. Кожен/кожна має право користуватися правами людини без будь-якої різниці, як-от щодо раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища.

2. Оберіть дві основні цінності, що лежать в основі концепції прав людини:

- людська гідність;
- свобода;
- виживання;
- рівність.

Коментар. В основі концепції прав людини лежать дві основні цінності – людська гідність і рівність. Права людини можна розуміти як щось, що визначає базові норми, необхідні для того, щоб жити з почуттям гідності, їхня універсальність випливає з того, що принаймні в цьому всі люди рівні. Ми не маємо й не можемо тут когось виокремлювати. З цих двох основних цінностей можна вивести багато інших і з їх допомогою точніше визначити, як на практиці мають співіснувати люди й суспільства, наприклад, свобода, недискримінація, справедливість.

3. Чи правильна ця теза: «Права людини стосуються відносин між людиною і державою»?

- так;
- ні;
- не знаю.

Коментар. Так, права людини слугують мінімальним стандартом, який стосується всіх людей. Кожна держава й суспільство можуть визначати й застосовувати вищі або детальніші стандарти. Держава зобов'язана поважати (не порушувати) й захищати права людини й забезпечувати їх реалізацію.

4. Оберіть основний документ Ради Європи в галузі прав людини:

- Загальна декларація прав людини;
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод;
- Конвенція ООН про права дитини;
- Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації.

Коментар. З 1950 року Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (ЄКПЛ) є найважливішим документом у міжнародній системі захисту прав людини. З першого дня появи Конвенція слугує дороговказом для визначення ідеалів і цінностей демократичних суспільств і фундаментом для розвитку правових держав. На сьогодні Рада Європи розробила й ухвалила понад 200 конвенцій та угод, які спрямовані на захист і реалізацію фундаментальних цінностей – прав людини, демократії і верховенства права. 17 липня 1997 року Верховна Рада України ратифікувала ЄКПЛ, яка набрала чинності для України 11 вересня того самого року. Для підтримання України у виконанні її зобов'язань як держави-члена Ради Європи з 2005 року реалізують Плани дій – стратегічні програмні документи з визначеним періодом дії.

Сходинки участі (роздрукуйте кожен сходинку на окремому аркуші А4)

Спільне ухвалення рішення	Проектом/діяльністю керують молоді люди
Проект/діяльність ініціюють дорослі, рішення ухвалюють спільно дорослі з молодими людьми	З молодими людьми консультуються, їх інформують
Проект/діяльність доручають молодим людям і повідомляють їм про його реалізацію	Символічне залучення (токенізм)
Молоді люди як декорація	Маніпуляція

Сходинки участі з поясненнями (роздрукуйте на кожного учасника / кожен учасницю)

СХОДИНКА 8. Спільне ухвалення рішень
СХОДИНКА 7. Проектом/діяльністю керують молоді люди
СХОДИНКА 6. Проект/діяльність ініціюють дорослі, рішення ухвалюють спільно дорослі з молодими людьми
СХОДИНКА 5. З молодими людьми консультуються, їх інформують
СХОДИНКА 4. Проект/діяльність доручають молодим людям і повідомляють їм про його реалізацію
СХОДИНКА 3. Символічне залучення (токенізм)
СХОДИНКА 2. Молоді люди як декорація
СХОДИНКА 1. Маніпуляція

Сходінка 8. Спільне ухвалення рішень.

Молоді люди ініціюють проекти/діяльність або ідеї, вони запрошують дорослих як партнерів/партнерок для участі в ухваленні рішення.

Сходінка 7. Проектом/діяльністю керують молоді люди.

Вони можуть запрошувати дорослих, щоб забезпечити необхідне підтримання, але проект/діяльність можна виконати й без їхнього втручання.

Сходінка 6. Проект/діяльність ініціюють дорослі, рішення ухвалюють спільно дорослі з молодими людьми.

Молодих людей запрошують як рівнозначних партнерів/партнерок, щоб вони разом з дорослими ухвалювали рішення й розподіляли обов'язки.

Сходінка 5. З молодими людьми консультуються, їх інформують.

Дорослі керують проектами/діяльністю, молоді люди висловлюють поради і пропозиції, а їх інформують про те, як такі пропозиції сприяють ухваленню остаточних рішень і досягненню мети.

Сходінка 4. Проект/діяльність доручають молодим людям і повідомляють їм про його реалізацію.

Проектом/діяльністю керують дорослі, молодих людей запрошують виконати ролі або завдання в межах проекту, молодь обізнана про те, який вплив вона насправді має у проекті чи діяльності.

Сходінка 3. Символічне залучення (токенізм).

Між молодими людьми розподіляють ролі в межах проекту, але вони ніяк не впливають на ухвалення рішень. Створюється помилкове враження (навмисно чи ні), що молоді люди беруть участь, але фактично вони не мають можливості обирати, що їм робити і як.

Сходінка 2. Молоді люди як декорація.

Молоді люди необхідні для участі в проекті, щоб представити молодь як групу, яка має менші права. Вони не виконують ніякої вагомості ролі, окрім присутності. Як це буває з декоруванням, молодь висуюють на перший план у проекті або організації, щоб її могли зауважити ззовні.

Сходінка 1. Маніпуляція.

Молодих людей запрошують узяти участь у проекті / діяльності / заході, але вони ніяк не впливають на ухвалення рішення та його кінцевий результат. Фактично їхня присутність потрібна для досягнення інших цілей, наприклад, для перемоги на виборах у місцеві органи влади, формування позитивної репутації установи або отримання додаткових коштів від установ, що підтримують участь молоді.

НАЗВА: УЧАСТЬ МОЛОДІ У ФОРМУВАННІ Й РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

- КОМПЕТЕНТНОСТІ:**
- уміння визначати й ураховувати потреби різних категорій/груп молодих людей під час формування й реалізації молодіжної політики;
 - уміння використовувати нормативно-правову базу в галузі молодіжної політики у власній діяльності;
 - уміння комунікувати про молодіжну політику з молодими людьми та іншими стейкхолдерами;
 - уміння координувати реалізацію молодіжної політики з різними стейкхолдерами;
 - навички застосування різних інструментів формування й реалізації молодіжної політики;
 - навички співпраці з різними стейкхолдерами для формування й реалізації молодіжної політики.

ПЕРЕДУМОВИ: вимоги відсутні.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ: 90 хв.

МАТЕРІАЛИ: фліпчарт, папір для фліпчарту, кольорові маркери, папір А4, ручки, скотч, різнокольорові стикери з клейкою смужкою, роздруковані матеріали для розповсюдження: ролі – по одному примірнику для кожного учасника / кожної учасниці; опис громади відповідно до кількості учасників та учасниць (або надрукувати великим шрифтом і розмістити так, щоб усі могли підійти й почитати).

ІНСТРУКЦІЇ: **«Червоні лінії»¹⁴⁴** **70 хв.**
Опис ситуації і входження в роль (10 хв.)
1. Пояснить, що зараз учасники й учасниці матимуть нагоду дослідити детально принципи участі молоді, узявши участь у симуляційній грі, тому їм потрібно буде перевтілитися. Прочитайте інформацію про громаду й запропонуйте учасникам та учасницям уявити себе жителем або жителькою цієї громади.
2. Роздайте всім учасникам і учасницям картки з ролями. Кожен і кожна матимуть кілька хвилин, щоб ознайомитись із їхньою роллю та вжитися в образ.
3. Попросіть після цього всіх у колі представитись, зазначаючи вигадане ім'я їхнього персонажа (запросіть учасників та учасниць пофантазувати) та його або її посаду чи статус. Зверніть увагу учасників та учасниць, що мотивацію та інші деталі їхнього персонажа в спільному колі відкривати не можна.

144. Матеріали для адаптації взято з Симуляційної гри «Червоні лінії»: Як створити молодіжний центр у своїй громаді (2021). URL: <https://rm.coe.int/0900001680a4f420>

Знайомство й вироблення стратегії (20 хв.)

1. Попросіть учасників та учасниць самостійно об'єднатися в групи за приналежністю до певної категорії (влада, бізнес, молодь, громада), познайомитися, розповісти про себе іншим, донести власні переконання, цінності, думки й погляди. Наголосіть на тому, що учасники й учасниці вже грають їхню роль. Їхнє завдання як групи: виробити власну позицію щодо доцільності створення молодіжного центру в громаді й донести свою думку всім присутнім під час спільного обговорення.

Загальна дискусія (30 хв.)

2. Запросіть учасників і учасниць зібратися й розпочати дискусію щодо створення в громаді молодіжного центру. Вони мають основне завдання – переконати представників/представниць інших груп у правильності їхньої думки, гідно й чітко її донести, знайти однодумців/однодумиць. Окреме завдання для «голови громади» – модерувати цей процес.

Ухвалення рішення (10 хв.)

3. Повідомте учасників та учасниць про завершення часу на дискусію й попросіть ухвалити рішення про долю молодіжного центру, яке має оголосити голова громади.

Обговорення

20 хв.

1. Попросіть учасників та учасниць вийти з їхніх ролей і сказати: «Я більше не (назва ролі), а знову (власне ім'я)» і назвати свій улюблений десерт.

2. Запитання для обговорення:

- Як ви почувалися під час симуляційної гри?
- Наскільки ви задоволені результатами?
- Чи відчували ви, що маєте змогу впливати на ухвалення рішення? Чому так або чому ні?
- Згадайте, яку роль ви грали і яку роль ці люди відіграють у реальному житті?
- Хто в цій грі мав менше можливостей впливати на рішення? Чому?
- Як насправді ставляться до ЛГБТК+, людей з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб? Наскільки повно вони можуть реалізувати їхнє право на участь у житті громади?
- Наскільки були дотримані принципи участі, про які ми говорили на початку?
- За підсумками гри скажіть, наскільки те, що відбувалося в грі, відповідає реаліям, з якими ви стикалися?
- Як насправді ухвалюють рішення в громаді?
- Як часто в процесі ухвалення рішень на місцевому рівні дотримуються права людей, зокрема молоді, на участь?
- Які зміни варто запровадити, щоб забезпечити дотримання прав людини, зокрема участі молоді, у процесі формування й реалізації молодіжної політики?

Це заняття потребує створення відповідної атмосфери для симуляції.

Допоможіть учасникам та учасницям увійти в ролі, а згодом вийти з них. Уважно слідкуйте за ходом заняття й фіксуйте для себе основні моменти, щоб під час обговорення допомогти аудиторії пригадати те, що відбувалося.

**ПОРАДИ ДЛЯ
ПРОВЕДЕННЯ:**

Якщо можливо, проведіть це заняття разом з асистентом/асистенткою, щоб мати змогу одночасно відповідати на запитання й координувати кожен крок процесу. Кількість учасників та учасниць гри можна коригувати, але важливо дотримуватися балансу сил і або додавати нових персонажів, які би пропорційно підтримували чи заперечували створення молодіжного центру (заступників/заступниць, помічників/помічниць, друзів/подруг героїв/героїнь), або прибирати представників/представниць громади, які не мають чіткої позиції.

Розподіляючи ролі, зверніть увагу на те, що роль міського чи міської голови є доволі вимоглива, і людина, проводячи засідання, має почуватися впевнено, якщо це необхідно – зупиняти учасників і учасниць, щоб дати іншим можливість виступити. Вам потрібно буде ознайомити із завданням учасника/учасницю, який/яка гратиме міського чи міську голову, до початку симуляції.

Якщо процес виходить з-під контролю, наприклад, якщо учасники/учасниці відхиляються від теми, або вносять нову інформацію, або рада зайшла в глухий кут і не може дійти згоди, зауважте, що й це може спричинити певний результат у реальному житті, і це ніяк не означає, що завдання провалене. Ви можете це використати наприкінці обговорення, щоб з'ясувати складнощі досягнення згоди в подібних ситуаціях. Під час обговорення дуже важливо уникати повторення симуляції. Учасникам і учасницям варто абстрагуватись від ролей, які вони грали протягом заняття, щоб бути спроможними відповідно проаналізувати те, через що вони пройшли. Вам потрібно їм допомогти поглянути на симуляцію власними очима, а не очима особи, роль якої вони грали.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПОДАЛЬШИХ ДІЙ:

Попросіть учасників і учасниць згадати процеси ухвалення рішень у їхній діяльності й рівень дотримання права молоді на участь. Після набутого досвіду запропонуйте учасникам і учасницям звернутися до їхніх колег/колежанок і порадити внести конкретні зміни в процес обговорення й ухвалення рішень з урахуванням потреб різних категорій/груп молодих людей.

Запропонуйте перевірити, наскільки молодь свідомо щодо її прав, організувавши інформаційний захід і запросивши на зустріч молодіжні та правозахисні організації.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ:

1. Симуляційна гра «Червоні лінії»: Як створити молодіжний центр у своїй громаді (2021). URL: <https://rm.coe.int/t/0900001680a4f420>

2. Скажи своє слово! Посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті, 2015. URL: <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>

Опис громади

Наша громада називається Квіткова, вона розташована в Жовтому районі. Її створили нещодавно, близько року тому. Одразу ж відбулися вибори голови громади й місцевих депутатів і депутаток, які почали нову сторінку в житті територіальної громади.

Тут живе близько 100 тис. населення, з них майже 25% молоді люди. Тут мешкає доволі багато національних меншин і внутрішньо переміщених осіб зі Сходу України. У громаді є кілька великих підприємств. Найбільші з них працюють у нафтопереробній, будівельній і фінансовій галузях. Є мережа пекарень і супермаркетів, якими володіють місцеві найбагатші люди.

Жителі/жительки громади дуже релігійні, відвідують місцеву церкву й поважають авторитет священника. Тут функціонує народний дім, де для населення громади організовують заходи, переважно культурні й розважальні, також багато урочистостей присвячено визначним історичним датам. У громаді практично немає місць і заходів, які були б цікаві молодим людям, відсутні публічні простори й не організовано місця для проведення дозвілля.

Перед місцевою владою й жителями/жительками громади постає багато важливих питань: будівництво доріг і нової інфраструктури, забезпечення шкіл і лікарень, створення публічних просторів і місць організації дозвілля для молоді.

Наша громада не є дуже спроможною, значну частину бюджету витрачають на першочергові потреби, як і в більшості сусідніх громад. Є різні середовища громадян і громадянок, які мають власні потреби, проблеми й цілі: бізнес, влада, молодь та окремі категорії населення.

Жителі/жительки громади зараз активно обговорюють бюджет на наступний рік, кожен/кожна намагається відстояти власну думку. В особливо складному становищі перебуває молодь, до думки якої, як це часто буває, не дослухаються. Кожен житель / кожна жителька громади має власне бачення відповідно до ролі, яку він/вона отримав/отримала.

Фаза ухвалення бюджету набирає обертів. Сьогодні на обговоренні зійдуться представники/представниці громади. Гаряче питання створення молодіжного центру підніматиме місцева молодь. Будьте готові до цього. Нас чекатиме жвава боротьба за те, на які потреби піде бюджет. Від вас залежить, чи буде в громаді створено молодіжний центр і чи зможете ви відстояти власні інтереси.

Запрошуємо зануритися в гру й відстояти ваші права!

Опис ролей – картки

Власник/власниця мережі супермаркетів «Рога і копита»

Ви – власник/власниця мережі супермаркетів «Рога і копита».

Бізнесом займаєтесь ще зі школи, починали з того, що продавали мобільні телефони. Потім – шаурму. Після того ви відкрили мережу супермаркетів. Любите полювання й собак. У добрих стосунках з головою громади та з продавцем/продавчиною в місцевому магазині. Ваша позиція щодо створення молодіжного центру – байдуже, але готові підтримати молодь, якщо вона популяризуватиме ваш заклад.

Ви підтримуєте популяризацію вашого бізнесу різними способами. Вам подобаються люди, які хочуть реалізувати себе в бізнесі й почати все з нуля.

Вам важливо: власне благополуччя, розвиток бізнесу, розвиток інфраструктури в громаді та благоустрій. Ви вважаєте, що платите податки, і хочете бачити з того результат. Вам важливий комфорт і розумне використання бюджетних коштів. Ви проти того, щоб молодь їхала з громади.

Ви проти появи конкурентів у громаді.

Вам байдуже до розвитку культури й усіляких тренінгів у громаді, головне, щоб був комфорт.

Власник/власниця фірми будівельних матеріалів

Ви – власник/власниця фірми будівельних матеріалів.

Ви заможні, вам вдалося досягти успіху в різних галузях вашого життя. У вас є сім'я – дружина/чоловік, син (16 років) і донька (12 років). Ваші діти входять до учнівського самоврядування в школі, де навчаються, і саме від них ви дізналися про те, що в громаді хочуть відкрити молодіжний центр. Ви також ведете активний спосіб життя – займаєтеся спортом, подорожуєте, цікавитесь політичною ситуацією в країні, а вихідні проводите з родиною.

Для вас дуже важливо, щоб ваші діти здобували знання, які в майбутньому допоможуть їм швидко просуватися кар'єрними сходами або ж створити власну справу. Ви також турбуєтесь про добробут громади, адже в ній зростають ваші діти.

Ви підтримуєте ваших дітей в їхньому активному залученні до учнівського самоврядування, бо в майбутньому це може допомогти їм у навчанні й роботі, однак ви часом хвилюєтесь, що це забирає в них багато часу, який вони могли би присвячувати підготовці до уроків.

Ви категорично проти, щоб приміщення, де хочуть створити молодіжний центр, було віддане під ще один магазин чи інший бізнес. Ви прагнете справедливості, а не «кумівства».

Вам байдуже до відносин з іншими мешканцями/мешканками вашої громади, оскільки ви вірні своїй позиції й не боїтеся не погоджуватися з кимось і відстоювати власну думку.

Голова бюджетної комісії

Ви – голова бюджетної комісії в місцевій раді.

Ви володієте грошима в громаді й виділяєте кошти на найнеобхідніші потреби. Цього року були шоковані малим бюджетом. Голова громади підтримав/підтримала ваше призначення на цю посаду. Ви провадите виважену позицію й дуже детально аналізуєте кожне рішення, яке стосується виділення коштів. Сьогодні ви вперше чуєте про створення молодіжного центру. Для вас молодь – це ГО «Пласт», на яку щороку виділяють фінансування. Ви як депутат/депутатка місцевої ради не отримуєте зарплату, але маєте власний бізнес у галузі енергетики. Ви не можете ухвалювати одноосібні рішення, які стосуються виділення грошей.

Ви підтримуєте розумне виділення коштів і їх раціональне використання. У всіх питаннях ви підтримуєте голову й радитеся з ним/нею, однак вважаєте, що ви могли би бути кращим/кращою головою громади.

Вам важливо закрити першочергові потреби громади: енергетику, освіту, медицину; зберегти власну репутацію та імідж; стати майбутнім/майбутньою головою громади й посунути теперішнього/теперішню.

Ви проти безтолкового витрачання грошей, не хочете викидати їх на вітер з бюджету. Ви не розумієте потреб молоді, не розумієте, що таке молодіжний центр. Ви проти вкладання грошей у культуру й духовність, вважаєте, що гроші варто вкладати в те, що приносить прибуток.

Вам байдуже, якими будуть способи отримання доходу, основне, щоб був дохід. Якщо молодь матиме ідеї, як залучити гроші в громаду, то ви їх підтримаєте. Ваше кредо – класний бізнес-план.

Голова комісії з питань молоді

Ви – голова комісії з питань молоді в місцевій громаді.

Для вас важливий піар, ви маєте хороші відносини з головою та з усіма партіями. Ви хочете просунути кар'єрними сходами. Також ви маєте бізнес у сусідній громаді. Ви не дуже розбираєтесь в питаннях молодіжної політики, бо це для вас нова галузь. Ви хочете використовувати молодь у власних цілях, вона для вас є ресурсом і гарною можливістю для піару. Зіграйте на цьому. Знайдіть у цій грі союзників/союзниць і отримайте максимальну вигоду для вас.

Вам важливі піар, всенародна любов, визнання, імідж, використання людей, усунення конкурентів/конкуренток, високий власний рейтинг. Чорний піар – теж піар, важливо бути причетними до ухвалення рішень.

Ви підтримуєте такі ініціативи, які принесуть вам вигоду, і тих людей, які є біля вас. Ви підтримуєте створення молодіжного центру, але хочете, щоб він був таким, який потрібен вам – щоб там були ваші люди, ваші проєкти.

Вам байдуже, звідки голова знайде на це гроші, чи підтримує громада його створення, байдуже, чого хоче молодь. Ваше кредо: я знаю краще, що потрібно молоді, бо я голова комісії з питань молоді й маю на них вплив.

Ви проти інших думок, проти участі в неpubлічних заходах, проти того, щоб молодь самостійно щось робила без вашої згоди.

Голова громади

Ви – голова громади.

Вас цікавлять усі питання та проблеми громади, пов'язані з медициною, дорогами, освітою, соціальними виплатами, інфраструктурою. Коли до вас приходили молоді люди, то ви вимагали, щоб вони вас переконали в потрібності створення молодіжного центру. Ви сформували свою команду в місцевій раді. Ви турбуєтесь про власну репутацію, тому багато чого робите «на люди», ви трохи популіст/популістка, хочете підтримувати хороші стосунки з усіма членами і членкинями громади.

Вам необхідно буде організувати обговорення «Чи варто створювати молодіжний центр у громаді?» за участю всіх членів і членкинь громади. Подумайте, як це можна зробити. Після обговорення важливо підготувати й затвердити документ про створення або про не створення в громаді центру для молоді. Якщо центр буде створено, то на офіційному ухваленні документа наша гра завершується, якщо згоди не буде досягнуто, зверніться по допомогу до фасилітаторів і фасилітаторок.

Вам важливо втриматися якомога довше на посаді, ви вважаєте, що ваша посада – ваше покликання. Ви не бачите економічної обґрунтованості у створенні молодіжного центру. Вам потрібно вислухати всі думки. Вам дуже важливі інвестиції, тому ви хочете якомога більше відкрити в громаді магазинів, торгових центрів, заправок, підприємств.

Ви проти економічного занепаду громади, проти виїзду людей, зокрема молоді, з громади. Ви проти проїдання грошей і витрачання додаткових грошей з бюджету на щось. Ви вважаєте, що бюджет не такий великий, щоб розкидатися ним.

Вам байдуже до проблем молоді, ви вважаєте, що є гуртки, змагання, будинок культури, хай збираються там, не варто придумувати проблем.

Ви підтримуєте інвестиції, розвиток громади, прихід грошей, церкву й духовний розвиток, бо туди ходить багато людей. Ви бачите себе лише на посаді керівника/керівниці громади до кінця життя.

Активіст/активістка

Ви – активіст/активістка в місцевій громаді.

Ви займаєтеся активною громадською діяльністю, часто відвідуєте школу, міську раду, будинок культури, церкву. Обізнані щодо всіх питань і проблем громади. Ви – член/членкиня молодіжної громадської організації «Двіж». Ви активно боретеся за те, щоб реалізувати кожну класну ідею, яка покращить життя в громаді. Ви маєте досвід роботи з людьми та знаєте, як розв'язувати складні питання. Згодом ви плануєте йти в політику.

Вам важливо, щоб ваші однолітки мали місце, де вони можуть якісно провести час, а також, щоб їхні потреби почула й задовольнила влада.

Ви підтримуєте створення молодіжного центру у вашій громаді й готові допомогти зробити це.

Ви категорично проти співпраці з політичними партіями на шляху до створення МЦ.

Вам байдуже, що говорять про вас, оскільки ви впевнені в тому, що робите.

Чоловік/жінка старшого віку

Ви – чоловік/жінка старшого віку.

Ви вже тривалий період на пенсії, ніде не працюєте. Багато часу проводите вдома й на лавочці біля будинку. Багато зустрічаєтеся зі знайомими й обговорюєте їхні проблеми. Ви багато дивитесь новини й політичні ток-шоу. Вам цікаве життя в громаді, ви хочете в усьому брати участь і з кожного питання маєте власну думку. Ви бачите, що молодь дедалі більше відступає від традиційних цінностей, стає більш розкутою й самостійною. Вас це непокоїть, оскільки руйнується звичний уклад життя в громаді.

Вам важливо, щоб у громаді було спокійно, а молодь не вживала алкоголь і не хуліганила.

Ви підтримуєте ідею, що для молоді важливо ходити до церкви на катехизацію. Там і в школі її зможуть усього навчити.

Ви категорично проти, щоб молодь збиралася вночі й порушувала громадський спокій.

Вам байдуже, чого хочуть молоді люди, ви вважаєте, що вони ще життя не прожили й нічого не розуміють.

Молодіжний працівник / молодіжна працівниця

Ви працюєте в органі місцевого самоврядування й опікуєтеся питаннями молоді. Ви працюєте з молоддю, знаєте її проблеми, розумієте її потреби. Ви представляєте місцевий орган влади, але щиро переймаєтесь проблемами молоді й завжди виступаєте на її боці. Ваше основне завдання – донести до влади важливість створення молодіжного центру, простору, у якому зможуть збиратися молоді люди. Ви хочете допомогти молодим людям, але, оскільки працюєте в органах місцевої влади, то маєте робити багато того, що вам не подобається. Мусите суворо дотримуватися закону, усе робити за погодженням з місцевим керівництвом. Ви маєте знайти баланс, щоб, з одного боку, представляти інтереси молоді, а з іншого, зробити все так, щоб вас не звільнили. Молодь вам довіряє – створіть для неї таке середовище.

Вам важливо відстоювати інтереси молоді, бути акуратним/акуратною з висловлюваннями, бо можуть бути наслідки з боку керівництва, консультувати й підтримувати молодь, обговорювати з молодими людьми їхній розвиток і відкривати їм можливості.

Ви підтримуєте створення молодіжного центру, який забезпечує потреби всіх категорій/груп молоді.

Ви категорично проти використання молоді та її незрілості, піару й негативізму щодо молодих людей, а також проти знецінення їхніх ідей.

Вам байдуже до думки громади, ви виконуєте вашу роботу, вам однаково, де буде молодіжний центр, головне, щоб він був.

Безробітний/безробітна

Ви – безробітна особа у вашій громаді.

Уже доволі тривалий час ви шукаєте роботу й не можете її знайти через те, що в громаді мало підприємств. Ви маєте екологічну освіту, але з такою професією складно знайти робоче місце. Ви готові працювати будь-де, аби лише мати достойну зарплату. Вас першочергово хвилюють питання працевлаштування та кар'єри.

Вам важливо, щоб у громаді створювали робочі місця.

Ви підтримуєте розвиток підприємництва й бізнесу у вашій громаді.

Ви категорично проти того, щоб влада виділяла кошти для фінансування різноманітних культурно-освітніх заходів, оскільки першочергове питання, яке потрібно вирішити, – де працювати людям?

Вам байдуже, де, як і з ким молодь проводить час, оскільки у вас немає власних дітей.

Блогер/блогерка

Ви – місцевий блогер / місцева блогерка в Ютубі.

Ви займаєтеся блогерством на Ютубі, ваш блог про життя в громаді – «ЖИЗА_ТВ – підслухано під плінтусом». Ви описуєте життя в громаді, збираєте ексклюзиви та обговорюєте їх. Ви критикуєте всі сторони й бачите їхні помилки. Ви – четверта влада, бо ніхто не хоче бути зображеним у поганому світлі, а ви можете це влаштувати.

Ви підтримуєте розвиток громади, але думаєте, що ніхто не знає, як це робити правильно. Тому, на вашу думку, багато чого не вдається зробити. На цьому ви можете зіграти та створити резонансний контент і сюжет для блогу.

Ви проти відмивання й розбазарювання грошей, кумівства, показухи, пошуку домовленостей з владою, яких прагне молодь. Ви думаєте, що влада все одно це використовує на власну користь.

Вам байдуже до влади, бізнесу, бо ви вважаєте їх корупціонерами/корупціонерками, а також до церкви, бо думаєте, що вона маніпулює людьми.

Вам важлива кількість підписників/підписниць і переглядів. Чим більше конфліктів, тим краще. Ви розумієте ролі в громаді й радий/рада створювати конфлікти та хайп.

Учитель/учителька

Ви викладаєте українську мову в місцевій школі.

Більшу частину дня ви проводите у школі, потім ще займаєтеся репетиторством і готуєте старшокласників і старшокласниць до складання ЗНО. Ви намагаєтеся виховати в учнів і учениць любов до рідної мови й культури та часто обговорюєте з ними їхнє позашкільне життя й мрії про майбутнє. У вас хороші стосунки з багатьма членами і членкинями громади. До вашої думки дослухаються, вас поважають люди. Ви авторитетна особа в громаді. Визначте вашу позицію щодо необхідності у вашій громаді молодіжного центру й активно включайтеся в дискусію, застосовуючи власний авторитет.

Вам важливо, щоб діти якомога більше часу присвячували навчанню й показували хороший результат на уроках.

Ви підтримуєте молодь у її бажанні організувати якісне дозвілля у вашій громаді.

Ви категорично проти, щоб молоді люди влаштовували вечірки та інші розважальні заходи.

Вам байдуже, як молодь втілить її бажання створити молодіжний центр. Головне, щоб нічого не впливало на освітній процес.

Директор/директорка будинку культури

Ви – директор/директорка місцевого будинку культури.

Ви керуєте основним закладом культури в громаді, організовуєте різноманітні заходи, культурні конкурси, квести та ігри. У будинку культури у вас є кілька постійних дитячих гуртків. Ви хочете, щоб у громаді розвивалась культура, а мешканці/мешканки були більш активними на культурних заходах і їх приходило багато, не лише на дискотеки.

Вам важливо, щоб будинок культури залишався єдиним центром, де проводять заходи й події для мешканців/мешканок громади.

Ви підтримуєте розвиток молодіжного центру як об'єднання людей, які зможуть допомогти в проведенні заходів.

Ви категорично проти, щоб молодіжний центр мав окреме фінансування, а також приміщення, оскільки думаєте, що це зменшить бюджет для проведення культурних заходів.

Вам байдуже, хто відвідує культурні заходи, оскільки гроші все одно виділяють і буде що написати у звіті.

Кум/кума голови

Ви – кум/кума голови громади.

Ви шоковані тим, що приміщення, у якому ви хотіли відкривати власний бізнес, хочуть віддати під створення якогось МЦ. Ви не бачите сенсу в цій затії, ви хочете використати це приміщення під власні потреби й майже домоглися передачі його у приватну власність. Приміщення ви їм не віддасте й будете боротися до останнього.

Вам важливо відстояти приміщення, домовитися з головою та громадою, щоб у ньому розвивати власний бізнес.

Ви проти створення молодіжного центру й ідей молодих людей, бо вони руйнують ваші плани з розбудови власної бізнес-імперії.

Вам байдуже, що молодь вимагає створення центру для себе, байдуже до її вимог, ви її не розумієте, її аргументи не вважаєте переконливими.

Ви підтримуєте виділення коштів на будівництво, ремонти, відкриття нових закладів, бо ви займаєтеся таким бізнесом і у вас тоді з'являється додатковий дохід.

Людина з інвалідністю

Ви – людина з інвалідністю (маєте порушення зору).

Вам 28 років, ви повністю втратили зір, почуваєтеся самотньо, вас дратує, що вас усі жаліють, ви ведете активну громадську діяльність, хочете себе реалізувати, незважаючи на наявні проблеми з зором, ви робите вдома вироби з дерева. Не всі розуміють, як важко вам пересуватися містом. Немарковані світлим бордюри та сходи – виклик для вас. Один світлофор з озвученням трохи полегшує пересування містом, але цього недостатньо. Ви трохи читаєте шрифтом Брайля, але в громаді мало об'єктів, які марковані цим шрифтом. Про тактильну плитку, яка б давала орієнтир під час пересування, варто тільки мріяти. Вам рідко вдається потрапити на молодіжні події, бо на кінопоказі відсутні тифлокоментарі та аудіосупровід (спеціальні коментарі, які допомагають людям з порушенням зору уявити те, що відбувається на екрані), а інші події проходять повз, бо їх оголошують просто картинкою, яку ваш спеціальний голосовий додаток не читає, бо вміє озвучувати тільки тексти.

Вам важливо, щоб молодіжний центр був доступним, щоб він урахував потреби людей з інвалідністю, тобто був інклюзивним. Ви цілком підтримуєте його створення, оскільки бажаєте себе реалізовувати, ви прагнете спілкування й хотіли б організувати концерти для молоді, бо ви гарно граєте на флейті.

Ви проти того, щоб вважали, що ви не такий / не така, як інші люди. Вам не подобається, що на вразливості певних категорій/груп наживаються владні люди.

Вам байдуже, яким буде той простір, які там речі, яка його форма власності, головне, щоб він був інклюзивним.

Ви підтримуєте створення такого простору за умови, якщо він інклюзивний.

Молода мама / молодий батько

Ви – молода мама або молодий батько з двома дітьми.

Ви хочете розвитку вашої громади. Після народження дітей з'явилася купа турбот і проблем. Потрібно забезпечувати дітей і дбати про краще майбутнє для них. Ви цікавитесь тим, що можна зробити круте й потрібне в громаді, слідкуєте за новинами в інтернеті про те, що роблять у світі, спілкуєтеся з різними аудиторіями через інтернет і ведете власний інстаграм-блог.

Вам важливо, щоб був рух і розвиток у громаді, щоб було де погуляти, розважитися, відпочити й зайнятися чимось корисним вашим дітям.

Ви проти неправильного й непотрібного використання грошей, бо не бачите в тому сенсу, проти центру при парафії та скерування туди грошей.

Ви підтримуєте організацію масових заходів, створення нових організацій і структур, бо вам незрозуміло, як розвиватимуться ваші діти за теперішніх обставин, і ви хочете, щоб гроші скеровували за потребами.

Вам байдуже до думок представників/представниць влади та впливового середовища.

Продавець/продавчиня

Ви – продавець/продавчиня в місцевому магазині.

Ви працюєте у магазині з 9.00 до 22.00, усе про всіх знаєте, тому багато пліткуєте й обговорюєте з відвідувачами й відвідувачками. Ви знаєте все, що відбувається в громаді й навіть у сусідніх громадах. Ви маєте довгий і гострий язик, не стримуєтеся у ваших висловлюваннях. Бачите, що якщо влада хоче щось зробити, то тільки тоді, коли планують там поставити своїх. У вас у магазині збираються молоді люди, вони там витрачають гроші та приносять вам дохід, бо більше не мають, де зібратися. Вас таке влаштовує, бо можна заробити.

Вам важливо отримувати постійний дохід і щоб ваш магазин був наповнений людьми.

Ви проти створення МЦ, бо вся молодь втече туди й ви не матимете доходу.

Ви підтримуєте розвиток молоді в школі, у церкві й більше ніде. Вважаєте, що цього їй цілком достатньо. Але найперше вам потрібен власний заробіток.

Вам байдуже, як молоді люди будуть розвиватися, головне, щоб заходили до вас в магазин.

Священник

Ви – священник місцевої церкви.

Ви організовуєте християнські табори, активно займаєтеся громадською діяльністю, ведете недільну школу. Піклуєтеся про духовність. Ви розглядаєте молодь як ресурс, хочете, щоб вона допомагала церкві. Ви хочете, щоб молодь мала традиційні цінності. Ви любите публічність і визнання вашого авторитету серед інших людей.

Вам важливо, щоб люди з вами радилися, поважали ваш авторитет, дослухалися до вашої думки. Також вам важливо тримати контроль у громаді й над різними складними ситуаціями. Важливо бути присутнім на зустрічах молоді та громади. Ви постійно незадоволені тим, що вас не кличуть.

Ви проти ЛГБТІК+ і створення такого МЦ, як хоче молодь, бо у вас при парафії є центр для молодих людей, який можна переобладнати, і ви хочете, щоб молоді люди збиралася там, а ви б доносили їм християнські цінності.

Ви підтримуєте традиційний християнський устрій і вважаєте, що гроші, які виділятимуть на створення МЦ, краще віддати на церкву та приміщення біля неї.

Вам байдуже, які будуть умови створення МЦ, хто дає гроші й дозволи, ви домовитесь з будь-ким і благословите людей на добрі справи.

Внутрішньо переміщена особа

Ви – внутрішньо переміщена особа зі Сходу України.

Ви родом із Донецька. Свого часу вам довелось переїхати через бойові дії у вашому рідному місті. Разом з вами переїхали ваші батьки. На вас косо дивляться люди старшого віку, а молодь розуміє й підтримує. У вас багатий потенціал, ви хочете стати головою цієї громади, маєте навички управління, а також бажання створити план розвитку інфраструктури й середовища для громадян/громадянок, маєте намір розвивати публічні простори. Ви жорстко критикуєте владу, але у вас мало підтримки населення, оскільки воно вважає вас «чужим/чужою». Вам складно реалізувати себе й розвиватися через те, що багато часу потрібно пояснювати людям і доводити, що ви теж любите Україну й бажаєте їй процвітання і що ви тут не чужинець/чужинка. Ваша сила – наполегливість, уміння відстоювати власну думку. Ви знайомий/знайома з різними середовищами молоді й дорослих. Вас життя навчило не боятися та йти вперед навіть тоді, коли всі проти вас.

Вам важливо домогтися розвитку молоді в громаді й донести позицію від імені внутрішньо переміщених осіб.

Ви підтримуєте молодіжні активності, створення молодіжного центру в громаді, позицію об'єднання довкола інтересів громадян/громадянок України та врахування їхніх потреб.

Ви категорично проти будь-яких дискримінацій, упереджень, негативного висвітлення й осудження громадян/громадянок нашої держави.

Вам байдуже до представників/представниць влади й бізнесу, до розмов у громаді про вас.

Школяр/школярка

Ви – учень/учениця місцевої школи.

Вам близько 15 років. Ви любите відпочивати й розважатися з друзями/подругами. Ви зовсім не дослухаєтеся до старших, вважаєте їх відсталими. Часто прогулюєте школу. Любите дискотеки, прогулянки з друзями, хочете робити те, що буде приносити вам задоволення. У вас немає власних грошей, ви повністю залежний/залежна від батьків. Живете у вашій громаді, хочете для неї більше руху, більше нових і цікавих людей.

Вам важливо мати простір і час для відпочинку, розваг і спілкування з друзями/подругами.

Ви підтримуєте створення молодіжного центру, якщо він задовольнить ваші потреби, але не буде вас до чогось зобов'язувати.

Ви категорично проти створення ще однієї установи, котра працюватиме лише на папері й для старших людей. Також ви проти того, щоб у центрі працювали люди старшого віку.

Вам байдуже, хто, коли й де створить цю організацію.

Молодіжний лідер / молодіжна лідерка

Ви – молодіжний лідер / молодіжна лідерка. Ви розумієте вашу відповідальність перед громадою, а також умієте підтримувати й надихати себе та інших людей. Ваше основне завдання – зібрати людей навколо ідеї створення в місті нового молодіжного центру. Ви розумієте, що для цього вам потрібно переконати молодь, щоб вона вас підтримала й ви стали єдиною силою. Тільки після цього визможете йти до влади та до громади й доносити до них цю думку. Ви відчуваєте свою силу та прагнете підтримки, бо виснажуєтеся теж швидко. Ви маєте розробити ідею молодіжного центру, подумати, що там має бути і хто там має працювати, і надихнути цим молодь. Ви – представник/представниця молоді вашої громади. На вас – відповідальність пронести ідею створення молодіжного центру до реалізації. Уперед! Ваше завдання на сьогодні – зібрати й об'єднати молодих людей довкола цього процесу й переконати місцеву громаду, владу й більшість дійових осіб у потрібності створення центру.

Вам важливо досягти створення молодіжного центру.

Ви підтримуєте місцеву молодь і тих людей, які за створення молодіжної установи, підтримуєте молодіжні ініціативи й розвиток молоді.

Ви категорично проти використання молоді в будь-яких цілях, ви проти експлуатації молодих людей, їхнього доволі вразливого становища в громаді. Проти того, щоб молодь сиділа в магазинах, кафе й «зависала» в інтернеті замість того, щоб розвиватися.

Вам байдуже, хто буде при владі, які посади обійматимуть місцеві чиновники/ чиновниці, чи матиме бізнес прибутки й дохід. Ви сконцентровані лише на потребах молоді.

Пластун / пластунка

Ви – активний член / активна членкиня станиці «Пласту» у вашій громаді.

Ви гордий / горда тим, що належите до однієї з перших національних громадських організацій України. Ви пишаєтеся своєю Батьківщиною, її історією, багатствами, природою, народом, успіхами на міжнародній арені.

Ви закінчили університет рік тому. Ви хочете добра для вашої громади, тому збираєте підписи для різних петицій, відстоюєте праві погляди, багато зустрічаєтеся з молоддю. У міській раді вас знають як свого/свою, приймають дуже часто, пропонують каву або чай. Ви частий гість / часта гостя всіх масових заходів. З питань, які стосуються розвитку громади, у вас завжди є власна думка, яку ви завжди відстоюєте. У вас дружні стосунки з громадою. Ви багато вимагаєте у влади, вам постійно потрібні гроші на розвиток «Пласту».

Вам важливі розвиток молодіжного середовища в громаді та популяризація національно-патріотичного виховання й відповідних цінностей серед молодих людей.

Ви підтримуєте активізацію молоді в громаді, молодіжні рухи й молодіжні ініціативи, ви завжди в курсі справ і знаєте потреби молодіжного середовища.

Ви категорично проти нездорової конкуренції, хабарництва й закулісних переговорів. Ваше завдання в цій грі – не допустити обману й використання молоді.

Вам байдуже до влади, бізнесу, майнового й соціального статусу людей, з якими ви спілкуєтеся. Ви – борець / борчиня за правду і справедливість.

Студент / студентка зі Львова

Ви раз на тиждень або на два тижні приїжджаєте додому. У цій громаді живуть ваші батьки, бабуся з дідусем, а також два молодші брати. Ви закінчуєте четвертий курс філософського факультету. Вас не цікавлять «земні» речі. Ви обожаєте прогулянки нічним Львовом, танці до ранку, посиденьки з друзями й розмови на філософські теми. У вас багатий внутрішній світ, ви часто не розумієте людей. Ви вважаєте, що краще перечекати, поки всі пересваряться, і тоді можна буде встановлювати власні порядки.

Вам важливо зробити простір, у якому ви зможете безпечно розвиватися. Ви хочете мати щось таке, що мотивувало б вас повернутися зі Львова в громаду, бо, поки такого немає, ви не маєте наміру тут залишатися.

Ви підтримуєте створення молодіжного центру в громаді. У цьому ви вбачаєте хоч якийсь шанс для місцевої молоді. На вашу думку, зараз у громаді немає нічого, що мотивувало б молодих людей залишатися.

Ви категорично проти встановлення порядків місцевою владою, місцевим священником і тими людьми, які багато говорять і нічого не роблять у громаді.

Вам байдуже, як будуть створювати молодіжний центр, аби він був.

Представник / представниця ЛГБТІК+

Ви представляєте одну з найбільш незахищених категорій / груп у вашій громаді.

Вам 25 років, ви працюєте й навчаєтеся в університеті заочно. Ви маєте бісексуальну орієнтацію, про яку заявляєте відкрито у вашій громаді. Ви почуваетесь в безпеці серед молоді, яка вас приймає в цій громаді. Ви знаєте, що мати таку сексуальну орієнтацію абсолютно нормально. Ви молода, активна й амбітна людина, яка прагне себе реалізувати в житті, однак вам перешкоджає це зробити упереджене ставлення більшої частини громади, особливо старших людей. Ви розумієте, що не кожен представник / не кожна представниця ЛГБТІК+ спільноти може відкрито говорити про їхню ідентичність, бо геїв, лесбійок, трансгендерних або квір-осіб можуть звільнити з роботи, виселити з орендованого житла або просто побити.

Вам важливо почуватися в безпеці в громаді та у вашій країні, доносити до членів/членкинь громади власні потреби й вимагати їх задоволення в повному обсязі. Тому вам важливо домогтися створення такого молодіжного центру, де вам передусім було би безпечно.

Ви підтримуєте розвиток молодіжного середовища, міжнародних обмінів і життя в злагоді та взаємодопомозі у вашій громаді.

Ви категорично проти утисків, дискримінацій, стереотипів, різноманітних нав'язувань, які стосуються того, якою має бути людина. Ви проти маніпулювання молоддю й використання її як ресурсу через її незрілість, імпульсивність та інфантильність.

Вам байдуже до фінансового, майнового й соціального статусу тих людей, від яких ви вимагатимете створення центру для молоді.

Молода ветеранка / молодий ветеран

Ви – захисник / захисниця України й нещодавно повернулися з фронту через серйозне поранення та втрату стопи.

З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну ви доєдналися до лав Збройних сил України й несли службу на Сході України. До служби у війську ви встигли завершити навчання в університеті та мріяли працювати в місцевій раді. Зараз ви проходите реабілітацію, оскільки отримали контузію, значне пошкодження нижніх кінцівок і втратили стопу. Ви пересуваєтеся за допомогою милиць і чекаєте на можливість отримати протез і поїхати на реабілітацію за кордон. Вдома вам важко дати собі раду, бо ви не знаєте, чим себе зайняти й куди подітися.

Вам важливо мати можливість спілкуватись з однолітками, які можуть вас зрозуміти й підтримати. Для цього вам потрібно вільно пересуватися громадою або принаймні знайти простір, який буде для вас доступний.

Ви підтримуєте створення молодіжного центру, якщо він буде доступний для людей з інвалідністю й надаватиме послуги для ветеранів/ветеранок.

Ви категорично проти «розпилу» державних коштів і нецільового їх використання в умовах війни. Усе має бути прозоро й бюджетно. Краще зекономлені кошти відправити на потреби фронту.

Вам байдуже, хто зараз при владі в країні й громаді. Ви вірите, що ці люди все одно ненадовго, бо після перемоги повернуться ваші побратими й посестри й наведуть лад у громаді й країні.

НАЗВА:

ФОРМИ УЧАСТІ МОЛОДІ

КОМПЕТЕНТНОСТІ:

- знання основних принципів і форм участі молоді;
- уміння визначати й урахувати потреби різних категорій / груп молодих людей під час формування й реалізації молодіжної політики;
- уміння обирати найдоцільніші форми участі молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики;
- навички застосування різних інструментів формування й реалізації молодіжної політики;
- навички застосування принципів і найдоцільніших форм участі молоді відповідно до наявної ситуації.

ПЕРЕДУМОВИ:

розуміння визначення участі молоді й рівнів участі.

ЧАС НА
ВИКОНАННЯ:

90 хв.

МАТЕРІАЛИ:

фліпчарт, папір для фліпчарту, кольорові маркери, скотч, роздрукований матеріал для розповсюдження.

ІНСТРУКЦІЇ:

Заходи для посилення участі молоді в різних галузях політики

30 хв.

1. Поясніть учасникам та учасницям, що ви дізнаєтеся з ними про те, які можуть бути заходи забезпечення участі молоді на місцевому рівні відповідно до Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті.
2. Поясніть, що зараз у малих групах (або в парах) вони ознайомляться з такими заходами відповідно до різних галузей політики і їхнім завданням буде знайти відповідні 13 політик, три заходи та два приклади до кожної галузі політики.
3. Об'єднайте учасників та учасниць у пари/групи.
4. Кожна пара/група отримує окремо роздруковані картки (загалом 39 карток для однієї групи): назва галузей політики, заходи та приклади до галузей політики.
5. Завдання для кожної групи – ознайомитись зі змістом карток і знайти відповідні заходи та приклади до кожної галузі політики.
6. Обговорення в спільному колі.
Запитання для обговорення:
 - Що ви дізнались про різні галузі політики й заходи до них?
 - Як ці галузі політики, заходи та приклади можуть допомогти вам у роботі з молодими людьми у вашій громаді?
 - Які практичні приклади ви би додали до згаданих?

Як забезпечити участь молоді?

25 хв.

1. Обговоріть з учасниками/учасницями форми участі молодих людей.
2. Об'єднайте учасників та учасниць у п'ять груп. Надайте опис ситуації (подані в матеріалах для розповсюдження), для вирішення якої вони мають запропонувати форму участі.
3. Запросіть групи обговорити результати їхньої роботи, відповівши на такі запитання:
 - Чому обрали саме цю форму участі?
 - Які її переваги?
 - Які ви бачите ризики/обмеження її застосування?
4. Обговорення.
Запитання для обговорення:
 - Наскільки ви задоволені процесом обговорення в групі й результатом?
 - Чи маєте ви досвід схожих ситуацій, які траплялися у ваших громадах?
 - Як вони були вирішені?
 - Наскільки молодь була включеною в процес вирішення цього питання?
 - Що потрібно молодим людям, аби брати участь в ухваленні рішень, що їх стосуються?

Інструменти розширення участі молоді

25 хв.

1. Попросіть учасників та учасниць індивідуально проаналізувати їхню професійну діяльність і життя громад з огляду на використання інструментів для розширення участі молоді та оцінити, наскільки цей інструмент наявний і його використовують у громаді, за шкалою від 1 до 10. Наведіть приклади. Для індивідуальної роботи протягом 10 хвилин запропонуйте витяг з Переглянутої хартії про інструменти й форму самооцінювання у вигляді павутиння (матеріал для розповсюдження).
2. Після індивідуальної роботи об'єднайте учасників та учасниць у пари й попросіть їх поділитись результатами самооцінювання протягом 10 хвилин.
3. Після обговорень перейдіть до обговорення в колі:
 - Що дізнались нового про вашу громаду?
 - Що дізнались нового про діяльність і громади інших учасників та учасниць?
 - Який інструмент набрав найбільшу кількість балів? Чому, на вашу думку, так сталося?
 - Який інструмент набрав найменшу кількість балів? Чому, на вашу думку, так сталося?
 - Який з почутих прикладів інструментів ви би хотіли втілити у вашій громаді? Чому?
 - Що ви можете зробити вже після цього навчання, щоб у вашій громаді була більша кількість інструментів для розширення участі молоді?

Міні-презентація про Європейський молодіжний фонд

5 хв.

1. Коротко презентуйте мету діяльності Фонду, пріоритети Молодіжного сектора на 2022 – 2025 роки: яку діяльність ЄМФ підтримує, що не можуть фінансувати, хто може подати заявку, як подати заявку.
2. Розкажіть про умови спеціального конкурсу на підтримку молоді з України.

Обговорення

5 хв.

Запитання для обговорення:

- Як плануєте посилити участь молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики на вашій території? Які форми для цього використовуватимете?
- Чи плануєте здійснювати проектну діяльність задля підвищення участі молоді? Чи плануєте для цього скористатись підтримкою Європейського молодіжного фонду для місцевих молодіжних проєктів?

ПОРАДИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ:

Під час обговорення варто звернути увагу учасників та учасниць, що форма участі молоді не прив'язана до конкретного рівня, усе залежить від реальних умов, які створено для того, щоб молода людина могла бути залученою до ухвалення рішень. Скажімо, молодіжна рада може бути прикладом співпраці молоді та громади, а може бути і символічним залученням (не участю).

Ви можете адаптувати приклади з вправи «Як забезпечити участь молоді?» до реалій вашої цільової аудиторії, спираючись на ті приклади, які учасники й учасниці озвучують під час попередніх днів навчання.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПОДАЛЬШИХ ДІЙ:

Запропонуйте учасникам та учасницям пошукати пропозиції для підтримання молодіжних проєктів і звернути особливу увагу на можливості Європейського Молодіжного Фонду та його спеціального конкурсу на підтримку молоді з України.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ:

1. Скажи своє слово!: посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті, 2015. URL: <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>
2. Європейський молодіжний фонд. URL: <https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation>
3. Підтримка від Європейського молодіжного фонду Ради Європи: досвід, ідеї, умови. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/the-eyf-special-call-for-activities-in-support-of-young-people-from-ukraine-experience-ideas-rules>

Факти про Європейський молодіжний фонд

- Структурний підрозділ міжнародної організації Ради Європи, яка налічує 46 держав-членів (включно з Україною) і просуває права людини, демократії та верховенства права.
- Входить до складу Департаменту молоді й фінансово підтримує європейські молодіжні заходи.
- Налічує у своїй базі понад 1250 молодіжних організацій Європи.
- У 2021 році підтримав 186 молодіжних проєктів на суму близько 3,5 млн. євро.
- Розташований у Європейському молодіжному центрі в Страсбурзі (Франція).
- Є одним з інструментів для просування цінностей, принципів і роботи Ради Європи.
- Підтримує проєкти, базуючись на пріоритетах молодіжного сектора Ради Європи.

Пріоритети молодіжного сектора Ради Європи на 2022 – 2025 роки

1. Відродження плюралістичної демократії.
2. Доступ молодих людей до прав.
3. Спільне життя в мирних та інклюзивних громадах.
4. Молодіжна робота.

Хто може подати заявку на грант?

- некомерційні й недержавні організації з 50 країн, які підписали Європейську культурну конвенцію;
- організації, що мають власний статут і банківський рахунок і проводять заходи для молодих людей (15 – 30 років).

В організації молоді люди ухвалюють рішення щодо програми діяльності.

Вік учасників/учасниць поданих проєктів – від 15 до 30 років. Робота організації відповідає цінностям і пріоритетам Ради Європи. Українські громадські організації можуть отримати грант на Пілотні активності (до 15 тис. євро) на проєкти, що відповідають місцевим потребам і впливають на місцеву громаду. З 2022 року діє спеціальний конкурс на підтримку молоді з України.

Фонд не підтримує фізичних осіб та ініціативні групи.

МАТЕРІАЛ ДЛЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ

Вправа «Заходи для посилення участі молоді в різних галузях політики»

Політика	Заходи для участі молодих людей у їхніх громадах			Приклади	
<p>Політика з питань спорту, відпочинку й асоціативного життя</p>	<p>Підтримання соціально-культурних заходів, що їх проводять молодіжні об'єднання й організації, молодіжні групи і громадські центри.</p>	<p>Підтримання зокрема тих організацій, які готують працівників/працівниць і керівників/керівниць молодіжних клубів і організацій.</p>	<p>Закликання громадських об'єднань активно сприяти залученню молоді в діяльність їхніх статутних органів.</p>	<p>Проект «Запровадження мобільної молодіжної роботи в громадах Львова, Івано-Франківська, Луцька, Нововолинська, Кременчука з дітьми й молодими людьми-переселенцями/переселенками, які перебувають у цих громадах» відбувся у 2022 році. 2023 року в межах проекту про мобільну молодіжну роботу ми організували події на базі двох шелтерів у Кременчуці й шелтеру для внутрішньо переміщених осіб у Градиську. Зустрічі були про самоідентифікацію, власні сильні і слабкі сторони, з арт-терапією й тілесними практиками для відновлення, про працевлаштування, створення і втілення власних ініціатив. Додатково ми забезпечували консультації психологів/психологинь.¹⁴⁵</p>	<p>Молодіжний фонд повіту Тіміш (FITT), який керує Молодіжним домом у Тімішоарі (Румунія), напрацював серйозний досвід у молодіжній галузі, розширивши свою активну роль у розробленні молодіжної політики з місцевого до регіонального, а далі до національного рівня. У 2014 році центр розпочав співробітництво з муніципалітетом Тімішоарі, створивши місцевий консультативний комітет зі справ молоді. До складу комітету входять представники і представниці молодіжних НУО й неформальних груп молодих людей та працівники і працівниці муніципалітету, які щомісяця зустрічаються для обговорення поточних проблем і реалізації місцевої молодіжної стратегії.¹⁴⁶</p>
<p>Політика щодо сприяння зайнятості молоді й боротьби з безробіттям</p>	<p>Розроблення стратегій та ініціатив, спрямованих на зниження безробіття серед молоді спільно з молодими людьми (включно з тими, які не мають роботи або можуть її втратити).</p>	<p>Створення місцевих центрів зайнятості для надання спеціалізованої допомоги й підтримання молодим безробітним людям у пошуку цікавої і стабільної роботи.</p>	<p>Підтримання створення компаній, підприємств і кооперативів молодими людьми або групами молодих людей за допомогою надання фінансової й іншої підтримки, зокрема приміщень, устаткування, навчання та професійної допомоги.</p>	<p>Шкільний коворкінг з вирощування мікрозелені в ліцеї «Львівський» (м. Львів) – зацікавлені учні/учениці створили команду, яка підготувала бізнес-план, налагодила зв'язки з місцевими підприємцями/підприємцями для продажу, розробила лого. Інакше кажучи, на практиці набули базових підприємницьких навичок.¹⁴⁷ Завдяки можливостям, які надає швейний шкільний коворкінг у Городоцькому ліцеї № 4, молода бізнесменка з числа ВПО започаткувала власний бізнес і навчає школярів/школярок.</p>	<p>Фундація Соціального педагогічного інституту Берліна «Walter May» (Stiftung Sozialpädagogisches Institut Berlin «Walter May», Stiftung SPI) організувала молодіжні аудити (Jugend-Audits) для сприяння розробленню урядової Молодіжної стратегії (Jugendstrategie). У 2019 році молоді люди від імені BMFSFJ провели три молодіжні аудити, у кожному з яких брали участь від 15 до 22 молодих осіб, які перевіряли такі аспекти роботи з молоддю: мобільність; діджиталізація; освіта і працевлаштування; навколишнє середовище; різноманітність; участь молоді. Було обговорено різні думки й окреслено напрями подальшої діяльності.¹⁴⁸</p>

145. Досвід Альони Глазкової. <http://rm.coe.int/experience-collection-27-04-23-4-/1680ab2181>

146. Знак якості Ради Європи для молодіжних центрів. Добра практика в молодіжних центрах. URL: <https://rm.coe.int/youthcentre-ukr-good-practices/1680a0c66a>

147. <https://www.youtube.com/watch?v=liW1AQEn22c>

148. <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/54-young-peoples-participation-in-policy-making>

Міське середовище й житлові умови, житлова політика і транспорт

Спільно з представниками/представницями молодіжних організацій місцеві й регіональні органи влади створюють умови для розвитку міської екологічної політики.

Сприяння розвитку місцевих інформаційних служб пошуку житла для молодих людей; наявність місцевих механізмів (наприклад, дешеві кредити, системи гарантування орендної плати) для допомоги молодим людям в отриманні доступу до житла.

Молодь бере участь в організації громадського транспорту як на місцевому, так і на регіональному рівні. Спеціальні тарифи дозволяють найбільш знедоленим молодим людям подорожувати. Підтримування транспортних ініціатив у сільській місцевості.

За участі молоді розроблена стратегія Львівської агломерації, перша стратегія для такого типу мікрорегіонів в Україні. У процесі розроблення проводили окрему фокус-групу представники і представниці молодіжних ГО, молодіжні активісти/активістки брали участь у секторальних робочих групах з питань розвитку інновацій, соціально-медичної галузі, розвитку кластерів, у стратегічних сесіях у громадах. Серед завдань стратегії активізація залучення молоді до агломераційної співпраці громад, реалізація спільних проєктів у галузі мобільності, охорони навколишнього середовища, економічного й соціального розвитку.¹⁴⁹

У межах французького складника Конференції про майбутнє Європи у 2021 році Міністерство Європи та закордонних справ у партнерстві з Make.org організувало онлайн-консультацію «Parole aux Jeunes» («Надай голос молоді»). Було опитано 50 000 осіб віком від 15 до 30 років і підготовлено 2 198 пропозицій щодо їхнього бачення Європи і Європейського Союзу, зокрема прагнення до взаємопов'язаної Європи через кращу транспортну інфраструктуру і сприяння міжкультурності.¹⁵⁰

Політика освіти й навчання, яка заохочує участь молоді

Молоді люди дізнаються про участь і демократію в школі; доступні належні курси з демократії, участі та громадянства.

Шкільні об'єднання є незалежними й самоврядними, і, якщо вони бажають цього, мають право брати участь в ухваленні рішень, що стосуються управління школою, разом з педагогічним колективом та адміністрацією шкіл.

Зі студентами/студентками та студентськими асоціаціями проводять консультації на постійній основі щодо навчальних програм і їх розроблення.

Суть моделі шкільних коворкінгів у тому, щоб стимулювати учнів/учениць і освітян/освітянок «вийти за межі шкільного подвір'я» й почати брати участь у житті громади (через соціальні проєкти, спільні заходи з нешкільною молоддю й дорослими в приміщенні школи й т. ін.). Наприклад, у Крупецькому ліцеї, де створили кулінарний коворкінг, який забезпечував місцевих і ВПО хлібобулочними виробами, учні/учениці ініціювали дослідження місцевих рецептів хліба, а молоді господині з числа ВПО діляться власноруч випеченими в коворкінгу виробами з місцевими одиницями літніми людьми.¹⁵¹

Норвезька асоціація місцевих і регіональних влад (KS) розробила цифрові ігри, навчальні ресурси й фільми про місцеву демократію, участь і муніципальний сектор. Ресурси безкоштовні й підходять для учнів/учениць гімназії. У KS також є центр для відвідувачів/відвідувачок, відкритий для шкіл.¹⁵² Гра Snasen¹⁵³, наприклад, розрахована на учнів/учениць 10 класу, які вивчають суспільні науки, і старших класів середньої школи. Гра занурює у те, як голові потрібно приймати важливі рішення для муніципалітету. Потрібно враховувати думку громадян/громадянок і фінансовий стан муніципалітету. Крім того, потрібно забезпечити, щоб рівень безробіття не зростав, і зробити муніципалітет привабливим місцем для поселення.

149. Стратегію створено за підтримки Програми Ради Європи «Посилення доброго демократичного врядування і стійкості в Україні» в рамках Плану дій Ради Європи для України на 2023 – 2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова» за методологією Центру експертизи доброго врядування Ради Європи на запит Львівської обласної військової адміністрації. URL: <http://surl.li/nlva>

150. <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/france/54-young-peoples-participation-in-policy-making>

151. <https://www.youtube.com/watch?v=bXYjYz08>

152. <https://www.ks.no/fagomrader/barn-og-unge/ks-ung/>

153. <https://snasen.ks-ung.no/>

<p>Політика мобільності й обмінів</p>	<p>Підтримання об'єднань і груп, що виступають за підвищення мобільності молоді (молодих робітників/робітниць, студентів/студенток або волонтерів/волонтерок) через політику обмінів, і сприяння формуванню зв'язків та усвідомлення себе громадянами/громадянками Європи.</p>	<p>Заохочення молодих людей, їх організацій та школи брати активну участь у міжнародних двосторонніх заходах, усіх видах обмінів і європейських мережах.</p>	<p>Молоді люди залучені в партнерські комітети й інші органи, що відповідають за здійснення обмінів.</p>	<p>З 9 до 13 жовтня 2023 року десять представниць молодіжних центрів Донецької, Волинської та Житомирської областей узяли участь у навчальному візиті до молодіжного центру зі Знаком якості Ради Європи Марттінен у м. Віррат (Фінляндія). Навчальний візит був організований спільно молодіжним центром Марттінен (м. Віррат, Фінляндія), Донецьким обласним дитячо-молодіжним центром (м. Вінниця, Україна), Волинським обласним молодіжним центром (м. Луцьк, Україна), Молодіжним центром Житомирської області #kreativ_sprace (м. Житомир, Україна), проектом Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза III» та Міністерством молоді та спорту України. Мета візиту – підтримання співпраці з мережею молодіжних центрів зі Знаком якості Ради Європи, зокрема, молодіжним центром Марттінен у м. Віррат (Фінляндія), шляхом розвитку компетентностей представників/представниць молодіжних центрів України з молодіжної роботи в галузі екології.¹⁵⁴</p>	<p>Українсько-польські обміни молоддю здійснюють відповідно до Договору між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Польща про Українсько-Польську Раду обміну молоддю.¹⁵⁵ У 2021 році українська сторона реалізувала 13 проєктів, участь у яких взяли 355 молодих людей; польська сторона – 65 проєктів, участь у яких взяли 2059 осіб. У 2022 році польська сторона реалізувала 66 проєктів, участь у яких узяли 2177 осіб. До участі в обмінах запрошують інститути громадянського суспільства, заклади освіти й комунальні установи, які працюють з молодими людьми.</p>
<p>Політика в галузі охорони здоров'я</p>	<p>Консультації між молодіжними організаціями, виборними представниками/представницями та всіма соціальними і професійними групами, пов'язаними з питаннями соціального забезпечення й зміцнення здоров'я.</p>	<p>Поява й реалізація проєктів, розроблених молодими людьми, які сприяють розвитку концепції всебічного здоров'я й динаміки суспільного життя.</p>	<p>Спільно з представниками/представницями молодіжних організацій і службами охорони здоров'я просування місцевої інформаційної політики та консультативних послуг для молодих людей щодо захворювань, що передаються статевим шляхом, і постраждалих від уживання тютюну, алкоголю й наркотичних речовин.</p>	<p>Teenergizer — це рух, який об'єднав підлітків з регіону Східної Європи та Центральної Азії. «Разом ми створюємо світ, в якому кожен підліток може реалізувати свій потенціал. Світ, вільний від дискримінації у всіх його проявах, включно з ВІЛ. Світ, в якому права всіх підлітків та молоді, особливо дівчаток, не потрібно захищати, тому що вони повністю дотримуються. Унікальність Teenergizer у тому, що проєкти для підлітків придумують і втілюють самі підлітки. Адже ми, як ніхто інший, знаємо, що нам потрібно!»¹⁵⁶</p>	<p>У Данії Ungepanel.dk є національною мережею молодіжних комісій при данських лікарнях. Наразі мережа складається з представників/представниць місцевих молодіжних груп з данських лікарень. Кожна місцева молодіжна комісія має право на чотири місця в національній мережі. Вікова група для місцевих молодіжних панелей – 14 – 25 років. У панельній дискусії можуть брати участь усі молоді люди з цільової групи, тяжко або хронічно хворі. Місцеві молодіжні комісії збираються кілька разів на рік. Під час деяких дискусій вирішують місцеві питання, як-от кімнати для молоді в лікарні; на інших обговорюють права хворих людей, школу, дружбу.¹⁵⁷</p>

154. <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/a-study-visit-to-quality-label-youth-centre-marttinen-in-finland>

155. https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/Obminy_moloddu/2023/%D0%A3%D0%BA%D1%80-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%20%D0%BE%D0%B1%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B8.pdf

156. <https://teenergizer.org/hto-my/>

157. <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/denmark/53-youth-representation-bodies>

<p>Політика гендерної рівності</p>	<p>Підтримання доступу молодих чоловіків і жінок до відповідальних посад у професійному житті, асоціаціях, політиці й місцевих і регіональних органах влади.</p>	<p>Сприяння з раннього дитячого віку освітній політиці рівності між жінками і чоловіками.</p>	<p>Реалізація й оцінювання заходів, спрямованих на створення рівних можливостей для дівчат і молодих жінок.</p>	<p>ГО «Жіноча ліга» у 2020 р. започаткувала «Академію лідерства для дівчат» – програму для дівчат-підлітків, яка діє постійно. Завдяки програмі дівчата з невеликих міст і сіл України отримують можливість змінити їхнє життя й життя їхньої громади, стати більш впевненими в собі та власному потенціалі, розвинути м'які навички та стресостійкість, здобути базові знання в контексті професійної орієнтації. У 2022 – 2023 роках програма містила онлайнві зустрічі з експертками з різних галузей, виконання творчих креативних завдань між зустрічами, психологічне підтримання, підтримання реалізації ініціатив випускниць програм тощо.¹⁵⁸</p>	<p>Європейський молодіжний фонд у проектах, які він підтримує, просить неурядові організації вдягнути «гендерні окуляри» і критично подумати про те, як вони підходять до гендерної нерівності й гендерної дискримінації і як вони можуть урахувувати гендерні аспекти. У загальних рисах ці «гендерні окуляри» слід використовувати під час планування, здійснення й оцінювання діяльності. Інформаційні матеріали, створені молодіжними організаціями різних країн з теми гендерної рівності, доступні на сайті Фонду: https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation/publications#portlet_com_liferay_journal_content_web_portlet_JournalContentPortlet_INSTANCE_P4jBe0GaBL6H</p>
<p>Політика доступу до культури</p>	<p>Молоді люди через їхню культуру та здатність до ініціативи, дослідження й інновацій відіграють важливу роль у цих культурних подіях.</p>	<p>Доступ до культури в усіх її формах і розширення можливостей для творчої діяльності, зокрема в нових напрямках.</p>	<p>Місцеві й регіональні органи влади ухвалюють разом з молодими людьми і їхніми організаціями політику, спрямовану на те, щоб дозволити їм стати діячами/діячками культури, надавши їм доступ до знань, культури і творчої діяльності в спеціально призначених місцях і способами, прийнятними для втілення цієї мети.</p>	<p>Молодіжний центр «START» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини представив інклюзивну 3D-карту, яка допомагає молоді й ширшій громаді досліджувати культурні, рекреаційні й туристичні аспекти Черкащини. До створення 3D-карти долучилися школи, заклади вищої освіти, люди з вадами слуху та зору з інклюзивно-ресурсного центру, а також люди похилого віку. Вони розробляли маршрути містом. Карта має англійську й українську мовні версії.¹⁵⁹</p>	<p>У Данії Медійна рада для дітей і молоді (Medierådet for børn og unge) є національною радою, яка класифікує фільми для дітей віком до 15 років і надає рекомендації щодо використання дітьми й молоддю комп'ютерних ігор і цифрових медіа. Панель SoMe Youth присвячена використанню молоддю соціальних мереж і цифрових технологій. Щороку Медійна рада та її партнери/партнерки обирають на основі шкільної мережі Save the Children цілий клас, який консультує Медійну раду й партнерів/партнерок щодо соціальних мереж і цифрових технологій.¹⁶⁰</p>

158. <http://womensleague.org.ua/uk-UA/Novyny/Uchast-zhinok-u-cyfrovij-ekonomici-ES--podolannya-gendernogo-rozryvu.aspx?ID=88>

159. https://fspo.udpu.edu.ua/inklyuzyvno-sotsial%ca%b-9na-3D-karta/?fbclid=IwAR1O-1V-yRDiR9H-3j_8nr2_e5FwNLfhN2O72nWRUFiJXHQ-qWEw-38f0Bi_M#/

160. <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/denmark/53-youth-representation-bodies>

<p>Політика сталого розвитку й охорони навколишнього середовища</p>	<p>Фінансове підтримання освітніх проєктів у школах і громадських об'єднаннях щодо інформованості про проблеми навколишнього середовища.</p>	<p>Підтримання заходів і проєктів, які сприяють сталому розвитку й охороні навколишнього середовища.</p>	<p>Залучення молодих людей і молодіжних організацій до ухвалення рішень щодо проблеми навколишнього середовища.</p>	<p>Донецький обласний дитячо-молодіжний центр до роковин повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну провів онлайн-форум «We will restore»/«Ми відновимо» для представників/представниць студентської молоді. Мета – напрацювання ідей для відновлення Донеччини після перемоги. Розпочали форум з експертних виступів про стан освіти, екології, історичні передумови війни та про економічну ситуацію в області. Далі молоді люди обговорювали і пропонували власні шляхи вирішення цих проблем, які презентували органам обласної влади. Вдалою практикою також була публічна презентація одним із учасників додатка «Моя громада» як прикладу сприяння сталому розвитку громади.¹⁶¹</p>	<p>Ідрія – невелике місто на заході Словенії, об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО з населенням менше 6 000 осіб. TBI – це бренд, який належить до проєктів для молоді. Абревіатура TBI розшифровується як «Ildrija To Be» (Індрії бути – вільний переклад українською). До проєкту були залучені 30 молодих людей, переважно студентів/студенток університетів. Приблизно половина з них – молоді люди зі Словенії, а половина з інших країн. Усі цікавляться міським дизайном, архітектурою або схожими темами. Було висловлено конкретні пропозиції для місцевого рівня, зокрема кінотеатр під відкритим небом, кухня під відкритим небом, розвиток доступного житла для тих, хто завершив навчання (щоб допомогти утримати молодь у місті).¹⁶²</p>
<p>Політика боротьби з насильством і злочинністю</p>	<p>Залучення молодих людей до рад з профілактики злочинності, якщо вони існують.</p>	<p>Сприяння створенню мереж об'єднань і проєктів для боротьби з насильством і виховання терпимості як у школі, так і поза нею.</p>	<p>Робити все можливе, щоб захистити молодих людей від сексуальної експлуатації, жорстокого поводження, а також створити структури для надання психологічної і матеріальної допомоги й конфіденційного консультування.</p>	<p>«ГО «Інкубатор демократичних ініціатив» у 2023 році задля запобігання та протидії домашнього насильства по відношенню та за участі школярства у Хмельницькій громаді реалізував проєкт «Мистецтво здорових стосунків». У співпраці зі Службою у справах дітей Хмельницької обласної державної адміністрації і Міським Центром по роботі з дітьми та підлітками за місцем проживання Управління молоді та спорту Хмельницької міської ради для школярства міста проведено сім показів вистави «Насильство руйнує мрії» (у форматі форум-театру), що була розроблена самим школярами та школярками. Окрім перегляду вистави, глядачі мали змогу самі стати акторами, замінити одного із персонажів та допомогти героїні, що зіштовхнулась із домашнім насильством, знайти вихід із ситуації. Варто відзначити, що глядачі були дуже активні в залученні й пошуку рішення. Вони також отримали друковані інформаційні матеріали, а потім могли долучитись до прямих ефірів у Інстаграм, де у живому спілкуванні з психологінею, юристкою та поліціанткою отримати відповіді на запитання, що їх хвилювали.»¹⁶³</p>	<p>Програму «Подорож попереду» впроваджує організація Save the Children у місті Кардіфф (Великобританія). Проєкт спрямований на підтримання ромів/ромок і мандрівних молодих людей з усього Уельсу, забезпечення можливості впливати на позитивні зміни в політиці й розвиток послуг у громаді, місцевій владі та на національному рівні. Проєкт орієнтований на молодь віком до 18 років, хоча кілька старших молодих людей працюють як волонтери/волонтерки. Проєкт співпрацює з місцевими партнерами/партнерками й місцевими форумами для ромів/ромок і мандрівної молоді, організовує регулярні засідання регіональних і національного форумів. Проєкт також має на меті боротьбу з ненавистю та знущаннями, яких зазнають роми/ромки, діти й мандрівна молодь, і передбачає розвиток дружніх до молоді механізмів повідомлення про злочини на ґрунті ненависті та створення ефективних партнерських відносин і перенаправлення з відповідними установами.¹⁶⁴</p>

161. <https://www.facebook.com/DepartmentOfFamilyAndYouth/posts/pfbid034qbcwBwNpUyp7QmgXv7QqEvFDRHf4o9RMjWsxZp3uxW7jgQqQs2u1oA4eZ9Tfyol>

162. Нові та інноваційні форми участі молоді у процесах прийняття рішень (2018). URL: <https://edoc.coe.int/en/youth-in-europe/7625-new-and-innovative-forms-of-youth-participation-in-decision-making-processes.html>

163. <https://diiukraine.org/mystetstvo-zdorovykh-stosunkiv/>

164. Там само

<p>Політика боротьби з дискримінацією</p>	<p>Забезпечення рівного доступу для всіх громадян і громадянок до громадських місць, до професійного навчання, шкіл, житла, культурної діяльності й інших галузей життя.</p>	<p>Сприяння міжрелігійному діалогу.</p>	<p>Сприяння полікультурній антирасистській освіті й просвіті з питань протидії дискримінації.</p>	<p>Громадська організація «Молодіжний центр Кіровоградської області» поділилась досвідом, коли молодь закладів освіти створює відеоролики на соціальну тему «Толерантність як основа сучасного світу» й постери «Міжкультурний діалог в основі миру». Крайні роботи конкурсантів/конкурсанток поширюють у закладах освіти й культури області, у ЗМІ. Так молодь через власну творчість демонструє необхідність поваги до гідності й прав людини і прав дитини, рівності всіх громадян/громадянок незалежно від віку, віросповідання, соціальної, етнічної, расової чи сексуальної належності.¹⁶⁵</p>	<p>Рух «Без мови ворожнечі» – це молодіжна кампанія, очолювана Департаментом молоді Рад Європи, спрямована на мобілізацію молоді для боротьби з мовою ворожнечі та просування прав людини в інтернеті. Започаткований у 2013 році, він був розгорнутий на національному й місцевому рівнях у межах національних кампаній у 45 країнах. Рух залишається активним і після 2017 року завдяки роботі різних національних кампаній, онлайн-активістів/активісток і партнерів/партнерок.¹⁶⁶</p>
<p>Політика щодо сексуальної освіти</p>	<p>Недирективне статево виховання в школах.</p>	<p>Наявні організації та служби, що надають інформацію про стосунки, форми статевого життя і планування сім'ї.</p>	<p>Молоді люди активно залучені до планування, реалізації та оцінювання інформації й послуг, спрямованих на молодих людей.</p>	<p>ГО «Інститут Креативних Інновацій» і Молодіжний центр Житомирщини #kreativ_sprace у 2023 році реалізували проєкт «Сексуальна освіта на території #kreativ_sprace». Проєкт планували з молодими людьми, і реалізовували його молоді люди. На етапі планування провели коротке опитування в соціальних мережах. У молодіжному центрі створили тематичну бібліотеку й підготували модераторів і модераторок зустрічей «Як говорити про сексуальну освіту за принципом рівний – рівному / рівна – рівній». Теми заходів: тіло, безпека і згода, секс і задоволення, контрацепція та ІПСШ. Також провели зустріч «Міфи про секс» з Анастасією Забелою, авторкою блогу на тему сексуальної освіти УТрусак. Зворотний зв'язок показав важливість таких заходів. Центр розробив програму заходу щодо сексуальної освіти для проведення у громадах.¹⁶⁷</p>	<p>Данська асоціація планування сім'ї керує корпусом від молоді до молодших, який пропонує сексуальну освіту для програм початкової, нижчої середньої, старшої середньої та спеціальної освіти. Навчальна програма охоплює тіло, стать, сексуальність, репродукцію, контрацепцію тощо. Навчання може відбуватися в офісі Данської асоціації планування сім'ї або в школі.¹⁶⁸</p>

165. Посібник для навчання з питань соціальної згуртованості й безбар'єрного середовища в молодіжному секторі. URL: <https://rm.coe.int/training-manual-on-social-cohesion-and-barrier-free-environment-in-the/1680ab260e>

166. <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign>

167. https://www.instagram.com/s/aGlnaGxpZ2h0OjE3OTc0NjA2ODM1NDU5Mzg5?story_media_id=3033224384089308235&igshid=MzRIODBiNWFIZA==

168. <https://sexogsamfund.dk/en>

Політика доступу до прав і права

Молоді люди мають доступ до прав та обізнані про них через розповсюджену інформацію, зокрема в школах, групах однолітків та через інформаційні послуги.

Підтримання в доступі до прав службами, призначеними для роботи разом з молодими людьми.

Молоді люди беруть участь у виробленні нових правил (зокрема в організаціях, закладах освіти, установах і відповідних службах).

ГО «Донецький молодіжний дебатний центр» у 2022 році за підтримки Європейського молодіжного фонду Ради Європи реалізував проєкт «Голоси молодих людей в Україні».¹⁶⁹ Проєкт передбачав навчання команд молодих людей, збір їхніх історій, кампанію відео-історій у соціальних мережах для посилення участі молоді у відстоюванні інтересів під час війни. Команди також узяли участь у спільній зустрічі з представниками і представницями місцевих органів влади в галузі молоді задля пошуку спільних рішень щодо задоволення потреб та інтересів молодих людей під час війни. Проєкт реалізовували в партнерстві з Молодіжним центром «Нові крила» (м. Нововолинськ), Громадським об'єднанням «Кременчуцький інформаційно-просвітницький центр «Європейський клуб» (м. Кременчук), Ніжинським молодіжним центром (м. Ніжин), Охтирським молодіжним центром (м. Охтирка), Донецьким обласним дитячо-молодіжним центром (м. Краматорськ).

Національна молодіжна рада Естонії ініціювала проєкт «Osaluskohtvikud» (англ. молодіжні кафе участі), щоб забезпечити платформу для місцевих політиків/політикинь, державних службовців/службовиць, фахівців/фахівчинь, які працюють з молоддю, батьків/матерів тощо, щоб зустрічатися й обговорювати актуальні питання з місцевою молоддю зі шкіл, молодіжних організацій, неорганізованою молоддю, зацікавленою взяти участь у заходах тощо. Зустрічі відбуваються щороку в листопаді в різних громадах по всій країні й залучають понад 1500 учасників/учасниць щороку.¹⁷⁰

169. <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/voices-of-young-people-in-ukraine-the-project-has-been-launched-with-the-support-of-the-eyf-of-the-council-of-europe>

170. <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/estonia/54-young-peoples-participation-in-policy-making>

До справи «Як забезпечити участь молоді?»

Форми участі молоді¹⁷¹

Найбільш уживаними й загальноприйнятними в сучасному європейському суспільстві формами участі молоді є такі:

- волонтерська робота;
- участь у різноманітних формах неформальної освіти;
- навчання рівний – рівному / рівна – рівній: залучення молодих людей до навчання їхніх однолітків (наприклад, програми зі здорового способу життя, освітні кампанії тощо);
- активна участь і виконання обов'язків в організації/клубі;
- молодіжні ради, парламенти, форуми, комітети та інші структури як традиційний спосіб участі в ухваленні рішень у межах міжнародних, національних, регіональних або місцевих влад, шкіл, клубів, неурядових організацій тощо;
- системи спільного управління, що вже існують у деяких установах (наприклад, система співуправління Ради Європи), у яких рішення ухвалюють разом з представниками/представницями від молоді, молодіжних організацій і влади;
- консультації – використовують у процесі ухвалення рішення, щоб висловити своє занепокоєння з приводу тієї чи тієї проблеми, внести пропозиції щодо її вирішення;
- різні рівні участі молодих людей у проєктах і заходах (як організованих, так і неорганізованих);
- різноманітні кампанії;
- членство в політичних партіях, спілках, групах інтересів;
- участь у виборах (щоб голосувати й бути обраним/обраною).

Ситуація 1

У багатоквартирному будинку мешкає молода дівчина, яка нещодавно повернулася з фронту, отримавши серйозне поранення. Тепер вона пересувається на кріслі колісному та проходить реабілітацію за місцем проживання.

Під'їзд і тротуар навколо будинку не пристосовані до потреб дівчини. Хотілось би, щоб вхід до будинку був доступний не тільки людям з інвалідністю, а й сусідам старшого віку або молодим батькам, які користуються дитячими візочками.

Самі мешканці/мешканки наче й не проти, щоб був пандус і ширші двері до під'їзду, але не знають, що робити, вони зайняті й не хочуть цим займатися.

Питання

Що ви порадите зробити в цій ситуації і кому? Яку форму / які форми участі варто застосувати?

Чому ця порада може не спрацювати?

171. На основі переліку з Посібника з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті «Скажи своє слово». URL: <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>

Ситуація 2

У невеличкому мальовничому селищі поблизу міста проживає близько 20 молодих людей. Зараз вони завершують навчання в професійно-технічних закладах освіти в місті й невідомо, чи повернуться до рідного селища.

Є можливість частково влаштуватися на роботу на фермерські підприємства селища або продовжити розвивати домашнє господарство, однак у місті більше роботи й більше цікавих заходів для молоді. Молодь хоче проводити дозвілля цікаво і змістовно.

Питання

Що ви порадите зробити в цій ситуації і кому? Яку форму / які форми участі варто застосувати?

Чому ця порада може не спрацювати?

Ситуація 3

У великому промисловому місті багато виробничих об'єктів, які забруднюють повітря, тому зелені насадження – на вагу золота. У центрі міста є парк з величезними деревами і ставком, де молодь любить гуляти й улаштовувати пікніки.

Нещодавно частину парку перегородили парканом, там з'явилася техніка. Цю територію віддали під забудову нових виробничих потужностей.

Молодим людям важливі зелений простір і можливість відпочити від промислових краєвидів на природі.

Питання

Що ви порадите зробити в цій ситуації і кому? Яку форму / які форми участі варто застосувати?

Чому ця порада може не спрацювати?

Ситуація 4

В обласний центр поблизу регіонів, де відбуваються активні бойові дії, приїхало багато молоді з числа внутрішньо переміщених осіб. Кілька закладів вищої освіти було релоковано сюди також. Молоді стало значно більше, незважаючи на небезпеку ракетних обстрілів, яка зберігається в області.

Частина закладів освіти готова розпочати очне навчання й має відповідно обладнане укриття. Частина закладів продовжить дистанційне навчання через безпекові умови. Молоді люди, особливо ті, хто переїхали із зони бойових дій та окупованих територій, не мають зв'язків з місцевою громадою й почуваються пригнічено через ситуацію в країні.

Питання

Що ви порадите зробити в цій ситуації і кому? Яку форму / які форми участі варто застосувати?

Чому ця порада може не спрацювати?

Ситуація 5

У спальному районі міста довгий час працює школа бальних танців комунальної форми власності для дітей від трьох років. Багато молодих батьків водять дітей у цю танцювальну школу, адже це поряд з домом. Неодноразово учасники/учасниці цього гуртка отримували нагороди за участь у конкурсах і змаганнях обласного рівня.

Нещодавно тренер/тренерка повідомив/повідомила, що танцювальну школу закривають, бо, мовляв, місцевий бюджет не передбачив фінансування цього гуртка на наступний рік. Молодим батькам важливо, щоб їхні діти продовжували ходити на заняття в танцювальну школу поряд з домом.

Питання

Що ви порадите зробити в цій ситуації і кому? Яку форму / які форми участі варто застосувати?

Чому ця порада може не спрацювати?

До справи «Інструменти розширення участі молоді»

Витяг з частини II Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті.

У частині II розглядають ідеї та інструменти, які можуть використати місцеві й регіональні органи влади з метою розширення участі молоді, як-от навчання, інформаційні послуги, інформаційно-комунікаційні технології, молодіжні організації і т. ін.

1. Навчання молодих людей брати участь

Підготовка молоді до участі, виховання в галузі прав людини й неформальне навчання в школах. Вони також мають забезпечити навчання й підтримання участі молоді в громадських об'єднаннях і в житті місцевих громад.

2. Інформування молодих людей

Інформація часто є ключем до участі, а молоді необхідно мати право на доступ до інформації про можливості й питання, що стосуються їх. Органи місцевого самоврядування мають гарантувати, що вони надають якісні послуги, які відповідають потребам молодих людей.

3. Сприяння участі молоді за допомогою інформаційних і комунікаційних технологій

Місцевим і регіональним органам влади слід використовувати ці технології в їхній інформаційній політиці й політиці участі за умови, що доступ до них буде гарантований для всіх молодих людей з погляду місць доступу й ознайомлення з цими новими інструментами.

4. Сприяння участі молоді в засобах масової інформації

Місцеві й регіональні органи влади мають підтримувати створення й функціонування засобів масової інформації (радіо, телебачення, друкованої та електронної преси та ін.), які були розроблені молодими людьми для молодих людей, а також відповідних навчальних програм.

5. Заохочення молодих людей для проведення добровільної роботи і присвячення себе служінню суспільству

Молодих людей необхідно заохочувати до участі у волонтерській діяльності. Місцеві й регіональні органи влади мають підтримувати створення добровільних центрів і розвивати ініціативи, спрямовані на пропаганду участі молоді у волонтерській діяльності, у партнерстві з молоддю, громадськими організаціями, органами освіти й роботодавцями розробити системи визнання безвідплатної діяльності в системі формальної освіти і в галузі зайнятості.

6. Підтримання молодіжних проєктів та ініціатив

Через власні надії й бажання молоді люди мають безліч ідей, які можуть бути трансформовані в проєкти й заходи на місцевому рівні, вигідні для всіх. Тому місцевим і регіональним органам влади слід сприяти реалізації таких проєктів, незалежно від того, маленькі вони чи великомасштабні, допомагаючи їм шляхом залучення професіоналів/ професіоналок і надання доступу до фінансової й матеріально-технічної допомоги.

7. Популяризація молодіжних організацій

Молодіжні організації унікальні тим, що вони в основному фокусуються на відображенні думок і обслуговуванні потреб та інтересів молоді. Місцевим і регіональним органам влади необхідно мати спеціальні бюджетні кошти виключно для підтримання молодіжних організацій, які здійснюють діяльність, або надають послуги, або виступають як голос молоді в конкретній місцевості, або ж відстоюють молодь. Перевагу слід віддавати тим організаціям, якими управляють самі молоді люди і які мають процедури й системи, що дозволяють забезпечити активну участь молоді.

8. Участь молодих людей у неурядових організаціях (НУО) та політичних партіях

Динамічний, незалежний і активний неурядовий сектор є найважливішим елементом будь-якого насправді демократичного суспільства. Важливо також, щоб інші сектори громадянського суспільства, як-от політичні партії, були сильними й активними на місцевому й регіональному рівнях. Місцеві й регіональні органи влади мають виділяти НУО фінансові й інші ресурси, які активно сприяють участі молоді в їхній діяльності, а також демократичним структурам і процедурам ухвалення рішень.

ВИКОРИСТАННЯ ЦЬОГО ІНСТРУМЕНТУ В НАШІЙ ГРОМАДІ

ПРИКЛАД:

1. НАВЧАННЯ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ БРАТИ УЧАСТЬ

ПРИКЛАД:

2. ІНФОРМУВАННЯ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ

ПРИКЛАД:

3. СПРИЯННЯ УЧАСТІ МОЛОДІ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНФОРМАЦІЙНИХ І КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ПРИКЛАД:

4. СПРИЯННЯ УЧАСТІ МОЛОДІ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

ПРИКЛАД:

5. ЗАОХОЧЕННЯ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ ДЛЯ ДОБРОВІЛЬНОЇ РОБОТИ І ПРИСВЯЧЕННЯ СЕБЕ СЛУЖІННЮ

ПРИКЛАД:

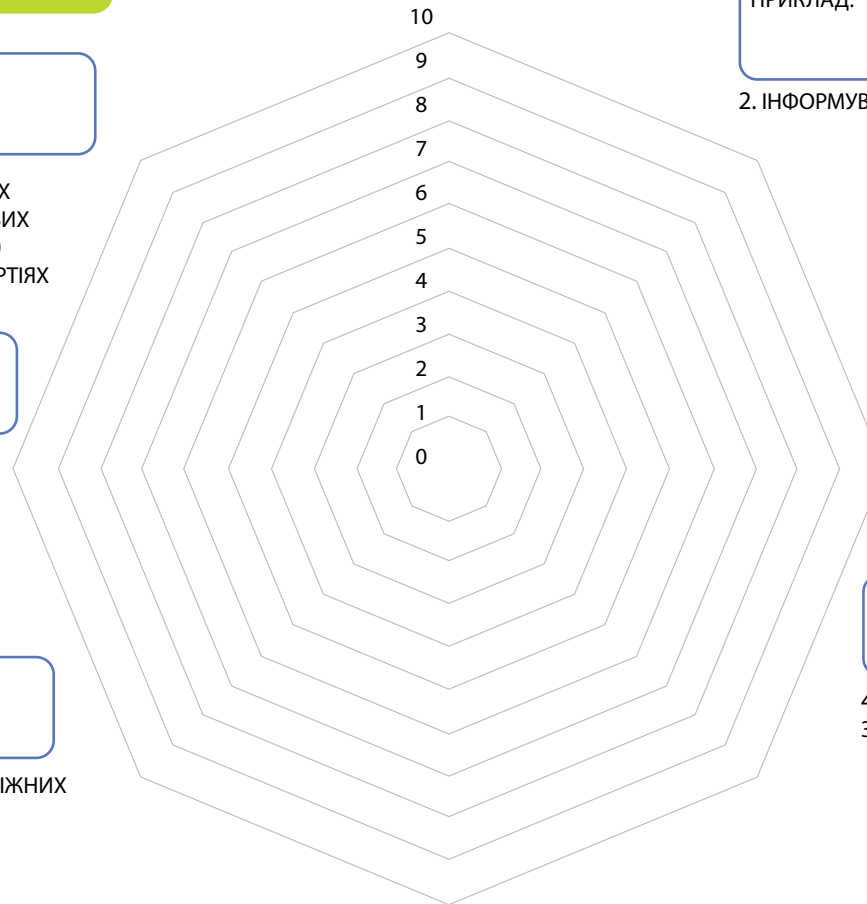
8. УЧАСТЬ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ В НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ (НУО) ТА ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЯХ

ПРИКЛАД:

7. ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

ПРИКЛАД:

6. ПІДТРИМАННЯ МОЛОДІЖНИХ ПРОЄКТІВ ТА ІНІЦІАТИВ

НАЗВА:

НАЛАГОДЖЕННЯ СПІВПРАЦІ МІЖ РІЗНИМИ СУБ'ЄКТАМИ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ЗА УЧАСТІ МОЛОДІ

(Варіант 1, інтерактивний)

КОМПЕТЕНТНОСТІ:

- розуміння ролей, основних функцій і потреб різних суб'єктів молодіжної політики;
- розуміння важливості співпраці між різними суб'єктами молодіжної політики за участі молоді;
- навички співпраці з різними стейкхолдерами молодіжної політики;
- знання принципів і форм співпраці між різними суб'єктами молодіжної політики.

ПЕРЕДУМОВИ:

знання про різні суб'єкти молодіжної політики, їхню роль, функції та потреби, розуміння поняття «участь молоді», принципів і форм участі молоді.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ:

90 хв.

МАТЕРІАЛИ:

фліпчарт, папір фліпчартний (або аркуш паперу А3 формату), кольорові маркери, стикери з клейкою стрічкою, скотч, папір-А4, олівці для ведення записів, чотири клубки ниток різного кольору, ножиці, роздруковані правила гри для кожної групи.

ІНСТРУКЦІЇ:

Налагодження співпраці між різними суб'єктами молодіжної роботи за участі молодих людей¹⁷²

75 хв.

1. Запитайте учасників та учасниць, як вони розуміють поняття «суб'єкт молодіжної роботи». Надайте визначення із Закону:

«Суб'єкти молодіжної роботи – фізичні особи, фізичні особи-підприємці, юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування, що здійснюють молодіжну роботу. До суб'єктів молодіжної роботи належать, зокрема, молоді особи, молодіжні та дитячі громадські об'єднання, інші громадські об'єднання, молодіжні ради, органи (організації) учнівського та студентського самоврядування, молодіжні центри, молодіжні працівники, радники з питань молоді, благодійні організації, неформальні молодіжні об'єднання».

2. Запитайте в учасників/учасниць, які суб'єкти молодіжної роботи функціонують на їхній території, та обговоріть протягом 10 хвилин, яку діяльність вони впроваджують.

3. Поясніть учасникам та учасницям, що мета заняття – скласти карту взаємин між суб'єктами молодіжної політики за участі молоді.

172. Адаптована вправа «Узи співпраці» з Посібника з освіти з прав людини за участю молоді КОМПАС. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/making-links>

4. Об'єднайте учасників та учасниць у чотири малі групи, які представляють чотирьох суб'єктів молодіжної політики, наприклад:

- орган влади,
- молоді люди,
- молодіжна рада,
- молодіжна громадська організація.

5. Видайте кожній групі олівець та аркуш паперу А4 для записів і попросіть протягом 10 хв. визначити п'ять найважливіших функцій, які виконує в молодіжній політиці їхній суб'єкт, і записати їх на папері.

6. Видайте кожній групі великий аркуш паперу (А3 або папір для фліпчарту) і червоний маркер, попросіть їх написати вгорі аркуша назву суб'єкта, якого вони представляють, а нижче – його п'ять найважливіших функцій.

7. Попросіть учасників/учасниць протягом 10 хв. представити їхні напрацювання в спільному колі. Спитайте їх, чи згодні вони щодо основних функцій цих чотирьох суб'єктів. За бажанням під час обговорення групи можуть доповнити відповідні переліки функцій.

8. Роздайте кожній групі зелений і синій маркери, попросіть їх протягом 15 хв. визначити, що їм потрібно від інших суб'єктів для виконання їхніх функцій, а також, що вони можуть запропонувати іншим. Попросіть записати на великому аркуші паперу (А3 або папір для фліпчарту) під їхніми функціями зеленим кольором по дві вимоги до кожного іншого суб'єкта і синім кольором по дві пропозиції кожному іншому суб'єкту.

9. Зберіть напрацювання груп на великих аркушах паперу й розкладіть їх у середині кімнати у формі квадрата на відстані близько 1 м (див. діаграму). Попросіть кожну групу зайняти місце біля її аркуша.

10. Видайте кожній групі клубки ниток різного кольору, скотч і чорний маркер.

11. Роздайте групам копії «правил гри» та обговоріть, що має робити кожен учасник / кожна учасниця:

а) під час гри кожному суб'єкту молодіжної політики необхідно спонукати інших суб'єктів прийняти вимоги, а також надати їм власні пропозиції до співпраці;

б) переговори між парами суб'єктів проходять у три раунди так, щоб усі по черзі взяли участь у переговорах з іншими;

в) у випадку досягнення згоди групи використовують одну з ниток «заявника/заявниці вимоги/пропозиції» і зв'язують ними два великі аркуші паперу (напрацювання груп), що означає досягнуту згоду;

г) група, яка погоджується, має зробити чорним маркером короткий запис на її великому аркуші паперу, що нагадуватиме їм про відповідальність, на яку вони погодилися.

12. Почніть переговори. Кожен раунд переговорів має тривати 10 хвилин. Нагадайте учасникам та учасницям, що їхня мета – створити «мапу» відносин між різними суб'єктами молодіжної політики за участі молоді та що за умови досягнення згоди одна нитка з'єднує за допомогою скотча два листки, що означає прийняття на себе відповідальності. Урахуйте, що можуть робити суб'єкти молодіжної політики для налагодження співпраці.

Обговорення

15 хв.

Можливі запитання для обговорення:

- Чи були розбіжності в учасників / учасниць групи щодо того, які вимоги слід прийняти, а які відхилити?
- Які вимоги, висунуті іншими групами, ви не згодні були визнати вашою сферою відповідальності? Чому? Чи ви вважаєте, що такі випадки можуть створити труднощі в реальній ситуації?
- Які пропозиції вашої групи були прийняті іншими суб'єктами молодіжної політики, а які відхилені? Чому?
- Чи під час виконання цієї вправи вповні були враховані потреби молодих людей і забезпечена участь молоді?
- Чим важлива співпраця між різними акторами в молодіжній галузі?
 - На яких принципах вона може ґрунтуватися?
 - Чи маєте ви у вашій діяльності гарні приклади співпраці різних суб'єктів у молодіжній галузі? Наведіть приклади.
 - Чи зможете ви застосувати навички, набуті в ході заняття, у вашій діяльності/громаді? Як?
 - Які форми співпраці за участі молоді ви можете впровадити у вашій роботі?

ПОРАДИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ:

Запропонуйте учасникам / учасницям для виконання вправи перелік інших суб'єктів молодіжної політики, виходячи з обговорення на початку заняття, наприклад: молодіжний центр, інші громадські організації, неформальні об'єднання, організації учнівського/студентського самоврядування та ін. Якщо групи не можуть визначитися з функціями, спробуйте їх запитати, що робить їхній суб'єкт і чого б не вистачало, якби його не існувало.

Коли групи складатимуть їхні переліки вимог і пропозицій до інших суб'єктів молодіжної політики, попросіть висувати реальні вимоги та пропозиції. Відповідальність має бути прийнятою, отже, не слід висувати несправедливі або нерозумні вимоги та пропозиції. Під час проведення етапу переговорів важливо, щоб учасники/учасниці груп сприймали одне одного як партнерів / партнерок.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПОДАЛЬШИХ ДІЙ:

Раунди переговорів мають проходити швидко: групи приймають вимоги, якщо вони здаються їм розумними, або висувають власні пропозиції до співпраці. Можна використовувати різну кількість суб'єктів, роблячи вправу більш або менш складною.

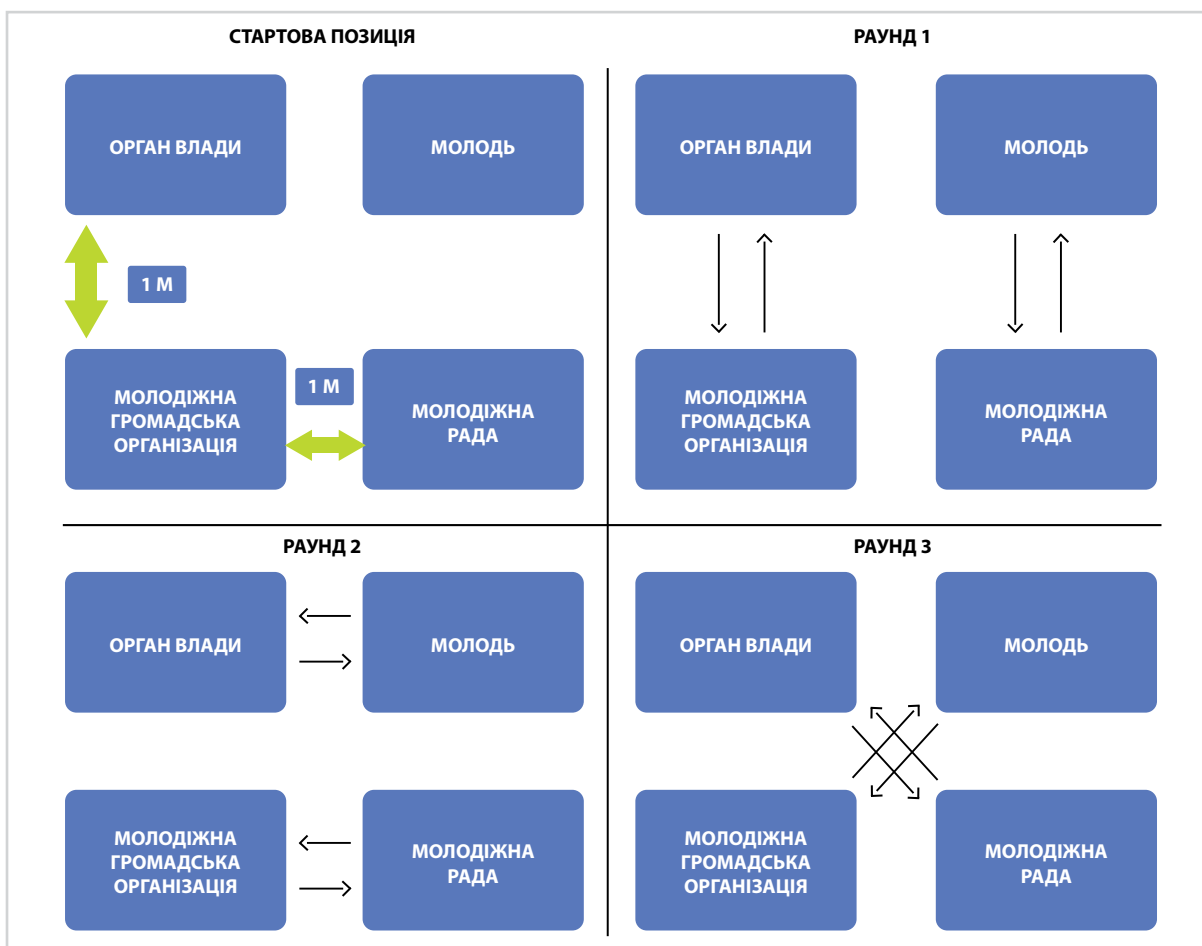
Група може продовжити розробляти «мапу» взаємин, додаючи до переліку інших суб'єктів молодіжної роботи; розмірковувати, які зв'язки між суб'єктами не встановлено, що можна зробити, щоб змінити це; планувати подальші кроки для налагодження співпраці між різними суб'єктами за участі молоді у власній діяльності.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ:

1. Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass>
2. Посібник з Переглянутої Європейської хартії про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті «Скажи своє слово». URL: <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>

1. Мета вправи полягає в тому, щоб кожен суб'єкт молодіжної політики спонукав інших суб'єктів прийняти вимоги, а також надав власні пропозиції до співпраці.
2. Переговори між парами суб'єктів проходять у три раунди:
 - **Раунд 1:** переговори відбуваються між органом влади та молоддю і між молодіжною радою та молодіжною громадською організацією.
 - **Раунд 2:** переговори відбуваються між органом влади та молодіжною громадською організацією і молоддю та молодіжною радою.
 - **Раунд 3:** переговори відбуваються між органом влади та молодіжною радою і молоддю та молодіжною громадською організацією.
3. Під час кожного раунду учасники/учасниці переговорів самостійно вирішують, хто починає, і по черзі висувають одне одному вимоги та пропозиції до співпраці. Вимоги передбачають здатність виконувати свої функції.
4. Якщо згоди досягнуто, то групи використовують одну з ниток «заявника/заявниці вимоги/пропозиції» і зв'язують ними два великі аркуші паперу (напрацювання груп), що означає досягнуту згоду. Група, яка погоджується, має зробити чорним маркером короткий запис на її великому аркуші паперу, що нагадуватиме їм про відповідальність, на яку вони погодилися.

Наприкінці цього процесу буде створено «мапу», яка відобразатиме відносини між різними суб'єктами молодіжної політики. Кожен суб'єкт матиме великий аркуш паперу з переліком функцій (червоний маркер), переліком вимог інших суб'єктів (зелений маркер), переліком пропозицій (синій маркер) і переліком дій, які вони погодилися здійснити, щоб відповідати вимогам інших суб'єктів (чорний маркер).

НАЗВА:**НАЛАГОДЖЕННЯ СПІВПРАЦІ МІЖ РІЗНИМИ СУБ'ЄКТАМИ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ЗА УЧАСТІ МОЛОДІ**

(Варіант 2, менш інтерактивний)

КОМПЕТЕНТНОСТІ:

- розуміння ролей, основних функцій і потреб різних суб'єктів молодіжної політики;
- розуміння важливості співпраці між різними суб'єктами молодіжної політики за участі молоді;
- навички співпраці з різними стейкхолдерами молодіжної політики;
- знання принципів і форм співпраці між різними суб'єктами молодіжної політики.

ПЕРЕДУМОВИ:

учасники й учасниці ознайомлені із Законом України «Про основні засади молодіжної політики», стандартами Ради Європи в галузі молодіжної політики та інструментами формування й реалізації молодіжної політики

ЧАС НА ВИКОНАННЯ:

90 хв.

МАТЕРІАЛИ:

фліпчарт, маркери, приклади ситуацій, перелік суб'єктів молодіжної політики.

ІНСТРУКЦІЇ:**Суб'єкти молодіжної політики на місцевому й регіональному рівнях**

45 хв.

1. Запитайте учасників та учасниць, як вони розуміють поняття «суб'єкт молодіжної роботи». Надайте визначення із Закону:

«Суб'єкти молодіжної роботи – фізичні особи, фізичні особи-підприємці, юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування, що здійснюють молодіжну роботу. До суб'єктів молодіжної роботи належать, зокрема, молоді особи, молодіжні та дитячі громадські об'єднання, інші громадські об'єднання, молодіжні ради, органи (організації) учнівського та студентського самоврядування, молодіжні центри, молодіжні працівники, радники з питань молоді, благодійні організації, неформальні молодіжні об'єднання».

2. Попросіть учасників і учасниць назвати суб'єктів, яких вони знають. Записуйте кожного суб'єкта на окрему картку.

3. Запропонуйте навести приклади взаємодії між суб'єктами.

4. Об'єднайте учасників та учасниць у п'ять – шість груп.

5. Запропонуйте групам створити інфографіку, яка б демонструвала зв'язки, взаємодії, взаємозалежності, підпорядкування тощо. Інфографіка має бути зрозумілою без додаткових роз'яснень.

6. Розмістіть інфографіки на стінах, створивши «галерею». Дайте учасницям і учасникам 10 хв., щоб ознайомитися з інфографікою колег.

7. Обговоріть з учасниками й учасницями:

- Наскільки складно або легко було створити інфографіку?
- Яких суб'єктів молодіжної роботи згадано найчастіше? Яких найрідше? Як ви думаєте, чому?
- Які рівні (національний, регіональний, місцевий) ви помітили в інфографіках?
- Які суб'єкти є у вашій громаді? З якими ви співпрацюєте?
- З якими суб'єктами варто посилити співпрацю? Чому?
- Який досвід взаємодії між місцевим, регіональним, національним рівнями ви маєте?
- Яких міжнародних суб'єктів молодіжної роботи, які діють в Україні, ви знаєте?

Взаємодія між суб'єктами молодіжної політики 35 хв.

1. Об'єднайте учасників та учасниць у нові групи.

2. Роздайте групам картки із ситуаціями. Попросіть виконати завдання:

- Визначте, які суб'єкти молодіжної роботи представлені в ситуації.
- Яку роль відіграє кожен із суб'єктів?
- Які питання вирішує, на що впливає?
- Як суб'єкт взаємодіє або має взаємодіяти з іншими суб'єктами для формування й реалізації молодіжної роботи?
- Продемонструйте цю взаємодію за 3 хв. (напр. мініатюра, презентація, виступ, звернення, документ).

3. Запросіть кожную групу по черзі презентувати їхні приклади взаємодії та, за потреби, коротко розповісти ситуацію.

4. Обговоріть з учасниками й учасницями їхні презентації, використовуючи запитання:

- Чи реалістична ситуація?
- Як ви почувалися в ролі суб'єктів?
- Чи справді установи так взаємодіють?
- Як ще можна було взаємодіяти?
- Якого суб'єкта бракувало в цій ситуації?

Обговорення

10 хв.

Можливі запитання для обговорення:

- Наскільки важко чи легко було знайти взаємозв'язки з різними суб'єктами?
- Які особливості взаємодії ви відкрили для себе?
- Чому важлива взаємодія?

ПОРАДИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ:

Після озвучення завдань командам підійдіть до кожної й повторіть завдання. Запитайте, чи знає команда, що має робити. Якщо команди виконали завдання раніше відведеного часу, переходьте до наступного завдання. Час, який залишиться, використайте на спільне обговорення. Важливо! Зосередити учасників та учасниць на взаємодії між суб'єктами, керуючись принципами участі молоді.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПОДАЛЬШИХ ДІЙ:

Після ознайомлення із суб'єктами молодіжної роботи слід перейти до вивчення категорій/груп молодих людей.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ:

1. Сайт Молодіжного департаменту Ради Європи. URL: <https://www.coe.int/en/web/youth>
2. Молодіжні проєкти, які реалізуються Радою Європи. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/youth-for-democracy-in-ukraine>

Приклади ситуацій

Ситуація 1

У вашій області регіональна молодіжна програма завершує свою дію. Профільному управлінню молоді доручено розробити програму на п'ять років.

- Визначте, які суб'єкти молодіжної політики мають бути залучені, щоб програма була «доброю».
- Яку роль відіграє кожен із суб'єктів?
- Які питання вирішує, на що впливає?
- Як суб'єкт взаємодіє або має взаємодіяти з іншими суб'єктами для формування й реалізації молодіжної політики.

Ситуація 2

У місті Активне молодь не відвідує заходи до Дня міста. Молодіжна рада вирішила змінити цю традицію й організує зустріч молоді, молодіжного центру та управління молоді для обговорення святкування. На порядку денному зустрічі створення програми заходу й фінансування.

- Визначте, які суб'єкти молодіжної політики мають бути залучені, щоб молоді люди прийшли на заходи до святкування.
- Яку роль відіграє кожен із суб'єктів?
- Які питання вирішує, на що впливає?
- Як суб'єкт взаємодіє або має взаємодіяти з іншими суб'єктами для формування й реалізації молодіжної політики?

Ситуація 3

Група активної молоді зібралася в молодіжному центрі, щоб обговорити, як відсвяткувати День прав людини, щоб це було цікаво й без презентацій з нудними експертами та експертками. Молодь вирішує запропонувати власні ідеї молодіжному центру й молодіжній громадській організації.

- Визначте, які суб'єкти молодіжної політики мають бути залучені, щоб День прав людини вийшов справді молодіжним і цікавим для молодих людей.
- Яку роль відіграє кожен із суб'єктів?
- Які питання вирішує, на що впливає?
- Як суб'єкт взаємодіє або має взаємодіяти з іншими суб'єктами для формування й реалізації молодіжної політики?

Ситуація 4

У місті Прогресивне є громадська організація, яка працює з молоддю, залучає грантові кошти для реалізації проєктів. Сталося так, що для реалізації масштабного молодіжного проєкту з неформальної освіти потрібне співфінансування від громади. Члени та членкині організації вирішують звернутися до управління молоді з пропозицією партнерства, але фінансова ситуація у громаді слабка. Колись у місті проходив конкурс «Бюджет участі громади», але його закрили через малу кількість заявок і відсутність фінансування.

- Визначте, які суб'єкти молодіжної політики мають бути залучені, щоб проєкт став можливим.
- Яку роль відіграє кожен із суб'єктів?
- Які питання вирішує, на що впливає?
- Як суб'єкт взаємодіє або має взаємодіяти з іншими суб'єктами для формування й реалізації молодіжної політики?

Ситуація 5

У містечку Молодіжне проживає двадцять тисяч молодих людей. Щотижня в інтернеті з'являється інформація, що молодь пошкодила ліхтар, розбила вікно тощо. З молодіжної інфраструктури є лише спортивні майданчики. Молодіжної ради й молодіжного центру немає. Працівники та працівниці профільного управління кажуть: «Наша молодь не активна». Ця ситуація викликає незадоволення жителів / жительок громади, і вони вимагають вирішити її. Працівники та працівниці управління дізналися, що в сусідній громаді немає таких проблем, і запросили представників та представниць їхньої молодіжної ради, щоб вони допомогли вирішити цю ситуацію.

- Визначте, які суб'єкти молодіжної політики мають бути залучені, щоб вирішити ситуацію.
- Яку роль відіграє кожен із суб'єктів?
- Які питання вирішує, на що впливає?
- Як суб'єкт взаємодіє або має взаємодіяти з іншими суб'єктами для формування й реалізації молодіжної політики?

Ситуація 6

Профільне управління молоді організувало молодіжний фестиваль з ярмарками, майстер-класами, виступами місцевих зірок і запрошених колективів, але молоді люди не прийшли на захід.

- Визначте, які суб'єкти молодіжної політики мають бути залучені, щоб молоді люди прийшли.
- Яку роль відіграє кожен із суб'єктів?
- Які питання вирішує, на що впливає?
- Як суб'єкт взаємодіє або має взаємодіяти з іншими суб'єктами для формування й реалізації молодіжної політики?

Ситуація 7

В університеті на початку нового навчального року відкривають новий гуртожиток. Студенти/студентки радіють і займають черги на реєстрацію для проживання. За перший місяць навчального року весь гуртожиток заселений. На другий місяць керівництво гуртожитку встановлює графік відвідувань і доступу до житла з 7.00 до 22.00. Студенти та студентки обурюються, сприймають такий графік як обмеження їхніх прав і свобод. Комендант/комендантка не йде на діалог. Студенти та студентки звертаються до студентської ради. Студентська рада вирішує йти до ректора/ректорки й залучає до процесу студентську раду області.

- Визначте, які суб'єкти молодіжної політики мають бути залучені й на якому етапі ухвалення рішень, щоб студентам і студенткам жилося комфортно.
- Яку роль відіграє кожен із суб'єктів?
- Які питання вирішує, на що впливає?
- Як суб'єкт взаємодіє або має взаємодіяти з іншими суб'єктами для формування й реалізації молодіжної політики?

Ситуація 8

У загальноосвітній школі міста Незалежне працює учнівське самоврядування. Воно зазвичай організовує дозвілля учнів/учениць і допомагає вчителям/вчителькам готуватися до визначних дати, які рекомендує відзначати відділ освіти. До роботи учнівського самоврядування залучені кілька старшокласників/старшокласниць, які очолюють різноманітні «міністерства». Більшість учнів/учениць і гадки не має, що таке учнівське самоврядування. Новий молодіжний працівник / нова молодіжна працівниця відчуває, що щось потрібно робити для того, щоб голоси дітей і молодих людей почули й узяли до уваги.

- Визначте, які суб'єкти молодіжної політики мають бути залучені й на якому етапі ухвалення рішень, щоб учнівське самоврядування було дієвим.
- Яку роль відіграє кожен із суб'єктів?
- Які питання вирішує, на що впливає?
- Як суб'єкт взаємодіє або має взаємодіяти з іншими суб'єктами для формування й реалізації молодіжної політики?

НАЗВА:

МОЛОДІЖНА РОБОТА Й НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ МОЛОДІ

КОМПЕТЕНТНОСТІ:

- розуміння важливості неформальної освіти для забезпечення участі молоді в молодіжній роботі;
- розуміння необхідності застосовувати набуті знання, навички й цінності молодими людьми для участі молоді через підтримання молодіжної роботи;
- уміння обирати найдоцільніші форми молодіжної роботи для участі молоді.

ПЕРЕДУМОВИ:

відсутні.

ЧАС НА ВИКОНАННЯ:

90 хв.

МАТЕРІАЛИ:

фліпчарт, папір фліпчартний, кольорові маркери, стикери з клейкою стрічкою, скотч, мультимедійне обладнання.

ІНСТРУКЦІЇ:

Спільне обговорення понять і взаємозв'язку неформальної освіти й молодіжної роботи

15 хв.

1. Запросіть учасників та учасниць ознайомитись з Витягом про зміст участі молоді з Заклику до дій, що був напрацьований молодими людьми – учасниками й учасницями Тижня дій молоді у м. Страсбург до 50-річчя молодіжного сектора Ради Європи, і віднайти ті пункти, що стосуються неформальної освіти, молодіжної роботи й участі молоді (матеріал для розповсюдження).

2. Після ознайомлення запросіть учасників та учасниць індивідуально подумати про спільне й відмінне в поняттях неформальна освіти, молодіжна робота, молодіжна політика й зобразити це у вигляді, наприклад, кіл (діаграм) Венна. У діаграмі Венна для ілюстрування спільного, відмінного і зв'язків між поняттями, ідеями, категоріями та групами використовують кола, які перекриваються. Перекриті частини кіл представляють спільне між групами, а частини, що не перекриваються, – відмінне. Для допомоги надайте визначення понять з матеріалів для розповсюдження, наприклад:

Запитання для спільного обговорення:

- Як ви розумієте поняття «неформальна освіта»?
- Які заходи неформальної освіти для молоді відбуваються на вашій території?
- Як залучена молодь до заходів неформальної освіти?
- Як ви розумієте поняття «молодіжна робота»?
- Яку молодіжну роботу здійснюють на вашій території?
- Як долучена молодь до молодіжної роботи?
- Які компетентності, на вашу думку, необхідні для здійснення молодіжної роботи?

Презентація Портфоліо молодіжної роботи **5 хв.**

1. Коротко презентуйте учасникам та учасницям Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи¹⁷³ як інструмент, що допомагає здійснювати молодіжну роботу, аналізувати й розвивати власні компетентності в молодіжній роботі.

Форми молодіжної роботи в Україні й за кордоном **30 хв.**

1. Попросіть учасників та учасниць об'єднатися в три групи і протягом 15 хв.:

а) ознайомитися в групах з одним із трьох відео кейсів молодіжної роботи, знятих на основі Колекції досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах і стандартах Ради Європи¹⁷⁴ (посилання на відео – в матеріалах для розповсюдження).

У разі неможливості демонстрації відео запросіть ознайомитися з текстовими версіями історій Олени Глазкової, Лідії Індиченко, Людмили Лук'янової та Володимира Сонька в Колекції досвіду.¹⁷⁵

б) проаналізувати кейси за допомогою таких запитань:

- Які форми молодіжної роботи використані в кейсі?
- Чи була залучена молодь? Якщо так, то в який спосіб?
- Чи неформальна освіта й молодіжна робота сприяли участі молоді? Якщо так, то в який спосіб?

2. Попросіть кожну групу протягом 5 хв. представити їхні напрацювання.

Обговорення пріоритетних напрямів

Боннського процесу визнання

молодіжної роботи¹⁷⁶ **30 хв.**

1. Об'єднайте учасників та учасниць в чотири групи й попросіть протягом 10 хв.:

а) ознайомитися в малих групах з пріоритетними напрямами Боннського процесу визнання молодіжної роботи відповідно до висновків Третьої Європейської конвенції (використовуйте таблиці в матеріалі для розповсюдження);

173. Портфоліо молодіжної роботи (матеріали з сайту Ради Європи). URL: <https://www.coe.int/uk/web/youth-portfolio/home>; <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/331/pmr.pdf>

174. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах і стандартах Ради Європи. URL: <https://rm.coe.int/experience-collection-27-04-23-4-/1680ab2181>

175. <https://rm.coe.int/experience-collection-27-04-23-4-/1680ab2181>

176. Курикулум для експертів та експерток проекту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні». URL: <https://rm.coe.int/curriculum-draft-youth-for-democracy-in-ukraine/1680a40ea6>

б) запропонувати можливі кроки в діяльності учасників та учасниць для забезпечення зазначених пріоритетних напрямів.

2. Попросіть кожну групу протягом 5 хв. представити їхні напрацювання.

Обговорення

10 хв.

Можливі запитання для обговорення:

- На вашу думку, як неформальна освіта може сприяти набуттю й підтриманню молодими людьми практичних навичок і вмінь для участі молоді?
- Як молодіжна робота й неформальна освіта можуть сприяти посиленню участі молоді?
- Чи зможете ви застосувати знання й навички, набуті в ході заняття, у вашій діяльності/громаді? Як?

ПОРАДИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ:

Надайте учасникам та учасницям додаткову інформацію про поняття «неформальна освіта» і «молодіжна робота», а також їхній взаємозв'язок з участю молоді. Акцентуйте увагу учасників та учасниць на важливості набуття й підтримання компетентностей для молодіжної роботи для участі молоді.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПОДАЛЬШИХ ДІЙ:

Запропонуйте учасникам/учасницям виконати самостійну роботу «Індивідуальна письмова робота на визначену тему: подальші кроки у формуванні й реалізації молодіжної політики за участі молодих людей» (деталі подані в розділі посібника «Опис самостійної роботи для учасників та учасниць»).

Запропонуйте також використати Портфоліо молодіжної роботи для формування особистого плану розвитку компетентностей учасників/учасниць.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ:

1. Курикулум для експертів та експерток проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні». URL: <https://rm.coe.int/curriculum-draft-youth-for-democracy-in-ukraine/1680a40ea6>
2. Компас: посібник з освіти з прав людини за участю молоді. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass>
3. Переглянута Європейська хартія про участь молодих людей у місцевому та регіональному житті «Скажи своє слово». URL: <https://rm.coe.int/have-your-say-manual-ukr/1680789a84>
4. Колекція досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах і стандартах Ради Європи. URL: <https://rm.coe.int/experience-collection-27-04-23-4-/1680ab2181>
5. Портфоліо молодіжної роботи. URL: <https://www.coe.int/uk/web/youth-portfolio/home>, <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/331/pmr.pdf>
<https://rm.coe.int/0900001680ab260e>
6. Боннський процес визнання молодіжної роботи. URL: <https://www.bonn-process.net/>
<https://rm.coe.int/curriculum-draft-youth-for-democracy-in-ukraine/1680a40ea6>
7. Закон України «Про основні засади молодіжної політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>

Неформальна освіта¹⁷⁷ є невід'ємною частиною концепції навчання протягом усього життя, яка дозволяє молодим людям і дорослим набувати навичок, умінь і світогляду, необхідних для адаптації до постійно змінюваного середовища, і підтримувати їх.

Молодіжна робота¹⁷⁸ – діяльність, спрямована на залучення дітей і молоді до суспільного життя, що здійснюється дітьми та молоддю, разом з дітьми та молоддю або в інтересах дітей та молоді за допомогою інструментів спільного ухвалення рішень. Молодіжна робота орієнтується на потреби молоді, спрямована на набуття молодими особами необхідних компетентностей з урахуванням соціально-економічних умов.

Заклик до дій учасників та учасниць Тижня дій молоді, Страсбург, 28 червня – 1 липня 2022¹⁷⁹ **ЗМІСТОВНА УЧАСТЬ МОЛОДІ**

Участь у демократичному житті будь-якої громади – це більше, ніж голосування чи балотування на виборах, хоча це важливі елементи. Молоді люди мотивовані й цікавляться політичними питаннями в наших суспільствах, однак вони вважають, що традиційні шляхи участі не виконують своїх обіцянок. Молодіжне громадянське суспільство особливо постраждало від звуження громадянського простору, але надає підтримку в кризові часи, наприклад, під час пандемії COVID-19 та біженцям/біженкам, які рятуються від війни в Україні. Дискримінація всіх видів, поряд із загальним іншуванням та інфантилізацією молоді, продовжує створювати бар'єри для залучення молоді до демократичних процесів та інституцій, формуючи атмосферу недовіри й безправ'я.

1. Участь молоді в державах-членах змінюється й розвивається разом з молодими людьми й суспільством. Рада Європи й держави-члени мають інвестувати в дослідження й діалог між молодими людьми, молодіжним громадянським суспільством, молодими дослідниками/дослідницями та політиками/політиkinями.

2. Нетрадиційні способи участі молоді необхідно визнавати й підтримувати як легітимні акти демократичного залучення молодих людей, їм слід приділяти належну увагу в дослідженнях участі молоді.

3. Дружня до молоді інформація та якісна формальна й неформальна освіта про демократичну участь і структури та процеси ухвалення рішень на місцевому, національному й міжнародному рівнях мають бути доступними для всіх молодих людей.

4. Органи державної влади на всіх рівнях мають надавати прозору, точну й доступну інформацію молодим людям і молодіжному громадянському суспільству, дозволяючи їм брати участь у розробленні й моніторингу виконання заходів у молодіжній галузі.

5. Легкодоступне, стійке та змістовне структурне фінансування має бути забезпечене для незалежних молодіжних організацій, включно з національними молодіжними радами як важливими платформами соціалізації та здійснення демократичної участі.

6. Експерименти під керівництвом молоді щодо участі молоді, як-от форми дорадчої демократії (наприклад, рандомізовані молодіжні збори), необхідно пропагувати як доповнення представницької демократії і структур для участі молоді, наприклад, молодіжних рад.

7. Дискримінаційні бар'єри для рівного доступу всіх молодих людей до можливостей участі мають бути визнані й усунені, щоб вони могли брати участь у процесах ухвалення рішень без наслідків, помсти чи осуду.

177. Курикулум для експертів та експерток проекту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні». URL: <https://rm.coe.int/curriculum-draft-youth-for-democracy-in-ukraine/1680a40ea6>

178. Закон України «Про основні засади молодіжної політики». №1414-IX від 27.04.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20>

179. Заклик містить 50 рекомендацій у галузях: відродження демократії та доступ до прав, змістовна участь молоді, цифровізація та молодіжний мир. URL: <https://rm.coe.int/call-for-action-en-web/1680a91bb3>

- 8.** Необхідно створити незалежні схеми надання правової та фінансової підтримки молодим активістам/активісткам, які стикаються з наслідками (включно із судовими процесами, переслідуванням, травмами, вигнанням тощо) за їхню участь у демократії.
- 9.** Необхідно заохочувати й підтримувати молодих людей у тому, щоб вони висували свої кандидатури, наприклад, запроваджуючи молодіжні квоти для виборчих списків. Особливу увагу слід приділяти молодим людям з меншин.
- 10.** Молоді люди в сільській місцевості заслуговують на рівні можливості в доступі до інформації та освіти, а також на участь. Молодіжні центри, зокрема мобільні, мають бути створені для забезпечення молодіжної роботи й неформальної освіти, а також інформації за цими напрямками.
- 11.** Незалежні учнівські/студентські ради мають існувати в кожній школі, щоб молоді люди мали можливість конкретно впливати на рішення в їхніх школах і місцевих громадах. Молоді люди мають бути залучені до визначення навчальних програм і змісту тем, що їх вивчають у школах, щоб вони відповідали їхнім потребам та інтересам.
- 12.** Усі демократичні процеси мають забезпечувати, щоб голоси меншин були почуті в суспільстві, а меншини були частиною процесу ухвалення рішень. Структури, присвячені молоді, мають не тільки охоплювати тих, кого обирають більшістю, але й надавати голос широкому розмаїттю молодих людей.
- 13.** Послуги з охорони психічного здоров'я мають бути легкодоступними для молоді, дружніми до неї й адаптованими до потреб молоді меншин.
- 14.** Молодим людям необхідно надати доступ до якісної молодіжної роботи й неформальної освіти незалежно від того, де вони перебувають; держави-члени мають забезпечити якісну освіту для всієї молоді, наголошуючи на особливій і невідкладній увазі до сільської молоді й молоді меншин. Це передбачає інвестиції в інфраструктуру, необхідну для роботи з молоддю й навчання молодіжних працівників/працівниць.
- 15.** Молодіжні працівники/працівниці мають бути забезпечені освітніми й мережевими просторами для охоплення й розширення прав і можливостей молоді меншин, включно з інформаційно-просвітницькими заходами. Неформальні освітні матеріали щодо змістовної демократичної участі молоді й боротьби з дискримінацією та нерівністю мають бути більш доступними.

Відео з кейсами молодіжної роботи, зняті на основі Колекції досвіду молодіжної роботи, що базується на підходах і стандартах Ради Європи

1	<p>Громадська організація «Кременчуцький інформаційно-просвітницький центр «Європейський клуб»», м. Кременчук https://vimeo.com/manage/videos/824024771</p>	
2	<p>Комунальний позашкільний навчальний заклад «Донецький обласний дитячо-молодіжний центр», м. Вінниця https://vimeo.com/824022202?share=copy</p>	
3	<p>Українська асоціація молодіжних рад https://vimeo.com/824021678?share=copy</p>	

Обговорення пріоритетних напрямів Боннського процесу визнання молодіжної роботи

Група 1

Пріоритетні напрями Боннського процесу визнання молодіжної роботи	Можливі кроки у вашій діяльності для забезпечення зазначених пріоритетних напрямів
<p>Розробити й розширити пропозицію молодіжної роботи Для посилення забезпечення молодіжної роботи в Європі європейська політика й формування місцевої політики відіграють важливу роль у підтриманні подальшого розвитку якісної пропозиції місцевої молодіжної роботи. Потрібні збільшення інвестицій у її фінансування.</p>	
<p>Розвиток якості Розвиток якості в молодіжній роботі вимагає кращого охоплення й отримання інформації про наявні структури й механізми підтримання. Потрібні чіткі структури для співпраці та співтворчості на всіх рівнях і між ними, а також зміцнення й підключення наявних мереж на всіх рівнях.</p>	

Група 2

Пріоритетні напрями Боннського процесу визнання молодіжної роботи	Можливі кроки у вашій діяльності для забезпечення зазначених пріоритетних напрямів
<p>Спільний напрям Щоб робота з молоддю рухалася в одному напрямку, потрібно забезпечити простори для вивчення, обміну й розбудови на прикладах передового досвіду в різних стилях практики. Необхідний скоординований підхід до навчання, обміну, підтримання й розвитку молодіжної роботи та гарної практики на місцевому, регіональному, національному і європейському рівнях.</p>	
<p>На боці спільноти молодіжної роботи Важливо донести цінність молодіжної роботи й ефективно взаємодіяти з різними секторами. Потрібні стратегічні й оперативні підходи до міжсекторального та горизонтального співробітництва в галузі молоді (та молодіжної роботи) на всіх рівнях.</p>	

Пріоритетні напрями Боннського процесу визнання молодіжної роботи	Можливі кроки у вашій діяльності для забезпечення зазначених пріоритетних напрямів
<p>Визнання Потрібно більше інвестицій у стратегічні та скоординовані зусилля й ресурси, щоб зробити молодіжну роботу більш зрозумілою, видимою й надійною як окремий вид діяльності. Розроблення спільної мови, набору загальних термінів, які підтримують поширене загальне визначення, що одночасно залишає достатньо місця для пристосування та зв'язку з місцевими контекстами й реаліями, допомагає створити спільний наратив.</p>	
<p>Інновації й нові виклики Щоб бути безпечною мережею для всіх молодих людей у часи невизначеності, потрібні більш стійкі структури молодіжної роботи, що базуються на доказових інноваційних принципах і охоплюють довгострокове мислення, рефлексивність і стратегічну молодіжну роботу.</p>	

Пріоритетні напрями Боннського процесу визнання молодіжної роботи	Можливі кроки у вашій діяльності для забезпечення зазначених пріоритетних напрямів
<p>Політичні межі Молодіжна робота має бути невід'ємною частиною молодіжної політики; потреби й заходи щодо молодіжної роботи необхідно систематично включати в молодіжну політику як по вертикалі, так і по горизонталі.</p>	
<p>Стратегічна основа для розвитку молодіжної роботи Розбудова молодіжної роботи в усій Європі буде найкраще слугувати через більш узгоджене бачення європейських установ щодо молодіжної роботи в межах їхніх відповідних молодіжних стратегій. Це вимагає спільного листа про зобов'язання або меморандуму про взаєморозуміння, що пов'язує Боннський процес із ширшими загальноєвропейськими ініціативами в галузі освіти й навчання та партнерствами в контексті мереж і співпраці.</p>	

ОПИС САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ УЧАСНИКІВ ТА УЧАСНИЦЬ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА В ГАЛУЗІ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ

(самостійна робота до навчання)

Пропонуємо освіжити в пам'яті нормативно-правову базу в галузі молодіжної політики або ознайомитись із нею:

1. Закон України «Про основні засади молодіжної політики», №1414-IX від 27.04.2021 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20>

2. Національна молодіжна стратегія до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>

3. Постанова КМУ №1014 від 20 грудня 2017 р. «Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1014-2017-%D0%BF#Text>

4. Постанова КМУ №1198 від 18 грудня 2018 р. «Про затвердження типових положень про молодіжні ради». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1198-2018-%D0%BF#Text>

5. Рекомендація CM/Rec(2015)3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав. URL: <https://rm.coe.int/access-to-social-rights-cmrec-2015-3-ukr/1680a0f164>

6. Рекомендація CM/Rec(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2017-4-ukr/16808e4d93>

7. Рекомендація CM/Rec(2016)7 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей до прав. URL: <https://rm.coe.int/access-to-rights-for-young-people-cm-2016-7-ua-ukr/1680a153fc>

8. Рекомендація CM/Rec(2023)4 Комітету міністрів державам-членам щодо участі ромської молоді. URL: <https://rm.coe.int/rec-on-roma-youth-participation-upd-2774-6711-4760-v-1/1680abf18f>

9. Рекомендація CM/Rec(2022)6 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах. URL: <https://rm.coe.int/rec-on-youth-civil-society-upd-2764-3898-5224-v-1/1680abf191>

10. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті. URL: <https://rm.coe.int/168071b58f>

11. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти з прав людини. URL: <https://rm.coe.int/16806b93be>

ОЦІНЮВАННЯ ЗА ІНСТРУМЕНТОМ САМОСТІЙНОЇ ОЦІНКИ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ, ОФІЦІЙНО УХВАЛЕНИМ ЄВРОПЕЙСЬКИМ КЕРІВНИМ КОМІТЕТОМ У СПРАВАХ МОЛОДІ

(самостійна робота до Теми 1)

Пропонуємо здійснити оцінювання молодіжної політики щодо відповідності стандартам Ради Європи, використовуючи Інструмент самостійної оцінки молодіжної політики, офіційно ухвалений Європейським керівним комітетом у справах молоді. Для оцінювання можна використати місцеві документи, що визначають молодіжну політику, внутрішні документи організації, власний досвід практичної діяльності тощо.

Форма для оцінювання подана в матеріалах для розповсюдження до заняття «Стандарти Ради Європи щодо молодіжної політики».

Додаткова інформація

Інструмент самостійної оцінки молодіжної політики. URL: <https://rm.coe.int/self-assessment-tool-for-youth-policy-ukrainian/168098b16a>

Участь молоді

Індикатор 1: Молодіжна політика сприяє активній участі всіх молодих людей в ухваленні рішень, особливо тих, що їх стосуються, і закликає їх бути активними громадянами/громадянками				
Індикатори самостійної оцінки	ТАК	Не повністю (в процесі виконання)	НІ	Приклади найкращих практик
Молодіжна політика допомагає молодим людям стати активними громадянами/громадянками, зокрема надаючи їм можливість для навчання й досвід, що збільшить їхню участь у суспільному житті.				
Створюють відповідні структури або програми, що дають змогу всім молодим людям, зокрема у вразливих ситуаціях, брати участь в ухваленні рішень і обговореннях, що впливають на них.				
Заохочують використання найкращих практик щодо ефективної та інноваційної участі на місцевому, регіональному й національному рівнях, а також обмін такими практиками.				
Індикатор 2. Уряд, органи державної влади та органи місцевого самоврядування визнають і підтримують молодіжні організації, молодіжні ради й інші молодіжні ініціативи та структури				
Гарантовано право молодих людей об'єднуватися з іншими людьми для формування органів, у яких колективно досягають спільних цілей.				
Молодіжні організації, ради та ініціативи забезпечені приміщеннями, фінансами й матеріальною базою, необхідними для їхньої безперервної та ефективної роботи.				
Незалежні молодіжні організації й молодіжні ради існують на місцевому, регіональному й національному рівнях і відіграють активну роль у розробленні й реалізації молодіжної політики.				

Інформація

Індикатор 1: Молодіжна політика забезпечує надання відповідної інформації для молоді й доступу всіх молодих людей до неї, як онлайн, так і офлайн				
Індикатори самостійної оцінки	ТАК	Не повністю (в процесі виконання)	НІ	Приклади найкращих практик
Інформаційні й консультаційні послуги для молоді надають на місцевому й регіональному рівнях.				
Інформаційні й консультаційні послуги для молоді надають на національному рівні.				
Форми й канали інформації для молоді, включно з новими інформаційними технологіями, адаптують до потреб та інтересів молоді, що зростають.				
Молоді люди беруть участь у розробленні молодіжних інформаційних матеріалів і каналів.				
Інформація для молоді й консультативні послуги сфокусовані на потребах молодих людей, які перебувають у складних життєвих обставинах.				
Індикатор 2. Молодіжна політика створює можливості для молодих людей розвивати компетентності з управління інформацією.				
Інформаційна/цифрова грамотність, включно з критичним мисленням, є частиною формальної освіти.				
Інформаційна/цифрова грамотність, включно з критичним мисленням, є частиною неформальної та інформальної освіти.				
Молодіжна політика підвищує обізнаність молодих людей щодо ризиків, з якими вони стикаються як споживачі/споживачки та творці/творчині онлайн-інформації, зокрема щодо захисту їхніх особистих даних.				

Інклюзія

Індикатор 1: Молодіжна політика сприяє залученню молоді у вразливому становищі в усі галузі життя (включно з освітою та професійною підготовкою, працевлаштуванням і зайнятістю, житлом, охороною здоров'я, спортом, дозвіллям і культурою)				
Індикатори самостійної оцінки	ТАК	Не повністю (в процесі виконання)	НІ	Приклади найкращих практик
Молодіжна політика спеціально враховує потреби молодих людей, які перебувають у вразливому становищі.				
Уживають конкретних заходів для сприяння включенню всіх молодих людей, особливо у/ через молодіжну роботу, мобільність, участь та інформацію.				
Молодіжна політика створює мости до освітньої політики, щоб сприяти включенню (інклюзії) молодих людей.				
Молодіжна політика створює мости до політики зайнятості, щоб сприяти включенню (інклюзії) молодих людей.				
Молодіжна політика створює мости до політики щодо забезпечення житлом та охорони здоров'я, щоб сприяти включенню (інклюзії) молодих людей.				
Індикатор 2. Молодіжна політика має на меті запобігання дискримінації, насильству й виключенню, з якими стикаються молоді люди, незалежно від підстав				
Уживають конкретних заходів, які дозволяють усім молодим людям відігравати активну роль у суспільстві без дискримінації.				
Визнають особливу вразливість деяких молодих людей у контексті дискримінації та стигматизації; розроблені заходи для вирішення цієї проблеми.				
Уживають заходів, що сприяють зближенню людей різного походження й позитивним відносинам між ними, зокрема в молодіжній роботі й через неї.				

Доступ до прав

Індикатор 1: Молодіжна політика полегшує доступ молодих людей до прав більш ефективно й усуває будь-які юридичні, адміністративні та практичні перешкоди				
Індикатори самостійної оцінки	ТАК	Не повністю (в процесі виконання)	НІ	Приклади найкращих практик
Молодіжна політика сприяє усуненню бар'єрів для доступу до якісної освітньої та професійної підготовки для всіх молодих людей.				
Молодих людей підтримують для подолання труднощів, з якими вони стикаються під час пошуку стабільного та змістовного працевлаштування й під час негативних наслідків нестабільних життєвих ситуацій.				
Передбачені заходи для задоволення особливих потреб молоді, пов'язаних із соціальними послугами й послугами з охорони здоров'я.				
Індикатор 2. Молодіжна політика сприяє скоординованому підходу, спрямованому на покращення доступу молоді до прав із співробітництвом у всіх відповідних галузях політики на міжнародному, національному, регіональному й місцевому рівнях.				
Молодіжна політика гарантує, що освіта з демократичного громадянства та освіта з прав людини доступні для всієї молоді.				
Зацікавлені сторони, які вирішують проблеми молоді в усіх відповідних областях політики, взаємодіють один з одним і співпрацюють з метою поліпшення доступу молодих людей до їхніх прав.				
Проводять огляди наявних і запланованих законів або програм, які заохочують і гарантують доступ молоді до прав; розроблені обов'язкові заходи з їх реалізації.				

Молодіжна робота

Індикатор 1: Створення чи подальший розвиток якісної молодіжної роботи гарантує й активно підтримує місцева, регіональна й національна молодіжна політика				
Індикатори самостійної оцінки	ТАК	Не повністю (в процесі виконання)	НІ	Приклади найкращих практик
Розроблені стратегії, програми, законодавство, стійкі структури й ресурси, що підтримують молодіжну роботу.				
Рівний доступ усіх молодих людей до молодіжної роботи пропагують шляхом ефективної координації з іншими секторами й відповідними політиками.				
Молодіжні працівники і працівниці та молоді люди активно залучені в розвиток молодіжної роботи.				
Індикатор 2. Знання й навички молодіжних працівників і працівниць, які працюють на платній чи безоплатній основі, гарантують забезпечення якісної молодіжної роботи				
Розроблена узгоджена, гнучка й заснована на компетентностях база для навчання й підготовки молодіжних працівників/працівниць, які працюють на платній чи безоплатній основі.				
Будь-яка така структура враховує наявну практику, нові тенденції й галузі, а також різноманітність молодіжної роботи.				
Зацікавлені сторони, включно з молодіжними працівниками і працівницями й молоддю, беруть участь у розвитку цієї системи.				

Мобільність

Індикатор 1: Молодіжна політика підтримує молодіжну мобільність, зокрема, з метою поширення почуття приналежності до Європи				
Індикатори самостійної оцінки	ТАК	Не повністю (в процесі виконання)	НІ	Приклади найкращих практик
Конкретні положення політики, програми й можливості для навчання й пізнання заохочують молодих людей до соціальної, культурної, освітньої та економічної мобільності.				
Інформаційні та консультаційні послуги щодо можливостей молодіжної мобільності доступні.				
Проекти мобільності сприяють відчуттю приналежності до Європи, зокрема через цінності та принципи міжкультурного навчання Ради Європи.				
Індикатор 2. Молодіжна політика заохочує розвиток якісних проєктів з мобільності				
Проекти з мобільності відповідають принципам якості, що їх містить «Європейська хартія про якість мобільності навчання в молодіжній сфері».				
Знання й найкращі практики в питаннях мобільності молоді накопичують і розповсюджують для ухвалення найкращих рішень у молодіжній політиці.				

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОТРЕБ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ/ГРУП МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ

(самостійна робота до Тему 2)

Пропонуємо спланувати дослідження потреб різних категорій/груп молодих людей, продумавши послідовність дій упродовж усього процесу дослідження: визначити мету дослідження й методи, що ви їх будете використовувати, категорії/групи молодих людей, чії потреби досліджуватимете, способи поширення інформації про дослідження, необхідні ресурси, відповідальних осіб, кінцеві дати збору й аналізу даних і т. ін.

Приклад плану дослідження потреб молодих людей подано в таблиці:

Мета дослідження:						
№	Методи дослідження	Категорії/ групи молодих людей, чії потреби досліджуємо	Спосіб поширення інформації про дослідження	Необхідні ресурси	Кінцева дата збору даних	Кінцева дата опрацювання даних

Подумайте також про партнерство: хто може допомогти вам (у підготовці, поширенні інформації, здійсненні дослідження, під час аналізу зібраних даних, презентації та ін.). Це можуть бути громадські організації, заклади освіти, медичні заклади, соціальні служби, релігійні групи, молодіжні групи тощо. Слід також докласти додаткових зусиль, щоб у безпечний спосіб залучити молодих людей з меншими можливостями, передбачивши їхню участь у збиранні даних.

Приклад переліку залучених партнерів подано в таблиці:

№	Найменування партнера	Функції партнера

Додаткова інформація:

Дослідження потреб молодих людей: Крок за кроком: посібник, 2021.

URL: <https://rm.coe.int/research-on-the-needs-of-young-people-practical-guide-yfdu-a/1680a4f3b8>

ІНДИВІДУАЛЬНА ПИСЬМОВА РОБОТА НА ВИЗНАЧЕНУ ТЕМУ

(самостійна робота до Тем 3)

Пропонуємо індивідуально визначити подальші кроки у формуванні й реалізації молодіжної політики за участі молодих людей і підготувати презентацію, відповівши зокрема на такі запитання:

- 1.** Як ви можете використовувати у вашій діяльності Стандарти Ради Європи в галузі молодіжної політики, зокрема Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молоді з неблагополучних районів до соціальних прав, CM/Rec(2015)3; про доступ молодих людей до прав, CM/Rec(2016)7; про молодіжну роботу, CM/Rec(2017)4; про захист молодіжного громадянського суспільства і молоді та підтримки їх участі в демократичних процесах, CM/Rec(2022)6; щодо участі ромської молоді, CM/Rec(2023)4?
- 2.** Які структурні підрозділи органу влади, де ви працюєте, беруть участь у формуванні й реалізації молодіжної політики? Які потрібно залучити?
- 3.** Як можете врахувати підхід, що його використовують у моделі співуправління в молодіжному секторі Ради Європи?
- 4.** Які основні стейкхолдери молодіжної політики на вашій території? Яка їхня роль у формуванні й реалізації молодіжної політики? Чи налагоджена у вас із ними співпраця? Як її можна посилити?
- 5.** Як визначаєте потреби різних категорій/групи молодих людей? Як урахуєте їхні потреби під час формування й реалізації молодіжної політики? Як можете посилити цей пункт у вашій діяльності, зважаючи на здобуті під час навчання компетентності?
- 6.** Як плануєте посилити участь молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики на вашій території? Як будете залучати різні категорії / групи молодих людей? Які форми для цього використовуватимете?
- 7.** Чи плануєте здійснювати проєктну діяльність задля підвищення участі молоді? Чи плануєте для цього скористатись підтримкою Європейського молодіжного фонду для місцевих молодіжних проєктів?
- 8.** Які форми молодіжної роботи вже використовуєте? А які плануєте використовувати? Як залучатимете молодь до молодіжної роботи?
- 9.** Які заходи неформальної освіти для молоді проводять на вашій території? Які плануєте проводити? Як залучатимете молодь до неформальної освіти?
- 10.** Що ви хотіли би змінити у вашій діяльності для підвищення рівня участі молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики?
- 11.** Що ви плануєте змінити у вашій роботі в найближчій перспективі?
- 12.** Що вам необхідно для формування/втілення змін / реалізації молодіжної політики, заснованої на підходах участі?

АНКЕТА ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ ПІСЛЯ НАВЧАННЯ

Шановні учасники та учасниці, ця анкета потрібна для того, щоб дізнатись вашу думку щодо підготовки, організації, методології та практичного використання знань, здобутих у ході навчання. Будемо вдячні вам за щирість!

*Обов'язкові

1. Якою мірою навчання задовольнило ваші очікування? (поставте відмітку від 1 до 5, де 1 – зовсім не задовольнило, 5 – повністю задовольнило)*

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

2. Якою мірою, на вашу думку, було досягнуто мети навчання: підвищення рівня професійних компетентностей державних службовців і службовиць і посадових осіб місцевого самоврядування щодо забезпечення участі молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики з урахуванням стандартів і підходів Ради Європи? (поставте відмітку від 1 до 5, де 1 – не досягнуто, 5 – повністю досягнуто)*

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

3. Будь ласка, прокоментуйте вашу відповідь.

4. Чи була програма навчання збалансованою (теоретична і практична частини)?

- Так
- Ні

5. Які елементи в програмі навчання вам були корисними найбільше? Будь ласка, поясніть чому*.

6. Які елементи в програмі навчання вам були зовсім не корисними? Будь ласка, поясніть чому*.

7. Якою мірою програма навчання сприяла вашому професійному розвитку? (поставте відмітку від 1 до 5, де 1 – зовсім не сприяла, 5 – цілком сприяла)*

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

8. Відмітьте, будь ласка, які галузі компетентностей ви змогли розвинути завдяки участі в навчанні? (оцініть від 1 до 5, де 1 – не розвинута, 5 – розвинута)*

Галузі компетентностей	1	2	3	4	5
Молодіжна політика	●	●	●	●	●
Молоді люди і дослідження їхніх потреб	●	●	●	●	●
Участь молоді у формуванні й реалізації молодіжної політики на місцевому, регіональному, державному рівнях	●	●	●	●	●

9. Будь ласка, прокоментуйте вашу відповідь.

10. Якою мірою склад групи і внесок учасників та учасниць сприяли вашому навчанню? (поставте відмітку від 1 до 5, де 1 – мінімально, 5 – максимально)*

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

11. Будь ласка, прокоментуйте вашу відповідь.

12. Якою мірою робота тренерської команди відповідала меті навчання і сприяла вашому професійному розвитку? (поставте відмітку від 1 до 5, де 1 – зовсім не сприяла, 5 – цілком сприяла)*

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

13. Будь ласка, прокоментуйте вашу відповідь.

14. Що ви вважаєте вашим головним надбанням від участі в навчанні?

15. Зазначте, будь ласка, три наступних кроки, які ви плануєте зробити за результатами навчання.*

16. Надайте, будь ласка, ваші зауваження й побажання щодо організаційного та інформаційного забезпечення навчання.*

17. Які питання залишилися для вас невирішеними?

18. Будь ласка, укажіть ваш вік.*

19. Будь ласка, укажіть вашу стать.*

20. За бажанням укажіть ваші ім'я та прізвище.

Ідея програми навчання з молодіжної політики, заснованої на підходах участі, для державних службовців і службовиць і посадових осіб місцевого самоврядування виникла в 2021 році під час реалізації компонента «Молоді люди – повноправні громадяни» проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні». Цей компонент був спрямований на підтримання фахівців і фахівчинь молодіжної політики на місцевому рівні в десятих громадах-партнерах для розвитку й упровадження стратегій і програм, які посилили участь молоді та її громадську активність відповідно до стандартів і практики Ради Європи.

Для втілення ідеї Проєкт Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза III» розробив типову загальну короткострокову програму підвищення кваліфікації «Молодіжна політика, заснована на підходах участі». Після тривалих обговорень і консультацій Програму затвердили наказом Національного агентства України з питань державної служби №149-23 від 18 вересня 2023.

Цей посібник може стати в нагоді суб'єктам надання освітніх послуг у галузі професійного навчання (провайдерам) в межах впровадження навчання для державних службовців і службовиць і посадових осіб місцевого самоврядування за типовою загальною короткостроковою програмою підвищення кваліфікації «Молодіжна політика, заснована на підходах участі».

UKR

www.coe.int

Рада Європи є провідною організацією із захисту прав людини на континенті. Вона нараховує 46 держав-членів, включно з усіма державами-членами Європейського Союзу. Усі держави-члени Ради Європи приєдналися до Європейської конвенції з прав людини – договору, спрямованого на захист прав людини, демократії й верховенства права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за виконанням Конвенції в державах-членах.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE